

วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม
ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

AN ANALYSIS ON MOTIVATION OF BUDDHISTS IN DHAMMA PRACTICE
AT WATMATCHANTIKARAM BANGSUE BANGKOK

พระมหาวินัย ส่วโร (สุกรรักษ์วิทยา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม
ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

พระมหาวิญญ์ ส่วโร (สุกรีรักษ์วิทยา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

An Analysis on Motivation of Buddhists in Dhamma Practice
at Watmatchantikaram Bangsue Bangkok

Phramaha Winai Sangvaro (Sukreerakwittaya)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนันทนาราม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน)

กรรมการ

(ผศ. ดร. ซานุ มหัทธนาตุลย์)

กรรมการ

(ผศ. ดร. แม่ชีกฤษณา รักษาไฉม)

กรรมการ

(ดร. อรชร ไกรจักร)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ. ดร. แม่ชีกฤษณา รักษาไฉม ประธานกรรมการ

ดร. อรชร ไกรจักร

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระมหาวินัย สั่วโร)

ชื่อวิทยานิพนธ์	: วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร
ผู้วิจัย	: พระมหาวินัย ส่วโร (สุกรีรักรัษวิทยา)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: ผศ. ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม, บศ. ๙ (บาลีศึกษา ๙), อบ. (อภิธรรมบัณฑิต), ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ), ศษ.บ. (ภาษาไทย), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา) : ดร.อรชร ไกรจักร์, บธ.บ. (การตลาด), บธ.ม. (การตลาด), ป.บัณฑิต (พระไตรปิฎกศึกษา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่อง วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในพระพุทธศาสนาและ ทฤษฎีแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่ ๒) เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร และ ๓) เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษา จากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในทางพระพุทธศาสนาไม่มีการบัญญัติศัพท์ไว้ในพระไตรปิฎก จากการค้นคว้าในชั้นทุติยภูมิ พบว่า อธิบายเรื่องของแรงจูงใจว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับความอยากหรือ ความต้องการ ซึ่งมีความหมายคล้ายกับแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่ที่กล่าวว่า มูลเหตุจูงใจสำคัญของ บุคคล คือ ความต้องการ ซึ่งความต้องการในทางกุศล ที่เรียกว่า ฉันทะ เป็นแรงจูงใจที่ส่งผลให้บุคคล ตัดสินใจในการปฏิบัติธรรม ทั้งนี้ วัดมัชฌันติการามมีการปฏิบัติธรรม ณ ห้องปฏิบัติธรรม ชั้น ๑ อาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทุกวันพระและวันอาทิตย์ โดยปฏิบัติตามแนวอานาปานสติ บริกรรม พุท-โธ ซึ่งมีปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม จำนวน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านอวาสาสปปายะ ๒) ด้านโคจรสปปายะ ๓) ด้านภัสสสปปายะ ๔) ด้านบุคคลสปปายะ ๕) ด้านอุตุสปปายะ และ ๖) ด้านอิริยาบถสปปายะ ส่วนด้านโภชนสปปายะ ไม่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

Thesis Title : An Analysis on Motivation of Buddhists in Dhamma Practice at Watmatchantikaram Bangsue Bangkok

Researcher : PhramahaWinai Sangvaro (Sukreerakwittaya)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr.Maechee Kritsana Raksachom, Pali IX, B.A. (Abhidhamma Studies), B.A. (English), B.A. (Thai Language), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Dr.Orachorn Krichackra, B.A. (Marketing), M.B.A. (Marketing), Grad. Dip. (Tipitaka Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : February 25, 2019

Abstract

The thesis entitled “An Analysis on Motivation of Buddhists in Dhamma Practice at Watmatchantikaram Bangsue Bangkok” has three objectives: 1) to study the motivation in Buddhism and motivation theory in modern science, 2) to study the Dhamma practical activities of Watmatchantikaram Bangsue Bangkok, and 3) to analyze Buddhists’ motivation in Dharma practice at Watmatchantikaram Bangsue Bangkok. This is a qualitative research done by studying documentaries and in-depth interview.

In the research, it was found that the motivation in Buddhism are not explicitly defined In the Tripitaka but in the commentaries can be referred to craving or demand which are similar to the meaning of motives in modern science where a person’s causes of motivation are of thee need in which the wholesome need is called Chanda; this motivates a person’s making decision in Dhamma practice at Watmatchantikaram, the first floor of Pariyattidhamma School in every Buddhist day and Sunday. In this practice, Ānāpānasati technique is assigned through the contemplation of ‘Buddho’. When it comes to the motivation in following of Buddhists’ Dhamma practice at Watmatchantikaram, six kinds of motivation are found as follows: 1) Āvāsa-sappāya 2) Gocara-sappāya 3) Bhassa-sappāya

4) Puggala-sappāya 5) Utu-sappāya 6) Iriyāpatha-sappāya. As for the Bhojana-sappāya, it is not a factor that affects the motivation of Buddhists' Dhamma practice at Watmatchantikaram.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัสฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร” นี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน ทั้งส่วนที่เป็นงานวิชาการและในส่วนผู้สนับสนุนการวิจัย

ขอขอบคุณ ผศ. ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร.อรชร ไกรจักร์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ ติดตามความก้าวหน้า และได้ช่วยปรับปรุงเนื้อหางานวิจัยฉบับนี้จนสำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณพระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุญโญ) เจ้าอาวาสวัดมัสฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ที่เมตตาอนุญาตให้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในพื้นที่

ขอกราบขอบพระคุณพระมหาบุญยอด สุขเมโธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัสฌันติการาม และพระมหาสมเกียรติ ญาณสุทฺโธ พระวัดมัสฌันติการาม ที่เมตตาให้ข้อมูลและคอยอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ และขอขอบคุณผู้ปฏิบัติธรรมทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุก ๆ ท่าน ที่มีน้ำใจไมตรีเป็นกำลังใจและช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้วิจัยด้วยความปรารถนาดีมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้คำแนะนำ แก่ไขข้อบกพร่องเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ คุณงามความดีและประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย และมอบเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดามารดา อุปัชฌาย์ อาจารย์ และญาติโยมทุกท่านที่ได้ถวายปัจจัยสี่ ตลอดจนท่านผู้มีอุปการคุณทุก ๆ ท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

พระมหาวินัย ส่วโร

๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข-ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ-ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ-ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๑
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๒
บทที่ ๒ ทฤษฎีแรงจูงใจในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่	
๒.๑ แรงจูงใจในพระพุทธศาสนา	๑๓
๒.๑.๑ ความหมายของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา	๑๓
๒.๑.๒ ประเภทของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา	๑๔
๒.๑.๓ กระบวนการเกิดแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา	๒๐
๒.๑.๔ กรณีสึกษาแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา	๒๔
๒.๒ ทฤษฎีแรงจูงใจทางศาสตร์สมัยใหม่	๔๗
๒.๒.๑ ความหมายของแรงจูงใจ	๔๗
๒.๒.๒ ประเภทของแรงจูงใจ	๔๘
๒.๒.๓ กระบวนการเกิดแรงจูงใจ	๕๒
๒.๒.๔ ทฤษฎีแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่	๕๔

บทที่ ๓ สภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม

๓.๑ ประวัติการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม	๖๑
๓.๑.๑ ประวัติวัดมัชฌันติการาม	๖๑
๓.๑.๒ อาณาเขตติดต่อ	๖๒
๓.๑.๓ ทำเนียบเจ้าอาวาส	๖๓
๓.๑.๔ ประวัติพระพุทธรูปสำคัญ	๖๓
๓.๑.๕ ปุณณีสถานและถาวรวัตถุที่สำคัญในวัดมัชฌันติการาม	๖๕
๓.๑.๖ ประวัติการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม	๖๘
๓.๒ แนวทางการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม	๗๐
๓.๓ สภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม	๗๓
๓.๓.๑ วิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม	๗๔
๓.๓.๒ ความคาดหวังต่อพุทธศาสนิกชนผู้มาปฏิบัติธรรม	๗๘
๓.๓.๓ ปัญหาและอุปสรรคของการสอนปฏิบัติธรรม	๗๙
๓.๔ องค์ประกอบที่เกื้อหนุนแก่การปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม	๘๐
๓.๔.๑ ด้านอาวาสสัปปายะ	๘๒
๓.๔.๒ ด้านโคจรสัปปายะ	๘๗
๓.๔.๓ ด้านภัสสสัปปายะ	๘๗
๓.๔.๔ ด้านบุคคลสัปปายะ	๘๙
๓.๔.๕ ด้านโภชนสัปปายะ	๙๐
๓.๔.๖ ด้านอุตุสัปปายะ	๙๐
๓.๔.๗ ด้านอิริยปถสัปปายะ	๙๐

บทที่ ๔ วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

๔.๑ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชน	๙๔
๔.๑.๑ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชน	
ด้านอาวาสสัปปายะ	๙๔
๔.๑.๒ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชน	
ด้านโคจรสัปปายะ	๙๙
๔.๑.๓ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชน	
ด้านภัสสสัปปายะ	๑๐๔
๔.๑.๔ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชน	
ด้านบุคคลสัปปายะ	๑๐๙

๔.๑.๕	วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชน ด้านโภชนาการ	๑๑๙
๔.๑.๖	วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชน ด้านจิตสำนึก	๑๒๒
๔.๑.๗	วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชน ด้านจริยธรรม	๑๒๓
๔.๒	วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิมิตการาม	๑๒๙
๔.๓	วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิมิตการาม	๑๓๑
บทที่ ๕	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๑๓๕
๕.๒	ข้อเสนอแนะ	๑๔๑
บรรณานุกรม		๑๔๒
ภาคผนวก		๑๔๗
	ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๔๘
	ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตลงพื้นที่สัมภาษณ์	๑๕๒
	ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๕๖
	ภาคผนวก ง ข้อมูลการสัมภาษณ์	๑๖๐
ประวัติผู้วิจัย		๒๑๒

สารบัญตาราง

เรื่อง

หน้า

๒.๑ ข้อกำหนดเกี่ยวกับค้นหาและฉันทะ

๒๒

สารบัญแผนภาพ

เรื่อง	หน้า
๒.๑ กระบวนการเกิดแรงจูงใจ	๕๓
๒.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการและจุดหมายปลายทาง	๕๔
๒.๓ ลำดับขั้นแห่งความต้องการของมาสโลว์	๕๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑) ภาษาไทย

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.นิ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย ทิกนินบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย ฉกนินบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย ทสกนินบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย อุทาน	(ภาษาไทย)
ขุ.เถร. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย เถรคาถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย มหานิเทศ	(ภาษาไทย)
ขุ.อป. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย อปทาน	(ภาษาไทย)
ขุ.พุทธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย พุทธวงศ์	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)
---------------	---	-------------	---------	-----------

ข. คำย่อชื่อคัมภีร์อรรถกถา

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจาก อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๕๒

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ม.อุ.อ. (ไทย)	=	มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี อุปริปณณาสก์อรรถกถา	(ภาษาไทย)
อง.ติก.อ. (ไทย)	=	อังคุตตรนิกาย มโนรณปุรณี ติกนินบาตอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.อ. (ไทย)	=	ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา	(ภาษาไทย)

๒) การระบุเลขหน้าภาษาไทย

การใช้อักษรย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎกภาษาไทย การอ้างอิงระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๔/๑๖๒. หมายถึง ทีฆนิกาย มหาวรรค ภาษาไทย เล่ม ๑๐ ข้อ ๒๑๔ หน้า ๑๖๒ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

การใช้อักษรย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา ระบบอ้างอิงระบุคำย่อคัมภีร์/ลำดับเล่ม (ถ้ามี)/ข้อ (ถ้ามี)/หน้า เช่น ชุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๑๐๘ หมายถึง ชุททกนิกาย ธรรมบท ภาษาไทย เล่มที่ ๑ หน้า ๑๐๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๒

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมในยุคปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุภายนอก ซึ่งในทัศนคติของคนส่วนใหญ่คิดว่าประเทศที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีมากขึ้นจะเป็นประเทศที่มีความเจริญมากขึ้น จึงทำให้แต่ละประเทศมีการแข่งขันกันพัฒนาวัตถุภายนอกจนลืมที่จะพัฒนาวัตถุภายใน คือ จิตใจ ซึ่งก่อให้เกิดการแก่งแย่ง การเอารัดเอาเปรียบ การต่อสู้ การทำสงคราม ทำให้เกิดความไม่สงบสุขในสังคม^๑ สาเหตุเพราะว่าการพัฒนาวัตถุภายใน คือ จิตใจเป็นหน้าที่ของสถาบันศาสนาแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น การพัฒนาจึงยากที่จะประสบความสำเร็จ เพราะด้านกระแสค่านิยมในโลกปัจจุบันไม่ไหว อีกทั้งคนในสังคมส่วนใหญ่มุ่งที่จะแสวงหาและกอบโกยผลประโยชน์ส่วนตัว เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนเองปรารถนาโดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรม จึงทำให้เกิดปัญหาอย่างมากมายภายในสังคมไทยปัจจุบัน

ปัญหาทางสังคมในยุคปัจจุบันเริ่มมีการส่งผลมากขึ้นตามลำดับ จึงทำให้คนในสังคมโดยส่วนใหญ่เกิดการเบื่อหน่าย เพราะมีชีวิตการเป็นอยู่ที่ปราศจากความสงบสุข ส่งผลให้คนในสังคมเริ่มที่จะแสวงหาความสงบสุข ซึ่งโดยปกติแล้วคนไทยส่วนมากนับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก และวิธีการแสวงหาความสงบสุขตามแนวทางของพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนทราบกันเป็นอย่างดีนั้นก็คือ การเข้าวัดปฏิบัติธรรม มีการสวดมนต์ บำเพ็ญทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา เป็นต้น อันจะเป็นวิธีการพัฒนาวัตถุภายใน คือ จิตใจอย่างถูกต้องและจะส่งผลให้ชีวิตพบกับความสงบสุขอย่างแท้จริง ดังนั้นแล้วพระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญของพุทธศาสนิกชนที่ทำหน้าที่ที่กล่อมเกลাজิตใจของคนในสังคมมาอย่างช้านาน โดยมีวัดเป็นองค์กรหลักในการทำหน้าที่เผยแผ่พระธรรมคำสอน เป็นแหล่งบ่มเพาะความดีทางสังคมและยังเป็นต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญในการสร้างเสริมความสุข โดยมีพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตใจ^๒ ดังที่ทราบกันว่า พระพุทธศาสนา

^๑ มนูญ วงศ์นารี, การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๓๙), หน้า ๕๗.

^๒ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานโครงการเข้าวัดปฏิบัติธรรมวันอาทิตย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

นั้นเป็นศาสนาประจำชาติไทยที่แม้แต่สถาบันพระมหากษัตริย์ก็ยังให้ความสำคัญและยกย่องมาโดยตลอด จึงส่งผลให้พระพุทธศาสนาดำรงสืบมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้พุทธศาสนิกชนในปัจจุบันมีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเมื่อยามประสบกับความทุกข์และปัญหาต่าง ๆ

“ วัด ” จัดเป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบของศาสนาที่เรียกว่า ศาสนสถาน^๓ จึงถือได้ว่าเป็นสถานที่สำคัญที่จะใช้ในการประกอบกิจกรรมทางศาสนาของชาวพุทธ ซึ่งจุดมุ่งหมายในการเข้าวัดของพุทธศาสนิกชนนั้นก็มีความหมายหลายประการ เช่น บางกลุ่มมีความต้องการที่จะเข้าวัดเพื่อสร้างบุญบารมี โดยการบำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เพื่อสั่งสมบุญกุศลเมื่อมีโอกาส^๔ บางกลุ่มต้องการที่จะมาศึกษาการปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เพื่อที่จะทำให้ตนเองนั้นเป็นชาวพุทธแท้ ด้วยการศึกษ ปฏิบัติ และเผยแพร่หลักพระธรรมให้แพร่หลาย พร้อมทั้งช่วยกันปกป้องพระพุทธศาสนา^๕ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นอกจากจุดมุ่งหมายในการเข้าวัดของพุทธศาสนิกชนที่แตกต่างกันแล้ว แรงจูงใจในการเข้าวัดของพุทธศาสนิกชนก็มีความแตกต่างกันออกไป เนื่องด้วยวัดต่าง ๆ มีความสัปปายะอันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งในปัจจุบันวัดทั่วกรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๕๖ วัด^๖ ก็ได้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระธรรมคำสอน โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ เช่น การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การบวชเนกขัมมะ ตลอดจนการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม เป็นต้น ซึ่งทุกวัดก็ได้มีการบริหารจัดการด้านสัปปายะให้ตรงกับความต้องการของพุทธศาสนิกชน เพื่อเป็นการดึงดูดให้พุทธศาสนิกชนเกิดแรงจูงใจ

ทั้งนี้ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ก็เป็นอีกวัดหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่ได้มีการเชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนเข้าร่วมปฏิบัติธรรมในโครงการปฏิบัติธรรมทุกวันอาทิตย์และ

^๓ ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา, **ศาสนาสำคัญของโลก**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๔-๕.

^๔ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, **วิธีสร้างบุญบารมี**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑-๒.

^๕ แก้ว ชิตตะขบ, **คู่มือพุทธศาสนิกชน**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐๓.

^๖ พระศักดิ์ชัย วรธมโม (ธนูทอง), “แรงจูงใจของประชาชนในการเข้าร่วมปฏิบัติธรรมสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด แห่งที่ ๒๓ วัดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี”, **วิทยานพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๐-๑๒๑.

^๗ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **บัญชีรายชื่อวัดทั่วประเทศ (ปี ๒๕๖๐)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.onab.go.th/wp-content/uploads/2018/01/bkk.pdf> [๑๙ มีนาคม ๒๕๖๑].

วันธรรมสวนะ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนผู้มีความต้องการที่จะแสวงหาความสงบสุขได้เข้ามาพัฒนาวัตถุภายใน คือ จิตใจ ด้วยการสวดมนต์ เดินจงกรม และนั่งสมาธิ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้จิตใจได้รับการผ่อนคลายและสลายอารมณ์ที่ไม่ดีต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบภายในจิตใจ โดยโครงการดังกล่าวกำลังเป็นที่น่าสนใจและได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีในกลุ่มของพุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมในบริเวณวัดและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการเข้าปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่ รวมทั้งศึกษาสภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มีการปฏิบัติอยู่จริงและดำเนินการอยู่ เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมา แนวทางและวิธีการในการปฏิบัติ วิเคราะห์เหตุปัจจัยแห่งแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ว่ามีอะไรบ้าง ตามหลักสัปปายะ ๗ เพื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้มาจัดทำเป็นแผนและพัฒนากิจการดำเนินงานของศาสนสถานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑.๒ คำถามวิจัย

แรงจูงใจในพระพุทธศาสนาและทฤษฎีแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่มีแนวคิดเป็นอย่างไร สภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร มีความเป็นมา แนวทางและวิธีการปฏิบัติเป็นอย่างไร และจากหลักสัปปายะ ๗ มีเหตุปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาแรงจูงใจในพระพุทธศาสนาและทฤษฎีแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

๑.๓.๓ เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัย เรื่อง วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ๕ ด้าน ประกอบด้วย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความหมาย ประเภท และกระบวนการเกิดของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนาและทฤษฎีแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่ ศึกษาความเป็นมา แนวทาง วิธีการในการปฏิบัติ ความคาดหวังและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของวัดมัสยิดนิกายเถรวาท เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร และวิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัสยิดนิกายเถรวาท เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ตามหลักของสปปายะ ๗

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารข้อมูลปฐมภูมิ คือ คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (พระไตรปิฎก) และศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ คือ คัมภีร์อรรถกถา คัมภีร์วิสุทธิมรรค ตำราวิชาการ วารสาร บทความ เอกสารงานวิจัย และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) พระภิกษุภายในวัดมัสยิดนิกายเถรวาท เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ในการกำกับควบคุมการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน ๓ รูป ประกอบด้วย

๑. พระพุทธนิสาโรภ (เดช กตปุณฺโณ) ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดมัสยิดนิกายเถรวาท
๒. พระมหาบุญยอด สุขเมโธ ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัสยิดนิกายเถรวาท
๓. พระมหาสมเกียรติ ญาณสุโข ตำแหน่ง พระภิกษุวัดมัสยิดนิกายเถรวาท

และผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) พุทธศาสนิกชนในชุมชน/พื้นที่ในบริเวณศาสนสถาน หรือบริเวณใกล้เคียง หรือจากสถานที่อื่น ๆ ที่เดินทางมาเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัสยิดนิกายเถรวาท เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน ๑๕ คน ประกอบด้วย

๑. นางอบ กลิ่นประยงค์	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัสยิดนิกายเถรวาท
๒. นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัสยิดนิกายเถรวาท
๓. นางอำไพ สุนทรวรรณ	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัสยิดนิกายเถรวาท
๔. นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัสยิดนิกายเถรวาท
๕. นางทัศนีย์ ดลเสถียร	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัสยิดนิกายเถรวาท
๖. นางนพวรรณ เขียวเอม	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัสยิดนิกายเถรวาท
๗. นางลำจวน เจียกขจร	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัสยิดนิกายเถรวาท

๘. นางสุนันท์ ปัญญายุทธ	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม
๙. นางสุภาพ สุขะยวนะ	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม
๑๐. นางสมร สุขศรีมล	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม
๑๑. นายณรงค์ ศิริเกตุ	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม
๑๒. นางจารุณี ศิริเกตุ	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม
๑๓. นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม
๑๔. นางจิตาภรณ์ อ่องนุช	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม
๑๕. นางพรปักษ์ แก่กิจวิไล	ผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาในเขตพื้นที่ของศาสนสถาน คือ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ อันเกิดจากความต้องการ หรือความปรารถนาที่จะพยายามเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

๑.๕.๒ แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม หมายถึง ปัจจัยที่กระตุ้นเร้าเพื่อตอบสนองความต้องการที่ส่งผลต่อความคิดของพุทธศาสนิกชน ทำให้เกิดการแสดงออกทางพฤติกรรม ในการประสงค์ ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ตามหลักสัปายะ ๗

๑.๕.๓ พุทธศาสนิกชน หมายถึง ประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ และเข้ามาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

๑.๕.๔ การปฏิบัติธรรม หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น การสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ตามแนวปฏิบัติของวัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

๑.๕.๕ วัดมัชฌันติการาม หมายถึง สถานที่ทางพระพุทธศาสนา หรือที่เรียกว่า ศาสนสถานของศาสนาพุทธ เป็นวัดราษฎร์ (วัดที่ประชาชนสร้าง) สังกัดธรรมยุติกนิกาย ตั้งอยู่เลขที่ ๑๐๒ ถนนวงศ์สว่าง ๑๑ แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ๑๐๘๐๐

๑.๕.๖ ศาสตร์สมัยใหม่ หมายถึง องค์ความรู้ที่เกิดจากวิธีการค้นคว้าหาความจริงของ ธรรมชาติวิธีหนึ่งที่ได้ผลถูกต้องแน่นอน มีการศึกษาอย่างเป็นระบบระเบียบ

๑.๕.๗ สบายะ หมายถึง สิ่งที่สบาย เหมาะสม พอเหมาะพอดี

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก. เอกสาร

๑.๖.๑ ศาสตราจารย์พริ้มเพรา ดิษยวณิช^๙ กล่าวว่า การตั้งใจ หมายถึง สภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นหรือผลักดันโดยแรงใจให้แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่หวังเอาไว้ ยังมีคำอีกหลายคำที่เกี่ยวข้องกับการตั้งใจ เช่น ความต้องการ ความพยายาม ความปรารถนา เป็นต้น แม้ว่าแรงใจทั้งหมดจะเป็นสภาวะภายในของอินทรีย์ก็ตาม แต่สิ่งเหล่านั้นมักจะถูกยั่วยุโดยสิ่งเร้าที่อยู่ภายนอก ดังนั้น แรงใจจึงไม่ได้เกิดขึ้นจากภายในตัวเราอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังสามารถเกิดจากสิ่งเร้าภายนอกตัวเราได้อีกด้วย

๑.๖.๒ มัลลิกา ต้นสอน^๙ กล่าวว่า แรงใจ หมายถึง ความยินดีและเต็มใจที่จะทุ่มเท พยายาม เพื่อที่จะทำให้งานบรรลุเป้าหมาย บุคคลที่มีแรงใจจะแสดงออกมาทางการแสดงพฤติกรรมด้วยความกระตือรือร้น มีทิศทางที่เด่นชัดและไม่มีความย่อท้อเมื่อเผชิญกับอุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเราสามารถกล่าวได้ว่า บุคคลที่มีแรงใจจะเป็นผู้ที่มีลักษณะที่มีเป้าหมายในการแสดงออก มีพลังและความพยายามในการแสดงออก

๑.๖.๓ เรียงชัย หมั่นชนะ^{๑๐} กล่าวว่า แรงใจนั้นเป็นพลังที่คอยผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง จนกว่าบุคคลนั้นจะบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ หรือจนกว่าแรงใจจะหมดลง โดยแรงใจสามารถที่จะแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด ได้แก่ ๑) แรงใจทางสรีระ คือ แรงใจภายในตัวบุคคล และ ๒) แรงใจทางสังคม คือ แรงใจภายนอก

๑.๖.๔ ขนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์^{๑๑} กล่าวว่า แรงใจ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ๑) แรงใจทางสรีระวิทยา เป็นแรงใจที่เกิดขึ้นมาเพื่อสนองความ

^๙ พริ้มเพรา ดิษยวณิช, เอกสารประกอบการบรรยายวิชาพฤติกรรมศาสตร์ ระดับบัณฑิตศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓.

^๙ มัลลิกา ต้นสอน, การจัดการยุคใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: อรรถกมลการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒.

^{๑๐} เรียงชัย หมั่นชนะ, จิตวิทยาพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๘๒.

^{๑๑} ขนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์, แรงใจทางสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บิ๊ก พอยท์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๘๒.

ต้องการของร่างกายทั้งหมด ทั้งนี้ก็เพื่อให้บุคคลมีชีวิตอยู่รอด ซึ่งเป็นความจำเป็นทางธรรมชาติของมนุษย์ ๒) แรงจูงใจทางจิตวิทยา เป็นแรงจูงใจที่ช่วยทำให้คนมีความสุขทางจิตที่ดี ๓) แรงจูงใจทางสังคม เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ มักจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์การเรียนรู้ของบุคคล

๑.๖.๕ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์^{๑๒} ได้กล่าวว่า แรงจูงใจ สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด ได้แก่ ๑) แรงจูงใจทางด้านร่างกาย (Physical Motivation) ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่มีมาแต่กำเนิด เป็นความต้องการทางด้านร่างกาย เช่น อาหาร น้ำดื่ม การพักผ่อน เป็นต้น ๒) แรงจูงใจทางสังคม (Social Motivation) เป็นความต้องการที่มีผลมาจากการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ซึ่งเกิดหลังจากการเรียนรู้ในสังคม เช่น ความต้องการความรัก ความอบอุ่น การเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เป็นต้น

๑.๖.๖ พุทธทาส อินทปัญโญ^{๑๓} ได้กล่าวว่า การปฏิบัติธรรมหรือการวิปัสสนานี้ มีเรื่องที่เราควรทราบก่อนหน้านั้นให้เข้าใจกันให้เป็นที่ถูกต้อง อันจะได้มีความพอใจ ความตั้งใจ ความพากเพียร คือมันต้องรู้ว่าคืออะไร มีประโยชน์อย่างไรเสียก่อนจึงจะปฏิบัติ ไม่อย่างนั้นก็ไม่มีความตั้งใจมาปฏิบัติ รู้ว่ามีประโยชน์อย่างไร คืออย่างไร แล้วก็ชวนให้พอใจที่จะมาปฏิบัติ เรียกว่ารู้ว่าจะทำไปทำไมเสียก่อน แล้วจึงค่อยรู้ว่าจะทำกันอย่างไร ถ้าไม่อย่างนั้นมันก็เป็นเรื่องงมงาย ทำไปก็ไม่รู้ว่าทำไปทำไม จนกลายเป็นไสยศาสตร์ เป็นขลัง เป็นศักดิ์สิทธิ์ ในทำนองนั้น ขอให้ตั้งใจให้ดีที่สุด เพื่อจะเข้าใจแน่ชัดลงไปว่าทำไปทำไมแล้วจะได้ประโยชน์อะไร

๑.๖.๗ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)^{๑๔} ได้กล่าวว่า คำว่า การปฏิบัติธรรมที่เราใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ มีความหมายค่อนข้างจะถูกจำกัดแคบลงมา และบางครั้งก็ทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่สู้จะตรงกับความจริง หรือแม้ว่าจะตรงแต่ก็ไม่เท่ากับความจริง ไม่พอดีกับความจริงเวลานี้เมื่อพูดถึงการปฏิบัติธรรม หลายคนจะนึกถึงการไปนั่งทำสมาธิ การปลีกตัวออกไปจากสังคม ไปอยู่ในที่สงบเงียบ แล้วก็บำเพ็ญเพียรทางจิตใจ ฝึกทำกรรมฐานอย่างที่เราเรียกว่าจิตตภาวนา คำว่า “ปฏิบัติธรรม” ก็คือ เอาธรรมมาปฏิบัติ เอาธรรมมาใช้ดำเนินชีวิตการทำงาน คือ เอาธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริงนั่นเอง

^{๑๒} กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, *จิตวิทยาการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๘), หน้า ๒๒๗.

^{๑๓} พุทธทาส อินทปัญโญ, *คู่มือปฏิบัติอานาปานสติ ๑๖ ขั้น*, (ปทุมธานี: กลุ่มอยู่เย็นเป็นประโยชน์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕.

^{๑๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), *ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๕), หน้า ๒-๓.

๑.๖.๘ พระมหาอุไร อาตบโก (มั่งมี)^{๑๕} ได้กล่าวว่า แนวทางการฝึกจิตกำลังเป็นที่นิยมทั้งชาวไทยและต่างประเทศ โดยมีปัจจัยสนับสนุนมาจากสภาพสังคมและการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ที่เน้นการแสวงหาทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ ซึ่งไม่ได้ตอบสนองแนวทางที่จะทำให้ชีวิตเกิดความสงบสุขอย่างแท้จริงได้ ดังนั้น การฝึกจิตอย่างถูกวิธี จึงเปรียบเสมือนทางลัดที่จะช่วยให้เราเดินไปสู่เป้าหมายของความสุขที่แท้จริงได้ง่ายและเร็วขึ้น

๑.๖.๙ วคิน อินทสระ^{๑๖} ได้กล่าวว่า ตัวสมาธิที่แท้จริง คือ ความตั้งมั่นของใจ โดยแบ่งสมาธิออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) สมาธิที่ทุกคนมีอยู่โดยธรรมชาติ ขณะใดที่เราไม่ฟุ้งซ่าน จิตใจสงบอยู่โดยปกติ ขณะนั้นเรียกว่ามีสมาธิ ๒) สมาธิที่เกิดจากการฝึก ที่เรียกว่าฝึกสมาธิ ฝึกได้ทั้งสี่อิริยาบถ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน หรือที่เรียกว่า ทำสมถะ ซึ่งแปลว่า อุบายฝึกจิตให้สงบ เมื่อใจตั้งมั่นแล้ว สงบแล้ว จึงเรียกว่า สมาธิ เมื่อฝึกไปใจก็ตั้งมั่นเกิดเป็นสมาธิ ตั้งมั่นชั่วขณะเรียกว่า ชนิทสมาธิ ใช้ประโยชน์ในการทำงาน เรียนหนังสือ ถ้าจิตตั้งมั่นเฉียด ๆ ฌานก็เรียกว่า อุปจารสมาธิ ถ้าตั้งมั่นอย่างแน่วแน่มั่นคงเรียกว่า อัปปนาสมาธิ

ข. งานวิจัย

๑.๖.๑ พระครูศรีสุตากร (อภิชาต อภิญาโณ)^{๑๗} ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติธรรมในวันเสาร์-อาทิตย์ : กรณีศึกษาวัดกลางบางพระ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ รูปแบบการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา และหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ วัดกลางบางพระ ตำบลบางพระ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านสวัสดิการ ด้านสถานที่และด้านปฎิคม พบว่า ด้านบุคลากร ด้านสวัสดิการ และด้านสถานที่อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านวิชาการ ด้านประชาสัมพันธ์ และด้านปฎิคม ประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมนั้นมีความพอใจอยู่ในระดับมาก ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ ต่อการเข้าปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติ

^{๑๕} พระมหาอุไร อาตบโก (มั่งมี), *คู่มือปฏิบัติธรรม วิปัสสนาภาวนา*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หน้าต่าง, ๒๕๕๔), คำนำ.

^{๑๖} วคิน อินทสระ, *ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๒), หน้า ๓๐-๓๑.

^{๑๗} พระครูศรีสุตากร (อภิชาต อภิญาโณ), “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติธรรมในวันเสาร์-อาทิตย์ : กรณีศึกษาวัดกลางบางพระ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ธรรม พบว่า ส่วนมากประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรมนั้นมีความสนใจไม่มากเท่าที่ควร และไม่เล็งเห็นความสำคัญในการปฏิบัติธรรมมากนัก รวมถึงสถานที่ปฏิบัติธรรมอยู่ห่างไกลจากที่พัก

๑.๖.๒ พระมานัส จานิสฺสโร (อุ้นเรือน)^{๑๘} ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการเข้าปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ ๑๘” โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบของความพึงพอใจ รวมถึงคุณสมบัติของสถานที่ปฏิบัติธรรม รูปแบบของการปฏิบัติธรรม และรูปแบบการจัดฝึกอบรมปฏิบัติธรรม ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการเข้าปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ ๑๘ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสถานที่ใช้ในการฝึกอบรม ด้านรูปแบบการอบรม ด้านเนื้อหาสาระ และด้านวิทยากรอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนจำแนกตามสภาพส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ อาชีพ เป็นต้น มีผลไม่แตกต่างกัน

๑.๖.๓ พระศักดิ์ชัย วรธมฺโม (ธนูทอง)^{๑๙} ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แรงจูงใจของประชาชนในการเข้าร่วมปฏิบัติธรรมสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด แห่งที่ ๒๓ วัดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี” โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจ แนวคิดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมและแนวคิดที่เกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมปฏิบัติธรรมสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศ วุฒิการศึกษา และรายได้มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ ปัญหา อุปสรรคที่เกี่ยวกับแรงจูงใจของประชาชนในการเข้าร่วมปฏิบัติธรรมสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด คือ สำนักปฏิบัติยังมีห้องน้ำไม่เพียงพอกับจำนวนประชาชน สุนัขภายในวัดส่งเสียงดังขณะปฏิบัติและถ่ายมูลไม่เป็นที่เป็นทาง

^{๑๘} พระมานัส จานิสฺสโร (อุ้นเรือน), “การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการเข้าปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ ๑๘”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๙} พระศักดิ์ชัย วรธมฺโม (ธนูทอง), “แรงจูงใจของประชาชนในการเข้าร่วมปฏิบัติธรรมสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด แห่งที่ ๒๓ วัดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

๑.๖.๔ นางสาววัลรัตน์ อ่อนราษฎร์^{๒๐} ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์” โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ และประเภทของแรงจูงใจ รวมถึงความหมาย ประเภท จุดประสงค์ของสติปัฏฐาน ๔ และหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่พัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ สุขกาย สุขใจ พัฒนาประสิทธิภาพในการตัดสินใจ คลายความเครียด ด้านการศึกษามุ่งเน้นเพื่อให้ประสบความสำเร็จทางการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดการเรียนรู้สม่ำเสมอ และยกระดับผลสัมฤทธิ์ให้สูงขึ้น และแรงจูงใจในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมะ มุ่งเน้นเพื่อบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เพื่อให้เกิดปัญญา สะสมความดี เกิดสิริมงคลแก่ชีวิต คาดหวังบรรลุนิพพาน ศึกษาแนวทางปฏิบัติและผลการปฏิบัติที่ละเอียดมากขึ้น

๑.๖.๕ นางอลิศา ริมตุลิต^{๒๑} ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน : กรณีศึกษา ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์” โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา และแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานรวมสามด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านสุขภาพจิตอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความเชื่อทางศาสนาอยู่ในระดับมาก และด้านกายอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์การปฏิบัติวิปัสสนาที่แตกต่างกัน เป็นปัจจัยต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่แตกต่างกัน สถานภาพและรายได้ที่แตกต่างกัน ไม่เป็นปัจจัยต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่แตกต่างกัน

สรุปจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทราบว่า แรงจูงใจนั้น คือ แรงกระตุ้นที่คอยผลักดันให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาโดยลักษณะใดลักษณะหนึ่ง จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการหรือจนกว่าแรงจูงใจจะหมดลง ซึ่งแรงจูงใจนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ ๑) แรงจูงใจทางสรีระหรือแรงจูงใจภายใน และ ๒) แรงจูงใจทางสังคมหรือ

^{๒๐} นางสาววัลรัตน์ อ่อนราษฎร์, “แรงจูงใจ ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๒๑} นางอลิศา ริมตุลิต, “แรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน : กรณีศึกษา ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

แรงงูใจภายนอก ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าแรงงูใจเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นตัวผลักดันให้พุทธศาสนิกชนเกิดความสนใจในการที่จะเข้ามาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนัติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแรงงูใจของพุทธศาสนิกชนในการเข้าปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงงูใจในศาสตร์สมัยใหม่ รวมทั้งศึกษาสภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัจฉนัติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาแนวทางและวิธีการในการปฏิบัติ วิเคราะห์เหตุปัจจัยแห่งแรงงูใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนัติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ว่ามีอะไรบ้างที่เป็นเหตุปัจจัยตามหลักสัปปายะ ๗

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องวิเคราะห์แรงงูใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนัติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ ศึกษาแรงงูใจในพระพุทธศาสนาและทฤษฎีแรงงูใจในศาสตร์สมัยใหม่ โดยผู้วิจัยจะศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย อรรถกถาภาษาไทย และคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา คัมภีร์วิสุทธิมรรค ตำราวิชาการ วารสาร บทความ เอกสารงานวิจัย และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒ ศึกษาสภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัจฉนัติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยจะศึกษาจากการรวบรวมเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกพระภิกษุสงฆ์ภายในวัด ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ในการกำกับควบคุมการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนจำนวน ๓ รูป

๑.๗.๓ วิเคราะห์แรงงูใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนัติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยจะศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพุทธศาสนิกชนในชุมชน/พื้นที่ในบริเวณศาสนสถาน หรือบริเวณใกล้เคียง หรือจากสถานที่อื่น ๆ ที่เดินทางมาเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนัติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๕ คน

๑.๗.๔ วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เพื่อนำไปสรุปผลการวิจัยในบทที่ ๔

๑.๗.๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในบทที่ ๕

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ได้ทราบถึงแรงจูงใจในพระพุทธศาสนาและทฤษฎีแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่

๑.๘.๒ ได้ทราบถึงสภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

๑.๘.๓ ได้ทราบผลจากการวิเคราะห์ถึงเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

บทที่ ๒

แรงจูงใจในพระพุทธศาสนาและทฤษฎีแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความหมายและประเภทของแรงจูงใจ กระบวนการเกิดแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา รวมถึงแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังทำการศึกษาความหมายและประเภทของแรงจูงใจ กระบวนการเกิดแรงจูงใจ รวมถึงทฤษฎีแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่ โดยผู้วิจัยจะศึกษาเป็นลำดับ ดังต่อไปนี้

๒.๑ แรงจูงใจในพระพุทธศาสนา

๒.๑.๑ ความหมายของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา

ความหมายของแรงจูงใจในทัศนะของพระพุทธศาสนานั้น ไม่ปรากฏว่ามีการบัญญัติศัพท์หรือให้ความหมายไว้อย่างชัดเจน^๑ แต่สามารถที่จะทำการศึกษาได้จากกรอบในทางจิตวิทยาที่ได้อธิบายถึงแรงจูงใจว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับแรงขับ ความต้องการ หรือความอยากที่เป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมา

จากการศึกษาพบว่า พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงเรื่องของแรงจูงใจไว้ในพุทธธรรมว่า ความอยาก ความปรารถนา ความต้องการ เป็นแรงจูงใจที่ทำให้คนทำกรรมต่าง ๆ^๒ เพราะฉะนั้น ในทางพระพุทธศาสนาก็สามารถถือเอาคำที่หมายถึง ความต้องการหรือความอยาก ว่าเป็นแรงจูงใจในพระพุทธศาสนาได้^๓

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยเห็นด้วยกับทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่กล่าวว่า ความอยาก ความปรารถนา ความต้องการ เป็นแรงจูงใจที่ส่งผลให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ

^๑ กนกรัตน์ศิริ ทวีสุข, “แนวคิดแรงจูงใจตามหลักพระพุทธศาสนา”, วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙): ๑๔๕.

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยาย), พิมพ์ครั้งที่ ๔๐, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม, ๒๕๕๓), หน้า ๙๗๕.

^๓ มนตรี สืบดวง, “แรงจูงใจในทัศนะทางพระพุทธศาสนา”, วารสารศิลปศาสตร์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๐): ๑๐๔.

๒.๑.๒ ประเภทของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา

ความอยาก ความปรารถนา ความต้องการ เป็นคำที่แสดงถึงแรงจูงใจได้ แต่ความอยาก ความปรารถนา ความต้องการนี้เป็นคำกลาง ๆ กล่าวคือ ไม่ได้ระบุว่า ดีหรือชั่ว ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการใช้ จึงควรทำความเข้าใจให้ชัดเจนเสียก่อน ซึ่งในพุทธธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า ความอยาก ความปรารถนา ความต้องการ ที่เป็นแรงจูงใจในการกระทำของมนุษย์ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ อย่าง ดังนี้

๒.๑.๒.๑ ตัณหา

คือ ความเสพอยาก อยากได้ อยากเอาเข้ามาให้แก่ตัว เอามาบำเรอตัว อยากให้ตัวเป็นหรือไม่เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นความต้องการเพื่อตัวตน^๔

ความหมายของตัณหา

ในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทส มีปรากฏว่า ตัณหา คือ ความกำหนด ความกำหนัดนัก ความคล้อยตามอารมณ์ ความยินดี ความเพติดเพลิน ความกำหนดด้วยอำนาจความเพติดเพลิน ความกำหนัดนักแห่งจิตความอยาก ความสยบ ความหมกมุ่น ความหื่น ความหื่นกระหาย ความข้องอยู่ ความจมอยู่ ความคั่นหา ความเขยชิด ความเยื้อใย ความห่วงใย ความผูกพันความหวัง กิริยาที่หวัง ภาวะที่หวัง ความหวังในรูป ความหวังในเสียง ความหวังในกลิ่น ความหวังในรส ความหวังในโณภูมัพพะ ความหวังในลาภ ความหวังในทรัพย์ ความหวังในบุตร ความหวังในชีวิต ธรรมชาติที่กระชิบ ธรรมชาติที่กระชิบบ่อย ๆ ธรรมชาติที่กระชิบยิ่ง ความกระชิบ กิริยาที่กระชิบ ภาวะที่กระชิบ ความละโมภ กิริยาที่ละโมภ ภาวะที่ละโมภ ธรรมชาติที่ทำให้หวนไหว ภาวะที่ใคร่แต่อารมณ์ดี ๆ ความกำหนดในฐานะอันไม่ควร ความโลภเกินพอดี ความติดใจ กิริยาที่ติดใจความปรารถนา ความใฝ่หา ความหมายปอง^๕

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า ตัณหา หมายถึง ความทะยานอยาก ความร่ำรอน ความปรารถนา ความอยากเสพ อยากได้ อยากเอาเพื่อตัว ความแสหา^๖ อยากให้ตัวเป็น

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยาย), หน้า ๙๗๕.

^๕ ชู.ม. (ไทย) ๒๙/๓/๑๐-๑๑.

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลีธัมม์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๑.

หรือไม่เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นความต้องการเพื่อตัวตน^๗ หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ความพอใจ ชอบใจ ยินดี ยาก รักใคร่ ต้องการที่ไม่ดี ไม่สบาย ไม่เกื้อกูล เป็นอกุศล^๘

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความหมายของตัณหาสามารถที่จะสรุปให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นว่า หมายถึง ความพอใจ ชอบใจ และยินดีในสิ่งที่เป็นอกุศล

ประเภทของตัณหา

จากการศึกษาพบว่า ตัณหา สามารถที่จะจำแนกออกได้เป็นหลายประเภท ดังนี้ ในคัมภีร์พระอภิธรรมปิฎก วิจารณ์ มีปรากฏว่าตัณหาจำแนกออกได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่

๑. กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม หมายถึง ความกำหนัด ความกำหนัดนัก ความกำหนัดนักแห่งจิตที่เกี่ยวข้องด้วยกามธาตุ

๒. ภวตัณหา ความทะยานอยากในภพ หมายถึง ความกำหนัด ความกำหนัดนัก ความกำหนัดนักแห่งจิตที่สหระคตด้วยภวทัญญู

๓. วิภวตัณหา ความทะยานอยากในวิภพ คือ ความกำหนัด ความกำหนัดนัก ความกำหนัดนักแห่งจิตที่สหระคตด้วยอุจเฉททัญญู^๙

ในคัมภีร์พระอภิธรรมปิฎก วิจารณ์ ยังมีปรากฏการจำแนกตัณหา ๓ อีกนัยหนึ่ง คือ

๑. กามตัณหา หมายถึง ความกำหนัด ความกำหนัดนัก ความกำหนัดนักแห่งจิตที่เกี่ยวข้องด้วยกามธาตุ

๒. รูปตัณหา หมายถึง ความกำหนัด ความกำหนัดนัก ความกำหนัดนักแห่งจิตที่เกี่ยวข้องด้วยรูปธาตุ

๓. อรูปตัณหา หมายถึง ความกำหนัด ความกำหนัดนัก ความกำหนัดนักแห่งจิตที่เกี่ยวข้องด้วยอรูปธาตุ^{๑๐}

ในคัมภีร์พระอภิธรรมปิฎก วิจารณ์ ยังมีปรากฏการจำแนกตัณหา ๓ อีกนัยหนึ่ง คือ

๑. รูปตัณหา หมายถึง ความกำหนัด ความกำหนัดนัก ความกำหนัดนักแห่งจิตที่เกี่ยวข้องด้วยรูปธาตุ

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยาย), หน้า ๙๗๕.

^๘ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ), พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๔๙๐.

^๙ อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๙๑๖/๕๗๓; อง.ฉก.ก. (ไทย) ๒๒/๑๐๖/๖๒๗-๖๒๘.

^{๑๐} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๙๑๗/๕๗๓-๕๗๔.

๒. อรูปตัณหา หมายถึง ความกำหนด ความกำหนดนึก ความกำหนดนึกแห่งจิตที่เกี่ยวข้องด้วยอรูปธาตุ

๓. นิโรธตัณหา หมายถึง ความกำหนด ความกำหนดนึก ความกำหนดนึกแห่งจิตที่สหระคตด้วยอุจเฉทภูมิ^{๑๑}

นอกจากนี้ ตัณหา ยังสามารถจำแนกออกได้ออกได้เป็น ๖ ประเภท ตามที่ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค วิภังคสูตร ได้แก่

๑. รูปตัณหา ความทะยานอยากได้รูป
๒. สัททตัณหา ความทะยานอยากได้เสียง
๓. คันธตัณหา ความทะยานอยากได้กลิ่น
๔. รสตัณหา ความทะยานอยากได้รส
๕. โผฏฐัพพตัณหา ความทะยานอยากได้โผฏฐัพพะ
๖. รัสมตัณหา ความทะยานอยากได้ธรรมารมณ์^{๑๒}

แต่อย่างไรก็ตาม จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าประเภทของตัณหาที่คนส่วนใหญ่คุ้นเคยและมีปรากฏให้เห็นอยู่โดยทั่วไป คือ ตัณหา ๓ ที่ประกอบไปด้วย กามตัณหา ภาวตัณหา และวิภวตัณหา ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้อย่างนี้ว่า

๑. กามตัณหา คือ ความทะยานอยากในกาม ความอยากได้ในกามคุณ คือ สิ่งสนองความต้องการทางประสาททั้ง ๕

๒. ภาวตัณหา คือ ความทะยานอยากในภพ ความอยากในภาวะของตัวตนที่จะได้ จะเป็นอย่างไรอย่างหนึ่ง อยากเป็น อยากคงอยู่ตลอดไป

๓. วิภวตัณหา คือ ความทะยานอยากในภพ ความอยากในความพรากพ้นไปแห่งตัวตนจากความเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งอันไม่ปรารถนา อยากทำลาย อยากให้ดับสูญ^{๑๓}

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความอยาก ความปรารถนา ความต้องการ ที่เป็นแรงจูงใจในทางที่ไม่ดี เรียกว่า ตัณหา คือ ความพอใจ ชอบใจ และยินดีในสิ่งที่เป็นอกุศล ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม ภาวตัณหา ความ

^{๑๑} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๙๑๘/๕๗๔.

^{๑๒} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๒/๕.

^{๑๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลีธัมม, ๒๕๕๖), หน้า ๘๖.

ทะยานอยากจะเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง และวิภาวดีค้นหา ความทะยานอยากในความพ้นจากความเป็น
อย่างใดอย่างหนึ่งอันไม่ปรารถนา

๒.๑.๒.๒ ฉันทะ

คือ ความชื่นชมยินดีในความดีงามสมบูรณ์ของสิ่งนั้น ๆ อยากให้สิ่งนั้น ๆ อยู่ในภาวะ
ที่ดีงามสมบูรณ์และอยากทำให้มันดีงามสมบูรณ์เต็มตามสภาวะของมัน เป็นความต้องการเพื่อความดี
งามสมบูรณ์ของสิ่งนั้น ๆ^{๑๔}

ความหมายของฉันทะ

ในคัมภีร์พระอภิธรรมปิฎก วิภังค์ มีปรากฏว่า ฉันทะ คือ ความพอใจ การทำความ
พอใจ ความเป็นผู้ประสงค์จะทำ ความฉลาดความพอใจในธรรม^{๑๕}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ความชอบ
ใจ ความยินดี ความต้องการ ความรักใคร่ใฝ่ปรารถนาในสิ่งนั้น ๆ จัดเป็นคำกลาง ๆ จะเป็นอกุศลก็ได้
จะเป็นกุศลก็ได้^{๑๖} เป็นความต้องการเพื่อความดีงามสมบูรณ์ของสิ่งนั้น ๆ เอง^{๑๗} หรืออีกนัยหนึ่ง คือ
ความพอใจ ชอบใจ ยินดี อยาก รักใคร่ ต้องการที่ดีงาม สบาย เกื้อกูล เป็นกุศล^{๑๘}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความหมายของฉันทะสามารถที่จะสรุปให้
เข้าใจได้ง่ายขึ้นว่า หมายถึง ความพอใจ ชอบใจ และยินดีในสิ่งที่เป็นกุศล

ประเภทของฉันทะ

จากการศึกษาพบว่า พระอรรรถกถาจารย์ จำแนกฉันทะไว้ ๓ ประเภท ได้แก่

๑. ตัณหาฉันทะ ฉันทะ คือ ตัณหา หรือฉันทะที่เป็นตัณหา เป็นฝ่ายชั่วหรืออกุศล ซึ่ง
ท่านใช้เป็นโวพจน์คำหนึ่งของตัณหา เช่นเดียวกับบราคะและโลภะ เป็นต้น ฉันทะประเภทนี้ ในบาลีมี
ใช้มากมาย ที่คุ้นตากันมาก คือในคำว่า กามฉันทะ ซึ่งเป็นข้อแรกในนิรวัณ ๕ ซึ่งกามฉันทะนี้ ท่านว่า
ได้แก่ กามตัณหานั่นเอง^{๑๙} ฉันทะนี้ บางแห่งมาด้วยกันกับโวพจน์เป็นกลุ่ม เช่น ในพุทธพจน์ ว่า

^{๑๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยาย), หน้า ๙๗๕.

^{๑๕} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๓๙๒/๓๒๙.

^{๑๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๗๖.

^{๑๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยาย), หน้า ๙๗๕.

^{๑๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ), หน้า ๔๙๐.

^{๑๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยาย), หน้า ๙๗๕.

“ฉันทะ รากะ นันทิ ตัณหา อุปาทาน ... ไต ๑ ในจักขุ ในรูป ในจักขุวิญญาณ ในธรรมทั้งหลาย ที่พึงทราบด้วยจักขุวิญญาณ (และในหมวดอายตนะอื่นครบทั้ง ๖), ... เพราะสลัดทิ้งได้ซึ่งฉันทะ ... เหล่านั้น เราย่อมรู้ชัดว่า จิตของเราหลุดพ้นแล้ว”

แต่ส่วนมากมาล้าพังโตน ๑ ถึงกระนั้น ก็สังเกตได้ไม่ยากกว่ามีความหมายเท่ากับตัณหา เพราะถ้าเอาคำว่าตัณหาใส่ลงไปแทนที่ฉันทะในกรณีนั้น ๆ ก็จะได้ความเหมือนกัน เช่น ฉันทะในภพ ฉันทะในกามคุณทั้งหลาย ฉันทะในกาย ฉันทะในเมถุน ฉันทะในสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่เป็นอนัตตา คือ รูป เวทนา เสียง กลิ่น รส เป็นต้น

ที่สร้างรูปเป็นศัพท์เฉพาะอย่างเดียวกับตัณหาก็คือ เช่น รูปฉันทะ สัททฉันทะ คันธฉันทะ รสฉันทะ โผฏฐัพพฉันทะ และธรรมฉันทะ แม้แต่ฉันทะในคนก็มี ซึ่งก็หมายถึง ความใคร่ หรือ ความมีใจผูกพันนั่นเอง ดังจะเห็นได้ชัดในคัมภีร์อภิกษุสูตร ตรัสถึงฉันทะในบุตรและภรรยา และในสูตรเดียวกันนี้ ตรัสว่า “ฉันทะเป็นมูลแห่งทุกข์” ซึ่งตรงกับที่ตรัสในอริยสัจ ๔ ข้อที่ ๒ ว่า ตัณหาเป็นสมุทัย คือ เหตุเกิดแห่งทุกข์^{๒๐}

๒. กัตตุกัมมตาฉันทะ ฉันทะ คือ ความใคร่เพื่อจะทำ ได้แก่ ความต้องการทำ หรือ อยากทำ บางทีถือเป็นคำกลาง ๆ เข้าได้ทั้งกุศลและอกุศล แต่ในที่ทั่วไปท่านใช้ในความหมายที่เป็นกุศล เป็นฝ่ายดี^{๒๑} ฉันทะประเภทนี้ตรงกับที่อภิธรรมจัดเข้าเป็นเจตสิกอย่างหนึ่ง ในจำพวกปกิณณกเจตสิก คือ เจตสิกที่เรี่ยรายแพร่กระจายทั่วไป เกิดกับจิตฝ่ายกุศลก็ได้ ฝ่ายอกุศลก็ได้^{๒๒}

กัตตุกัมมตาฉันทะที่คุ้นกันดีที่สุด ก็คือ ฉันทะที่เป็นธรรมข้อแรกในอิทธิบาท ๔ และที่เป็นสาระของสัมมปปธานทั้ง ๔ ข้อ ฉันทะประเภทนี้ มีความหมายใกล้เคียงกับวิริยะ หรือพยายาม และอุตสาหะ บางทีท่านก็กล่าวซ้อนกันไว้ เพื่อเสริมความหมายของกันและกัน นับว่าเป็นคุณธรรมสำคัญที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติธรรม และการบำเพ็ญกิจการณียต่าง ๆ

อย่างไรก็ดี กัตตุกัมมตาฉันทะนี้ ท่านมักรวมเข้าไว้ด้วยกันกับฉันทะประเภทที่ ๓ คือ กุศลธรรมฉันทะ เสมือนจะถือว่าฉันทะ ๒ ประเภทนี้เป็นอย่างเดียวกัน เช่น ฉันทะในอิทธิบาท ๔ และในสัมมปปธาน ๔ นั้น ก็เป็นทั้งกัตตุกัมมตามฉันทะ และกุศลธรรมฉันทะ^{๒๓}

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยาย), หน้า ๙๗๙.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๗๘.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๗๙.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๘๐.

๓. กุศลธรรมฉันทะ ฉันทะในกุศลธรรม หรือธรรมฉันทะที่เป็นกุศล เป็นฝ่ายดีงาม หรือกุศล หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า กุศลฉันทะ คือ ความรักดี ความใฝ่ดี หรือธรรมฉันทะ คือ ความรักธรรม หรือความใฝ่ธรรม^{๒๔} ที่เรียกชื่อเต็ม เพราะมีที่มาแห่งหนึ่งปรากฏในปาตุมวารสูตร ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงองค์ประกอบ ๖ ประการ อันยากที่จะปรากฏให้ได้พบในโลก กุศลธรรมฉันทะนี้เป็นองค์ประกอบข้อสุดท้ายใน ๖ ข้อนั้น ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง^{๒๕} ที่จะช่วยให้บุคคลได้รับประโยชน์จากพระพุทธศาสนา หรือสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงาม เพราะบุคคลใดแม้จะมีองค์ประกอบ ๕ ข้อแรกครบถ้วนแล้ว แต่ถ้าบุคคลนั้นขาดกุศลธรรมฉันทะเสียอย่างเดียว ก็ไม่สามารถใช้องค์ประกอบข้ออื่น ๆ ให้เป็นประโยชน์ได้ ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า

ภิกษุทั้งหลาย เหตุปรากฏ ๖ ประการ หาได้ยากในโลก เหตุปรากฏ ๖ ประการ อะไรบ้าง คือ ๑. ความปรากฏแห่งตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า หาได้ยากในโลก ๒. บุคคลผู้แสดงธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศไว้ หาได้ยากในโลก ๓. บุคคลผู้เกิดขึ้นในถิ่นอริยะ หาได้ยากในโลก ๔. ความมีอินทรีย์ไม่บกพร่อง หาได้ยากในโลก ๕. ความไม่โง่เขลา ความไม่เป็นคนเซอะ หาได้ยากในโลก ๖. ความพอใจในกุศลธรรม (กุศลธรรมฉันทะ) หาได้ยากในโลก ภิกษุทั้งหลาย เหตุปรากฏ ๖ ประการนี้แล หาได้ยากในโลก^{๒๖}

ฉันทะที่กล่าวถึงการปฏิบัติธรรมส่วนมากเป็นฉันทะในสัมมปปธาน ๔ ดังข้อความว่า

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ๑. สร้างฉันทะ พยายาม ปรรกความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น ๒. สร้างฉันทะ พยายาม ปรรกความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ๓. สร้างฉันทะ พยายาม ปรรกความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ๔. สร้างฉันทะ พยายาม ปรรกความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภิกษุทั้งหลาย พหุบุลย์ เจริญเต็มที่แห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว^{๒๗}

พุทธพจน์นี้ ถือเป็นคำจำกัดความของสัมมปปธาน แสดงฉันทะว่าเป็นตัวนำ หรือตัวแท่งของความเพียรที่เป็นโพธิปักขิยธรรม แม้ฉันทะที่มาจากข้อความอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม ก็มีรูปความคล้ายกัน เช่น ฉันทะเพื่อบรรลุกุศลธรรมทั้งหลาย ฉันทะในการสมาทานสิกขา ฉันทะเพื่อ

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๗๘.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๘๐.

^{๒๖} อัง.ฉก. (ไทย) ๒๒/๙๖๖๒๐.

^{๒๗} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๖๕๑-๖๖๒/๓๖๐-๓๖๑.

เจริญปัญญินทรีย์ ทำนองเดียวกันนี้ ในชั้นรวมยอดเลยทีเดียว เช่น ฉันทะเพื่อละสรรพกิเลส เกิดฉันทะในนิพพาน เป็นต้น

ดังนั้น จึงจัดได้ว่า ฉันทะ ในสัมมปปธาน ๔ และในอิทธิบาท ๔ เป็นทั้งกัตตุกัมมตาฉันทะและกุศลธรรมฉันทะ คือ เป็นทั้งฉันทะที่อยากจะทำและเป็นฉันทะในสิ่งที่ดีงาม หรือกล่าวง่าย ๆ ว่าต้องการทำสิ่งที่ดีงาม^{๒๘}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความอยาก ความปรารถนา ความต้องการ ที่เป็นแรงจูงใจในทางที่ดี เรียกว่า ฉันทะ คือ ความพอใจ ชอบใจ และยินดีในสิ่งที่เป็นกุศล ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ ตัณหาฉันทะ ฉันทะคือตัณหา กัตตุกัมมตาฉันทะ ฉันทะคือความใคร่เพื่อจะทำ กุศลธรรมฉันทะ ฉันทะคือความพอใจในกุศลธรรม

๒.๑.๓ กระบวนการเกิดแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา

เมื่อทราบถึงความหมายและประเภทของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนาแล้ว ในขั้นต่อไปก็จำเป็นที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจถึงกระบวนการเกิดแรงจูงใจ ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑.๓.๑ กระบวนการเกิดแรงจูงใจแห่งตัณหา

หลักสำคัญที่ควรทราบเกี่ยวกับตัณหาตามหลักปฏิจจสมุปบาท คือ ตัณหาเกิดจากเวทนาเป็นปัจจัย โดยมีวิชาเป็นมูลราก กล่าวคือ เมื่อบุคคลรับรู้อารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่น่าพอใจหรือไม่น่าพอใจก็ตาม เช่น เห็นรูปสวยหรือน่าเกลียด ได้ยินเสียงไพเราะหรือหนวกหู เป็นต้น แล้วเกิดความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉย ๆ ขึ้นในเวลานั้น ตัณหาก็คงเกิดขึ้นในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ถ้ารู้สึกสุข ก็ยินดี ชื่นชอบ คล้อยตามไป ติดใจ ใฝ่รัก อยากได้ ถ้ารู้สึกทุกข์ ก็ยินร้าย ขัดใจ ชัง อยากเลี่ยงหนี หรืออยากให้สูญสิ้นไป ถ้ารู้สึกเฉย ๆ ก็เพลิน ๆ เรื่อยเฉื่อยไป ซึ่งอาการอย่างนี้นั้นเป็นไปของมันได้เอง โดยไม่ต้องใช้ความคิด ไม่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจอะไร จึงอาจกล่าวได้ว่า ตัณหาอิงอาศัยเวทนา โดยมีวิชาเป็นตัวหนุน หรือตัณหาแอบอิงเวทนาอยู่บนฐานแห่งวิชา ในเมื่อตัณหาใฝ่หรือผูกพันมุ่งหมายเวทนาอย่างนี้ ตัณหาจึงร่นรนหันไปหาสิ่งที่จะให้เวทนาแก่กันได้ และสิ่งที่ตัณหาต้องการ ก็คือ สิ่งใดก็ตามที่จะอำนวยเวทนาอันร่อยซึ่งตัณหาชอบ สิ่งทั้งหลายที่อำนวยเวทนาได้เมื่อจัดรวมเข้าเป็นประเภทแล้ว ก็มีอยู่ ๖ อย่าง เรียกว่า อารมณ์ ๖ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอารมณ์จำพวกที่เป็นรูปธรรม ๕ อย่างแรก ที่เรียกว่า กามคุณ ๕ เป็นสิ่งที่ตัณหาต้องการและเป็นที่เกิดของตัณหา^{๒๙} โดยนัยนี้ จึงขยายความหมายของตัณหาออกไปได้

^{๒๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุง), หน้า ๙๘๐-๙๘๑.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๘๕.

อีกว่า ตัณหา คือ ความกระหายอยากในสิ่งที่ให้เวทนา หรือความกระหายอยากในอารมณ์ที่ชอบใจ หรือในกามคุณทั้งหลาย หรือความกระหายอยากได้อารมณ์ที่ชอบใจมาเสพสวเสพเวทนาอันอร่อย

ตัณหานั้นสัมพันธ์กับความเห็นหรือความยึดถือ กล่าวคือ ความมีอยู่ คงอยู่แห่งตัวตน นั้นจะมีความหมายก็เพราะได้เสพสวเสพเวทนาที่ชื่นชอบใจ เมื่อใดได้เสพสม เมื่อนั้นความกระหายอยากในความเที่ยงแท้ถาวรของอัตตาก็ยิ่งได้รับการเสริมย้าให้แรงกล้า แต่เมื่อใดไม่ได้เสพสม ความดำรงอยู่ของตัวตนก็จะดูไร้ความหมาย เมื่ออาการที่ไม่สมนั้นเป็นไปอย่างรุนแรงก็ถึงกับเบื่อหน่ายเกลียดชัง ไม่ปรารถนาความดำรงอยู่แห่งตัวตน อยากให้ตัวตนขาดสูญไปเสียจากสถานะเช่นนั้น ซึ่งเรียกว่าเป็นความกระหายอยากในความขาดสูญแห่งอัตตา^{๓๐}

ตามกฎแห่งปัจจัยการ ตัณหานำไปสู่การแสวงหา ที่เรียกเป็นคำศัพท์ว่า ปริเยสนา คือ ไปหา ไปเอา หรือรับเอา หรือหาทางอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะให้ได้สิ่งที่ต้องการนั้น ๆ มาเสพสวเสพผลสนองการแสวงหานั้น ก็คือ การได้ เมื่อได้สิ่งที่ต้องการนั้นมาให้ตนเสพสวแล้ว ก็เป็นอันตัดตอนได้ ถือว่าจบไปช่วงหนึ่ง^{๓๑}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความอยาก ความปรารถนา ความต้องการ ที่เป็นแรงจูงใจในทางที่ไม่ดี เรียกว่า ตัณหา มีกระบวนการเกิดโดยอิงอาศัยเวทนาอันมีวิขาเป็นตัวหนุน ทำให้เกิดการนำไปสู่การแสวงหาสิ่งที่ต้องการ นั่นก็คือ กามคุณ ๕

๒.๑.๓.๒ กระบวนการเกิดแรงจูงใจแห่งฉันทะ

ฉันทะ หมายถึง **กุศลธรรมฉันทะ** แปลว่า ฉันทะในกุศลธรรม คือ ความพอใจ ความชอบ ความอยากในสิ่งที่ดีงาม หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า กุศลฉันทะ หรือ ธรรมฉันทะ^{๓๒}

กุศล แปลว่า ดีงาม ฉลาด เกื้อกูล คล่อง สบาย ไร้โรค เอื้อต่อสุขภาพ ได้แก่ สิ่งที่เกิดจากกุศลแก่ชีวิตจิตใจสิ่งที่มีผลดี เกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนและผู้อื่น **กุศลฉันทะ** แปลว่า ฉันทะในกุศล ถึงแม้จะตัดคำว่าธรรมออก ก็มีความหมายเท่าเดิม คือ ตรงกับกุศลธรรมฉันทะนั้นเอง **ธรรมฉันทะ** แปลว่า ฉันทะในธรรม ความต้องการธรรม หรือความใฝ่ธรรม คำว่า **ธรรม** ที่มาในคำว่า **กุศลธรรม** มีความหมายกลาง ๆ คือ แปลว่า สิ่ง หรือ หลัก แต่เมื่อแยกออกมาใช้เพียงลำพัง ก็อาจแปลความหมายได้กว้างขึ้น ความหมายหลักของคำว่า “ธรรม” ในกรณีนี้มี ๒ อย่าง คือ ความจริง และความดีงาม สิ่งที่ดีงาม หรือภาวะที่ดีงาม ฉะนั้น ธรรมฉันทะ จึง

^{๓๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยาย), หน้า ๙๘๖.

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๘๗.

^{๓๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ), หน้า ๔๙๓.

สามารถแปลได้อีกว่า ฉันทะในความจริง ฉันทะในความดีงาม หรือความต้องการความจริง ความต้องการสิ่งที่ดีงาม ความต้องการรู้ความจริง ต้องการเข้าถึงตัวธรรมเนื้อหาสาระที่เป็นแก่นแท้ ภาวะที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย ตลอดจนความดีงามที่เป็นคุณค่าอันแท้จริงของสิ่งนั้น ๆ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สิ่งที่ฉันทะต้องการ คือ ความจริง และสิ่งที่ดีงาม ต้องการทำให้สิ่งที่ดีงามหรือภาวะที่ดีงามเกิดมีขึ้น อยากทำให้สิ่งที่ เป็นคุณประโยชน์สำเร็จผลเป็นจริงขึ้น ฉันทะนั้น สัมพันธ์กับการกระทำ คือ การกระทำเพื่อให้รู้ความจริง และการกระทำเพื่อสร้างภาวะที่ดีงาม หรือทำให้สิ่งที่ดีงามเกิดมีขึ้น ดังนั้นจึงระบุ ว่า กัตตุกัมยตาฉันทะ คือ ความใคร่ที่จะทำ หรือความอยากทำ อันเป็นลักษณะของกุศลฉันทะหรือธรรมฉันทะ ด้วยเหตุนี้ ตามกฎแห่งปัจจัยการ จึงกล่าวว่า ฉันทะ นำไปสู่อุตสาหะ วายามะ หรือวิริยะ เพราะฉันทะนั้นทำให้เกิดการกระทำ โดยมีโยนิโสมนสิการ เป็นสมุฏฐาน หมายความว่า ฉันทะเกิดจากโยนิโสมนสิการ คือ การคิดแบบคาย คิดถูกวิธี รู้จักคิด หรือคิดเป็น^{๓๓} กล่าวโดยสรุป เพื่อทำให้เกิดเป็นพื้นฐานสำหรับทำความเข้าใจให้ง่ายขึ้นระหว่าง ตัณหา กับฉันทะ ดังนี้ คือ

ตัณหา มุ่งประสงค์เวทนา จึงต้องการสิ่งสำหรับเอามาเสพเสวยเวทนา หรือสิ่งที่จะปรนเปรอตนเอง โดยที่ตัณหาอาศัยอวิชชาคอยหลอเลี้ยงและให้โอกาส พัวพันเกี่ยวเนื่องอยู่กับเรื่องตัวเอง เอาอัตตาเป็นศูนย์กลาง และนำไปสู่การแสวงหา

ฉันทะ มุ่งประสงค์อัตถะคือประโยชน์ จึงต้องการความจริง สิ่งที่ดีงาม หรือภาวะที่ดีงาม โดยฉันทะก่อตัวขึ้นจากโยนิโสมนสิการ คือ ความรู้จักคิดหรือคิดถูกวิธี คิดตามสภาวะและเหตุผล เป็นภาวะกลาง ๆ ของธรรม ไม่ผูกพันกับอัตตา และนำไปสู่อุตสาหะ คือ ทำให้เกิดการกระทำ^{๓๔}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความอยาก ความปรารถนา ความต้องการ ที่เป็นแรงจูงใจในทางที่ดี เรียกว่า ฉันทะ มีกระบวนการเกิดโดยมีโยนิโสมนสิการเป็นสมุฏฐานทำให้เกิด ฉันทะแล้วนำไปสู่การกระทำด้วยอุตสาหะ

ตารางที่ ๒.๑ ข้อกำหนดเกี่ยวกับตัณหาและฉันทะ

	ตัณหา	ฉันทะ
ความหมายเบื้องต้น	- ความอยาก ความร่ำรอน ทะยานอยาก คือ อยากได้หรืออยากเอา อยากเป็น อยากไม่เป็น	- ความยินดี พอใจ ความใฝ่รัก อยาก คือ ใฝ่ธรรม ใฝ่ดี ใฝ่สัจจะ อยากรู้ อยากทำ

^{๓๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยาย), หน้า ๙๘๗-๙๘๘.

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๘๙.

ความหมายตามหลัก	- ความอยากได้สิ่งเสพละเอียดที่อำนวยความสะดวก เวทนา อยากในภวามันคงถาวรของ อตัตา อยากให้อตัตาพราก ขาดหาย สูญ สิ้นไปจากภวามันที่ไม่ปรารถนา	- ความยินดีในภวามันที่สิ่งนั้น ๆ เป็นสิ่ง ดี ต้องการภวามันที่ดีงามและความดำรง อยู่ในอุดมสภวามันของสิ่งทั้งหลาย อยากทำให้คุณค่า หรือภวามันที่ดี งาม งามขึ้นจนบรรลุอุดมสภวามัน
กระบวนการ	- (อวิชชา+) เวทนา->ตัณหา->ปริเยสนา	- โยนิโสมนสิการ->ฉันทะ->อุตสาหะ
สิ่งที่ประสงค์	- อารมณ์ ๖ (สิ่งเสพละเอียดที่อำนวยความสะดวก เวทนาหรือพะนอนัตตา)	- ธรรม, กุศล (ความจริง ความดีงาม คุณภาพชีวิต)
ลักษณะพึงสังเกต	- มีอตัตาเป็นศูนย์กลาง จะเอาเข้ามา - มุ่งหาสุขเวทนาหรือสิ่งพะนอนัตตน - ไม่คำนึงถึงความรู้ความเข้าใจคุณโทษ ของสิ่งนั้น ๆ - เป็นเงื่อนไขกับการกระทำ ไม่ต้องการ การกระทำ - ผลประโยชน์ตอบแทนเป็นตัวกำหนด การกระทำ	- ไม่พัวพันกับอตัตา โน้มโน้มไปหา - มุ่งอรรถะ คือ สิ่งที่มีคุณค่าเป็น ประโยชน์แท้จริงแก่ชีวิตและแก่ทุกสิ่ง - เกิดจากความรู้ความเข้าใจ เห็น คุณค่าสัมพันธ์กับปัญญา - เป็นเหตุกับการกระทำ เป็น จุดเริ่มต้นหรือส่วนหนึ่งของการ กระทำ - จุดมุ่งหมายของงานนั้นเองเป็น ตัวกำหนดการกระทำ
อาการ-ผลต่อจิต	- กระวนกระวาย เร่าร้อน ไม่ส่งเสริม สมาธิ เช่น ชอบใจ อยากได้อยากเอา อะไรแล้วจิตคิดพล่านปั่นป่วนไป - ความข้องคับใจ ทุกข์ต่าง ๆ โรคทางจิต	- สบาย สงบ สมาธิ ช่วยให้เกิดสมาธิ เช่น ชื่นชมในความดีงามของตน คำ สอน หรือธรรมชาติ จิตดีมีค่าซาบซึ้ง สงบตั้งมั่น - เอื้อต่อสุขภาพจิต
วิธีปฏิบัติ	1. นัยตรง : พึงละโดยถอนขาด. - เกิดที่ไหน ดับหรือละที่นั่น - ควบคุมโดยเพิ่มปัญญาและฉันทะ 2. อุปาย : อาศัยตัณหาละตัณหา - ให้ตัณหาเป็นปัจจัยแก่ฉันทะ (หนุน ฉันทะ)	- พึงกระทำ คือ สร้างขึ้นและปฏิบัติ ตาม - ระวังด้วยการทำให้สำเร็จตามนั้น

ที่มา : พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)**, พิมพ์ครั้งที่ ๗,
(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๕๒๕-๕๒๖.

๒.๑.๔ กรณีศึกษาแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาเรื่องแรงจูงใจในพระพุทธศาสนานั้น พบว่ามีปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะเห็นได้จากจากพุทธประวัติ ประวัติของพระเถระ และประวัติของพระเถรี ในคราวที่เจ้าชายสิทธัตถะตัดสินใจออกผนวช หรือในคราวที่พระเถระและพระเถรีตัดสินใจที่จะออกบวชในพระพุทธศาสนา โดยจะนำมาแสดงเป็นตัวอย่างพอสังเขป ดังต่อไปนี้

๑. สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เจ้าชายสิทธัตถะ เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางสิริมหามายาเทวี ในกรุงกบิลพัสดุ์ เจ้าชายทรงครองฆราวาสอยู่ ๒๙ ปี มีปราสาทที่อุดมอยู่ ๓ หลัง คือ สุจันทปราสาท โกกนุทปราสาท และโกญจปราสาท มีนางสนมกำนัล ๔๐,๐๐๐ นาง ล้วนประดับประดาสวยงาม ทรงมีพระมเหสีนามว่ายโสธรา และมีพระโอรสนามว่า ราหุล^{๓๕} หลังจากเจ้าชายสิทธัตถะทรงทอดพระเนตรเห็นนิมิต ๔ ประการ^{๓๖} จึงทรงดำริว่า “เรามีความเกิดเป็นธรรมดา ไฉนยังแสวงหาสิ่งที่มีความเกิดเป็นธรรมดาอยู่อีก เรามีความแก่เป็นธรรมดา ฯลฯ มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ... มีความตายเป็นธรรมดา ... มีความเศร้าโศกเป็นธรรมดา ... มีความเศร้าหมองเป็นธรรมดา ไฉนยังแสวงหาสิ่งที่มีความเศร้าหมองเป็นธรรมดาอยู่อีก ทางที่ดีเราเองมีความเกิดเป็นธรรมดา ทราบชัดถึงโทษในสิ่งที่มีความเกิดเป็นธรรมดาแล้ว ควรแสวงหานิพพานที่ไม่มีความเกิด ไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่า และเกษมจากโยคะ เราเองมีความแก่เป็นธรรมดา ทราบชัดถึงโทษในสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาแล้ว ควรแสวงหานิพพานที่ไม่มีความแก่ ไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่า และเกษมจากโยคะ เราเองมีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ทราบชัดถึงโทษในสิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดาแล้ว ควรแสวงหานิพพานที่ไม่มีความเจ็บไข้ ไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่า และเกษมจากโยคะ เราเองมีความตายเป็นธรรมดา ทราบชัดถึงโทษในสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาแล้ว ควรแสวงหานิพพานที่ไม่มีความตาย ไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่า และเกษมจากโยคะ เราเองมีความเศร้าโศกเป็นธรรมดา ทราบชัดถึงโทษในสิ่งที่มีความเศร้าโศกเป็นธรรมดาแล้ว ควรแสวงหานิพพานที่ไม่มีความเศร้าโศก ไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่า และเกษมจากโยคะ เราเองมีความเศร้าหมองเป็นธรรมดา ทราบชัดถึงโทษในสิ่งที่มีความเศร้าหมองเป็นธรรมดาแล้ว ควรแสวงหานิพพานที่ไม่มีความเศร้าหมอง ไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่า และเกษมจากโยคะ”^{๓๗} จึงทรงราชพาหนะ คือ ม้าเสด็จออกผนวช^{๓๘} ในขณะที่มีพระชนมายุ ๒๙ ปี^{๓๙} ยังหนุ่มแน่น แข็งแรง มีเกศาดำสนิท อยู่ในปฐมวัย เมื่อ

^{๓๕} พุ.พุทธ. (ไทย) ๓๓/๑๓-๑๕/๗๑๙.

^{๓๖} พุ.พุทธ. (ไทย) ๓๓/๑๖/๗๒๐.

^{๓๗} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๗๖/๒๙๙-๓๐๐.

^{๓๘} พุ.พุทธ. (ไทย) ๓๓/๑๖/๗๒๐.

พระราชมารดาและพระราชบิดาไม่ทรงปรารถนาจะให้ผนวช มีพระพักตร์นองด้วยน้ำพระเนตรทรงกันแสงอยู่ จึงโกนผมและผนวช นุ่งห่มผ้ากาสาขาวพัสตร์ ออกจากวังผนวชเป็นบรรพชิต เมื่อผนวชแล้วก็แสวงหาว่าอะไรเป็นกุศล^{๔๐} โดยได้บำเพ็ญเพียรประพฤติทุกกริยาอยู่เป็นเวลา ๖ ปี^{๔๑}

เมื่อพระองค์ทรงบำเพ็ญเพียรจนตรัสรู้ จึงได้ทรงเปล่งอุทานว่า“เราตามหานายช่าง ผู้สร้างเรือน เมื่อไม่พบ จึงท่องเที่ยวไปในสงสารเป็นอนเกชาติ เพราะการเกิดบ่อย ๆ เป็นทุกข์ นายช่างเอ๋ย เราพบท่านแล้ว ท่านจะสร้างเรือนไม่ได้อีก ซี่โครงทุกซี่ของท่าน เราหักแล้ว ยอดเรือน เราก็มือแล้ว จิตของเราถึงธรรมปราศจากเครื่องปรุงแต่งแล้ว เราได้บรรลุธรรมเป็นที่สิ้นต้นเหตุแล้ว”^{๔๒}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เจ้าชายสิทธัตถะทรงมีแรงจูงใจในการที่จะตัดสินใจเสด็จออกผนวช คือ พระองค์ต้องการที่จะแสวงหานิพพานที่ไม่มีความเศร้าหมอง ไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่า และเกษมจากโยคะ เพื่อความหลุดพ้นจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และความเศร้าโศก

๒. พระสารีบุตรเถระ

พระเถระบังเกิดในตระกูลพราหมณ์ ดังความพิสดารว่า เมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่ทรงอุบัติขึ้น ได้มีบ้านพราหมณ์ ๒ ตำบล คือ อุปติสสคามและโกลิตคาม ในที่ไม่ไกลจากกรุงราชคฤห์ ในบ้านสองตำบลนั้น ในวันที่พราหมณ์ชื่อสารีในอุปติสสคามตั้งครุฑนั้นแล แม้พราหมณ์ชื่อโมคคัลลีในโกลิตคาม ก็ตั้งครุฑ ทราบว่า ทั้งสอง ตระกูลนั้นได้เป็นสหายเกี่ยวกันสืบเนื่องกันมาถึง ๗ ชั่วตระกูลทีเดียว พวกพราหมณ์ผู้สามได้ให้การดูแลครุฑแก่พราหมณ์ทั้ง ๒ คนนั้น ในวันเดียวกันเหมือนกัน โดยล่องไป ๑๐ เดือน พรหมณ์ทั้ง ๒ คนนั้น ก็ได้คลอดบุตร^{๔๓} โดยในวันตั้งชื่อทารกพวกญาติตั้งชื่อบุตรของนางสารีพราหมณ์ว่า “อุปติสสะ” เพราะเป็นบุตรแห่งตระกูลนายบ้านในอุปติสสคาม ส่วนบุตรของนางโมคคัลลีพราหมณ์ได้ชื่อว่า “โกลิตะ” เพราะเป็นบุตรแห่งตระกูลนายบ้านในโกลิตคาม เด็กทั้งสองนั้นเจริญเติบโตตามวัยแล้วได้ศึกษาจนสำเร็จศิลปศาสตร์ทุกอย่าง^{๔๔} ในเวลาที่มาณพทั้งสองจะไปยังแม่น้ำหรืออุทยานเพื่อจะเล่นสนุกสนานกัน ท่านว่า อุปติสสมานพมีเสียงทองคำ ๕๐๐ เสียง เป็น

^{๓๙} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๔/๑๖๒.

^{๔๐} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๗๗/๓๐๐.

^{๔๑} พุ.พ.ธ. (ไทย) ๓๓/๑๖/๗๒๐.

^{๔๒} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๕๓-๑๕๔/๗๙-๘๐.

^{๔๓} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๘๔.

^{๔๔} ปัญญา ใช้บางยาง, ๘๐ พระอรหันต์ (ฉบับสมบูรณ์), (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๑),

เครื่องแห่แห่น โกลิตมานพจะมีรถเทียมด้วยม้าอาชาไนย ๕๐๐ ตัว เป็นเครื่องแห่แห่น ทั้งสองมีบริวารคนละ ๕๐๐ คน ติดตามไปยังที่นั่น ๆ^{๔๕}

อนึ่ง ในกรุงราชคฤห์มีมหรสพการแสดงบนยอดเขาทุก ๆ ปี หมู่ญาติได้ประกอบเตียงซ้อนกันเพื่อกุมารทั้ง ๒ คนนั้นในที่เดียวกันนั่นเอง แมื่กุมารทั้งสองก็นั่งดูมหรสพร่วมกัน ปล่อยใจร่าเริงบ้าง สลดใจบ้าง^{๔๖} หัวเราะในฐานะที่ควรหัวเราะ สลดใจในฐานะที่ควรสลดใจ ให้รางวัลในฐานะที่ควรให้รางวัล^{๔๗} ตามมหรสพที่ดู วันหนึ่ง เมื่อทั้งสองคนดูมหรสพอยู่โดยทำนองนี้ แต่มิได้มีความร่าเริงสนุกสนานอย่างเคย เพราะญาณปัญญาเริ่มแก่กล้าทำให้มีสติปัญญาพิจารณาหาสาระในมหรสพและชีวิต ทั้งสองคนคิดกันอย่างนี้ว่า “ไม่เห็นจะมีอะไรควรดูควรได้จากมหรสพนี้ คนที่แสดงเหล่านี้ทั้งหมดมีชีวิตไม่ถึง ๑๐๐ ปี ก็จะมีลมหายใจตายจากกันไป เราทั้งหลายควรจะแสวงหาโมกขธรรมสักอย่างหนึ่ง” แล้วนั่งนึกพิจารณากันต่อไป^{๔๘}

ลำดับนั้น โกลิตะถามอุปติสสะว่า “สหายอุปติสสะ ทำไมท่านจึงไม่หัวเราะรื่นเริงเหมือนในวันอื่น ๆ วันนี้ ท่านมีใจไม่เบิกบาน ท่านกำหนดอะไรได้หรือ” อุปติสสะตอบว่า “สหายโกลิตะ เรา กำลังคิดอยู่ว่า การดูคนเหล่านี้แสดง ไม่มีแก่นสาร ไม่มีประโยชน์ เราควรจะแสวงหาธรรมเครื่องหลุดพ้นเพื่อตน” ส่วนท่านเล่า เพราะเหตุไรจึงไม่เบิกบาน แมื่โกลิตะนั้นก็บอกอย่างนั้นเหมือนกัน^{๔๙}

ลำดับนั้น อุปติสสะทราบว่โกลิตะนั้นมีอัธยาศัยใจคออย่างเดียวกับตน จึงกล่าวว่า “สหาย เราแมื่ทั้ง ๒ คนคิดกันดีแล้ว ก็เราควรแสวงหาโมกขธรรม ธรรมตาผู้แสวงหาโมกขธรรม ควรได้บรรพชาอย่างหนึ่ง เราทั้ง ๒ คนจะบรรพชาในสำนักใครเล่า”^{๕๐} ทั้งสองคนร่วมกันพิจารณาหาสำนักที่ควรแก่ตน ตกลงใจว่าจะบวชในสำนักของสัณฺฑชยปริพาชก เมื่อพวกเขาบวชแล้ว สัณฺฑชยปริพาชกผู้เป็นอาจารย์ก็ได้ลาภ ความนับถือ และเสียงสรรเสริญมากมาย เพราะพวกเขามาจากตระกูลใหญ่มั่งคั่งมีชื่อเสียงดี ผู้เป็นอาจารย์จึงถึงความยิ่งใหญ่ด้วยหมู่ศิษย์ชั้นเลิศ^{๕๑}

อุปติสสะและโกลิตะร่ำเรียนคำสอนของสัณฺฑชยปริพาชกได้รวดเร็ว เรียนจบภายใน ๒-๓ วันเท่านั้น พวกเขาถามอาจารย์ว่า “ท่านอาจารย์ ลัทธิที่เป็นความรู้ของท่านมีเพียงเท่านี้ หรือมีแมื่ยััง

^{๔๕} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๘๕.

^{๔๖} ปัญญา ใช้บางยาง, ๘๐ พระอรหันต์ (ฉบับสมบูรณ์), หน้า ๑๒๕.

^{๔๗} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๘๕.

^{๔๘} ปัญญา ใช้บางยาง, ๘๐ พระอรหันต์ (ฉบับสมบูรณ์), หน้า ๑๒๕.

^{๔๙} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๘๕.

^{๕๐} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๘๕.

^{๕๑} ปัญญา ใช้บางยาง, ๘๐ พระอรหันต์ (ฉบับสมบูรณ์), หน้า ๑๒๖.

กว่านี้” เมื่อสัทชัยปริพาชกตอบว่า “มีเพียงเท่านี้ พวกเธอทั้งสองคนรู้หมดแล้ว” เขาทั้ง ๒ คน จึงคิดกันว่า “เมื่อเป็นอย่างนี้ การอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักอาจารย์สัทชัยผู้นี้ก็ไม่มีประโยชน์ เพราะพวกเราออกบวชก็เพื่อแสวงหาความหลุดพ้น พวกเราจะไม่ได้ในสำนักนี้ ก็ชมพูทวีปใหญ่โตนัก พวกเราควรจะไปยังคาม นิคม ชนบท และราชธานี ก็อาจจะได้พบอาจารย์สักท่านหนึ่ง ผู้พบทางหลุดพ้นแล้วเป็นแน่” นับแต่นั้น เมื่อได้ยินใครพูดว่า “สมณพราหมณ์ผู้บัณฑิตมีอยู่ในที่ใด ๆ” ทั้งสองก็จะพากันไปทำการสนทนาในที่นั้น ๆ^{๕๒} แต่เขาทั้ง ๒ คน ตอบปัญหาของอาจารย์เหล่านั้นได้ มาณพทั้ง ๒ คนนั้น ตรวจสอบไปทั่วชมพูทวีปอย่างนั้น แล้วกลับมายังที่อยู่ของตนทำตึกากันว่า “เพื่อนโกลิตะ ในเรา ๒ คน ผู้ใดได้บรรลุอมตธรรมก่อน ผู้นั้นจงบอกแก่อีกฝ่ายหนึ่ง”^{๕๓}

วันหนึ่ง อุปติสสปริพาชกทำภักติกะแต่เช้าตรู่แล้ว กำลังเดินทางไปยังอารามของปริพาชก ได้พบพระอัสสชิเถระกำลังเดินเที่ยวบิณฑบาต ก็พระอัสสชินั้น มีมารยาทงาม ก้าวไป ถอยกลับ แล เหลียว คู้แขน เขยียดแขน นำเลื่อมใส มีนัยน์ตาทอดลง มีทุกอิริยาบถงดงาม^{๕๔} จึงคิดว่า “เราไม่เคยพบเห็นนักบวชเช่นนี้เลย ภิกษุรูปนี้คงเป็นองค์ใดองค์หนึ่ง บรรดาพระอรหันต์หรือท่านผู้ดำเนินยังหนทางแห่งความเป็นพระอรหันต์ในโลกเป็นแน่ ถ้ากระไร เราพึงเข้าไปหาภิกษุนี้ถามว่า ผู้มีอายุ ท่านบวชอุทิศใคร ใครเป็นศาสดาของท่าน หรือท่านชอบใจธรรมของใคร”^{๕๕} ลำดับนั้น เขาได้มีความคิดว่า “บัดนี้ ยังเป็นกาลไม่สมควรที่จะถามปัญหากับภิกษุนี้ เพราะท่านกำลังเข้าไปยังละแวกบ้านเที่ยวบิณฑบาตอยู่ ถ้ากระไร เราควรติดตามภิกษุนี้ไปข้างหลัง เพราะการติดตามไปข้างหลังนี้เป็นหนทางที่ผู้มีความต้องการรู้แล้ว”^{๕๖} เขาจึงติดตามไป เห็นพระอัสสชิได้บิณฑบาตแล้วไปยังที่แห่งหนึ่ง ทราบว่าพระเถระนั้นต้องการจะนั่ง จึงได้ลาดตั้งปริพาชกของตนถวาย แม้ในเวลาที่ท่านฉันเสร็จแล้ว ก็ได้ถวายน้ำในหม้อม้าของตนแก่พระเถระ^{๕๗}

ครั้นกระทำอาจริยวัตรอย่างนั้นแล้ว อุปติสสปริพาชกจึงพูดคุยกุปราศรัยพอให้เป็นที่บันเทิงพอเป็นที่ระลึกถึงกันแล้ว ยืนอยู่ในที่ควรข้างหนึ่ง^{๕๘} กล่าวถามว่า “ผู้มีอายุ อินทรีย์ของท่านผ่องใส ผิวพรรณของท่านบริสุทธิ์ผุดผ่อง ท่านบวชอุทิศใคร ใครเป็นศาสดาของท่าน หรือท่านชอบใจธรรม

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๖.

^{๕๓} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๘๖.

^{๕๔} ปัญญา ใช้บางยาง, ๘๐ พระอรหันต์ (ฉบับสมบูรณ์), หน้า ๑๒๗.

^{๕๕} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๘๖.

^{๕๖} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^{๕๗} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๘๗.

^{๕๘} ปัญญา ใช้บางยาง, ๘๐ พระอรหันต์ (ฉบับสมบูรณ์), หน้า ๑๒๗.

ของใคร” พระอัสสชิตอบว่า “ผู้มีอายุ มีพระมหาสมณผู้เป็นศากยบุตรเสด็จออกผนวชจากศากยสกุล เราเองบวชอุทิศเฉพาะพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นศาสดาของเรา และเราชอบใจธรรมของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น” อุปติสสปริพาชกถามต่อว่า “ก็พระศาสดาของท่านตรัสอย่างไร สอนอย่างไร”^{๕๙} พระเถระคิดว่า “ธรรมดาปริพาชกเหล่านี้ย่อมเป็นปฏิปักษ์ต่อพระศาสนา เราจักแสดงความลึกซึ้งแห่งพระศาสนาแก่ปริพาชกนี้” เมื่อจะแสดงว่าตนเป็นผู้ใหม่ จึงกล่าวว่า “ผู้มีอายุ เราเป็นผู้ใหม่ บวชไม่นาน เพิ่งมายังพระธรรมวินัยนี้ ไม่สามารถแสดงธรรมโดยพิสดารแก่ท่านได้” อุปติสสกล่าวว่า “ข้าพเจ้าเชื่ออุปติสส ขอท่านจงกล่าวตามความสามารถเถิด จะน้อยหรือมากก็ตาม ข้อนั้นเป็นภาระของข้าพเจ้า เพื่อแห่งตลอดด้วย ๑๐๐ นัย ๑,๐๐๐ นัย”^{๖๐} แล้วกล่าวว่า “จะน้อยหรือมากก็ตาม จงกล่าวเถิด จงกล่าวแต่ใจความแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าต้องการแต่ใจความเท่านั้น ท่านจักทำพญานะให้มากไปทำไม”^{๖๑}

เมื่ออุปติสสปริพาชกกล่าวอย่างนั้นแล้ว พระเถระจึงได้กล่าวคาถานี้ว่า “ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตตรัสเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติตรัสอย่างนี้”^{๖๒} ปริพาชกฟังเพียง ๒ บทแรกเท่านั้น ก็ดำรงอยู่ในโศดาปัตติผลอันถึงพร้อมด้วยนัยเป็นอันมาก พระเถระยัง ๒ บทนอกนี้ให้จบลง ในเวลาเขาเป็นพระโศดาบัน เขาเป็นพระโศดาบันแล้ว เมื่อคุณวิเศษขั้นสูงยังไม่เป็นไป ก็กำหนดว่า “จักมีเหตุในเรื่องนี้” จึงเรียนพระเถระว่า “ท่านผู้เจริญ ท่านอย่าได้ขยายความพระธรรมเทศนาให้ยิ่งขึ้นไปเพียงเท่านี้ก็พอ พระศาสดาของพวกเราประทับอยู่ ณ ที่ไหน” พระเถระตอบว่า “ประทับอยู่ในวัดเวฬุวัน ผู้มีอายุ” เขาเรียนว่า “ท่านผู้เจริญ ถ้ากระนั้น ขอท่านโปรดล่วงหน้าไปก่อนเถิด ข้าพเจ้ามีเพื่อนคนหนึ่ง และข้าพเจ้าทั้ง ๒ คนได้ทำกติกาแก่กันและกันไว้ว่า ในเราทั้ง ๒ คน ผู้ใดบรรลุธรรมก่อน ผู้นั้นจงบอกแก่อีกฝ่ายหนึ่ง ข้าพเจ้าเปลื้องภิญญานัน แล้วจักพาสหายไปยังสำนักของพระศาสดา ตามทางที่ท่านไปแล้วนั้นแล” และหมอบกราบแทบเท้าทั้ง ๒ ของพระเถระด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ทำประทักษิณ ๓ รอบ ส่งพระเถระไปแล้ว^{๖๓}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อุปติสสมานพ มีแรงจูงใจในการที่จะตัดสินใจออกบวช คือ เพื่อต้องการที่จะแสวงหาโมกขธรรมความหลุดพ้น และการที่อุปติสสมานพตัดสินใจเลือกที่จะเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาก็เพราะพระอัสสชิเถระเป็นแรงจูงใจให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา

^{๕๙} วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๐/๗๔.

^{๖๐} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๘๗.

^{๖๑} วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๐/๗๓.

^{๖๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๐/๗๓; พุ.อป. (ไทย) ๓๒/๒๘๖/๔๕-๔๖.

^{๖๓} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๘๘.

๓. พระนันทะเถระ

พระเถระประสูติเป็นพระโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ กับพระนางมหาปชาบดีโคตมี ในกรุงกบิลพัสดุ์ ทรงเป็นพระภาคของพระผู้มีพระภาค และเป็นพระโอรสของพระมาตุจฉา^{๖๔} ในวันนี้จะตั้งชื่อนั้น ทารกทำให้หมู่พระประยูรญาติรำเริงยินดี พวกพระญาติจึงตั้งชื่อให้ว่า “นันทะ” พระกุมารเจริญวัยขึ้นตามลำดับ วันหนึ่งขณะที่พระพุทธานุญาตประทับอยู่ที่นิโครธาราม กรุงกบิลพัสดุ์ เจ้าชายนันทะกำลังจะเข้าพิธีวิวาห์กับนางชนบทกัลยาณี สาวงามในสกุลชนบทคนหนึ่ง พวกหมู่ญาติได้กราบทูลนิมนต์พระพุทธานุญาตและภิกษุสงฆ์เข้ามาฉันในปราสาทราชธานี^{๖๕}

ครั้นเสวยแล้ว ประทานบาตรในพระหัตถ์ของนันทกุมาร ตรัสสอวพร เสด็จลุกขึ้นจากอาสนะแล้วหลีกไปมิได้ทรงรับบาตรจากหัตถ์ของนันทกุมาร^{๖๖} ฝ่ายนันทกุมารนั้น เพราะความเคารพในพระตถาคต จึงมีอาจทูลว่า “ขอพระองค์รับบาตรไปเถิด พระพุทธเจ้าข้า” แต่ทรงคิดอย่างนี้ว่า “พระศาสดาคงจักทรงรับบาตรที่หวั่นไต่” แม้ในที่นั้น พระศาสดาก็มิได้ทรงรับ ฝ่ายนันทกุมารก็ทรงคิดว่า “จักทรงรับที่พระลานหลวง” แม้ในที่นั้น พระศาสดาก็มิได้ทรงรับ พระกุมารปรารภนาจะเสด็จกลับ แต่จำเสด็จไปด้วยความไม่เต็มพระทัย ด้วยความเคารพในพระศาสดา จึงมีอาจทูลว่า “ขอพระองค์ทรงรับบาตรเถิด” ทรงเสด็จนึกไปว่า “พระองค์จักทรงรับในที่นี้ พระองค์จักทรงรับในที่นี้”^{๖๗}

ในขณะนั้น หญิงพวกอื่นเห็นอาการนั้นแล้ว จึงกราบทูลแก่พระนางชนบทกัลยาณีว่า “พระแม่เจ้า พระผู้มีพระภาคทรงพานันทกุมารเสด็จไปแล้ว เว้นนันทกุมารนั้นแล้ว พระแม่เจ้าจักทำอย่างไร” ฝ่ายพระนางชนบทกัลยาณีนั้นได้ยินคำนั้นแล้ว มีหยาดน้ำตาไหลอยู่เดียว มีผมที่เกล้าได้เพียงครั้งเดียว ก็รีบไปทูลว่า “ข้าแต่พระลูกเจ้า ขอพระองค์พึงรีบเสด็จกลับ” คำพูดของพระนางชนบทกัลยาณีนั้น ประหนึ่งตกไปตั้งขวางอยู่ในหทัยของนันทกุมารนั้น^{๖๘} เจ้าชายได้ยินเสียงแล้ว เหลียวกลับมามอง ก็เกิดความรุ่มร้อนใจ แต่ด้วยความเคารพในพระพุทธเจ้า จึงมีอาจจะทูลให้รับบาตรไปเอง ได้แต่เกิดความร้อนใจคิดว่า เดียวพระศาสดาจะตรัสให้กลับเมื่อถึงตรงนั้น ตรงนี้ แม้ถึงพระวิหารแล้ว เจ้าชายก็ไม่กล้าพอที่จะส่งบาตรคืน^{๖๙} แม้พระศาสดาก็ยังไม่ทรงรับบาตรจากหัตถ์ของนันทกุมารนั้นเลย ทรงน่านันทกุมารนั้นไปยังวิหารแล้วตรัสว่า “นันทะ เธอจักบวชหรือ” นันทกุมารนั้นด้วย

^{๖๔} พุ.อุ. (ไทย) ๒๕/๒๒/๒๑๐.

^{๖๕} ปัญญา ใช้บางยาง, ๘๐ พระอรหันต์ (ฉบับสมบูรณ์), หน้า ๗๕๘.

^{๖๖} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๑๐๘.

^{๖๗} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๑๐๙.

^{๖๘} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๑๐๙.

^{๖๙} ปัญญา ใช้บางยาง, ๘๐ พระอรหันต์ (ฉบับสมบูรณ์), หน้า ๗๕๘.

ความเคารพในพระพุทธเจ้า จึงไม่ทูลว่า “ข้าพระองค์จักไม่บวช” แต่ทูลว่า “ข้าพระองค์จักบวชพระพุทธเจ้าข้า” พระศาสดารับสั่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย ถ้ากระนั้น เธอทั้งหลายจงให้นันทะบวชเถิด”^{๗๐}

นับแต่บวชแล้วจิตใจของท่านก็ยังคงระลึกถึงคำพูดของนางชนบทกัลยาณีนุชอยู่ นั่นเอง เป็นเหมือนว่า นางอยู่ใกล้ ๆ ภาย ไม่ห่างเลย คิดมากเข้าท่านก็ถูกราคะครอบงำ เกิดกระสันอยากลาสิกขา^{๗๑} จึงบอกแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “ผู้มีอายุ ข้าพเจ้าไม่ยินดีประพบัติพรหมจรรย์ ไม่อาจจะสืบทอดพรหมจรรย์ไปได้ ข้าพเจ้าจักบอกคณสิกขากลับไปเป็นคฤหัสถ์” ครั้งนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ท่านพระนันทะพระภาดาของพระผู้มีพระภาค พระโอรสของพระมาตุจฉาได้ออกแก่ภิกษุหลายรูปอย่างนี้ว่า ‘ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย กระผมไม่ยินดีประพบัติพรหมจรรย์ ไม่สามารถจะทรงพรหมจรรย์ไว้ได้ กระผมจักบอกคณสิกขากลับมาเป็นคฤหัสถ์’ ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียกภิกษุรูปหนึ่งมาตรัสว่า ‘ภิกษุ เธอจงไปเรียกนันทะมาหาเรา’ ภิกษุนั้นทูลรับสนองพระดำรัสแล้วเข้าไปหาท่านพระนันทะถึงที่อยู่ ได้กล่าวกับท่านพระนันทะว่า ‘ท่านนันทะ พระศาสดารับสั่งหาท่าน’ ท่านพระนันทะรับคำของภิกษุรูปนั้นแล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ^{๗๒} พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ‘นันทะ ได้ยินว่า เธอบอกแก่ภิกษุหลายรูปอย่างนี้ว่า ‘ผู้มีอายุ ข้าพเจ้าไม่ยินดีประพบัติพรหมจรรย์ ไม่อาจจะสืบทอดพรหมจรรย์ไปได้ ข้าพเจ้าจักบอกคณสิกขากลับไปเป็นคฤหัสถ์’ จริงหรือ” พระนันทะกราบทูลว่า “จริงอย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า” พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า “นันทะ ก็เพราะเหตุอะไร เธอจึงไม่ยินดีประพบัติพรหมจรรย์ ไม่อาจจะสืบทอดพรหมจรรย์ไปได้ จักบอกคณสิกขากลับไปเป็นคฤหัสถ์เล่า”^{๗๓} พระนันทะกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อข้าพระองค์กำลังออกจากเรือน นางชนบทกัลยาณีนุชศากยานี มีผมหันเกล้าได้กึ่งหนึ่ง ได้ร้องสั่งค่านีกับข้าพระองค์ว่า ‘ข้าแต่พระลูกเจ้า ขอ พระลูกเจ้าพึงด่วนเสด็จมา’ ข้าพระองค์นั้นแล หวนระลึกถึงค่านี้อยู่จึงไม่ยินดีประพบัติพรหมจรรย์ ไม่อาจจะสืบทอดพรหมจรรย์ไปได้ จักบอกคณสิกขากลับไปเป็นคฤหัสถ์พระพุทธเจ้าข้า”

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงจับพระพาหาท่านพระนันทะ แล้วพาไปยังเทวโลกชั้นดาวดึงส์ด้วยกำลังพระฤทธิ์ ในระหว่างทางทรงแสดงนางลิงรุ่นตัวหนึ่ง ซึ่งมีหู จมูก และหางขาด นั่งเจ้าอยู่บนปลายตอไม้ที่ไฟไหม้ ในนาที่ไฟไหม้แห่งหนึ่งแล้วทรงแสดงนางอัปสร ๕๐๐ นาง ซึ่งมีเท้าดุจ

^{๗๐} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๑๐๙.

^{๗๑} ปัญญา ใช้บางยาง, ๘๐ พระอรหันต์ (ฉบับสมบูรณ์), หน้า ๗๕๙.

^{๗๒} พุ.อุ. (ไทย) ๒๕/๒๒/๒๑๐.

^{๗๓} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๑๑๑.

เท่านั้นพิราบ ผู้มายังที่บำรุงของท้าวสักกะเทวราชในภพดาวดึงส์ ก็แลพระผู้มีพระภาคครั้งทรงแสดง แล้วตรัสอย่างนี้ว่า “นันทะ เธอสำคัญความข้อนั้นอย่างไร ฝ่ายไหนหนอแล มีรูปงามกว่า น่าดูกว่า และน่าเลื่อมใสกว่ากัน ระหว่างนางชนบทกัลยาณีผู้ศากยานิหรือนางอัปสร ๕๐๐ นาง ซึ่งมีเท้าดุจเท้า นกพิราบนี้” ท่านพระนันทะได้สดับพระพุทธดำรัสนั้นแล้วทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ นางลึงค์ผู้มีหู จมูก และหางขาค้นนั้นแม้ฉันใด นางชนบทกัลยาณีผู้ศากยานิ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน เพราะการ เปรียบเทียบกัน นางย่อมไม่ถึงการนับบ้าง ไม่ถึงเสียหนึ่งบ้าง ไม่ถึงส่วนหนึ่งบ้าง แห่งนางอัปสร ๕๐๐ นางนี้ ที่แท้แล นางอัปสร ๕๐๐ นางนี้ มีรูปงามกว่า น่าดูกว่า และน่าเลื่อมใสกว่า” พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า “นันทะ เธอจงยินดี นันทะ เธอจงยินดี เราจะเป็นผู้รับประกันของเธอ เพื่ออันได้เฉพาะนาง อัปสร ๕๐๐ นาง ซึ่งมีเท้าดุจเท้า นกพิราบ” พระนันทะจึงกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าพระ ผู้มีพระภาคจะทรงเป็นผู้รับประกันของข้าพระองค์ เพื่ออันได้เฉพาะนางอัปสร ๕๐๐ นาง ผู้มีเท้าดุจ นกพิราบ ข้าพระองค์จักยินดีในพรหมจรรย์ของพระผู้มีพระภาค พระพุทธเจ้าข้า”^{๗๔}

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงพาท่านนันทะ อันตรธานไปในที่นั้น ได้ปรากฏใน พระเชตวันดังเดิม เหมือนคนมีกำลังเหยียดแขนออกหรือคู้แขนเข้า ฉะนั้น^{๗๕} ภิกษุทั้งหลายได้สดับ ว่า “ข้าว่า ท่านพระนันทะเป็นพระภคตาของพระผู้มีพระภาค เป็นพระโอรสของพระน้านาง ทรง ประพฤติพรหมจรรย์เพราะเหตุแห่งนางอัปสรทั้งหลาย นัยว่า พระผู้มีพระภาคทรงเป็นผู้รับประกัน ของพระนันทะนั้น เพื่ออันได้เฉพาะนางอัปสร ๕๐๐ นางผู้มีเท้าดุจ นกพิราบ” ครั้งนั้นแล พวกภิกษุผู้ สหายของพระนันทะ เรียกท่านพระนันทะด้วยวาตะว่า คนรับจ้างและด้วยวาตะว่าคนที่พระผู้มีพระ ภาคทรงไถ้ไว้ว่า “ได้ยินว่า ท่านพระนันทะ เป็นคนรับจ้าง ได้ยินว่า ท่านพระนันทะเป็นผู้ที่พระศาสดา ทรงไถ้ไว้ ประพฤติพรหมจรรย์ เพราะเหตุแห่งนางอัปสรทั้งหลาย ได้ยินว่า พระผู้มีพระภาคทรงเป็นผู้ รับประกันของพระนันทะ เพื่ออันได้เฉพาะนางอัปสร ๕๐๐ นางผู้มีเท้าดุจเท้า นกพิราบ”^{๗๖}

ครั้งนั้นแล พระนันทะอดอัด ละอาย รังเกียจอยู่ ด้วยวาตะว่าคนรับจ้างและด้วยวาตะว่า คนที่พระศาสดาทรงไถ้ไว้ ของเหล่าภิกษุผู้เป็นสหาย จึงหลีกออกไปอยู่ผู้เดียวแล้วเป็นผู้ไม่ประมาท มี ความเพียร อุทิศตนอยู่ ไม่นานนัก ก็ทำให้แจ้งซึ่งประโยชน์อันยอดเยี่ยม อันเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ ซึ่งเหล่ากุลบุตรผู้ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบต้องการด้วยปัญญาอันยิ่งเองเข้าถึงอยู่ใน ปัจจุบัน ได้รู้ชัดว่า “ชาติสิ้นแล้ว อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ไม่มีกิจอื่นเพื่อความ

^{๗๔} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๑๑๒.

^{๗๕} พุ.อุ. (ไทย) ๒๕/๒๒/๒๑๒.

^{๗๖} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๑๑๓.

เป็นอย่างนี้อีกต่อไป” เป็นอันว่า พระนันทะได้เป็นพระอรหันต์องค์ใดองค์หนึ่งบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย^{๗๗}

วันรุ่งขึ้น พระนันทะเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้ว กราบทูลขอยกเลิกสัญญาว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคทรงรับรองข้าพระองค์ เพื่อได้นางอัปสรผู้มีสีเท่าเหมือนสีเท่านกพิราบ ๕๐๐ นาง ข้าพระองค์ขอปลดเปลื้องพระผู้มีพระภาคจากการรับรองนั้น พระพุทธเจ้าข้า” พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “นันทะ แม้เราเองก็กำหนดรู้ใจเธอด้วยใจว่า ‘นันทะทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอันไม่มีอาสวะ เพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเองเข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน’ แม้เทวดาก็ได้บอกเนื้อความนี้แก่เราว่า ‘ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ท่านพระนันทะพระภาคของพระผู้มีพระภาค พระโอรสของพระมาตุจฉาทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอันไม่มีอาสวะ เพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเองเข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน’ นันทะ เราพ้นจากการรับรองนี้ตั้งแต่จิตของเธอหลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย เพราะไม่ถือมั่นนั้นแล้ว”^{๗๘}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ถึงแม้ว่านันทะจะออกผนวชเพราะความเคารพในพระศาสนา แต่พระนันทะก็ทรงมีแรงจูงใจในการที่จะบำเพ็ญสมณธรรม ด้วยเหตุที่พระศาสดาทรงรับรองว่าพระนันทะจะได้นางอัปสรผู้มีสีเท่าเหมือนสีเท่านกพิราบ ๕๐๐ นาง จากการประพฤติพรหมจรรย์

๔. พระวักกิลิเถระ

พระเถระบังเกิดในตระกูลพราหมณ์ กรุงสาวัตถี พวกราชบัณฑิตตั้งชื่อให้ว่า “วักกิลิ” ตอนที่ท่านยังเป็นเด็กอ่อนนั้น มารดาถูกภัย คือ ปีศาจคุกคาม มีใจหวาดกลัวจึงให้นอนลงแท่นพระยุคลบาทของพระผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ กราบทูลว่า “ข้าแต่พระโลกนาถ ผู้ทรงเป็นผู้นำ หม่อมฉันขอถวาย ทารกนี้แด่พระองค์ ขอพระองค์จงทรงเป็นที่พึ่งของเขาด้วยเถิด” ครั้งนั้น พระมุนีพระองค์นั้นผู้ทรงเป็นที่พึ่งของหมู่มสัตว์ผู้หวาดกลัว ได้ทรงรับทารกนั้นด้วยฝ่าพระหัตถ์ที่บริสุทธิ์อ่อนนุ่มมีตาข่ายกำหนดด้วยจักร จำเดิมแต่นั้นมา ทารกนั้นก็ได้รับการคุ้มครองโดยไม่ต้องเฝ้ารักษา จึงพ้นจากความป่วยไข้ทุกอย่าง อยู่อย่างสุขสำราญ^{๗๙} เมื่อทารกนั้นห่างจากพระสุคตเพียงครู่เดียว ก็กระวนกระวาย เมื่อเจริญวัยได้ ๗ ขวบ เห็นพระตถาคตเสด็จเข้าไปบิณฑบาต และดูพระสรีสมบัติของพระศาสดาแล้วไม่อึดด้วยการเห็นพระสรีสมบัติ^{๘๐} เพราะเห็นพระรูปรูปร่างที่ประเสริฐ ซึ่งเกิดจากพระบารมีทุกอย่าง มี

^{๗๗} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๑๑๓.

^{๗๘} พุ.อ. (ไทย) ๒๕/๒๒/๒๑๓-๒๑๔; พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๑๑๔.

^{๗๙} พุ.อป. (ไทย) ๓๓/๔๘-๕๐/๒๔๔.

^{๘๐} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๕๕๗.

ดวงตาสีดำสนิท มีผิวพรรณสัณฐานงดงาม^{๔๑} จึงบรรพชาในสำนักของพระศาสดา ด้วยหัวใจว่า “เรารู้จักได้เห็นพระตถาคตเป็นนิตยกาลด้วยอุบายนี้” แล้วก็ยืนอยู่ในที่อันตนยืนอยู่แล้วสามารถจะแลเห็นพระทศพลได้ ละกิจวัตรทั้งหลายมีการสวดมนต์และการมนสิการก็มีพื้นฐานเป็นต้น เทียวมองดูพระศาสดาอยู่ พระศาสดาทรงรอความแก่กล้าแห่งญาณของท่านอยู่ จึงไม่ตรัสอะไร ต่อมาทรงทราบ ว่า “บัดนี้ ญาณของเธอถึงความแก่กล้าแล้ว” จึงตรัสโอวาทว่า “วักกฺกสิ ประโยชน์อะไรแก่เธอด้วยการเฝ้าดูกายเฝ้านี้ วักกฺกสิ คนใดแลเห็นธรรม คนนั้น ชื่อว่าเห็นเรา คนใดเห็นเรา คนนั้นชื่อว่าเห็นธรรม^{๔๒} เพราะฉะนั้น เธอจงเพียรหน่ายในรูป พิจารณาเห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปแห่งขันธทั้งหลาย จนถึงที่สุดแห่งสรรพกิเลสได้โดยง่ายเถิด”^{๔๓} แม้พระศาสดาสอนแล้วอย่างนั้น พระวักกฺกสิก็ไม่อาจเพื่อจะละการดูพระศาสดาไปในที่อื่นได้เลย

ครั้งนั้น พระศาสดาทรงดำริว่า “ภิกษุนี้ไม่ได้ความสังเวชแล้วจักไม่ได้ตรัสรู้” เมื่อวัสสุปนาถิกสมย์ใกล้เข้ามาแล้ว จึงเสด็จไปยังกรุงราชคฤห์ ในวันเช้าพรรษา ทรงขับไล่ท่านด้วยพระดำรัสว่า “วักกฺกสิ เธอจงหลีกไป” ท่านคิดว่า “พระศาสดาไม่ทรงรับสั่งกับเรา ไม่อาจจะดำรงอยู่ ณ ที่ตรงพระพักตร์ของพระศาสดาได้ตลอดไตรมาส” จึงคิดว่า “ประโยชน์อะไรแก่เราด้วยชีวิต เรารู้จักให้ตนตกจากภูเขาเสีย” แล้วจึงขึ้นไปยังภูเขาคิฆภูฏ พระศาสดาทรงทราบความลำบากของท่านแล้ว ทรงดำริว่า “ภิกษุนี้เมื่อไม่ได้ความปลอบโยนจากสำนักของเรา พึงยังอุปนิสัยแห่งมรรคและผลทั้งหลายให้พินาศ” จึงทรงเปล่งพระรัศมีไปแล้ว เพื่อจะทรงแสดงพระองค์ให้ปรากฏ ลำดับนั้น จำเดิมแต่เวลาที่ท่านเห็นพระศาสดาแล้ว ความเศร้าโศกแม้มากถึงเพียงนั้นก็หายไปแล้ว พระศาสดาเป็นประดุจวายุยังสระที่แห้งให้เต็มด้วยน้ำ^{๔๔} เมื่อจะทรงปลอบโยนพระเถระ ได้ตรัสเรียกว่า “วักกฺกสิ” เมื่อพระเถระได้ฟังพระดำรัสนั้นก็เบิกบานใจ ครั้งนั้น พระเถระวิ่งลงไปที่เงื้อมเขาลึกหลายร้อยชั่วบุรุษแต่ก็ถึงแผ่นดินได้โดยสะดวกด้วยพุทธานุภาพ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงพระธรรมเทศนา คือ ความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปแห่งขันธทั้งหลายอีก พระเถระรู้ทั่วถึงธรรมนั้นแล้ว จึงได้บรรลุอรหัตตผล^{๔๕}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พระวักกฺกสิเป็นผู้ที่หลงในรูปสรีรสมบัติของพระศาสดา ดังนั้น สาเหตุที่พระวักกฺกสิตัดสินใจออกบวช เพราะมีแรงจูงใจเนื่องมาจากการที่ท่านจะได้มีโอกาสเห็นพระศาสดาอยู่ตลอดเวลาในขณะที่ท่านบวชอยู่ในสำนักของพระศาสดา

^{๔๑} พ.อ.ป. (ไทย) ๓๓/๕๒/๒๔๔.

^{๔๒} พ.อ.อ. (ไทย) ๒/๕๕๗.

^{๔๓} พ.อ.ป. (ไทย) ๓๓/๕๖/๒๔๕.

^{๔๔} พ.อ.อ. (ไทย) ๒/๕๕๗.

^{๔๕} พ.อ.ป. (ไทย) ๓๓/๕๘-๖๐/๒๔๕.

๕. พระวังคีสระ

พระเถระเกิดในตระกูลพราหมณ์ กรุงสาวัตถี มีมารดาเป็นปริพาชก^{๘๖} เมื่อมีอายุได้ ๗ ขวบ เป็นผู้รู้แจ้งพระเวททุกคัมภีร์ แกล้วกล้าในวาทศาสตร์ มีเสียงไพเราะ มีถ้อยคำจิตร สามารถ ย่ำยืวาทะของผู้อื่นได้ เนื่องจากพระเถระเกิดที่วังคนบทและเป็นใหญ่ในถ้อยคำ จึงได้ชื่อว่า “วังคีสระ”^{๘๗}

วังคีสพราหมณ์ มีศิลปะอย่างหนึ่งคือ เคาะกะโหลกศีระของพวกมนุษย์ที่ตายแล้วก็รู้ว่า “นี่เป็นศีระของผู้เกิดในนรก นี่เป็นศีระของผู้เกิดในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน นี่เป็นศีระของผู้ไปเกิดในเปรตวิสัย นี่เป็นศีระของผู้เกิดในมนุษย์โลก นี่เป็นศีระของผู้เกิดในเทวดาโลก” พวกพราหมณ์คิดว่า “พวกเราอาศัยวังคีสพราหมณ์นี้ก็สามารถหาหินกับชาวโลกได้” จึงให้เขานุ่งห่มผ้าแดง ๒ ผืนแล้วพาเที่ยวไปยังชนบท^{๘๘} กล่าวกับพวกมนุษย์ว่า “พราหมณ์ชื่อวังคีสระนี้ เคาะกะโหลกศีระของพวกมนุษย์ที่ตายแล้ว ก็รู้จักที่ที่เขาเกิด พวกท่านจงถามถึงที่ที่พวกญาติของตน ๆ เกิดแล้วเกิด” พวกมนุษย์ให้กำหนด ๑๐ บ้าง ๒๐ บ้าง ๑๐๐ บ้าง ตามกำลังแล้วจึงถามถึงที่ที่พวกญาติเกิดแล้ว พราหมณ์เหล่านั้นถึงกรุงสาวัตถีโดยลำดับแล้ว ยึดเอาที่พักในที่ที่ไม่ไกลต่อพระเชตวัน พวกเขาเห็นมหาชนผู้บริโภคอาหารเช้าแล้ว มีมือถือของหอมและระเบียบดอกไม้เป็นต้น กำลังเดินไปเพื่อฟังธรรม จึงถามว่า “พวกท่านไปไหนกัน” เมื่อมหาชนนั้นบอกว่า “ไปยังวิหารเพื่อฟังธรรม” จึงกล่าวว่า “พวกท่านจักไปในที่นั้นทำอะไร บุคคลผู้ทัดเทียมกับวังคีสพราหมณ์ของพวกเราย่อมไม่มี เขาเคาะกะโหลกศีระของพวกมนุษย์ที่ตายแล้วก็รู้ที่ที่เกิดได้ พวกท่านจงถามถึงที่ที่พวกญาติเกิดเกิด” มนุษย์เหล่านั้นกล่าวว่า “วังคีสระจะรู้อะไร บุคคลผู้ทัดเทียมกับพระศาสดาของพวกเราไม่มี” เมื่อพวกพราหมณ์เหล่านั้นก็กล่าวว่า “บุคคลผู้ทัดเทียมกับวังคีสระไม่มี”เถียงกันแล้วกล่าวว่า “มาเถิด บัดนี้ พวกเราจักรู้ว่าวังคีสระของพวกท่าน หรือพระศาสดาของพวกเรามีความรู้” แล้วได้พาพราหมณ์เหล่านั้นไปยังวิหาร^{๘๙}

พระศาสดาทรงทราบว่าชนเหล่านั้นมา จึงรับสั่งให้นำกะโหลกศีระมา ๕ ศีระ คือ ๑) ในนรก ๒) ในกำเนิดดิรัจฉาน ๓) ในมนุษย์โลก ๔) ในเทวโลก และ ๕) ศีระของพระชินาสพรับสั่งให้วางไว้ตามลำดับ ในเวลาที่วังคีสระมาแล้ว จึงตรัสถามวังคีสระว่า “ทราบวาทานเคาะศีระแล้วรู้ที่เกิดของสัตว์ทั้งหลายผู้ตายแล้วหรือ” วังคีสระตอบว่า “ใช่ ข้าพเจ้ารู้ได้” พระศาสดาจึงตรัสว่า “นี่ศีระของใคร” วังคีสระเคาะศีระนั้นแล้ว กราบทูลว่า “ของสัตว์ผู้เกิดในนรก” ลำดับนั้น พระศาสดา

^{๘๖} ปัญญา ใช้บางยาง, ๘๐ พระอรหันต์ (ฉบับสมบูรณ์), หน้า ๔๖๒.

^{๘๗} พ.อุ.ป. (ไทย) ๓๓/๑๒๐-๑๒๒/๓๐๖.

^{๘๘} พ.อุ.อ. (ไทย) ๒/๖๕๙.

^{๘๙} พ.อุ.อ. (ไทย) ๒/๖๖๐.

ประธานสาธุการแก่เขาว่า “ดีละ” จึงตรัสถามถึงศีระ ๓ ศีระนอกนี้ ในขณะที่เขากราบทูลแล้ว ๆ ไม่ผิด ก็ประธานสาธุการเหมือนอย่างนั้น จึงทรงแสดงศีระที่ ๕ ตรัสถามว่า “นี่ศีระของใคร” เขาเคาะศีระนั้นแล้ว ก็ไม่รู้ที่เกิด ที่นั้น พระศาสดาตรัสกับเขาว่า “วังคิสะ ท่านไม่รู้หรือ” เมื่อเขากราบทูลว่า “ใช่ ข้าพเจ้าไม่รู้” จึงตรัสว่า “เรารู้” วังคิสะจึงกล่าวว่า “พระองค์ทรงทราบด้วยอะไร” พระศาสดาตรัสว่า “ทราบด้วยกำลังมนต์”

ลำดับนั้น วังคิสะทูลวิงวอนพระองค์ว่า “ขอพระองค์จงประทานมนต์นี้แก่ข้าพเจ้า” พระศาสดาตรัสว่า “เราไม่สามารถจะให้มนต์แก่บุคคลผู้ไม่ได้บวช” เขาคิดว่า “เมื่อเราเรียนมนต์นี้แล้ว เราก็จักเป็นผู้ประเสริฐในชมพูทวีปทั้งสิ้น” จึงส่งพราหมณ์เหล่านั้นไป ด้วยคำว่า “พวกท่านจงอยู่ในที่นั้นนั้นแหละสัก ๒-๓ วัน ฉันจักบวช” ได้บรรพชาอุปสมบทในสำนักของพระศาสดา ได้เป็นผู้มีนามว่า วังคิสะเถระ ลำดับนั้น พระศาสดาประทานกัมมัญฐานมีอาการ ๓๒ ประการเป็นอารมณ์แก่เธอแล้วตรัสว่า “เธอจงสาธยายปริกรรมมนต์” พระวังคิสะเถระนั้นสาธยายมนต์อยู่ถูกพวกพราหมณ์ถามในระหว่าง ๆ ว่า “ท่านเรียนมนต์ได้แล้วหรือยัง” จึงบอกว่า “พวกท่านจงรอก่อน ฉันกำลังเรียน” ต่อกาล ๒-๓ วันเท่านั้น ก็ได้บรรลุพระอรหัตตผล ถูกพราหมณ์ทั้งหลายถามอีก จึงกล่าวว่า “ท่านผู้มีอายุ บัดนี้ ฉันไม่ควรเพื่อจะไป” พวกภิกษุได้ยินคำนั้นแล้ว จึงกราบทูลแต่พระศาสดาว่า “พระพุทเจ้าข้า พระวังคิสะเถระนี้พยากรณ์อรหัตตผล ด้วยคำไม่จริง” พระศาสดาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธออย่างกล่าวอย่างนั้น ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ บุตรของเราฉลาดในการจตุติและปฏิสนธิแล้ว”^{๙๐}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า วังคิสะพราหมณ์นั้นมีแรงจูงใจในการตัดสินใจที่จะออกบวชในพระพุทธศาสนา เพราะมีความต้องการที่จะเรียนมนต์สำหรับการทำนายกะโหลกศีระของพระศาสดา เพื่อต้องการที่จะเป็นผู้ประเสริฐในชมพูทวีป

๖. พระรัฐบาลเถระ

พระเถระเกิดในเรือนของท่านรัฐบาลเศรษฐี ในอุลลโกฏฐิตนิคม แคว้นกुरु ท่านได้ชื่อตามวงศ์สกุลคือ “รัฐบาล” เพราะบังเกิดในตระกูลผู้สามารถดำรงรัฐที่แตกแยกกัน ท่านจึงมีบริวารจำนวนมาก ท่านถึงความเป็หนุ่มโดยลำดับ มารดาบิดาได้หาสตรีรูปงามที่คู่ควรมาให้เป็นภรรยาแล้วสวยสมบัติและยศใหญ่ดุจทิพยสมบัติ^{๙๑}

สมัยต่อมา พระพุทธเจ้าเสด็จจาริกไปในแคว้นกुरु จนลถึงอุลลโกฏฐิตนิคม พวกพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย รวมถึงรัฐบาลกุลบุตรด้วย ต่างก็ได้สดับข่าวการเสด็จมาประชาชนในนิคมต่างกล่าวกันว่า “พระสมณโคดมพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ทรงถึงพร้อมด้วย

^{๙๐} ชุ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๖๖๐-๖๖๑.

^{๙๑} ปัญญา ใช้บางยาง, ๘๐ พระอรหันต์ (ฉบับสมบูรณ์), หน้า ๘๐๘.

วิชาจรรยา เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก ทรงเป็นนายสารถิผู้ฝึกบุรุษที่ควรฝึก ทรงเป็นศาสดาของ เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทรงทำให้แจ้งโลกนี้ พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ให้แจ้งชัดด้วย พระปัญญาอันยิ่งเองแล้ว จึงทรงสอนหมู่สัตว์ให้รู้ตาม การได้เห็นพระอรหันต์ทั้งหลายเห็นปานนั้นเป็น ความดี” ครั้งนั้น พวกชาวนิคมได้เข้าไปเฝ้า พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมให้พวกเขาเห็นแจ้ง ให้ สมาทาน ให้อาจหาญ ให้รื่นเริงด้วยธรรม ระหว่างที่นั่งฟังธรรมอยู่นั้น ท่านรัฐบาลนึกไปด้วยว่า “ทำ อย่างไรหนอ เราจึงจะรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงแล้ว ก็การที่ยังครองเรือนอยู่ จะ ประพฤติพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์บริสุทธิโดยส่วนเดียวดูสงฆ์ที่ชัดดีแล้ว ไม่ใช่ทำได้ง่ายเลย ถ้าอย่างไร เราพึงปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสายะออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเถิด”

เมื่อพวกชาวอุลลโกฏิฐิตนิคมลุกจากที่นั่งถวายบังคม ทำประทักษิณกลับไปแล้ว ท่าน รัฐบาลได้เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่งกราบทูลขอบวชว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้ เจริญ ด้วยประการใดหนอ ข้าพระพุทธเจ้าจึงจะรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงแล้ว การ ที่ผู้ครองเรือนจะประพฤติพรหมจรรย์ให้สมบูรณ์ ให้บริสุทธิ โดยส่วนเดียวดูสงฆ์ที่ชัดดีแล้ว ทำไม่ได้ ง่าย ข้าพระพุทธเจ้าปรารถนาจะปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสายะออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ขอข้าพระพุทธเจ้าพึงได้บรรพชาอุปสมบทในสำนักของพระผู้มีพระภาคเจ้าเถิด” พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ดูก่อนรัฐบาล ท่านได้รับอนุญาตจากมารดาบิดาให้ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตได้แล้วหรือ”^{๙๒} รัฐบาลกราบทูลว่า “มารดาบิดายังไม่ได้อนุญาตเลย พระเจ้าข้า” พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ดูก่อนรัฐบาล พระตถาคตทั้งหลายจะไม่บวชกุลบุตรที่มารดาบิดายังไม่ได้อนุญาต” รัฐบาลกราบทูลว่า “ข้าพระพุทธเจ้าจะไปขออนุญาตมารดาบิดาก่อน แล้วจักมาพระเจ้าข้า”

รัฐบาลกุลบุตรลุกจากที่นั่งถวายบังคมแล้วกลับไปเรือนแจ้งความประสงค์ของตนแก่ มารดาบิดา โดยกล่าวว่าต้องการจะรู้ทั่วถึงธรรมและปฏิบัติธรรมตามที่ทรงสอนทั้งหมด “ขอคุณ พ่อคุณแม่จงอนุญาตให้กระผมออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเถิด” มารดาบิดาฟังแล้วไม่ยอม กลัวย กล่อมว่า “พ่อรัฐบาล เจ้าเป็นบุตรคนเดียว เป็นที่รัก ที่ชอบใจ เป็นความสุขของพ่อแม่ที่เลี้ยงดูเจ้ามา ตลอดเวลาที่ผ่านมาเจ้าไม่รู้จักความทุกข์เลย มาเถิดพ่อรัฐบาล พ่อจงดื่ม จงบริโภคน้ำ จงรับบำรุงเถิด จง ยินดีบริโภคตาม ทำบุญไปด้วย เราทั้งสองให้เจ้าออกบวชไม่ได้ ถึงเจ้าจะตายเราก็ก็นั่งปรารถนาจะพลัด พรายจากเจ้า แล้วเหตุไฉน เราจะอนุญาตให้เจ้าซึ่งยังมีชีวิตอยู่ออกบวชเล่า” แม้รัฐบาลกุลบุตรจะ กล่าววิงวอนแม้ครั้งที่ ๒ แม้ครั้งที่ ๓ ก็ไม่อาจทำให้บิดามารดายินยอมได้

ครั้งนั้น รัฐบาลกุลบุตรน้อยใจว่า “มารดาบิดา ไม่อนุญาตให้เราออกบวช เราจะนอนอยู่ บนปราสาทอันปราศจากเครื่องลาดนี้แหละ ที่ตรงนี้จะเป็นที่นอนตายหรือจะเป็นที่ได้บวชของเราก็ก็นอน

^{๙๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๐๙.

รู้จัก” แล้วไม่ลุกขึ้นบริโภคะอะไร ๆ เลย หนึ่งวัน สองวัน ตลอดจนถึงเจ็ดวัน ตลอด ๗ วัน มารดาบิดาก็เข้ามาเกลี้ยกล่อมให้เขาล้มเลิกความคิดอกบวช ด้วยการชักชวนให้กิน ให้ดื่ม ให้บริโภคะตาม แต่เขาก็ใช้วิธีนอนนิ่งต่อไป^{๙๓} ต่อมาพวกเพื่อน ๆ รู้ข่าวแล้วจึงพากันเข้ามหารัฐบาลผู้นอนนิ่งอยู่ แล้วพากันคิดว่า “ถ้าเพื่อนเราไม่ได้บวชอาจจะต้องตาย พวกเราก็คงอาจไม่ได้เห็นคุณวิเศษอะไรจากเขา หากเขาบวชพ่อแม่ยังจะได้เห็นเขาบ้าง การบวชเป็นของยาก ต้องถือบาตรเดิน นอนคนเดียว กินคนเดียว เขาเป็นคนละเอียดอ่อนจะทนไม่ได้เอง”^{๙๔} ดังนี้แล้ว จึงช่วยพูดกับมารดาบิดาของรัฐบาลว่า “ข้าแต่คุณแม่คุณพ่อ รัฐบาลยังนอนอยู่บนพื้นปราศจากเครื่องปูลาด เขาตั้งใจว่าถ้าไม่ได้บวชก็ยอมตาย ทางที่ดีคุณพ่อคุณแม่ควรจะให้เขาบวช เขาบวชแล้วอาจจะไม่ยินดีการบวช ไม่นานก็จะกลับมาเอง”^{๙๕} มารดาบิดาจึงยินยอมกล่าวว่า “ดูก่อนพ่อทั้งหลาย เรานุญาตให้รัฐบาลออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตได้ เขาบวชแล้วขอให้กลับมาเยี่ยมพ่อแม่บ้าง”

รัฐบาลกุลบุตรฟังแล้วดีใจ ลุกขึ้นกินอาหาร อาบน้ำ แต่งกายแล้วไหว้ลามารดาบิดา ละจากเครื่องญาติ ทั้งที่พวกเขามีน้ำตานองหน้า เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้ว ทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มารดาบิดาอนุญาตให้ข้าพระพุทธเจ้าออกจากเรือน บวชเป็นบรรพชิต ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าบวชให้ข้าพระพุทธเจ้าเถิด” พระพุทธเจ้าจึงตรัสเรียกภิกษุรูปหนึ่งว่า “ภิกษุ ถ้าอย่างนั้นเธอจงให้รัฐบาลบรรพชาและอุปสมบท” ภิกษุนั้นรับพระดำรัสแล้ว บวชให้รัฐบาลกุลบุตร

รัฐบาลกุลบุตรได้บรรพชา ได้อุปสมบทในสำนักพระผู้มีพระภาคเจ้า จากนั้นพระองค์ก็เสด็จไปกรุงสาวัตถีโดยลำดับ เสด็จเข้าประทับในพระเชตวันวิหาร แม้พระรัฐบาลก็ไปอยู่ที่นั่นเหมือนกัน พระรัฐบาลอุปสมบทแล้วไม่นาน ผ่านไปถึงเดือน ท่านหลีกออกไปอยู่ผู้เดียว เป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนส่งไปแล้ว ไม่นานเท่าไรก็สามารถทำให้แจ้งซึ่งที่สุดพรหมจรรย์อันไม่มีธรรมอันยิ่งกว่า เป็นสิ่งที่กุลบุตรทั้งหลายผู้ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบต้องการ ท่านได้เป็นพระอรหันต์รูปหนึ่งแล้ว^{๙๖}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หลังจากทีรัฐบาลกุลบุตรได้ฟังธรรมของพระศาสดาแล้วเกิดความศรัทธาอย่างแรงกล้าจึงตัดสินใจที่จะออกบวชในพระพุทธศาสนา โดยมีความต้องการที่จะรู้ทั่วถึงธรรมอย่างทีพระศาสดาทรงแสดงเป็นแรงจูงใจ

^{๙๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑๐.

^{๙๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑๑.

^{๙๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑๐.

^{๙๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑๑.

๗. พระนางเขมาเถรี

พระเถรีเกิดเป็นพระราชธิดาของพระเจ้ามัททราช ในสากนคร^{๙๗} ได้มีชื่อว่า เขมา เพราะมีพระฉวีวรรณเลื่อมเรื่อต้งน้ำทอง^{๙๘} เมื่อเจริญวัยเป็นสาว มีรูปร่างและผิวพรรณงดงาม พระราชบิดาก็โปรดประทานแก่พระเจ้าพิมพิสาร^{๙๙} พระองค์ทรงเป็นที่โปรดปรานของพระราชสวามีมาก พระนางยินดีพอใจบำรุงดูแลรูปกายของตนมาก เป็นผู้มัวเมาในรูปโฉม ไม่พอใจทุกครั้งที่มีผู้กล่าวถึงโทษของกาย พระนางจึงไม่ยอมไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า เพราะเกรงว่าพระพุทธเจ้าจะสอนเรื่องโทษของรูปกาย

๑๐๐

ครั้งหนึ่ง พระเจ้าพิมพิสารทรงโปรดให้นักร้อง ขับเพลงพรรณนาถึงพระมหาวีรหารเวฬุวัน เพื่อให้พระนางสดับแล้ว เกิดความสนพระทัยเสด็จไปเที่ยวชม^{๑๐๑} ว่า “พระเวฬุวันซึ่งเป็นที่ประทับของพระสุตตเป็นสถานที่น่ารื่นรมย์ ผู้ใดยังมิได้เห็นผู้นั้นก็จัดว่ายังมิได้เห็นสวนนันทวัน พระเวฬุวันซึ่งเป็นสถานที่น่าเพลิดเพลินยินดีของนรชน ผู้ใดได้เห็นแล้ว ผู้นั้นเหมือนได้เห็นสวนนันทวัน ซึ่งเป็นสถานที่เพลิดเพลินของท้าวอัมรินทราธิราช ท้าวสักกเทวราชและเทพทั้งหลายละสวนนันทวันแล้วลงมาที่พื้นปฐพี เห็นพระเวฬุวันที่น่ารื่นรมย์แล้วก็อัศจรรย์ใจ มิรู้เบื่อ พระเวฬุวันเกิดขึ้นเพราะบุญของพระราชา อัญญานุภาพแห่งพระพุทธเจ้าประดับแล้ว ใครเล่าจะประมวณคุณแห่งพระเวฬุวันมากล่าวให้หมดสิ้นได้”^{๑๐๒} เมื่อนักพ่อนเหล่านั้นขับเพลงขับเหล่านั้นอยู่ พระเวฬุวันได้เป็นประหนึ่งไม่เคยทอดพระเนตรและทรงสดับ พระนางตรัสถามว่า “พวกท่านขับหมายถึงอุทยานไหน” เมื่อพวกนักขับกราบทูลว่า “หมายถึงอุทยานเวฬุวันของพระองค์ เทวี”^{๑๐๓} พระนางจึงใคร่จะได้ชมอุทยานนั้นจึงกราบทูลพระราชาให้ทรงทราบ พระราชาจึงโปรดส่งพระนางไปพร้อมด้วยบริวารเป็นจำนวนมาก ด้วยพระดำรัสว่า “พระนางผู้มีโภคะเป็นอันมาก เชิญไปชมพระเวฬุวันซึ่งเป็นที่สบายตา ซึ่งเปล่งปลั่งด้วยพระรัศมีของพระสุตตสว่างไสวด้วยพระสิริตลอดเวลา” พระนางจึงกราบทูลว่า “เมื่อใด พระมุนีเสด็จ

^{๙๗} ขุ.อป. (ไทย) ๓๓/๓๒๔/๔๓๐.

^{๙๘} ปัญญา ใช้บางยาง, ๔๐ ภิกขุณี พระอรหันต์, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๕), หน้า ๕๐.

^{๙๙} ขุ.อป. (ไทย) ๓๓/๓๒๖/๔๓๐.

^{๑๐๐} ปัญญา ใช้บางยาง, ๔๐ ภิกขุณี พระอรหันต์, หน้า ๕๐.

^{๑๐๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑.

^{๑๐๒} ขุ.อป. (ไทย) ๓๓/๓๒๕-๓๓๒/๔๓๑.

^{๑๐๓} ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๔๙๗.

เข้ามาทรงรับบิณฑบาตยังกรุงราชคฤห์อันยอดเยี่ยม เมื่อนั้น หม่อมฉันจะเข้าไปชมพระเวฬุวันมหาวิหาร”^{๑๐๔}

ขณะนั้น พระเวฬุวันมหาวิหารมีสวนดอกไม้ที่แย้มบาน มีเสียงหึ่งด้วยหมู่ภมรนานาชนิดมีเสียงนกคุเหว่าร้อง รังหมู่กนกยูงก็รำแพน สดจากเสียงอย่างอื่น ไม่พลุกพล่านประดับไปด้วยที่จกกรมต่าง ๆ สะพรั่งไปด้วยแถวแห่งกุฎีและมณฑป เรียงรายไปด้วยพระโยคีผู้บำเพ็ญเพียร เมื่อพระนางเดินเที่ยวไป ได้รู้สึกว่ “นัยน์ตาของเรามีประโยชน์” ครั้งนั้น พระนางเห็นภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งประกอบกิจอยู่ แล้วคิดไปว่า ‘ภิกษุนี้ยังอยู่ในวัยรุ่มร่าม มีรูปร่าง น่าปรารถนา ปฏิบัติอยู่ในป่าที่น่ารื่นรมย์เช่นนี้ เหมือนคนอยู่ในที่มืด ภิกษุนี้มีศรัทธาอันดี ห่มผ้าสังฆาณีนั่งอยู่ที่โคนไม้ละความยินดีที่เกิดจากอารมณ์เข้ามานอนอยู่หนอ ธรรมดาคุณที่สละบริโภคนามอย่างมีความสุข แก่แล้วจึงควรประพฤติธรรมอันดีงามนี้ในภายหลังมิใช่หรือ’^{๑๐๕}

ขณะนั้นพระนางเข้าใจว่า “พระคันธกุฎีที่ประทับแห่งพระชินเจ้าว่างเปล่า” จึงเดินเข้าไปได้เห็นพระชินเจ้าผู้ทรงงามดังดวงอาทิตย์อุทัย ประทับสำราญอยู่พระองค์เดียว มีสตรีสาวสวยพัทวิอยู่ ครั้นแล้ว จึงมีความคิดผิดอย่างนี้ว่า “พระผู้มีพระภาคผู้องอาจกว่านรชน พระองค์นี้มีได้เศร้าหมองเลย หญิงสาวนั้นก็มิรู้มีแปลงปลั่งดังทองธรรมชาติ มีหน้าตางดงามดังปทุมชาติ ริมฝีปากก็แดงดังผลตำลึงสุก ขำเลื่อมมองแต่น้อย เป็นที่ติดตาตรึงใจยิ่งนัก มีลำแขนงามเหมือนทองคำ วงหน้าสวย ถิ่นทั้งคูก็แต่งตั้งดั่งดอกบัวตูม มีเอวคอดกลมกลิ้ง สะโพกผึ่งผาย ลำขาน่ายินดี มีเครื่องประดับสวยงาม ผ้าสไบมีสีแสดแวววาว นุ่งห่มผ้าเนื้อเกลี้ยงสีเขียว มีรูปสมบัติที่ชวนชมโดยไม่รู้เบื่อ ประดับด้วยเครื่องอาภรณ์ทุกชนิด” พระนางเห็นสตรีสาวนั้นแล้วจึงคิดว่า “โอ สตรีสาวคนนี้มีรูปร่างเหลือเกิน เราไม่เคยเห็นด้วยนัยน์ตาดวงนี้ในที่ไหน ๆ มาก่อนเลย” ขณะนั้น สตรีสาวคนนั้นถูกขร่ายยามีผิวพรรณแปลกไป ปากอ้า ฟันหัก ผมหงอก น้ำลายไหล หน้าไม่สะอาด หูตึง นัยน์ตาฝ้าฟาง ถิ่นหย่อนยาน ไม่งาม เที้ยวบนทั่วกาย มีศรัทธาและร่างกายสั่นงันงก หลังงอ มีไม้เท้าเป็นเพื่อนเดิน ร่างกายซบผอมซีดไป สั่นงันงก ล้มลงแล้วหายใจถี่ ๆ จากนั้น ความสังเวชที่ก่อให้เกิดขนพองสยองเกล้าซึ่งไม่เคยมีก็ได้มีแก่พระนางว่า “น่าตึเตียน รูปไม่สะอาดที่พวกคนเขลายินดีกัน”^{๑๐๖}

ครั้งนั้น พระพุทธเจ้าผู้ประกอบด้วยพระมหากรุณา มีจิตเบิกบานโสมนัส ทอดพระเนตรเห็นพระนางผู้มีใจสังเวชแล้ว จึงตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า “เขมา เธอจงดูรูปกายที่กระสับกระส่าย ไม่สะอาด เปื่อยเน่า มีของเหลวไหลเข้าและไหลออก ที่พวกคนเขลาพากันยินดียิ่งนัก เธอจงอบรมจิตให้

^{๑๐๔} พ.อ.ป. (ไทย) ๓๓/๓๓๔-๓๓๖/๔๓๑-๔๓๒.

^{๑๐๕} พ.อ.ป. (ไทย) ๓๓/๓๓๗-๓๔๒/๔๓๒.

^{๑๐๖} พ.อ.ป. (ไทย) ๓๓/๓๔๔-๓๔๖/๔๓๓.

เป็นสมาธิมีอารมณ์เดียว ด้วยอารมณ์ที่ไม่งามเกิด เธอจงเจริญกายคตาสติมากไปด้วยความเบื่อหน่าย เกิด รูปของหญิงนี้เป็นฉันทใด รูปกายของเธอนั้นก็เป็นฉันทนั้น รูปกายของเธอนั้นเป็นฉันทใด รูปของหญิงนี้ก็เป็นฉันทนั้น เธอจงคลายความยินดีพอใจในกาย ทั้งภายในและภายนอกเกิด จงอบรมอนิมิตตวิโมกข์ จงละมานานุสัยเสีย แต่นั่นเธอจักเป็นผู้อยู่อย่างสงบ เพราะมานานุสัยสงบระงับไป ชนเหล่าใดกำหนด เพราะราคะเกาะติดกระแสอยู่ เหมือนแมลงมุมเกาะใยอยู่ตรงกลางที่ทำไว้เอง ชนเหล่านั้นตัดกระแสราคะนั้นแล้ว ไม่มีความอาลัย ละกามสุข หลีกไป”^{๑๐๗}

จากนั้น พระศาสดาทรงแสดงมหานิทานสูตร พระนางฟังแล้วบรรลุธรรมจักขุ กราบทูล สรรเสริญพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และกราบทูลลากลับพระราชนิเวศน์เพื่อทูลลาบวชกับพระเจ้าพิมพิสาร ซึ่งพระราชาก็ได้ทรงอนุญาต^{๑๐๘} ครั้นบวชเป็นภิกษุณีได้ ๗ เดือน พระนางก็สามารถทำให้ แฉ่งพระอรหันต์ได้^{๑๐๙}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่พระนางเขมาได้เข้ามาบวชใน พระพุทธศาสนา เนื่องมาจากการที่พระนางเขมาตัดสินใจที่เสด็จไปอุทยานเวฬุวันเพราะมีแรงจูงใจมา จากการได้ยินเสียงเพลงขับที่พรรณนาถึงความสวยงามของอุทยานจึงทำให้พระนางเขมา มีความ ต้องการที่จะไปชมความงดงามด้วยพระองค์เอง

๘. พระธรรมทินนาเถรี

พระเถรีเกิดในตระกูลเศรษฐีที่มีความเจริญมั่งคั่ง ในกรุงราชคฤห์ เป็นผู้เพียบพร้อมด้วย ความสุข ถึงพร้อมด้วยรูปสมบัติ แต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย อยู่มาวันหนึ่ง สามีของนางเป็นผู้มีความรู้ดี เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าผู้เป็นที่พึ่งของสัตว์โลก สดับพระธรรมเทศนาแล้วได้บรรลุอนาคามีผล^{๑๑๐}

เมื่อสามีของนางบรรลุอนาคามีผลแล้ว ได้มีความคิดว่า “การที่เราให้นางธรรมทินนา รับ ทรัพย์สมบัติทั้งปวงย่อมควร” โดยในกาลแต่ก่อนนั้น อุบาสกนั้น เมื่อมาเห็นนางธรรมทินนาผู้เฒ่าอยู่ ทางหน้าต่าง ย่อมทำการยิ้มแย้ม^{๑๑๑} แต่ในวันนั้นอุบาสกกลับมาสู่เรือนโดยอาการที่ต่างจากวันก่อน คือ ไม่ยิ้มแย้มเล่นหัวอย่างเดิม แต่กลายเป็นคนมีอาการสงบ ขณะนั้นนางธรรมทินนาแอบมองอยู่ทาง หน้าต่าง ทำให้ได้เห็นว่ามีกำลังกลับมา ก็ทำความยิ้มแย้มให้เหมือนทุกวัน แต่เขาไม่มองดูเลย

^{๑๐๗} พุ.อป. (ไทย) ๓๓/๓๕๓-๓๕๔/๔๓๔.

^{๑๐๘} พุ.อป. (ไทย) ๓๓/๓๖๘-๓๗๑/๔๓๖.

^{๑๐๙} พุ.อป. (ไทย) ๓๓/๓๗๒-๓๗๓/๔๓๗.

^{๑๑๐} พุ.อป. (ไทย) ๓๓/๑๑๗-๑๒๐/๔๗๑.

^{๑๑๑} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๖๖๒.

นางจึงไปรอรับที่บ้านใด พลายยื่นมือให้จับขึ้นเรือนอย่างเดิม แต่ท่านวิสาขะกลับหัดมือของตนแล้วไม่พูดอะไร นางคิดว่าไม่เป็นไร เราจะถามในเวลารับประทานอาหารเช้า^{๑๑๒}

ครั้นเวลารับประทานอาหารเช้า ในวันอื่น ๆ เมื่อนางนำภัตเข้าไป อุบาสกนั้นพูดว่า “มาเถิด เราบริโภคด้วยกัน” แต่ในวันนั้น เป็นผู้นิ่งเฉย บริโภคแล้ว นางคิดว่า “สามีคงจักโกรธด้วยเหตุอะไร ๆ แน่นนอน”^{๑๑๓} นางคิดว่าเราจะรู้ในเวลานอน เมื่อถึงเวลานอน อุบาสกก็ไม่ยอมเข้าห้องที่เคยนอนกับภรรยา แต่สั่งให้คนรับใช้จัดห้องอื่นให้ตนนอน นางคิดว่า “อะไรกันหนอ เขามีใจกับสตรีภายนอกหรือ หรือว่าคงถูกคนอื่นยุแหย่ให้เราแตกกัน หรือว่าเรามีความผิดอะไร ๆ” แล้วเกิดความเสียใจอย่างแรง จึงเข้าไปหา ไหว้แล้วยืนอยู่ ท่านวิสาขะถามว่า “ธรรมทินนา ทำไมเธอจึงมาผิดเวลา” นางกล่าวว่า “เพราะท่านไม่เหมือนคนเก่า ดิฉันขอลาหมอน้อยเถิด ท่านมีความปรารถนาภายนอกหรือ มีใครยุแหย่ท่านหรือ ตัวดิฉันทำผิดอะไร” ทั้งสามข้อนั้นอุบาสกตอบปฏิเสธทั้งหมด นางถามต่อว่า “แล้วทำไมท่านจึงไม่พูดกับดิฉันเหมือนทุก ๆ วันเล่า?”^{๑๑๔}

อุบาสกคิดว่า “ชื่อว่าโลกุตรธรรมนี้เป็นของหนัก เราไม่พึงเปิดเผย แต่ถ้าเราไม่บอก นางก็อาจจะหัวใจแตกตาย” เพื่อจะอนุเคราะห์แก่นางจึงบอกว่า “ธรรมทินนา เราฟังธรรมจากพระศาสดา แล้วได้บรรลุโลกุตรธรรม ผู้ได้บรรลุโลกุตรธรรมแล้วจะไม่กระทำแบบโลก ๆ อีก ถ้าเธอต้องการทรัพย์ ซึ่งมีของเธอ ๔๐๐ ส่วนของเรา ๔๐๐ รวมมีอยู่ ๘๐๐ ล้าน เราจะให้เธอเป็นใหญ่อยู่ในฐานะมารดา หรือน้องสาวของเราก็ได้ ส่วนเราจะขอเพียงก้อนข้าวที่เธอให้เท่านั้น หรือถ้าเธอไม่ต้องการอย่างที่เราเสนอ เธอจะเอาทรัพย์เหล่านั้นไปสู่เรือนของเธอก็ได้ หรือหากเธอต้องการชายอื่น เราก็จะตั้งเธอไว้ในตำแหน่งน้องสาวหรือลูกสาวก็ได้ เราจะเลี้ยงดู” นางคิดว่า “ธรรมดาผู้ชายจะไม่พูดอย่างนี้ เขาคงบรรลุโลกุตรธรรมจริง” จึงถามว่า “ธรรมที่ท่านได้บรรลุนั้นผู้ชายเท่านั้นหรือที่บรรลุได้” อุบาสกตอบว่า “เธอพูดอะไร ผู้ที่เป็นผู้ปฏิบัตินั้นยอมเป็นทาสทาสของธรรมนั้น ผู้มีอุปนิสัยก็สามารถได้รับธรรมนั้น” นางกล่าวว่า “เมื่อเป็นอย่างนั้น ขอท่านอนุญาตให้ดิฉันบวช” อุบาสกกล่าวว่า “ดีแล้ว เราเองก็ต้องการจะแนะนำให้เธอบวชเหมือนกัน”

วิสาขอุบาสกสั่งให้นางธรรมทินนาอาบน้ำด้วยน้ำหอม แล้วประดับด้วยเครื่องแต่งกายทุกอย่าง ให้นั่งบนวอทอง มีหมู่ญาติแวดล้อมบูชาด้วยของหอม เป็นต้น ไปสู่สำนักภิกษุณี ถึงแล้วกราบเรียนว่า “ขอจงให้นางธรรมทินนาบวชด้วยเถิดแม่เจ้า” พวกภิกษุณีเกลี้ยกล่อมว่า “ท่านศุภพดี ความผิดเพียงหนึ่งหรือสองอย่าง ควรอดทนอภัยให้แก่กัน” อุบาสกเรียนว่า “มิได้มีความผิดอะไร

^{๑๑๒} ปัญญา ใช้บางยาง, ๔๐ ภิกษุณี พระอรหันต์, หน้า ๗๒.

^{๑๑๓} ชุ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๖๖๒.

^{๑๑๔} ปัญญา ใช้บางยาง, ๔๐ ภิกษุณี พระอรหันต์, หน้า ๗๒.

หรือแม่เจ้า เธอต้องการบวชเพราะมีศรัทธา” ภิกษุณีผู้มีความรู้ความสามารถรูปหนึ่งจึงบอกตจปัญจกรรมฐาน ให้โกณณนางแล้วให้บวช อุบาสกกล่าวกับภิกษุณีผู้เป็นอดีตภรรยาว่า “แม่เจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสพระธรรมไว้ดีแล้ว ท่านจงยินดีเถิด” ให้อแล้วกลับไป นับตั้งแต่บวชแล้ว ลากสักการะก็เกิดแก่ท่านมากมาย จนไม่มีเวลาบำเพ็ญสมณธรรม ภิกษุณีผู้เป็นอาจารย์และอุปัชฌาย์เห็นแล้ว จึงพาท่านไปอยู่ชนบท แล้วบอกกรรมฐานที่ท่านชอบ ไม่นานก็ได้บรรลุพระอรหัต เป็นพระอรหันต์ถึงพร้อมด้วยอภินิหาร^{๑๑๕}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พระเถรีตัดสินใจที่จะออกบวชในพระพุทธศาสนา เพราะมีแรงจูงใจมาจากการที่พระเถรีมีความต้องการที่จะบรรลุธรรมเหมือนอย่างวิสาขอุบาสกสามีของตน

๙. พระนางรูปนันทาเถรี

พระเถรีเกิดเป็นพระราชธิดาของพระเจ้าสุทโธทนะกับพระมहाปชาบดี แห่งกรุงกบิลพัสดุ์ เป็นผู้มืรูปโฉมงดงามจึงได้ชื่อว่า นันทา หม่อมพระญาติเรียกพระนาง ๓ ชื่อ คือ นันทา หรือรูปนันทา หรือชนบทกัลยาณี^{๑๑๖} เพราะทรงมีพระสิริโฉมงดงามยิ่งนักและยกย่องว่าเป็นสาวงามของชนบท พระนางมีแสงสว่างออกจากพระวรกายไกล ๑๒ ศอก ยามอยู่ในห้องที่มีมิดมิดไม่ต้องจุดประทีปเลย ความสวยของนางเป็นรองก็เฉพาะพระนางยโสธราพิมพา พระภคินีของพระนาง คือ พระพุทธเจ้า และทรงเป็นน้องสาวแท้ ๆ ของพระนันทะ^{๑๑๗}

ได้ยินว่า วันหนึ่ง พระนางรูปนันทานั้นทรงดำริว่า “เจ้าพี่ใหญ่ของเราสละสิริราชสมบัติ ออกผนวชเป็นพระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้ในโลก แม่โอรสของพระองค์พระนามว่าราหุลกุมารก็ผนวชแล้ว แม่เจ้าชายนันทะเจ้าพี่ของเรา ก็ผนวชแล้ว^{๑๑๘} เมื่อพี่ชายคือเจ้าชายนันทะออกบวชแล้ว พระมารดาจึงตรัสเตือนว่า “ลูกรัก เจ้าเกิดในศากยสกุล เป็นพระอนุชาแห่งพระพุทธเจ้า เมื่อไม่มีนันทกุมารแล้ว จักได้ประโยชน์อะไรในวังเล่า รูปถึงมีความเจริญก็มีความแก่เป็นที่สุด บัณฑิตรู้กันว่าไม่สะอาด เมื่อยังเจริญก็ไม่มีโรค แต่ก็มีโรคในบั้นปลาย ชีวิตมีความตายเป็นที่สุด รูปของเธอนี้ แม้ว่าจะงามจงใจให้นิยมนดูจดวงจันทร์ที่ไคร้กัน เมื่อตกแต่งด้วยเครื่องประดับมากอย่าง ก็ยังมีความเปล่งปลั่งเป็นที่กำหนด เป็นที่ยินดีแห่งนัยน์ตาทั้งหลาย คล้ายกับว่าทรัพย์ของโลกที่บูชากัน เป็นรูปที่ให้เกิดความสรรเสริญ เพราะบุญมากที่บำเพ็ญไว้ เป็นที่ชื่นชมแห่งวงศ์โอกกกราช ไม่ช้านานเท่าไร

^{๑๑๕} ปัญญา ใช้บางยาง, ๔๐ ภิกษุณี พระอรหันต์, หน้า ๗๓.

^{๑๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๕.

^{๑๑๗} ชุ.อป. (ไทย) ๓๓/๑๘๕-๑๘๘/๔๘๐.

^{๑๑๘} ชุ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๑๐๕.

ชราที่จักมาย่ำยี้ ลูกรักจงละพระราชฐานและรูปที่บัณฑิตตำหนิ ประพฤติพรหมจรรย์เถิด”^{๑๑๙} พระนางจึงทรงดำริว่า “เมื่อหมู่พระญาติมีประมาณเท่านี้ทรงผนวชแล้ว แม้เราจักทำอะไรในเรื่อง เราจักผนวชบ้าง” พระนางเสด็จเข้าไปยังสำนักของภิกษุณีทั้งหลายแล้วทรงผนวช พระนางทรงผนวชเพราะสืบทอดในพระญาติเท่านั้น หาใช่เพราะศรัทธาไม่ พระนางได้สดับว่า “ได้ยินว่า พระศาสดาตรัสว่า ชันธ ๕ ไม่เพียง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา” จึงไม่เสด็จไปเผชิญพระพักตร์พระศาสดา ด้วยทรงเกรงว่า “พระศาสดาจะพึงตรัสโทษในรูปแม่ของเราซึ่งน่าดู น่าเลื่อมใสอย่างนี้”^{๑๒๐}

ครั้งนั้น ชาวพระนครสาวัตถิถวายนานแต่เช้าตรู่ สมาทานอุโบสถแล้วห่มผ้าสะอาด มีมือถือของหอมและระเบียบดอกไม้เป็นต้น ในเวลาเย็น ประชุมกันฟังธรรมในพระเชตวัน แม้ภิกษุณีสงฆ์ผู้เกิดฉันทะในพระธรรมเทศนาของพระศาสดา ก็ยอมไปฟังวิหารธรรม ชาวกรุงสาวัตถินั้น ครั้นฟังธรรมแล้ว เมื่อเข้าไปยังพระนคร ก็กล่าวแต่คุณกถาของพระศาสดาเท่านั้นเข้าไป พระนางรูปนั้นหาได้สดับคำพรรณนาคุณของพระตถาคตจากสำนักของพวกภิกษุณีและพวกอุบาสิกา จึงทรงดำริว่า “ชนทั้งหลายย่อมกล่าวชมเจ้าพี่ของเราหนักหนาทีเดียว แม้ในวันหนึ่ง พระองค์เมื่อจะตรัสโทษในรูปของเรา จะตรัสได้สักเท่าไร ถ้ากระไร เราพึงไปกับพวกภิกษุณี ไม่แสดงตนเลย เผื่อตถาคตฟังธรรมแล้วพึงมา” จึงตรัสบอกแก่พวกภิกษุณีว่า “วันนี้ ดิฉันจะไปสู่ที่ฟังธรรม” พวกภิกษุณีมีใจยินดีว่า “นานนักหนา การที่พระนางรูปนั้นหาจะมีพระประสงค์ไปยังที่บำรุงพระศาสดาเกิดขึ้นแล้ว วันนี้พระศาสดาทรงอาศัยพระนางรูปนั้นหานี้แล้วจักทรงแสดงพระธรรมเทศนาอันวิจิตร” พาพระนางออกไปแล้ว ตั้งแต่เวลาที่ยออกไป พระนางทรงดำริว่า “เราจะไม่แสดงตนเลย”^{๑๒๑}

พระพุทธเจ้าทรงทราบแล้วว่าวันนี้พระนางจะมาฟังธรรม ทรงพิจารณาว่า “รูปนั้นหาหนักในรูป มีความรักความเยื่อใยในอัตภาพอย่างแรง เราจะบรรเทาความเมาในรูปด้วยรูปอันเป็นที่สบายแก่เธอ ดุจการบ่งหนามด้วยหนาม ฉะนั้น” เมื่อพระนางเข้ามาสู่วิหารแล้ว ทรงนมิตหญิงมีรูปงาม พริ้งมีอายุ ๑๖ ปี นุ่งผ้าแดง ประดับแล้วด้วยอาภรณ์ทุกอย่าง ถือพัด ยืนถวายงานพัดอยู่ใกล้พระองค์ ด้วยกำลังพระฤทธิ์ ก็แลพระศาสดาและพระนางรูปนั้นหาทรงเห็นรูปหญิงนั้น พระนางเข้าไปยังวิหารพร้อมกับภิกษุณีทั้งหลาย ทรงยืนข้างหลังพวกภิกษุณี ถวายอภิวาทพระศาสดาด้วยเบญจางคประดิษฐ์แล้ว นั่งในระหว่างพวกภิกษุณี ทรงแลดูพระองค์ตั้งแต่พระบาท ทรงเห็นความรุ่งเรืองแห่งพระวรกายของพระองค์ อันมีพระรัศมี ๑ วาแวดล้อมแล้ว ทรงแลดูพระพักตร์อันมีสิริดุจดวงจันทร์เพ็ญได้ทรงเห็นรูปหญิงยืนอยู่ในที่ใกล้ พระนางทรงแลดูหญิงนั้นแล้วทรงแลดูอัตภาพของตน รู้สึกว่าตนเป็นเหมือนนางกายอยู่ข้างหน้าพญาหงส์ทอง พระศาสดาทรงทราบความยินดีอย่างสุดซึ้งใน

^{๑๑๙} พ.อ.ป. (ไทย) ๓๓/๑๘๙-๑๙๓/๔๘๐-๔๘๑.

^{๑๒๐} พ.อ.อ. (ไทย) ๒/๑๐๕.

^{๑๒๑} พ.อ.อ. (ไทย) ๒/๑๐๗.

รูปนั้นของพระนางแล้ว เมื่อจะทรงแสดงธรรม จึงทรงแสดงรูปหญิงนั้นให้เปลี่ยนเป็นหญิงมีอายุราว ๒๐ ปี พระนางเห็นแล้วคิดว่า “รูปนี้ไม่งามเหมือนรูปก่อน” พระศาสดาทรงแสดงความแปรเปลี่ยนเพศหญิงนั้นโดยลำดับ คือ เป็นหญิงคลอบุตรครั้งเดียว เป็นหญิงกลางคน เป็นหญิงแก่คร่ำคร่า แม้พระนางก็ทรงเบื่อหน่ายรูปนั้นในเวลาที่ทรุดโทรมเพราะชราโดยลำดับเหมือนกันว่า “แม้รูปนี้ก็หายไป แล้ว ๆ” ครั้นทรงเห็นรูปนั้น มีฟันหัก ผมหงอก หลังโก่ง มีซี่โครงขึ้น มีไม้เท้ายืนอยู่ข้างหน้า งงันอยู่ ก็ทรงเบื่อหน่ายเหลือเกิน^{๑๒๒}

ลำดับนั้น พระศาสดาทรงแสดงรูปหญิงนั้นให้เป็นรูปอันพยาธิครอบงำ ในขณะนั้น หญิงนั้นทิ้งใบตาลและไม้เท้า ร้องเสียงขรมลุ่มลงที่พื้น นอนกลิ้งเกลือกอยู่ในอุจจาระ ปัสสาวะของตนเอง พระนางทรงเห็นหญิงนั้นแล้ว เกิดความเบื่อหน่ายเต็มที พระศาสดาทรงแสดงมรณะของหญิงนั้นแล้ว หญิงนั้นถึงความเป็นศพพองขึ้นในขณะนั้นเอง สายแห่งหนองและหมู่หนอนไหลออกจากปากแผลทั้ง ๙ แห่ง ผุสสัตว์มีกาเป็นต้นรุมแย่งกันกินแล้ว

พระนางรูปนั้นทาทรงพิจารณาซากศพนั้นแล้ว ทรงเห็นอรรถาภโดยความเป็นสภาพไม่เที่ยงแท้ว่า “หญิงนี้ถึงความแก่ ถึงความเจ็บ ถึงความตาย ในที่นี้เอง ความแก่ ความเจ็บ และความตาย จักมาถึงแก่อรรถาภเหมือนกัน” และเพราะความที่อรรถาภเป็นสภาพอันพระนางทรงเห็นแล้ว โดยความเป็นสภาพไม่เที่ยงนั่นเอง อรรถาภนั้นจึงเป็นอันทรงเห็นแล้ว โดยความเป็นทุกข์ โดยความเป็นอนัตตาทีเดียว ลำดับนั้น ภพทั้ง ๓ ปรากฏแก่พระนางดุจถูกไฟเผาผลาญแล้ว และดุจซากศพอันเขาผูกไว้ที่พระศอ จิตมุ่งตรงตั้งต่อกันมีภูมิตั้งแล้ว พระพุทธเจ้าทรงทราบว่ “พระนางทรงคิดเห็นอรรถาภโดยความเป็นสภาพไม่เที่ยง” จึงทรงพิจารณาว่า “พระนางจักสามารถทำที่พึ่งแก่ตนเองได้ทีเดียวหรือไม่หนอ” ทรงเห็นว่า “จักไม่อาจ การที่พระนางได้ปัจจัยภายนอก จึงจะเหมาะ” เมื่อจะทรงแสดงธรรม ด้วยอำนาจธรรมเป็นที่สบายแก่พระนาง^{๑๒๓} ตรัสว่า “นันทา เธอจงดูรูปที่กระสับกระส่ายเปื่อยเน่าดังซากศพ จงอบรมจิตให้ตั้งมั่น มีอารมณ์เดียว คือ อารมณ์ที่ไม่สวयงาม รูปนี้เป็นฉันใด รูปเธอก็เป็นฉันนั้น รูปเธอเป็นฉันใด รูปนี้ก็เป็ฉันนั้น รูปนี้มีกลิ่นเหม็นเน่าฟุ้งไป พวกคนพาลยินดียิ่งนัก พวกบัณฑิต ผู้มิได้เกียจคร้าน ย่อมพิจารณาเห็นรูปเป็นอย่างนั้น ทั้งกลางคืน กลางวัน เธอจงเบื่อหน่าย พิจารณาดูรูปนั้นด้วยปัญญาของตน” จบพระคาถาพระเถรีได้บรรลุอรหัตผล^{๑๒๔}

^{๑๒๒} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๑๐๘.

^{๑๒๓} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๑๐๘.

^{๑๒๔} พุ.อป. (ไทย) ๓๓/๒๑๕/๔๘๓.

ครั้นบรรลุแล้วพระเถรีได้กล่าวคาถาว่า “เมื่อเรานั้นไม่ประมาท คั่นคว่ำอยู่โดยแยบคาย ได้เห็นร่างกายนี้ทั้งภายในและภายนอกตามความเป็นจริง ที่นั่น เราจึงเบื่อหน่ายในร่างกาย และคลายความกำหนัดในภายใน ไม่ประมาท ไม่เกาะเกี่ยวในสิ่งอะไร ๆ เป็นผู้สงบระงับ ดับสนิทแล้ว”^{๑๒๕}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พระนางรูปนั้นทาสีใจที่จะออกผนวช เพราะมีแรงจูงใจมาจากความสืบทอดในพระญาติ เนื่องจากพระญาติของพระนางต่างก็ออกบวชกันหมด เหลือแต่พระนางแต่เพียงผู้เดียว หลังจากออกบวชแล้วก็ไม่ได้ตั้งใจในการบำเพ็ญสมณธรรม จนวันหนึ่งมีความคิดที่อยากจะฟังธรรมของพระศาสดา เพราะมีแรงจูงใจมาจากการที่พระนางได้ยินคำกล่าวชื่นชมพระศาสดาจากชาวกรุงสาวัตถี พระนางจึงได้ตัดสินใจไปฟังธรรมที่พระเชตวันกับเหล่าภิกษุณี

๑๐. พระมิตตาเถรี

พระเถรีเกิดในศากยตระกูล กรุงกบิลพัสดุ์ รู้เตยงสาแล้ว ฟังธรรมในสำนักของพระศาสดา แล้วเกิดความศรัทธา ประกาศตนเป็นอุบาสิกา เวลาต่อมา นางได้บวชในสำนักของพระมหาปชาบดีโคตรมีเถรี เจริญวิปัสสนาอยู่ไม่นานนักก็ได้บรรลुพระอรหัต^{๑๒๖}

ครั้นบรรลुพระอรหัตแล้ว ท่านพิจารณาการปฏิบัติของตน ได้กล่าวสองคาถานี้เป็นอุทานว่า “เรายินดีเพลิดเพลินเทพนิกาย จึงเข้าจำอุโบสถซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘ ตลอดวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ๘ ค่ำแห่งปักษ์ และตลอดปาฏิหาริย์ปักษ์^{๑๒๗} เราเมื่อปรารถนาหมู่เทพจึงได้เข้าจำอุโบสถ วันนี้ เรานั้นฉันอาหารมือเดียว ปลงผม ห่มผ้าสังฆาฏิ บวชแล้ว ไม่พึงปรารถนาเทพนิกาย กำจัดความกระวนกระวายในใจเสียได้”^{๑๒๘}

อธิบายว่า พระเถรีปรารถนาที่จะเกิดในสรวงสวรรค์ จึงสมาทานรักษากุโธสถศีลทุก ๆ วัน อุโบสถ ปาฏิหาริย์ปักษ์ ได้แก่ การรักษากุโธสถในวัน ๑๓ ค่ำ แรม ๑ ค่ำ ๗ ค่ำ และ ๘ ค่ำ โดยวันต้นเป็นวันเข้า วันสุดท้ายเป็นวันออก ตามลำดับของวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ และ ๘ ค่ำ เช่น เข้า ๑๓ ค่ำ อยู่

^{๑๒๕} พุ.เถรี. (ไทย) ๒๖/๘๕-๘๖/๕๖๙-๕๗๐.

^{๑๒๖} ปัญญา ใช้บางยาง, ๔๐ ภิกษุณี พระอรหันต์, หน้า ๑๔๗.

^{๑๒๗} พุ.เถรี. (ไทย) ๒๖/๓๑/๕๕๙.

^{๑๒๘} พุ.เถรี. (ไทย) ๒๖/๓๒/๕๕๙.

๑๔ คำ ออก ๑ คำ เป็นต้น (รวม ๓ วัน)^{๑๒๙} เมื่อบรรลุประอรหัตแล้ว พระเถรก็ได้ปรารภนาการเกิดในสวรรค์อีก เพราะกิเลสที่จะทำให้เกิดอีก ถูกละได้แล้วด้วยอรหัตตมรรค^{๑๓๐}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พระเถรมีความปรารถนาที่จะเกิดในสวรรค์เป็นแรงจูงใจ จึงทำให้พระเถรตัดสินใจที่ออกบวชและบำเพ็ญสมณธรรม โดยเข้ารักษาอุโบสถศีลทุก ๆ วัน อุโบสถ และตลอดปาฏิหาริย์

๑๑. พระทันทิกาเถรี

พระเถรีเกิดในตระกูลพราหมณ์ผู้เป็นปุโรหิตของพระเจ้าโกศล แห่งกรุงสาวัตถี รู้เพียงสาแล้วเกิดศรัทธาในพระศาสนาในคราวที่พระพุทธเจ้าทรงรับพระเชตวันวิหารของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี ต่อมาได้บวชในสำนักของพระมหาปชาบดีโคตมี แล้วอาศัยอยู่ในกรุงราชคฤห์

วันหนึ่ง หลังพระเถรีฉันอาหารแล้ว ได้ขึ้นไปบนเขาคิชฌกูฏ นั่งพักกลางวันอยู่ ได้เห็นช้างเหยียดเท้าเพื่อให้คนขี่ช้างขึ้นหลัง จึงทำเรื่องนั้นแหละให้เป็นอารมณ์ว่า “แม้แต่ช้างก็ยังฝึกได้ ตัวเราเป็นมนุษย์ก็ควรฝึก” จากนั้นก็เจริญวิปัสสนาแล้วได้บรรลุประอรหัต พร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย

๑๓๑

ครั้นบรรลุประอรหัตแล้ว พระเถรีพิจารณาข้อวัตรปฏิบัติของตน เกิดปิติโสมนัสได้กล่าวคาถาเหล่านี้เป็นอุทานว่า “เราออกจากที่พักกลางวันบนภูเขาคิชฌกูฏ ได้เห็นช้างลงสู่แม่น้ำแล้ว ขึ้นที่ฝั่งแม่น้ำจันทกาคา นายควาญช้างถือขอแล้ว ร้องบอกว่า จงเหยียดเท้าออก ช้างเหยียดเท้าออกแล้ว นายควาญช้างจึงขึ้นขี่ช้าง เราเห็นช้างที่ไม่เคยได้รับการฝึก ครั้นได้รับการฝึกแล้ว ตกอยู่ในอำนาจของมนุษย์ทั้งหลาย ภายหลังแต่ได้เห็นช้างนั้น เราจึงเข้าป่าทำจิตให้เป็นสมาธิเพราะกิจช้างนั้นเป็นเหตุ”

๑๓๒

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พระเถรีมีแรงจูงใจในการที่จะบำเพ็ญสมณธรรม เนื่องมาจากการที่พระเถรีได้เห็นนายควาญช้างกำลังฝึกช้าง ณ แม่น้ำจันทกาคา จึงคิดว่า แม้แต่ช้างยังฝึกได้ เราเป็นมนุษย์ก็ควรฝึกเช่นกัน จึงได้ใช้อารมณ์นั้นเป็นอารมณ์เจริญวิปัสสนา

สรุปว่า เรื่องของแรงจูงใจนั้นถือว่ามีความสำคัญในทางพระพุทธศาสนาอย่างมาก เพราะเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลทั้งหลายรวมถึงเจ้าชายสิทธัตถะตัดสินใจในการออกบวช ถึงแม้ว่าแรงจูงใจ

^{๑๒๙} ปัญญา ใช้บางยาง, ๔๐ ภิกขุณี พระอรหันต์, หน้า ๑๔๘.

^{๑๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๘.

^{๑๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๙.

^{๑๓๒} ขุ.เถรี. (ไทย) ๒๖/๔๘-๕๐/๕๖๒.

ของแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันออกไป แต่ก็มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันก็คือการเข้ามาบวชเพื่อบำเพ็ญสมณธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตัดสินใจในการออกผนวชของเจ้าชายสิทธัตถะที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของโลก นั่นก็คือ การเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนา

๒.๒ ทฤษฎีแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่

๒.๒.๑ ความหมายของแรงจูงใจ

โสภชา อรัญวัฒน์^{๑๓๓} ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจูงใจ หมายถึง กระบวนการทางจิตวิทยา เริ่มต้นจากมนุษย์ต้องการ ซึ่งความต้องการดังกล่าวจะเป็นผลทำให้เกิดแรงจูงใจ และแรงจูงใจจะผลักดันให้เกิดพฤติกรรม

มัลลิกา คณานุรักษ์^{๑๓๔} ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง สภาวะภายในที่เป็นผลมาจากความต้องการแล้วคอยกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมที่จะตอบสนองความต้องการ แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการทางร่างกายเรียกว่า แรงขับ ได้แก่ แรงขับความหิว แรงขับทางเพศ ฯลฯ ความต้องการ หมายถึง สภาวะเมื่อรู้สึกขาดแคลนทางกายและทางใจ ทั้งหมดเป็นกระบวนการภายในที่อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย^{๑๓๕} ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงจูงใจ (Motive) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Movere” แปลว่า เจื่อนไหวหรือสภาวะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ๓ ทิศทาง คือ การทำให้เกิดพฤติกรรม การยับยั้งพฤติกรรมและการกำหนดพฤติกรรม ในทางจิตวิทยา แรงจูงใจ หมายถึง พลังที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งพร้อมที่จะกระตุ้นหรือชี้ทางให้อิทธิพลกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

มัลลิกา ต้นสอน^{๑๓๖} ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงจูงใจ คือ ความยินดีและเต็มใจที่จะทุ่มเทพยายามเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย บุคคลที่มีแรงจูงใจจะแสดงพฤติกรรมออกมาด้วยความกระตือรือร้น มีทิศทางที่เด่นชัด และไม่ย่อท้อเมื่อเผชิญอุปสรรคหรือปัญหา

^{๑๓๓} โสภชา อรัญวัฒน์, **หลักการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๙), หน้า ๑๙๗.

^{๑๓๔} มัลลิกา คณานุรักษ์, **จิตวิทยากับการสื่อสารของมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๗๑-๗๒.

^{๑๓๕} จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, **จิตวิทยาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟ พริน จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒๔.

^{๑๓๖} มัลลิกา ต้นสอน, **การจัดการยุคใหม่**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมกมลการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๒.

สมยศ นาวิการ^{๑๓๗} ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการจิตวิทยาที่ทำให้ความมุ่งหมายหรือทิศทางแก่พฤติกรรมเป็นพลังที่ริเริ่ม กำกับและคำจูงพฤติกรรมและการกระทำส่วนบุคคล

สมพงษ์ เกษมสิน^{๑๓๘} ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง ความพยายามที่จะให้ผู้อื่นแสดงออก หรือปฏิบัติต่อสิ่งจูงใจ แต่มูลเหตุจูงใจอันสำคัญของบุคคล คือ ความต้องการ

จากความหมายของแรงจูงใจที่ได้กล่าวมานี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า แรงจูงใจ หมายถึง พลังที่มีอยู่ในตัวเองของมนุษย์ทุกคน เป็นแรงผลักดันที่ทำให้มนุษย์กระทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรมลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยมีมูลเหตุสำคัญคือความต้องการ ดังนั้น แรงจูงใจจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

๒.๒.๒ ประเภทของแรงจูงใจ

แรงจูงใจของมนุษย์มีมากมายหลายอย่าง เราถูกจูงใจให้มีการกระทำหรือพฤติกรรมหลายรูปแบบ ยกตัวอย่างเช่น การหาน้ำและอาหารมาดื่มกิน สนองความต้องการทางกาย เป็นต้น แต่มนุษย์ยังมีความต้องการมากกว่านั้นมากมายหลายอย่าง เช่น ต้องการที่จะประสบความสำเร็จ ต้องการทรัพย์สินเงินทอง ต้องการคำชมเชย อำนาจ และในฐานะที่เป็นสัตว์สังคมมนุษย์จึงยังต้องการมีอารมณ์ผูกพันและอยู่รวมกลุ่มกับผู้อื่น^{๑๓๙} แรงจูงใจจึงเกิดขึ้นได้จากหลากหลายปัจจัย ในทางจิตวิทยาแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก^{๑๔๐}

๒.๒.๒.๑. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) คือ แรงจูงใจที่เกิดจากแรงผลักดันภายในจิตใจของคนเราให้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่น คำชมเชย การยกย่องให้เกียรติ แรงจูงใจภายในนั้นเป็นสภาวะที่บุคคลต้องการที่จะกระทำหรือต้องการที่จะเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยการชักจูงจากสิ่งเร้า

^{๑๓๗} สมยศ นาวิการ, การบริการและพฤติกรรมองค์กร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงธนพัฒนา, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

^{๑๓๘} สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหารงานบุคคลแผนใหม่, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๔๑๔.

^{๑๓๙} ดร.กิจจา บานชื่น และกณิกนันต์ บานชื่น, หลักการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๙), หน้า ๒๙๗.

^{๑๔๐} ดร.วันชัย ปานจันทร์, ภาวะผู้นำในองค์กร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๖), หน้า ๑๔๖.

ภายนอก ซึ่งได้แก่ ความต้องการ ความสนใจพิเศษ เจตคติ ความอยากรู้อยากเห็น เป็นต้น^{๑๔๑} โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๒.๒.๑.๑ ความต้องการ (Needs) เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าคนเราทุกคนมีความต้องการและความต้องการทำให้เกิดแรงขับ แรงขับทำให้คนเราแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายซึ่งจะเกิดผล คือ ความสบาย ความพอใจ เช่น ความต้องการความสำเร็จทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจในการกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ

๒.๒.๒.๑.๒ ความสนใจพิเศษ (Special Interest) ถ้าผู้ปฏิบัติงานคนใดมีความสนใจสิ่งใดเป็นพิเศษ จะมีความตั้งใจในการทำงาน ทำให้งานประสบความสำเร็จได้ในเวลาอันรวดเร็ว

๒.๒.๒.๑.๓ ทศนคติหรือเจตคติ (Attitude) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นจัดเป็นการจูงใจภายในที่จะกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม เช่น ถ้าผู้ปฏิบัติมีทัศนคติที่ดีต่อหัวหน้างาน จะมีผลต่อการทำงานเป็นอย่างดี^{๑๔๒}

ตามที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจภายในทั้ง ๓ ประการที่กล่าวมานั้น เป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งหากปัจจัยดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่ดี ผลที่จะได้รับก็จะออกมาในทิศทางที่ดี แต่ถ้าหากปัจจัยดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่ไม่ดี ผลที่จะได้รับก็จะออกมาในทิศทางตรงกันข้าม

๒.๒.๒.๒. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) คือ สิ่งจูงใจที่อยู่ภายนอกตัวบุคคลที่มีอิทธิพลในการกระตุ้นหรือชักจูงให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาทางใดทางหนึ่งเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ โดยมีสิ่งจูงใจนั้นเป็นเครื่องล่อใจภายนอกผลักดันให้บุคคลนั้นเกิดพฤติกรรมในการทำงานที่ดีขึ้นได้ เช่น การให้สิ่งของรางวัลตอบแทน การให้ใบประกาศเกียรติคุณ โล่รางวัล เป็นต้น

นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งประเภทของแรงจูงใจออกได้เป็น ๓ ประเภท^{๑๔๓} ดังนี้ คือ

๒.๒.๒.๑ แรงจูงใจทางสรีรวิทยา (Physiological Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางร่างกายทั้งหมดเพื่อให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ได้ ซึ่งเป็นความ

^{๑๔๑} รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ เจนประโคน, เทคนิคการจูงใจ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕), หน้า ๘๕.

^{๑๔๒} รองศาสตราจารย์ ดร.พยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๑), หน้า ๑๙๓.

^{๑๔๓} รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ เจนประโคน, เทคนิคการจูงใจ, หน้า ๘๓-๘๕.

ต้องการที่จำเป็นตามธรรมชาติของมนุษย์โดยทั่วไป หรือเป็นความต้องการทางด้านปัจจัย ๔ นั้นเอง โดยเราสามารถจะวัดระดับของความต้องการทางสรีรวิทยาได้จากการสังเกตพฤติกรรมการกระทำของมนุษย์ กล่าวคือ ให้สังเกตจากการกระทำจากมากหรือน้อยของการเลือกกระทำสิ่งนั้น และจะมีการโต้ตอบในสิ่งที่มาขัดขวางด้วย ดังนั้นแรงจูงใจทางสรีรวิทยาหรือแรงจูงใจทางด้านร่างกาย เป็นแรงจูงใจที่มีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดเกิดมา และมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน เช่น ความหิวกระหาย ความต้องการทางเพศ และความต้องการในด้านอื่น ๆ เป็นต้น

๒.๒.๒.๒ แรงจูงใจทางจิตวิทยา (Psychology Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นเพื่อสนองตอบต่อความต้องการในด้านจิตใจ โดยจะทำให้คนเรามีสุขภาพจิตที่ดีมีความสุข มีอารมณ์ดี มีกำลังใจดี รวมทั้งการมีจิตใจที่มั่นคงในด้านต่าง ๆ เช่น ความอยากรู้อยากเห็น ความต้องการ ความรักความอบอุ่นทางจิตใจ ความต้องการได้รับการเอาใจใส่ใกล้ชิดจากผู้อื่น ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เป็นต้น

๒.๒.๒.๓ แรงจูงใจทางสังคม (Social Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในสังคม หรือประสบการณ์ทางสังคมของบุคคลในอดีตที่ผ่านมา โดยเป้าหมายของแรงจูงใจประเภทนี้จะมีความสัมพันธ์กับการแสดงปฏิกิริยาของบุคคลอื่นที่มีต่อตัวเราและจะมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนเราซึ่งจะประกอบไปด้วย

๒.๒.๒.๓.๑ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีและได้ประสบความสำเร็จในการกระทำกิจกรรมเหล่านั้น แรงจูงใจประเภทนี้จะได้รับการส่งเสริมมาตั้งแต่ในวัยเด็ก โดยจากผลของการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูมาตั้งแต่วัยแรกเกิดอย่างอิสระ เป็นตัวของตัวเองและสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เมื่อเจริญเติบโตขึ้นก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีความต้องการความสำเร็จในชีวิตสูง ดังนั้นการฝึกอบรมให้คนมีความต้องการความสำเร็จในชีวิตสูง จึงมักจะเริ่มต้นที่ดีจากครอบครัวเป็นสำคัญ

ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีลักษณะสำคัญ คือ มุ่งหาความสำเร็จ (Hope of Success) และกลัวความล้มเหลว (Fear of Failure) มีความทะเยอทะยานสูง ตั้งเป้าหมายสูง มีความรับผิดชอบในการงานดี มีความอดทนในการทำงาน รู้ความสามารถที่แท้จริงของตนเอง และเป็นผู้ที่ทำงานอย่างมีการวางแผน^{๑๔๔}

๒.๒.๒.๓.๒ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (Afflictive Motivation) เป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น มีความต้องการเอาใจใส่จากผู้อื่น มีความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น และมีความต้องการความรักความอบอุ่นจากผู้อื่น เป็นต้น ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่

^{๑๔๔} ดร.กิจจา บานชื่น และกณิกนันต์ บานชื่น, หลักการจัดการ, หน้า ๓๐๐.

สัมพันธ์มักจะเป็นผู้ที่โอบอ้อมอารี เป็นที่รักของเพื่อน มีลักษณะเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเมื่อศึกษาจากสภาพครอบครัวแล้วผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์มักจะเป็นครอบครัวที่อบอุ่น บรรยากาศในบ้านปราศจากการแข่งขัน พ่อแม่ไม่มีลักษณะข่มขู่ พี่น้องมีความรักสามัคคีกันดี

ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์จะมีลักษณะสำคัญ คือ เมื่อทำสิ่งใด จะมีเป้าหมายเพื่อได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ไม่มีความทะเยอทะยาน มีความเกรงใจสูง ไม่กล้าแสดงออก ตั้งเป้าหมายต่ำ และหลีกเลี่ยงการโต้แย้งหรือมักจะคล้อยตามผู้อื่น^{๑๔๕}

๒.๒.๒.๓.๓ แรงจูงใจต่อการนับถือตนเอง (Self-Esteem Motivation) เป็นแรงจูงใจที่บุคคลปรารถนาให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ของเพื่อนร่วมงาน ต้องการมีชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป และต้องการได้รับการยกย่องชมเชยจากสังคม ซึ่งจะนำมาสู่ความรู้สึกนับถือตนเองต่อไป

๒.๒.๒.๓.๔ แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจสูงมักจะยึดถือตนเองเป็นศูนย์กลางและจะหาหนทางใช้อำนาจเอาชนะผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นคล้อยตามตน ผู้ที่มีแรงจูงใจแบบนี้ส่วนมากมักจะพัฒนามาจากความรู้สึกว่าตนเอง “ขาด” ในบางสิ่งบางอย่างที่ต้องการ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ที่ทำให้เกิดมีความรู้สึกเป็น “ปมด้อย” เมื่อมีปมด้อยจึงพยายามสร้าง “ปมเด่น” ขึ้นมาเพื่อชดเชยกับสิ่งที่ตนเองขาด

ผู้มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจจะมีลักษณะสำคัญ คือ ชอบมีอำนาจเหนือผู้อื่น ซึ่งบางครั้งอาจจะออกมาในลักษณะก้าวร้าว มักจะต่อต้านสังคม แสวงหาชื่อเสียง ชอบเสี่ยงทั้งในด้านของการทำงาน ร่างกาย และอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนชอบเป็นผู้นำ^{๑๔๖}

๒.๒.๒.๓.๕ แรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าว (Aggression Motivation) ผู้ที่มีลักษณะแรงจูงใจแบบนี้เป็นผู้ที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมากเกินไป บางครั้งพ่อแม่อาจจะใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงเกินไป ดังนั้น เด็กจึงหาทางระบายออกกับผู้อื่น หรืออาจจะเนื่องมาจากการเลียนแบบบุคคลหรือจากสื่อต่าง ๆ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าวจะมีลักษณะสำคัญ คือ ถือความคิดเห็นหรือความสำคัญของตนเป็นใหญ่ และชอบทำร้ายผู้อื่น ทั้งการทำร้ายด้วยกายหรือวาจา

๒.๒.๒.๓.๖ แรงจูงใจใฝ่พึ่งพา (Dependency Motivation) สาเหตุของการมีแรงจูงใจแบบนี้ก็เพราะการเลี้ยงดูที่พ่อแม่ทะนุถนอมมากเกินไป ไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือ

^{๑๔๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐๐.

^{๑๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐๐-๓๐๑.

ตนเอง ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่พึงพาจะมีลักษณะสำคัญ คือ ไม่มั่นใจในตนเอง ไม่กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง มักจะลังเลไม่กล้าเสี่ยง ต้องการความช่วยเหลือและกำลังใจจากผู้อื่น^{๑๔๗}

ตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า แรงจูงใจภายในจะมีคุณค่าที่ดีกว่าแรงจูงใจภายนอก เพราะจะปลูกฝังให้เกิดขึ้นแก่บุคคลได้ยากกว่า และแรงจูงใจภายในนี้ก็จะมักเกิดจากพฤติกรรมที่เราแสดงออกด้วยความต้องการของตนเองมากกว่าผลตอบแทนจากวัตถุหรือสิ่งของ ดังนั้น การนำแรงจูงใจมาใช้กับพนักงานในองค์กรจึงมักจะใช้แรงจูงใจภายนอกเสียก่อนแล้วจึงสร้างให้เกิดแรงจูงใจภายในตามมาในภายหลังต่อไป

๒.๒.๓ กระบวนการเกิดแรงจูงใจ

กระบวนการเกิดแรงจูงใจ ประกอบไปด้วย ๔ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ คือ

๒.๒.๓.๑ ขั้นตอนความต้องการ (Need Stage) ความต้องการเป็นภาวะขาดสมดุลที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลขาดสิ่งที่ทำให้ส่วนต่าง ๆ ภายในร่างกายดำเนินไปตามหน้าที่ปกติ สิ่งที่เขาขาดนั้นอาจจะเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิต เช่น อาหาร เป็นต้น หรืออาจจะเป็นสิ่งที่สำคัญต่อความทุกข์ทางจิตใจ เช่น ความรัก เป็นต้น หรืออาจจะเป็นสิ่งที่จำเป็นเล็กน้อยสำหรับคนบางคน เช่น หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

๒.๒.๓.๒ ขั้นแรงขับ (Drive Stage) ความต้องการในขั้นแรกจะกระตุ้นให้เกิดแรงขับ คือ เมื่อเกิดเป็นความต้องการแล้ว บุคคลจะนั่งเฉยอยู่ไม่ได้ อาจมีความกระวนกระวายไม่เป็นสุข ภาวะที่ บุคคลเกิดความกระวนกระวายอยู่เฉย ๆ ไม่ได้นี้ เรียกว่า เกิดแรงขับ ซึ่งระดับความกระวนกระวาย จะมีมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับของความต้องการด้วย ถ้ามีความต้องการมากก็จะมี ความกระวนกระวายมาก เช่น เมื่อร่างกายขาดน้ำก็จะเกิดอาการคอแห้ง กระหายน้ำ เกิดความกระวนกระวายอยู่ไม่สุข เป็นต้น

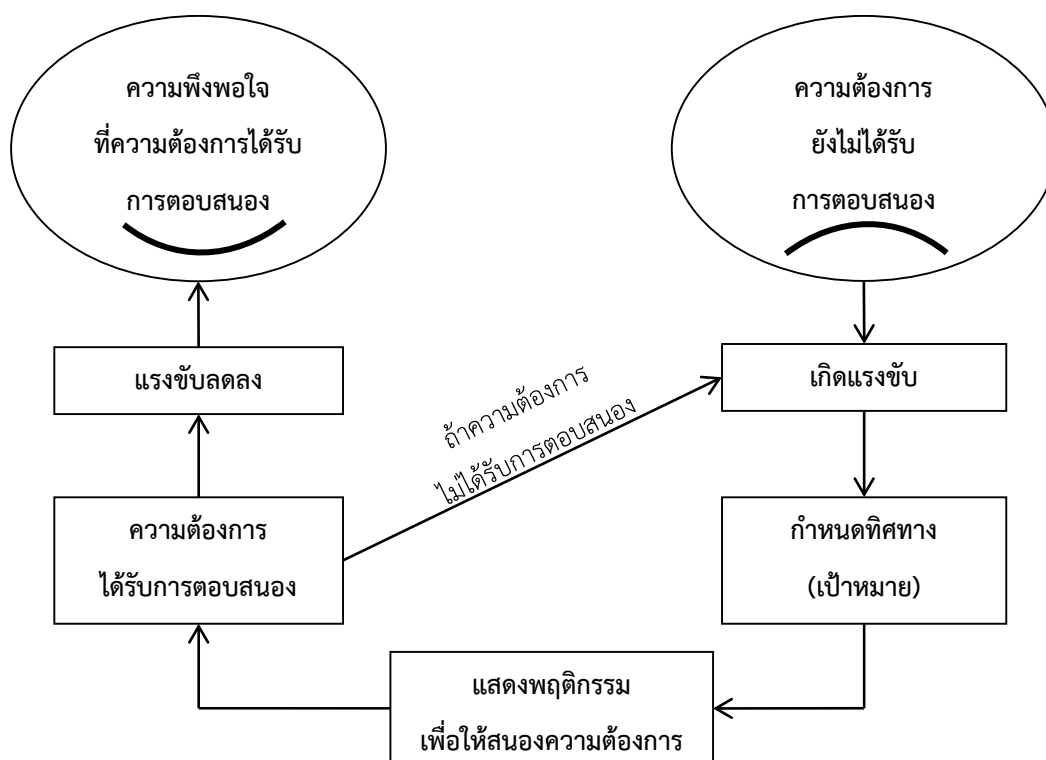
๒.๒.๓.๓. ขั้นพฤติกรรม (Behavior Stage) เมื่อบุคคลใดเกิดความกระวนกระวายขึ้นมา ความกระวนกระวายนั้นจะผลักดันให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา ด้วยการกำหนดทิศทางหรือตั้งเป้าหมายที่จะแสดงพฤติกรรมเพื่อให้สนองความต้องการ แรงขับจะเป็นพลังให้แสดงพฤติกรรมได้รุนแรงมากหรือรุนแรงน้อยต่างกัน เช่น คนกระหายน้ำมากกับคนที่กระหายน้ำเพียงเล็กน้อย ย่อมมีพฤติกรรมในการหาน้ำดื่มต่างกัน คนที่กระหายน้ำมากอาจจะหาทั้งน้ำเย็น น้ำ

^{๑๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐๑.

มะพร้าว มาดื่มพร้อม ๆ กัน ในขณะที่คนกระหายน้ำน้อยอาจจะหาเพียงน้ำเย็นแก้วเดียวเท่านั้น เป็นต้น^{๑๔๘}

๒.๒.๓.๔. ขั้นลดแรงขับ (Drive Reduction Stage) เป็นขั้นสุดท้าย คือ แรงขับจะลดลงหลังจากการเกิดพฤติกรรมที่ตอบสนองความต้องการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งแรงขับและการลดแรงขับนี้ไม่ใช่จะสัมพันธ์กันเสมอไป กล่าวคือ การลดแรงขับจะไม่หมดสิ้นไปในทุกครั้ง สิ่งที่เคยตอบสนองความต้องการของคนในครั้งหนึ่ง อาจจะไม่ทำให้เกิดความพอใจในครั้งต่อไปอีกก็ได้ หรือสิ่งตอบสนองความต้องการของบุคคลหนึ่งอาจจะไม่ตอบสนองความต้องการของบุคคลอีกคนหนึ่งได้ เนื่องจากการเรียนรู้และการรับรู้ที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคลมีอิทธิพลต่อผลของการตอบสนองที่ทำให้พอใจหรือไม่พอใจได้^{๑๔๙}

แผนภาพที่ ๒.๑ กระบวนการเกิดแรงจูงใจ

ที่มา : รองศาสตราจารย์ ดร.พยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๔,
(กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๑), หน้า ๑๙๒.

^{๑๔๘} ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์, จิตวิทยาทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙๐.

^{๑๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๐.

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ขั้นตอนทั้ง ๔ ประการเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจที่มีอยู่ในตัวของบุคคลทุกคน โดยสามารถที่จะเกิดขึ้นได้ทุกขณะ ซึ่งกระบวนการนั้นจะสิ้นสุดช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่ได้รับจากการตอบสนองต่อความต้องการ กล่าวได้ว่าหากบุคคลไม่เกิดความพึงพอใจที่ได้รับจากการตอบสนองต่อความต้องการ กระบวนการก็จะไม่สิ้นสุดลง ซึ่งสามารถที่จะสรุปกระบวนการเกิดแรงจูงใจได้ ดังแผนภาพด้านบน

๒.๒.๔ ทฤษฎีแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่

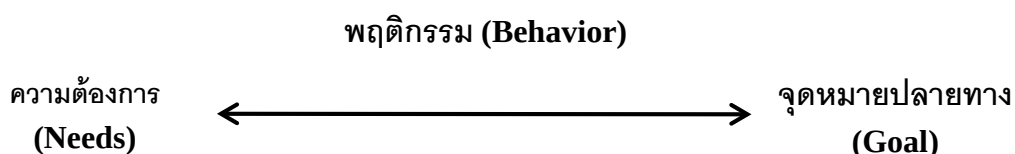
ทฤษฎีแรงจูงใจเกิดจากกลุ่มความคิดสำนักต่าง ๆ ซึ่งได้พากันตั้งสมมติฐานขึ้นมาแล้วจึงทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ว่า “สาเหตุที่คนกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ เพราะอะไร และมีสิ่งใดมาเป็นเครื่องกระตุ้นหรือเร้าให้กระทำเช่นนั้น” ดังนั้นในการอธิบายทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจนี้จึงมีจุดหมายที่สำคัญอยู่ ๒ ประการ^{๑๕๐} คือ

๑. **ความต้องการ (Needs)** คือ การขาดแคลนในร่างกายหรือในตัวบุคคลรวมไปถึงความบกพร่องต่าง ๆ ในร่างกายด้วย ความต้องการเหล่านี้อาจจะมีทั้งรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ที่เกิดขึ้นทั้งที่เป็นกระบวนการทางร่างกายและที่ไม่ใช่เกิดจากทางร่างกายก็ได้ เช่น ความต้องการอาหาร และความต้องการมีเกียรติยศ ชื่อเสียง เป็นต้น

๒. **จุดหมายปลายทาง (Goal)** คือ ผลขั้นสุดท้ายที่เกิดขึ้น โดยมีภาวะหรือเงื่อนไขเป็นปัจจัยให้เกิดแล้วจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น ๆ ซึ่งภาวะหรือเงื่อนไขนี้จะทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำขึ้นได้

ดังนั้น ในระหว่างความต้องการ (Needs) กับจุดหมายปลายทาง (Goal) จึงประกอบได้ด้วยพฤติกรรม (Behavior) ซึ่งจะเขียนเป็นภาพอธิบายได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการและจุดหมายปลายทาง

ที่มา : รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ เจนประโคน, **เทคนิคการจูงใจ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕), หน้า ๓๑.

^{๑๕๐} รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ เจนประโคน, **เทคนิคการจูงใจ**, หน้า ๓๑.

การแสดงความคิดเห็นและการอธิบายเกี่ยวกับแรงจูงใจไว้ต่าง ๆ กัน จะมีอยู่หลายกลุ่ม ความคิดที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มนิยามเรื่องความไหวตัวของจิตใจ กลุ่มนิยามเรื่องการกระทำ และกลุ่มนิยามเรื่องความคิดความเข้าใจ เป็นต้น ซึ่งจากความคิดทั้ง ๓ กลุ่มดังกล่าวข้างต้น จึงได้มีผู้นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจให้กว้างขวางยิ่งขึ้นไปอีก ระยะเวลาต่อมา จึงทำให้เกิดทฤษฎีแรงจูงใจต่าง ๆ ขึ้นมาหลายทฤษฎี ซึ่งจะได้นำมากล่าวถึงดังต่อไปนี้

๒.๒.๔.๑ ทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการ อับราฮัม เอช. มาสโลว์ (Abraham H.Maslow's Needs Hierarchy Theory)

อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) เป็นนักจิตวิทยาแนวมนุษยนิยมที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจของมนุษย์ที่สำคัญ ๆ มาสโลว์ เรียกมนุษย์ว่า “สัตว์ที่มีความต้องการ” ซึ่งเขาได้ศึกษาับความต้องการของมนุษย์แล้วจัดระดับความต้องการออกเป็นชั้น ๆ^{๑๕๑} ทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์นี้ เป็นทฤษฎีแรงจูงใจที่อธิบายเนื้อหาของงาน เช่น ความสำคัญของงาน ความท้าทายของงาน และความเจริญในหน้าที่การงานและความรับผิดชอบในงาน เป็นต้น โดยที่มาสโลว์ได้ชี้ให้เห็นว่าบุคคลถูกกระตุ้นจากความปรารถนาที่จะสนองต่อความต้องการเฉพาะอย่าง และความต้องการเหล่านี้มาสโลว์ได้ตั้งข้อสมมติฐานที่เกี่ยวกับความต้องการของบุคคลไว้ คือ

๑ บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่ตลอดเวลา และจะไม่มีสิ้นสุด ในขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว คนจะมีความต้องการอย่างอื่นขึ้นมาอีกโดยไม่มีวันจบสิ้นตราบใดที่คนยังมีชีวิตอยู่

๒ ความต้องการของบุคคลที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอื่น ๆ ต่อไป และความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง จึงเป็นสิ่งจูงใจในพฤติกรรมของบุคคลนั้น

๓. ความต้องการของบุคคลนั้นจะเรียงเป็นลำดับชั้นของความต้องการ และเมื่อความต้องการในลำดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลนั้นจะให้ความสนใจกับความต้องการในลำดับสูงขึ้นอีกต่อไป^{๑๕๒}

^{๑๕๑} ดร.จันทร์ ชุ่มเมืองปัก, แรงจูงใจและการจูงใจสร้างปาฏิหาริย์, (กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้ากรู๊ป, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐.

^{๑๕๒} รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ เจนประโคน, เทคนิคการจูงใจ, หน้า ๓๒-๓๓.

ดังนั้น ทฤษฎีลำดับขั้นแห่งความต้องการของมาสโลว์จึงมีอยู่ ๕ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. ความต้องการทางกายภาพ (The Physiological Needs) เป็นความต้องการลำดับต่ำสุดและเป็นพื้นฐานของชีวิต เป็นแรงผลักดันทางชีวภาพ^{๑๕๓}ที่มีความจำเป็นและสำคัญที่สุดเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร เพศ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เป็นความต้องการที่เป็นจุดเริ่มต้นของทฤษฎีนี้ ซึ่งเราเรียกว่า “แรงขับทางกาย” และความต้องการทางกายภาพนี้จะเป็นความต้องการที่มีความรุนแรงหรือมีพลังมากที่สุดในบรรดาความต้องการทั้งหมด เช่น คนที่ขาดอาหารก็ย่อมจะมีความหิวอาหารที่รุนแรง จึงมีความต้องการที่จะกินอาหารมากกว่าที่จะต้องการความปลอดภัย ความรัก และการยอมรับจากสังคม และถ้าหากความต้องการทั้งหมดเหล่านี้ได้รับการบำบัดแล้ว ก็ย่อมจะทำให้ความต้องการในด้านอื่น ๆ ไม่เกิดขึ้น หรือจะถูกผลักดันไปอยู่เบื้องตันหลังความต้องการทางกายถัดไปอีก^{๑๕๔}

๒. ความต้องการความปลอดภัย (The Safety Needs) เป็นความต้องการที่จะแสวงหาความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมและความคุ้มครองจากผู้อื่น โดยในเมื่อความต้องการทางกายได้รับการตอบสนองแล้วก็就会有ความต้องการใหม่เกิดขึ้นอีก นั่นก็คือความปลอดภัยในลำดับที่สอง ซึ่งเป็นความต้องการที่มีความสำคัญต่อจากความต้องการทางกาย และในบางครั้งก็อาจจะเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กันก็ได้ เช่น ในขณะที่กำลังหิวอาหารจัด คนก็จะนึกถึงความปลอดภัยไปพร้อม ๆ กัน กล่าวคือ จะไม่รับประทานอาหารที่ไม่แน่ใจว่าจะสะอาด และมีความปลอดภัยเพียงพอ ดังนั้น เมื่อคนได้รับประทานอาหารอิ่มแล้วหรือได้รับการตอบสนองแล้วก็จะไม่รู้สึกหิว และเมื่อคนได้อยู่ในสถานที่ปลอดภัยแล้ว ก็จะไม่รู้สึกว่ามีอันตรายและเกิดความสบายใจแต่ก็就会有ความต้องการในด้านอื่นอีกต่อไป^{๑๕๕}

๓. ความต้องการความรักหรือความต้องการทางสังคม (The Love Belonging or Social Needs) ความรักในที่นี้ไม่ใช่ความรักระหว่างเพศ แต่เป็นความรักที่มีความต้องการความผูกพัน เป็นความพอใจที่จะให้และรับความรักจากผู้อื่นหรือมีความต้องการให้สังคมยอมรับนับถือ ความต้องการชนิดนี้จะเห็นได้จากการมีความรู้สึกหวงของคนที่เมื่อขาดเพื่อน ขาดญาติมิตร ขาดผู้เป็นที่รัก ขาดการสังคมติดต่อกับผู้อื่นหรือสังคมไม่ยอมรับ และจากการศึกษาทางจิตวิทยาคลินิกพบว่า คนที่ปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้และผู้ที่มีอาการป่วยทางจิตอย่างรุนแรง ก็มักจะมีสาเหตุพื้นฐานมาจากการขาดความต้องการในด้านความรักนี้เอง คนที่อยู่ในสังคมย่อมต้องการมีทุกคนที่ตนรักใคร่

^{๑๕๓} ดร.กิจจา บานชื่น และกณิกนันต์ บานชื่น, **หลักการจัดการ**, หน้า ๓๐๕.

^{๑๕๔} รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ เจนประโคน, **เทคนิคการจูงใจ**, หน้า ๓๓-๓๔.

^{๑๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓-๓๔.

ชอบพอ และต้องการที่จะให้ผู้อื่นหรือสังคมชอบพอรักใคร่ด้วยเช่นกัน ถ้าอยู่คนเดียวก็รู้สึกเหงา และก็จะส่งผลให้เกิดอาการป่วยทางจิตเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้น ความต้องการความรักและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือสังคม จะต้องมีการทำงานร่วมกัน และต้องการมีส่วนร่วมในกลุ่ม โดยให้กลุ่มยอมรับตนเองได้ และตนเองสามารถปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มได้ด้วย ตัวอย่างของกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มครอบครัว กลุ่มสังคม กลุ่มญาติมิตร และกลุ่มในการทำงาน เป็นต้น^{๑๕๖}

๔. ความต้องการการยกย่อง (The Self-esteem Needs) เมื่อความต้องการทางสังคมได้รับการตอบสนองแล้ว คนเราจะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงขึ้น^{๑๕๗}เป็นความต้องการให้คนอื่นยกย่อง ให้เกียรติ และให้ความสำคัญของตน เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ขึ้นได้เป็นอันมาก เพื่อให้บุคคลอื่นยกย่องตนเอง การที่ตนเองมีคุณสมบัติอะไรพอจะให้คนอื่นยอมรับนับถือ นั้น จะต้องสร้างสมบารมีมาเป็นเวลานานพอสมควร จึงจะได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น และตนเองก็ต้องให้ความสำคัญกับคนอื่นไปพร้อมกันด้วย โดยจะส่งผลให้ตนเองเข้าไปสู่การสร้างสมความสำเร็จ ความสามารถ ความเหมาะสม และความเชื่อมั่นที่จะเผชิญกับโลกโดยอิสระตามลำพังให้แก่ตนเองได้ เป็นต้น ดังนั้น ในเมื่อความต้องการที่จะได้รับการนับถือยกย่องจากผู้อื่นจนเป็นที่พอใจแล้ว ก็จะทำให้บุคคลเหล่านั้นมีความเชื่อมั่นในตนเอง จะเป็นคนที่มีคุณค่าต่อสังคม มีพลัง มีสมรรถภาพ มีความสมดุลที่จะอยู่ในสังคมอย่างมีประโยชน์ มีความสำคัญต่อสังคม รวมทั้งประเทศชาติ และก็จะนำไปสู่ความมีชีวิตที่สมบูรณ์หรือมีความสำเร็จในขั้นต่อไป

๕. ความต้องการเป็นคนที่มีสมบูรณ์หรือความสำเร็จอย่างแท้จริง (The Needs for Self-actualization) เป็นความต้องการที่จะบรรลุถึงความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นความต้องการสูงสุดของบุคคลที่จะต้องพยายามกระทำการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและความสามารถของตนเอง เป็นความต้องการความสำเร็จในชีวิต และเป็นความต้องการที่เกี่ยวกับการทำงานที่ตนเองชอบหรือต้องการที่จะเป็นมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ รวมทั้งเป็นความรู้สึกที่เกี่ยวกับพลังหรือความสามารถของตนเองมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ อยากรเป็นอย่างอื่นเท่าที่ความพยายามและโอกาสที่จะอำนวยให้^{๑๕๘}

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความต้องการดังกล่าวนี้ไม่ใช่ว่าจะเกิดขึ้นได้ง่ายนัก จะต้องอาศัยความพอใจของบุคคลในความต้องการเบื้องต้นก่อนหน้านี้เป็นลำดับ คือ ความต้องการทางกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะได้รับการนับถือจาก

^{๑๕๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓-๓๕.

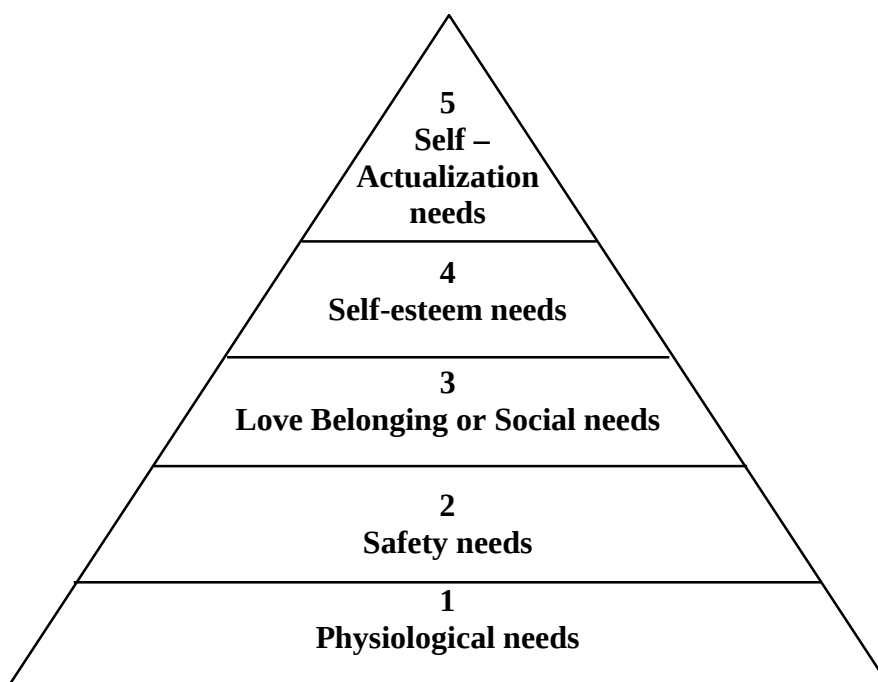
^{๑๕๗} ดร.กิจจา บานชื่น และกณิกนันต์ บานชื่น, **หลักการจัดการ**, หน้า ๓๐๖.

^{๑๕๘} รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ เจนประโคน, **เทคนิคการจูงใจ**, หน้า ๓๕-๓๖.

ผู้อื่น แล้วจึงเกิดความต้องการเป็นคนที่มีสมบูรณ์ หรือความสำเร็จอย่างแท้จริง และสามารถรู้ความจริงที่เกี่ยวกับตนเองขึ้นได้ เป็นต้น

ทฤษฎีลำดับขั้นแห่งความต้องการของมาสโลว์ทั้ง ๕ ขั้นตอนที่กำลังกล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นความต้องการที่อยู่ในจิตใต้สำนึก กล่าวคือ คนมักจะไม่วินิจฉัยตัวเองว่าเกิดความต้องการขั้นนั้น ๆ ขึ้นเมื่อใด นอกจากจะมีกลวิธีที่เหมาะสมหรือในตัวบุคคลที่ซัดซัด จึงจะทำได้ เพราะความต้องการเหล่านี้จะเริ่มต้นจากความต้องการทางด้านร่างกายในลำดับล่างสุดก่อนจนถึงลำดับบนสุด และเมื่อไรที่บุคคลได้รับความพอใจในแต่ละขั้นตอนแล้ว ก็จะเกิดความต้องการในลำดับขั้นที่สูงขึ้นไปอีก ซึ่งจะเป็นไปตามลำดับขั้นแห่งความต้องการของมนุษย์ โดยจะถูกเปิดเผยออกมาทีละขั้น สิ่งที่สำคัญมากในเรื่องใจก็คือ มนุษย์มีความต้องการที่หลากหลายมาก และมนุษย์มีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด トラบดีที่ยังมีชีวิตอยู่^{๑๕๙} ดังนั้น ทฤษฎีลำดับขั้นแห่งความต้องการทั้ง ๕ ขั้นตอน อาจจะมีทั้งความสัมพันธ์ในแต่ละขั้นทั้งหมดติดต่อกันเป็นลำดับ หรืออาจจะไม่มีความสัมพันธ์กันในแต่ละขั้นตอนเลยก็ได้ กล่าวคือ เมื่อความต้องการอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว จึงเกิดความต้องการอย่างอื่นอีกต่อไป ดังภาพแสดงลำดับขั้นแห่งความต้องการของมาสโลว์ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๓ ลำดับขั้นแห่งความต้องการของมาสโลว์

ที่มา : รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ เจนประโคน, เทคนิคการจูงใจ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕), หน้า ๓๗.

^{๑๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖-๓๗.

มาสโลว์แบ่งความต้องการเหล่านี้ออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ความต้องการที่เกิดจากความขาดแคลน (Deficiency Needs) เป็นความต้องการระดับต่ำ ได้แก่ ความต้องการทางกายและความต้องการความปลอดภัย อีกกลุ่มหนึ่งเป็นความต้องการก้าวหน้าและพัฒนาตนเอง (Growth Needs) ได้แก่ ความต้องการทางสังคม เกียรติยศชื่อเสียง และความต้องการเติมเต็มความสมบูรณ์ให้ชีวิต จัดเป็นความต้องการระดับสูง และอธิบายว่า ความต้องการระดับต่ำจะได้รับการสนองตอบจากปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ส่วนความต้องการระดับสูงจะได้รับการสนองตอบจากปัจจัยภายในตัวบุคคลเอง ตามทฤษฎีของมาสโลว์ ความต้องการที่รับการตอบสนองอย่างดีแล้วจะไม่สามารถเป็นเงื่อนไขของบุคคลได้อีกต่อไป แม้ผลวิจัยในเวลาต่อมา ไม่สนับสนุนแนวคิดทั้งหมดของมาสโลว์ แต่ทฤษฎีลำดับความต้องการของเขาก็เป็นทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานในการอธิบายองค์ประกอบของแรงจูงใจ ซึ่งมีการพัฒนาในระยะหลัง ๆ^{๑๖๐}

ทฤษฎีลำดับขั้นแห่งความต้องการของมาสโลว์นี้มีประโยชน์ในแง่ที่จะช่วยแนะแนวทางให้กับฝ่ายบริหารในองค์กรว่า ควรจะใช้วิธีการจูงใจแบบไหนต่อพนักงาน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความต้องการลำดับขั้นต่าง ๆ ของพนักงานเหล่านั้นด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีของมาสโลว์ ก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อยู่หลายประการ เช่น ลำดับขั้นแห่งความต้องการของมาสโลว์มีจริงหรือไม่ เป็นไปได้หรือที่ความต้องการหลายประการจะได้รับการตอบสนองโดยพฤติกรรมเพียงครั้งเดียว และเป็นไปได้หรือที่พนักงานหลายคนจะมีความต้องการเหมือนกันหมด นอกจากนี้แล้วในทฤษฎีลำดับขั้นแห่งความต้องการก็ยังถูกโจมตีว่า เป็นทฤษฎีที่ขาดข้อมูลมารองรับและนำไปใช้ทดสอบกับกรณีเฉพาะเรื่องได้ยากอีกด้วย^{๑๖๑}

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ลำดับขั้นแห่งความต้องการของมาสโลว์ทั้ง ๕ ขั้นตอน อาจสรุปได้ดังนี้ คือ ๑. ความต้องการความสำเร็จอย่างแท้จริงซึ่งเป็นการบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิต ได้แก่ ต้องการบรรลุเป้าหมายตามความสามารถของตนเอง ต้องการกระทำในสิ่งที่เหมาะสมและดีที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ๒. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องจากผู้อื่น โดยให้คนอื่นยกย่องให้เกียรติและให้ความสำคัญแก่ตนเอง ได้แก่ ต้องการที่จะได้รับการยอมรับ ต้องการแสดงให้เห็นคุณค่า ต้องการให้ตนเป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่น ๓. ความต้องการความรักหรือความต้องการทางสังคม ซึ่งเป็นการรู้สึกว่ามีส่วนร่วมและมีการเข้ากลุ่มหรือเข้าพวก ได้แก่ ต้องการเพื่อน ต้องการคบหาสมาคมกับคนอื่น ต้องการมีครอบครัว ๔. ความต้องการความปลอดภัย ซึ่งเป็นความต้องการที่จะแสวงหาความปลอดภัย จากสิ่งแวดล้อมและการได้รับความคุ้มครองจากบุคคลอื่น ได้แก่ ต้องการความปลอดภัยต่าง ๆ ต้องการความคุ้มครอง ๕. ความต้องการทางกายภาพ เป็นความต้องการในขั้น

^{๑๖๐} รองศาสตราจารย์ ดร.พยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, หน้า ๓๐๖.

^{๑๖๑} รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ เจนประโคน, เทคนิคการจูงใจ, หน้า ๓๘.

พื้นฐานที่สำคัญที่สุดเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการแก้ความหิวและความกระหาย ความต้องการการพักผ่อน ความต้องการทางเพศ ความต้องการปัจจัย ๔ ความต้องการจัดความเจ็บปวดและความไม่ปกติสุขของกายภาพอื่น ๆ

สรุป จากการศึกษาแรงงูใจในพระพุทธศาสนาและทฤษฎีแรงงูใจในศาสตร์สมัยใหม่ พบว่า มีการกล่าวถึงแรงงูใจทั้งในมุมมองทางด้านพระพุทธศาสนาและมุมมองทางด้านศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งมีความหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ แรงงูใจนั้นเป็นพลังที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน ซึ่งจะคอยเป็นแรงผลักดันที่จะทำให้มนุษย์กระทำการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรมลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยมีมูลเหตุสำคัญ คือ ความอยาก ความปรารถนา หรือความต้องการ ซึ่งจะเกิดขึ้นตามกระบวนการเกิดของแรงงูใจ โดยกระบวนการเกิดของแรงงูใจในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่นั้นยังมีกระบวนการที่คล้ายคลึงกันด้วยเช่นกัน คือ ความอยาก ความปรารถนา หรือความต้องการนั้นจะสิ้นสุดลงเมื่อการตอบสนองได้รับความพึงพอใจ ซึ่งถ้าหากการตอบสนองต่อความอยาก ความปรารถนา หรือความต้องการนั้น ๆ ได้รับความพึงพอใจ ความต้องการดังกล่าวก็จะไม่สามารถสิ้นสุดลงได้จนกว่าจะหาวิธีการที่จะตอบสนองจนได้รับความพึงพอใจได้ในที่สุด ทั้งนี้ ตัณหา และ ฉันทะ อันเป็นแรงงูใจทางพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับศาสตร์สมัยใหม่แล้วสามารถจัดได้ว่าเป็นแรงงูใจภายในที่เกิดมาจากความต้องการภายในของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งถ้าเกิดขึ้นเพราะอวิชาก็จัดได้ว่าเป็นตัณหา หากเกิดขึ้นจากโยนิโสมนสิการก็จัดได้ว่าเป็นฉันทะ นอกจากนี้ แรงงูใจภายนอกก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะเป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นก่อให้เกิดแรงงูใจภายในของบุคคลนั้น ๆ

ดังนั้น จากการศึกษาจึงแสดงให้เห็นว่าแรงงูใจนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรให้ความสำคัญ เพราะแรงงูใจเป็นแรงผลักดันสำคัญที่จะส่งผลต่อความคิดของมนุษย์ในการตัดสินใจที่จะกระทำการกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าแรงงูใจย่อมมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจของพุทธศาสนิกชนที่จะเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

บทที่ ๓

สภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

ในบทนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาความเป็นมาของการปฏิบัติธรรม แนวทางและวิธีการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม ตลอดจนศึกษาสภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม และศึกษาองค์ประกอบที่เกื้อหนุนแก่การปฏิบัติธรรมอันเป็นเหตุที่ทำให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลแห่งการปฏิบัติเป็นไปตามที่พึงจะได้ โดยผู้วิจัยจะศึกษาเป็นลำดับดังต่อไปนี้

๓.๑ ประวัติการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม

วัดมัชฌันติการาม เป็นวัดราษฎร์ สังกัดธรรมยุติกนิกาย ตั้งอยู่เลขที่ ๑๐๒ ถนนวงศ์สว่าง แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ๑๐๘๐๐ เป็นวัดที่มีความน่าสนใจวัดหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นวัดที่มีความเก่าแก่อายุหลายร้อยปี โดยมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ ประวัติวัดมัชฌันติการาม

วัดมัชฌันติการาม หรือ วัดน้อย สร้างขึ้นเมื่อใดไม่มีประวัติปรากฏชัดเจนจึงยากที่จะทราบประวัติความเป็นมาที่ถูกต้อง จากการเล่าสู่กันมาของคนในท้องถิ่น ประกอบกับหลักฐานที่พอจะรวบรวมได้ในปัจจุบัน คือ วัดนี้เริ่มสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เป็นวัดป่าที่ล้อมไปด้วยสวนทุเรียน สวนกล้วย สวนหมาก สวนส้ม ในสมัยนั้นยังไม่มีชื่ออย่างเป็นทางการ แต่เป็นสถานที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของพระธุดงค์ที่ผ่านไปมา มีพระอยู่บ้าง ไม่มีบ้าง

จนมาถึงพุทธศักราช ๒๔๑๗ เจ้าจอมมารดาเที่ยง ซึ่งเป็นเจ้าจอมมารดาในรัชกาลที่ ๔ เป็นองค์อุปถัมภ์ในการก่อสร้างศาสนสถานและศาสนวัตถุต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้เป็นวัดที่ถูกต้องตามพระวินัยและกฎหมายบ้านเมือง โดยมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงรับเป็นพระธุระในการผูกพัทธสีมา ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานนามวัดว่า “วัดมัชฌันติการาม”^๑

^๑ รองศาสตราจารย์นพคุณ นิศามณี, วัดมัชฌันติการาม (วัดน้อย), (นครสวรรค์ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด รีมป์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓.

การตั้งชื่อวัดนั้นก็เนื่องมาจาก เจ้าจอมมารดาเที่ยงเป็นผู้อุปถัมภ์ ดังนั้น รัชกาลที่ ๕ จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า “**วัดมณฑลการาม**” เพื่อเป็นอนุสรณ์ตามชื่อของผู้อุปถัมภ์ในการสร้างวัด คือ คำว่า “**มณฑล**” และ “**การาม**” ซึ่งแปลตามตัวว่า “**เที่ยง**” และ “**วัด**” เมื่อรวมกันจึงแปลได้ว่า “**วัดของเจ้าจอมมารดาเที่ยง**” แต่คนโดยส่วนมากชอบเรียกว่า “**วัดน้อย**” เพราะง่ายต่อการออกเสียงมากกว่าคำว่า “**วัดมณฑลการาม**” สันนิษฐานว่าการเรียก “**วัดน้อย**” นี้ เพราะเป็นวัดที่เจ้าจอมมารดาในรัชกาลที่ ๔ เป็นผู้อุปถัมภ์ ซึ่งชาวบ้านทั่วไปถือว่าเป็นนางสนมและเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายในการเรียกคู่กับวัดหลวงซึ่งเป็นวัดของภรรยาหลวงให้การอุปถัมภ์เช่นเดียวกัน

เนื่องจากการคมนาคมในสมัยก่อนนั้นยังไม่มีความสะดวกสบาย จึงทำให้มีพระภิกษุอยู่จำพรรษาเพียงไม่กี่รูป ดังนั้น ชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียงจึงได้เดินทางไปนิมนต์พระภิกษุจากวัดอื่น ๆ เพื่อมาอยู่จำพรรษาที่วัดมณฑลการาม เช่น วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร วัดพุทธมณฑลราชวรวิหาร วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร และวัดบวรนิเวศราชวรวิหาร เป็นต้น จนต่อมาได้มีการตัดถนนวงศ์สว่างผ่านด้านหลังวัด และได้มีการเปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกนักธรรมและบาลีขึ้น จึงเป็นสาเหตุทำให้มีพระภิกษุและสามเณรเข้ามาศึกษาเล่าเรียนเป็นจำนวนมาก^๒

๓.๑.๒ อาณาเขตติดต่อ

วัดมณฑลการาม เดิมมีเนื้อที่ ๑๙ ไร่ ๒ งาน ๗๐ ตารางวา ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๔๓ คุณแม่อำพันธ์ (น้อย) – คุณพิไลลักษณ์ นาคเจริญ และคุณสมพงษ์ ทองทั่ว ได้มีศรัทธาถวายที่ดินเพิ่มเติมอีก ๑ งาน ๑๙ ตารางวา รวมทั้งที่ดินที่ทางวัดมณฑลการามมีโครงการที่จะทำการต่อขยายออกไปเพื่อทำสวนปฏิบัติธรรม^๓

ดังนั้น ในปัจจุบันวัดมณฑลการามจึงมีเนื้อที่ทั้งหมดโดยประมาณ ๒๔ ไร่ แบ่งได้ ดังนี้

๑. ยกให้สร้างโรงเรียนวัดมณฑลการาม ๔ ไร่ ๔ ตารางวา
๒. สร้างสำนักนาริพรตวัดมณฑลการาม ๒ ไร่ ๒ งาน
๓. นอกนั้นเป็นเนื้อที่เขตพุทธาวาส สังฆาวาส ฌาปนสถาน และสวนปฏิบัติธรรม

วัดมณฑลการามมีอาณาเขต ดังนี้

- ทิศเหนือติดกับรั้วสวนของคุณโยมกลิ้ง-ชิต เนียมประเสริฐ
- ทิศตะวันออกติดกำแพงบ้านแสงระวี
- ทิศตะวันตกริมคลองบางเขนใหม่

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

^๓ วัดมณฑลการาม, ประวัติวัดมณฑลการาม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://watmatchan.net/history/> [๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑].

- ทิศใต้ติดกับกำแพงโคมคามหาศาล^๔

๓.๑.๓ ทำเนียบเจ้าอาวาส

วัดมัสยิดมณีการามมีเจ้าอาวาสปกครองมาแล้ว จำนวน ๘ รูป ดังนี้

๑. พระครูธรรมสารวิจิตร (หลวงปู่อ่อน ฉานโตโช) พ.ศ.๒๔๔๐-๒๔๕๗
๒. พระอาจารย์กล่อม พ.ศ.๒๔๕๘-๒๔๖๐
๓. พระอาจารย์สำราญ พ.ศ.๒๔๖๑-๒๔๖๔
๔. หลวงตาอินทร์ พ.ศ.๒๔๖๕-๒๔๖๘
๕. พระครูชุม (มาจากวัดราชบพิธ) พ.ศ.๒๔๖๙-๒๔๗๕
๖. พระอาจารย์คำภา พ.ศ.๒๔๗๖-๒๔๘๖
๗. พระครูวิจิตรธรรมสาร (วิสุธรรม จนทสาโร น.ธ.โท, ป.ธ.๔) พ.ศ.๒๔๘๗-๒๕๔๐
๘. พระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุญโญ น.ธ.เอก, ป.ธ.๓, ศน.บ., M.A., Ph.D)
พ.ศ.๒๕๔๐ – ปัจจุบัน^๕

๓.๑.๔ ประวัติพระพุทธิสารโสภณ

พระพุทธิสารโสภณ นามเดิม เดช นามสกุล ศาลา ฉายา กตปุญโญ เป็นบุตรของนายทอก นางใบ ศาลา เกิดวันอังคารที่ ๒๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ บ้านเลขที่ ๓๓ อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร

บรรพชา ณ วันที่ ๖ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๖ วัดสุทธิมงคล อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

อุปสมบท ณ วันที่ ๑๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๖ วัดสามัคคีบำเพ็ญผล อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร พระอุปัชฌาย์ พระครูพุฒิวราคม วัดคามวาสี อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร พระกรรมวาจาจารย์ พระครูวิจิตรธรรมสาร วัดมัสยิดมณีการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร พระอนุสาวนาจารย์ พระครูวิทิตคุณารณ์ วัดสามัคคีบำเพ็ญผล อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร^๖

^๔ ร่องศาสตราจารย์นพคุณ นิศาณณี, วัดมัสยิดมณีการาม (วัดน้อย), หน้า ๕.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

การศึกษาทางธรรม

พ.ศ.๒๕๑๒ สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร

พ.ศ.๒๕๔๑ สอบไล่ได้ ป.ธ.๓ สำนักเรียนคณะจังหวัด ร้อยเอ็ด วัดมิ่งเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

การศึกษาทางโลก

พ.ศ.๒๕๒๖ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศาสนศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์
(ศน.บ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ.๒๕๓๐ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท (M.A.) ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยปัญจาบ ประเทศสาธารณรัฐอินเดีย

พ.ศ.๒๖๓๗ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก (Ph.D) คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยปัญจาบ ประเทศสาธารณรัฐอินเดีย

งานการปกครอง

พ.ศ.๒๕๓๘ เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมณฑลการาม

พ.ศ.๒๕๔๐ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส วัดมณฑลการาม

พ.ศ.๒๕๔๐ เป็นเจ้าอาวาสวัดมณฑลการาม

พ.ศ.๒๕๕๘ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง พระอุปัชฌาย์

งานการศึกษาและเผยแพร่

พ.ศ.๒๕๑๔ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม สำนักศาสนศึกษา วัดมณฑลการาม

พ.ศ.๒๖๔๐ เป็นเจ้าสำนักศาสนศึกษา วัดมณฑลการาม

พ.ศ.๒๕๔๕ เป็นพระธรรมทูตไปต่างประเทศรุ่นที่ ๓ สายประเทศสาธารณรัฐอินเดีย
แสดงพระธรรมเทศนาในวันสำคัญของพระพุทธศาสนาและวันธรรมสวนะ

พ.ศ.๒๕๔๘ เป็นคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วัดบวรนิเวศวิหาร

พ.ศ.๒๕๕๑ เป็นรองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย วัดบวรนิเวศวิหาร^๗

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

พ.ศ.๒๕๖๐ ได้รับตำแหน่งทางวิชาการ ระดับ “รองศาสตราจารย์พิเศษ สาขาการบริหาร
การศึกษา” มหาวิทยาลัย BOBHISASTRA UNIVERSETY FL. USA (BOU)
รัฐฟลอริดา

สมณศักดิ์

พ.ศ.๒๕๔๐ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระครูคู่สวด ฐานานุกรม ของพระธรรมปัญญาจารย์
วัดมกุฏกษัตริยาราม ที่พระครูธรรมศาสนโฆสิต

พ.ศ.๒๕๔๕ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระครูปลัด ฐานานุกรมของพระธรรมวรเมธี วัดราชบพิธ
สถิตมหาสีมาราม ที่พระครูปลัดศรีธรรมวัฒน์

พ.ศ.๒๕๔๕ ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรเทียบผู้ช่วยเจ้า
อาวาส พระอารามหลวงชั้นพิเศษ ที่พระครูธีรสารปริยัติคุณ

พ.ศ.๒๕๕๕ ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะ มีนามว่า
พระพุทธิสารโสภณ^๔

๓.๑.๕ ปุชนิยสถานและถาวรวัตถุที่สำคัญในวัดมัชฌันติกการาม

วัดมัชฌันติกการาม เป็นวัดที่มีความเก่าแก่มากกว่าร้อยปี ดังนั้นจึงปรากฏมี
ปุชนิยวัตถุและปุชนิยสถานสำคัญ ๆ คู่วัด ดังต่อไปนี้

๑. อุโบสถ เป็นอุโบสถเก่าแก่ สร้างมาตั้งแต่สมัยเริ่มสร้างวัด แล้วเสร็จและผูกพัทธสีมา
ให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยในปี พุทธศักราช ๒๔๑๘ รูปแบบอุโบสถเดิม ไม่มีช่อฟ้า ใบระกา
หางหงส์ เป็นทรงปั้นหยา แต่เนื่องจากการบูรณะหลายครั้งจึงมีรูปแบบอย่างที่เราเห็นในปัจจุบัน
โดยอุโบสถมีความยาว ๒๒.๕๐ เมตร กว้าง ๙.๘๐ เมตร หลังคามุงกระเบื้องโบราณ มีช่อฟ้า ใบระกา
หางหงส์ หน้าบันถือปูนมีตรีมูรติอยู่บนพาน อันเป็นสัญลักษณ์ของราชวงศ์จักรี ภายใต้มณฑปครอบม
ฉัตร ๕ ชั้น ประดับทั้งสองข้าง มีรัศมีเปล่งประกายโดยรอบ หันหน้าไปทางทิศตะวันตกอันมีคลอง
บางเขนใหม่ เนื่องจากสมัยก่อนการคมนาคมยังไม่มีรถเหมือนในปัจจุบัน ดังนั้น เมื่อเจ้านายจะเสด็จ
ไม่ว่าจะเป็นเจ้าจอมมารดาเที่ยงหรือเจ้านายองค์อื่น ๆ เมื่อจะเสด็จมาวัดมัชฌันติกการามก็ต้องเสด็จ
มาทางเรือ โดยอาศัยคลองบางเขนใหม่ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของวัด จึงเป็นที่มาของการสร้างอุโบสถ
หันหน้าไปทางทิศตะวันตก^๕

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

^๕ วัดมัชฌันติกการาม, ฉลองสมณศักดิ์และอายุวัฒนมงคล ๖๓ ปี พระพุทธิสารโสภณ
(เดช กตปุณโย, ดร.), (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๑๘.

๒. เจดีย์องค์ใหญ่ ได้มีการสร้างขึ้นพร้อมกับอุโบสถ เป็นเจดีย์ทรงระฆังคว่ำสีทองอร่าม มีความสูง ๑๗ เมตร และได้มีการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตธาตุของพระสาวกขึ้นประดิษฐานที่เจดีย์องค์ใหญ่ เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๕ ปัจจุบันเจดีย์องค์นี้ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกของชาติจากกรมศิลปากรแล้ว^{๑๐}

๓. ศาลาการเปรียญ เป็นศาลาสองชั้นผูกเหล็กหล่อปูนใช้เป็นทำบุญในวันพระและวันสำคัญทางพุทธศาสนา ซึ่งแต่เดิมเป็นศาลาการเปรียญไม้สองชั้นโดยข้างบนใช้ประกอบพิธีและชั้นล่างปล่อยโล่ง ได้รับการรื้อและสร้างใหม่ในสมัยพระครูวิจิตรธรรมสาร อดีตเจ้าอาวาสรูปที่ ๗ ประดับช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หน้าบันเป็นรูปลายไทย มีรูปปั้นเป็นกงล้อ ทำการปฏิสังขรณ์โดยบริษัทิตาเลียนไทย เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๓ ได้ทำการบูรณะศาลาการเปรียญอีกครั้งในสมัยพระครูธีรสารปริยัติคุณ เจ้าอาวาสรูปที่ ๘ ในปัจจุบัน โดยทำการยกศาลาการเปรียญให้สูงขึ้นแล้วทำการเทพื้นข้างล่างใหม่ พร้อมทั้งประดับตกแต่งติดไฟ พัดลม ให้ดูสวยงาม สืบเนื่องมาจากอุบาสกอุบาสิกาส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุมาก เดินขึ้นลงบันไดลำบาก จึงจัดให้มีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาทำบุญในวันพระที่ชั้นล่างของศาลาการเปรียญจวบจนถึงในปัจจุบัน

๔. ศาลาการเปรียญหลังใหม่ (คู่แฝด) เป็นศาลาการเปรียญที่สร้างขึ้นติดกับศาลาการเปรียญหลังเก่าที่ทำการยกให้สูงขึ้น มีลักษณะเป็นศาลาการเปรียญแฝดหลังใหญ่ ๒ ชั้น มียอดฟ้า ใบระกา ชั้นล่างประตู หน้าต่างติดกระจกใสมองเห็นทะลุผ่านได้ พร้อมพัดลมเพดาน มีการประดับตกแต่งเสาศาลาไว้สวยงาม และพื้นปูกระเบื้องแผ่นใหญ่ มีพระประธานประจำศาลาการเปรียญซึ่งได้หล่อขึ้นมาใหม่ พร้อมทั้งทำอาสน์สงฆ์ ซึ่งศาลาการเปรียญแฝดนี้ สร้างขึ้นในสมัยพระครูธีรสารปริยัติคุณ เจ้าอาวาสรูปที่ ๗ เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมทาง เช่น งานบรรพชาอุปสมบท งานเทศน์มหาชาติ งานทำบุญเลี้ยงพระ งานทอดกฐิน เป็นต้น^{๑๑}

๕. โรงเรียนปริยัติธรรม เป็นอาคารเรียน ๓ ชั้น ชั้นที่หนึ่ง เป็นห้องประชุมและเป็นที่จัดงานการกุศลต่าง ๆ ปัจจุบันใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ทำบุญในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สืบเนื่องมาจากการบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญหลังเก่าชั้นที่สอง เป็นห้องเรียนและสำนักงานโรงเรียนปริยัติธรรมวัดมัชฌันติการาม ทั้งแผนกนักธรรมและบาลี ซึ่งจะจัดให้มีการเรียนการสอนในช่วงเช้าพรรษาของทุกปี ซึ่งพระภิกษุสามเณรจะได้เรียนแผนกนักธรรม ตั้งแต่ชั้นนักธรรมตรี นักธรรมโท และนักธรรมเอก ส่วนแผนกบาลี จะมีสอนตั้งแต่ระดับประโยค

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙-๒๐.

๑-๒ ถึงระดับ ป.ธ.๓ ส่วนในระดับประโยคสูงจะส่งนักเรียนไปเรียนในสำนักเรียนอื่น ๆ และชั้นที่สามเป็นห้องสมุดและห้องอบรมวิปัสสนากรรมฐาน^{๑๒}

๖. วิหารหลวงปู่อ่อน ฉานเตโช เป็นวิหารที่ประดิษฐานรูปเหมือนปูนปั้นของท่านโดยคณะศิษย์สร้างถวายในปี พุทธศักราช ๒๕๑๕ เป็นวิหารก่ออิฐถือปูน ตั้งอยู่ทางซ้ายของอุโบสถ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ประดิษฐานรูปเหมือนของหลวงปู่ไชย จนทสาโร (พระครูวิจิตรธรรมสาร) และหลวงปู่พันธ์ อจาโร (พระครูใบฎีกาพันธ์) และในปัจจุบันนี้วิหารหลวงปู่อ่อน ฉานเตโช ได้สร้างขึ้นใหม่เป็นวิหารจตุรมุข มียอดฟ้าใบระกา ปูพื้นด้วยกระเบื้องแผ่นใหญ่ ประตูหน้าต่างเป็นไม้ มีโรงจอดเรือของหลวงปู่อ่อน ฉานเตโช อยู่ด้านหลังของวิหาร ติดโคนไฟทั้งข้างในวิหาร และรอบวิหาร ปัจจุบันวิหารหลวงปู่อ่อน ฉานเตโช ตั้งอยู่ข้างท่าน้ำวัดทางด้านซ้ายติดกับต้นโพธิ์ใหญ่และติดประตูทางเข้าวัด

๗. ชุมประตูปากซอยเข้าวัด (ซอยวงศ์สว่าง ๑๑) เป็นชุมประตูแห่งเดียวในเขตบางซื่อที่นำตราคณะธรรมยุติกนิกายมาประดิษฐานบนชุม ทำด้วยหินอ่อนขัดทั้งชุม สร้างในสมัยพระครูวิจิตรธรรมสาร ปัจจุบันชุมประตูของวัดได้ทรุดโทรมลงมาก ทางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือได้มีจิตศรัทธาร่วมกันบูรณะให้ใหม่จนแล้วเสร็จ

๘. หอระฆัง ๒ ชั้น หลังคาเป็นทรงไทย ก่ออิฐถือปูนทั้งหลัง ชั้นหนึ่งใช้เป็นที่แขวนกลอง ชั้นสองใช้เป็นที่แขวนระฆัง เพื่อตีบอกสัญญาณในวันพระและวันสำคัญอื่น ๆ สร้างในสมัยพระครูวิจิตรธรรมสาร อดีตเจ้าอาวาสรูปที่ ๗ ซึ่งหอระฆัง ๒ ชั้นดังกล่าวได้ทรุดโทรมไปตามกาลเวลาและไม่มีให้เห็นแล้ว และได้สร้างหอระฆัง ๓ ชั้น หน้าศาลาการเปรียญแต่ก็ได้รื้อเสียแล้ว และได้สร้างหอระฆัง ๓ ชั้น ขึ้นใหม่แต่ตำแหน่งใกล้เคียงกับหอระฆัง ๒ ชั้นในอดีต โดยสร้างขึ้นในสมัยของพระพุทธิสารโสภณ เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน

๙. ฌาปนสถานวัดมัชฌันติการาม เป็นฌาปนสถานเตาเผาไร้มลพิษ ๒ เตา เพื่อให้ถูกต้องตามมาตรฐานของกรมควบคุมมลพิษ ได้รับการอุปถัมภ์อย่างดีจากพุทธศาสนิกชน ผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคในการเปลี่ยนหัวเตาจากไฟฟ้ามาเป็นหัวเตาเผาน้ำมันปราคาจากมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม โดยการนำของพระครูธีรสารปริยัติคุณ เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๖^{๑๓}

๑๐. ศาลาบำเพ็ญกุศล ๓ หลัง ก่อสร้างในสมัยพระครูวิจิตรธรรมสาร ได้รับการบูรณะในสมัยพระครูธีรสารปริยัติคุณ เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน เพื่อให้สะดวกยิ่งขึ้นต่อการบำเพ็ญกุศล ได้รับการอุปถัมภ์อย่างดีจากพุทธศาสนิกชน ผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาค

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒-๒๔.

๑๑. ศาลาทำนํ้าริมคลองบางเขนใหม่ เป็นศาลาเก่าแก่สร้างมาตั้งแต่สมัยสร้างอุโบสถ เป็นศาลาทรงไทยทำจากไม้มะค่าทั้งหลัง ได้รับการบูรณะมาหลายครั้งจนเด่นเป็นสง่า และได้รับการบูรณะอีกครั้งโดยครอบครัวสมจิตร โดยครั้งนี้ปูพื้นเป็นแผ่นหินอ่อน เปลี่ยนกระเบื้อง และติดกระจกข้อฟ้าใหม่ พร้อมทั้งทาสีใหม่ทั้งหลัง

๑๒. เรือแจวของหลวงปู่อ่อน เป็นเรือขนาดใหญ่ ยาว ๙ เมตร กว้าง ๑ เมตร มีอายุมากกว่า ๑๔๐ ปี เป็นเรือที่ชาวสวนรอบวัดมัชฌันติการาม สร้างถวายหลวงปู่อ่อน ญาณเตโช อดีตเจ้าอาวาสรูปแรก เพื่อใช้ในการรับบิณฑบาตตามคลองบางเขนใหม่ ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ข้างวิหารหลวงปู่อ่อน ญาณเตโช (หลังใหม่)^{๑๔}

๓.๑.๖ ประวัติการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เปิดโอกาสให้ทั้งกุลบุตรและกุลธิดาผู้หวังความสงบเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นทั้งพระภิกษุ ภิกษุณี สามเณร และแม่ชี เพื่อให้ทุกคนได้ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เมื่อวัดมัชฌันติการามได้รับการสถาปนาอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.๑๕๑๗ ตั้งแต่นั้นมาก็ได้มีพระภิกษุ สามเณร เดินทางมาศึกษาพระปริยัติธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ วัดแห่งนี้เป็นจำนวนมาก แต่ในอีกด้านหนึ่ง คือ กุลธิดา ผู้มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาที่มีความต้องการที่จะเข้ามาศึกษาพระธรรมของพระพุทธองค์ เพื่อเป็นการหาอุบายในการที่จะทำจิตใจของตนนั้นให้สะอาด สว่าง สงบ ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ณ วัดมัชฌันติการาม แต่ทางวัดยังไม่มีสถานที่รองรับที่มีความเหมาะสมต่อการศึกษาด้านปริยัติและปฏิบัติ ซึ่งเหตุการณ์ตามที่ได้กล่าวมานั้นเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี พ.ศ.๒๔๘๐-๒๔๘๖ ซึ่งเป็นช่วงที่ทางวัดมัชฌันติการามว่างเว้นจากตำแหน่งเจ้าอาวาส โดยในขณะนั้นพระเดชพระคุณพระพรหมมุนี (ผิน สุวโจ) จากวัดบวรนิเวศวิหาร ในฐานะเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร ได้มีเมตตาเข้ามารักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม ซึ่งพระเดชพระคุณท่านได้มีความตระหนักต่อความศรัทธาของอุบาสิกที่ต้องการเข้ามาสู่ร่มเงาของพระพุทธศาสนา แต่ยังหาสถานที่สำหรับพักอยู่ประจำไม่ได้ ประกอบกับในขณะนั้นได้มีผู้มีจิตศรัทธา คือ ญาติของ คุณนพรัตน์ สมจิตร อดีตมคทายกวัดมัชฌันติการาม เป็นผู้มีจิตศรัทธาได้บริจาคที่ดิน เพื่อสร้างสำนักชีขึ้น และได้กราบเรียนให้พระเดชพระคุณประกาศประชาสัมพันธหากณะผู้มีจิตศรัทธาบริจาคจตุปัจจัยในการสร้างเสนาสนะต่าง ๆ ซึ่งพระเดชพระคุณท่านก็ได้มีความเมตตาต่อทางสำนักชีอย่างเต็มใจยิ่ง โดยพระเดชพระคุณพระพรหมมุนี (ผิน สุวโจ) ได้ทำการประชาสัมพันธ์เชิญชวนไปยังผู้มีจิตศรัทธาให้ร่วมกันบริจาคจตุปัจจัยในการก่อสร้างศาลาการเปรียญและกุฏิรับรอง พร้อมทั้งได้จัดหาผู้ที่

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

มีความเชี่ยวชาญในด้านวรรณมาดำเนินการดูแลการก่อสร้างทั้งหมด ซึ่งสิ่งที่เป็นหัวใจของสำนักชื่อนั้นก็คือ ศาลาการเปรียญหรือหอสวดมนต์ จนเสร็จสมบูรณ์ดังเห็นในปัจจุบัน พร้อมทั้งทำการจัดหาแม่ชีที่มีจารวัตรเรียบร้อยมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าแม่ชี เพื่อที่จะทำการดูแลความเรียบร้อยต่าง ๆ เมื่อทำการก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วพระเดชพระคุณพระพรหมมุนี (ผิน สุวโจ) จึงได้ประทานนามเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่สำนักแม่ชีที่ตั้งขึ้นใหม่ว่า “สำนักนารีพรต”^{๑๕} โดยที่ผ่านมานั้นมีหัวหน้าแม่ชีที่คอยดูแลปกครองความเรียบร้อยต่าง ๆ เป็นลำดับมา ดังนี้

๑. แม่ชีเงิน เจริญทรัพย์	พ.ศ.๒๔๘๗ - ๒๕๒๓
๒. แม่ชีลูกจันทร์ อิมประมูล	พ.ศ.๒๕๒๔ - ๒๕๔๑
๓. แม่ชีทิพย์วรรณ สีม่วง	พ.ศ.๒๕๔๒ - ปัจจุบัน ^{๑๖}

หลังจากสำนักนารีพรตได้ดำเนินการก่อสร้างเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็ได้ทำการเปิดใช้สำหรับเป็นสถานที่รองรับกุลธิดาผู้มีความประสงค์ที่จะเข้ามาศึกษาพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติ และนอกจากนี้ยังใช้เป็นสถานที่สำหรับทำวัตรสวดมนต์ของแม่ชีอีกด้วย

สำหรับกิจกรรมการปฏิบัติธรรมในส่วนของพุทธศาสนิกชนนั้น พระพุทธิสารโสภณ เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม ท่านได้ให้ข้อมูลว่า ในช่วงระยะเวลาสมัยอดีตเจ้าอาวาสองค์ก่อน ๆ นั้นยังไม่มีการปฏิบัติธรรมที่เป็นรูปแบบอย่างเด่นชัดแน่นอน จะมีก็เพียงแต่กิจกรรมในการทำบุญเป็นประจำในทุกวันพระ คือ ในทุกวันธรรมสวนะหรือวันพระก็จะมีญาติโยมเดินทางมาทำบุญตักบาตร ซึ่งกิจกรรมในตอนเช้านั้นก็จะมีการถวายภัตตาหารเช้าแด่พระภิกษุ – สามเณรภายในวัด ต่อมาในช่วงเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. ญาติโยมก็จะมาพร้อมกัน ณ ศาลาการเปรียญ เพื่อที่จะทำการไหว้พระทำวัตรสวดมนต์และฟังพระธรรมเทศนา ส่วนในช่วงเย็นเวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น. ก็จะมีการแสดงพระธรรมเทศนาอีก ๑ กัณฑ์ โดยทั้งหมดนี้เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติกันมาในสมัยอดีตเจ้าอาวาสองค์ก่อน^{๑๗} ซึ่งก็คือช่วงสมัยของหลวงพ่อไซ หรือพระครูวิจิตรธรรมสาร ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส โดยในสมัยนั้นจะมีศาลาปฏิบัติธรรมอยู่หลังหนึ่งที่ใช้ในการทำกิจกรรม แต่ปัจจุบันนี้ได้ทำการรื้อถอนออกไปแล้ว เนื่องจากศาลาหลังดังกล่าวมีอายุมาก อีกทั้งมีการดำเนินการก่อสร้างที่ไม่ได้ตามมาตรฐาน ซึ่งในตอนนั้นพระมหาบุญยอดยังคงเป็นสามเณร ส่วนพระพุทธิสารโสภณยังดำรงตำแหน่งเป็นเลขานุการ^{๑๘}

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓-๔๔.

^{๑๖} รองศาสตราจารย์พคุณ นิศามณี, วัดมัชฌันติการาม (วัดน้อย), หน้า ๒๘.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุขเมธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

การปฏิบัติธรรมในช่วงสมัยนั้นเป็นลักษณะของการที่มีครูบาอาจารย์เดินทางมาแสดงพระธรรมเทศนาภายในวัดมณฑลนิการาม ซึ่งครูบาอาจารย์ที่เดินทางมาเพื่อที่จะแสดงธรรมนั้นมีจำนวนหลายรูปด้วยกัน เช่น หลวงพ่อพุทธ จาณโณ หลวงปู่พวง สุวีโร หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ เป็นต้น เมื่อครูบาอาจารย์เดินทางมาแสดงพระธรรมเทศนา ณ วัดมณฑลนิการาม ญาติโยมที่ทราบข่าวก็จะเดินทางมาวัดเพื่อที่จะเข้ามาปฏิบัติธรรม แต่ในสมัยนั้นไม่ได้มีการแสดงธรรมเทศนาทุกวัน จะมีการแสดงพระธรรมเทศนาที่ต่อเนื่องเมื่อมีเป็นการเฉพาะ มีเป็นบางกาละ มีเป็นบางเวลาเท่านั้น ทั้งนี้ในช่วงสมัยนั้นได้มีการจัดปฏิบัติธรรมบ้างในวันสำคัญหรือวันนักขัตฤกษ์ โดยการจัดปฏิบัติธรรมแต่ละครั้งก็จะมีพระวิทยากร ซึ่งในสมัยนั้นก็คือ พระมหาบุญยอดกับพระพุทธิสารโสภณ เป็นผู้ดำเนินการนำพาญาติโยมผู้เข้าปฏิบัติธรรมไหว้พระ ทำวัตรสวดมนต์ในตอนเช้าและตอนเย็น ตลอดจนนำพาญาติโยมนั่งสมาธิ เดินจงกรม ซึ่งการเดินจงกรมในสมัยก่อนนี้จะเดินเป็นแบบวงกลมตามหลังกันเป็นแถวโดยเดินวนอ้อมไปตามอุโบสถ ส่วนช่วงเช้าพรรษาในสมัยนั้นก็จะมีการรักษาศีลอุโบสถในวันพระอยู่เป็นประจำทั้ง ๑๒ วันพระ^{๑๙} ซึ่งก็จะมีญาติโยมเดินทางมาถือศีลอุโบสถกันในวันนั้นแล้วก็จะค้างคืนอยู่ที่วัด โดยจะมีกิจกรรมช่วงเช้าตลอดจนถึงช่วงเย็นตามปกติ ส่วนในช่วงเวลาประมาณ ๑๙.๐๐ น. ก็ร่วมกันไหว้พระ ทำวัตรเย็น สวดมนต์ภาวนา เสร็จจากนั้นแล้วก็จะพักผ่อนกันตามอัธยาศัย จากนั้นก็จะมาร่วมกันทำวัตรเช้าในเวลาประมาณ ๐๔.๐๐ น. จากนั้นก็จะทำการลาศีลอุโบสถ ซึ่งกิจกรรมที่กล่าวมาเป็นวิธีการปฏิบัติที่มีมานานเป็นธรรมเนียมของวัดมณฑลนิการาม^{๒๐}

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ในอดีตวัดมณฑลนิการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ยังไม่มีการปฏิบัติธรรมที่เป็นรูปแบบแน่ชัด จะมีก็เพียงแต่กิจกรรมทำบุญตักบาตร ทำวัตร สวดมนต์ และการแสดงพระธรรมเทศนาโดยครูบาอาจารย์ พระกรรมฐานสายป่า ในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามประเพณีของชาวพุทธเท่านั้น

๓.๒ แนวทางการปฏิบัติธรรมของวัดมณฑลนิการาม

แนวทางในการปฏิบัติธรรม สามารถที่จะจำแนกได้เป็น ๒ รูปแบบใหญ่ ๆ ตามอัธยาศัยของบุคคล เพื่อให้บุคคลได้ทราบและเลือกรูปแบบตามที่เหมาะสมกับตนตั้งแต่เริ่มต้นปฏิบัติ เพื่อที่จะทำให้การปฏิบัติธรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น และมีความก้าวหน้าได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

แนวทางการปฏิบัติธรรมแบบที่ ๑

เป็นรูปแบบการปฏิบัติที่อาศัยศรัทธาเป็นตัวนำ การปฏิบัติธรรมในรูปแบบนี้อิงอาศัยบุคคลที่เป็นอาจารย์หรือผู้นำการปฏิบัติเป็นหลัก มักจะไม่สนใจศึกษาคำสอนที่เป็นคัมภีร์หรือตำรา

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุขเมโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมณฑลนิการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ ญาณสุโข, พระวัดมณฑลนิการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ต่าง ๆ เท่าใด ไม่ต้องการรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นวิชาการ หรือแม้แต่เรื่องราวที่เป็นผลของการปฏิบัติล่วงหน้า เพราะเกรงว่าความรู้เหล่านี้จะมารบกวนการปฏิบัติให้มัวแต่ไปกังวลถึงสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมา และยังอาจเร้าหรือชักนำให้เกิดการคิดและปรุงแต่งเพื่อที่จะให้บังเกิดผลตามที่ได้ทราบมานั้น จนทำให้การปฏิบัติถูกบิดเบือนไป ไม่เป็นธรรมชาติ และกลักลับกลายมาเป็นอุปสรรคของการปฏิบัติได้ การปฏิบัติในรูปแบบแรกนี้ จึงเน้นการมอบความไว้วางใจต่อบุคคลผู้ที่นับถือเป็นอาจารย์ และปฏิบัติตามที่อาจารย์สอนโดยเคร่งครัด ซึ่งผู้เป็นอาจารย์ก็จะคอยดูแลและอบรมอย่างใกล้ชิด คอยแนะนำวิธีการปฏิบัติเพิ่มเติมขึ้นไปตามลำดับ ให้เหมาะสมกับระดับของการปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้แล้ว^{๒๑}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการปฏิบัติในรูปแบบที่ ๑ เหมาะสำหรับบุคคลผู้มีอศยาศัยที่มากด้วยศรัทธา ไม่ค่อยสนใจในเรื่องของปริยัติ ต้องการลงมือปฏิบัติเลยทีเดียว ซึ่งการปฏิบัติในรูปแบบนี้ จะให้ผลดีและรวดเร็วหากอาจารย์ที่เป็นผู้นำเป็นผู้ที่ปฏิบัติได้ถูกต้องแล้ว แต่ในทางตรงกันข้ามหากยังเป็นผู้ปฏิบัติไม่ถูกต้องจริง ก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติตามไม่ถูกต้องไปด้วย และทำให้การปฏิบัติไม่บรรลุผล ดังนั้น การปฏิบัติในรูปแบบแรกนี้ จึงต้องรู้จักเลือกเฟ้นบุคคลผู้จะขอฝากตัวเป็นศิษย์ให้ดี เพราะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สุดของการปฏิบัติ

แนวทางการปฏิบัติธรรมแบบที่ ๒

เป็นรูปแบบการปฏิบัติที่อาศัยความรู้ความเข้าใจเป็นหลัก การปฏิบัติในรูปแบบนี้ ก่อนจะลงมือปฏิบัติในเรื่องใด จะมีการให้ความรู้หรือศึกษาหาความรู้ในเรื่องนั้น ๆ จากคัมภีร์ ตำรา หรือคำสอน ของอาจารย์ เป็นต้น ให้มากเพียงพอ จนเกิดความเข้าใจหรือหายสงสัยในระดับหนึ่งเสียก่อน จึงจะเริ่มลงมือปฏิบัติ และจะอาศัยความรู้ที่เข้าใจเป็นตัวนำทางในการปฏิบัติต่อไป การปฏิบัติในรูปแบบนี้จึงไม่อิงหรือขึ้นกับบุคคลผู้เป็นอาจารย์ แต่จะเน้นการพึ่งตนเองหรือพึ่งความรู้ที่ตนได้พิจารณาจนเข้าใจดีแล้วเป็นหลัก แต่เนื่องจากธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนเป็นสิ่งที่ลึกซึ้งและละเอียดอ่อนมาก ยากต่อบุคคลที่จะเข้าใจได้ถูกต้อง ดังนั้น โอกาสที่บุคคลจะสามารถรู้เข้าใจธรรมได้ถูกต้องด้วยตนเอง จึงเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ง่าย ๆ แต่หากสามารถทำได้แล้ว ก็จะทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างอิสระ และพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง^{๒๒}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการปฏิบัติในรูปแบบที่ ๒ นี้ เหมาะสำหรับบุคคลผู้มีอศยาศัยชอบคิด ชอบพิจารณา หรือช่างสงสัย บุคคลประเภทนี้ หากไม่ได้อ่านหรือเข้าใจในสิ่งที่

^{๒๑} เกสัชกรสุรพล ไกรสรารุณ, ปฏิบัติธรรม (ทำไม?-อย่างไร?), (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๒.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

กระทำก่อนอย่างเพียงพอ จะยังไม่เกิดฉันทะที่จะปฏิบัติ ต่อเมื่อได้รู้เข้าใจชัดเจนพอสมควรแล้ว จึงเกิดความตั้งใจและเต็มใจในการปฏิบัติต่อไป

ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า แนวทางการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติกการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร หากพิจารณาตามอริยาบถของผู้ที่มาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม แล้วอาจจะกล่าวได้ว่า เป็นแนวทางการปฏิบัติแบบผสม กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติที่สนใจเข้ามาปฏิบัติธรรม ภายในวัดนั้นมีทั้งผู้ปฏิบัติที่เข้ามาปฏิบัติธรรมเพราะศรัทธานำมา และผู้ปฏิบัติที่เข้ามาปฏิบัติธรรม เพื่อที่ต้องการจะศึกษาหาความรู้ในการปฏิบัติ

สำหรับแนวทางการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติกการาม พระพุทธิสารโสภณ เจ้าอาวาส วัดมัชฌันติกการาม ได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติธรรมของวัดว่า แนวทางที่ทางวัดมัชฌันติกการาม นำมาใช้เป็นการนำเอาหลักปฏิบัติตามแนวของหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต โดยมีหลวงปู่วิริยงค์ สิรินธโร เป็นผู้ให้แนวปฏิบัติไว้เพิ่มเติม ซึ่งใช้วิธีการการเดินจงกรม นั่งสมาธิ โดยบริกรรม พุท-โธ เป็นแนวปฏิบัติธรรม^{๒๓} ที่กล่าวว่าใช้แนวทางของหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต โดยมีหลวงปู่วิริยงค์ สิรินธโร เป็นผู้ให้แนวปฏิบัติไว้เพิ่มเติม สาเหตุก็เพราะว่าหลวงปู่วิริยงค์ สิรินธโร เป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต เนื่องจากหลวงปู่วิริยงค์ท่านเป็นผู้ที่อุปัฏฐากหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต อยู่เป็นเวลานานถึง ๔ ปี หลังจากนั้นหลวงปู่วิริยงค์ก็ได้ขออนุญาตหลวงปู่มั่น เพื่อที่จะนำวิชาสมาธิมาสอนแก่พระภิกษุสามเณรและบุคคลทั่วไป ซึ่งหลวงปู่มั่นท่านก็ได้อนุญาตและได้มอบหมายให้ท่านนำสมาธิมาสอนแก่คนใน กรุงเทพมหานคร เพราะว่าคนในกรุงเทพมหานครนี้มีบุญวาสนาบาร์มี แต่ก็ได้นั่นย้ำว่าการปฏิบัติธรรมการสอนธรรมนี้ให้สอนแบบไม่ต้องเอาของหนักไปสอน เพราะว่าแนวทางการปฏิบัติธรรมตามแนวของหลวงปู่วิริยงค์ในทุกวันนี้เป็นการปฏิบัติธรรมที่เน้นให้ผู้ปฏิบัติทำแบบสะสม แนวทางการปฏิบัติธรรมของหลวงปู่วิริยงค์มีจุดประสงค์เพื่อที่จะทำสมาธิแบบสะสมเอาพลังจิต คือ ให้ผู้ปฏิบัติสะสมไปเรื่อย ๆ ให้เขามีความสุข ให้เขาสามารถที่จะนอนหลับได้เป็นสุข โดยไม่ต้องใช้ยา ให้เขาอยู่อย่างมีความสุขกับครอบครัว อยู่กับทรัพย์สินที่เขาได้อย่างมีความสุข ให้เขาสะสมไปเรื่อย ๆ เมื่อบุญวาสนาบาร์มีของเขาเพิ่มขึ้นก็จะสามารถที่จะเดินทางไปถึงจุดสูง ๆ ได้ คือ สอนให้เขาสะสมไปก่อน สะสมพลังจิต สะสมบาร์มี เปรียบเหมือนว่ามรรค ผล นิพพานนี้มันเท่ากับเงิน ๓ ล้าน แต่ตอนนี้เรามีอยู่ ๑ ล้าน เราจะต้องสะสมพลังจิตให้เพิ่มขึ้นให้ถึง ๓ ล้าน เราถึงจะสามารถไปมรรค ผล นิพพานได้ โดยให้สะสมไปที่ละเล็กทีละน้อย โดยแล้วแต่วาสนาบาร์มีของใคร สะสมไปเรื่อย ๆ แนวทางของหลวงปู่วิริยงค์ไม่ได้เป็นการสอนให้ผู้ปฏิบัติต้องไปละนั่นละนี่ เพราะเมื่อปฏิบัติถึงจุดผู้ปฏิบัติก็จะละได้เอง พอปฏิบัติถึงจุดผู้ปฏิบัติก็จะเป็นอย่างเอง ซึ่งแนวทางที่นำมาสอนก็เพื่อที่จะให้ผู้ปฏิบัติมีความสุขพื้นฐานให้ได้ โดยการนั่งสมาธิบริกรรม พุท-โธ ให้จิตสงบ เบื้องต้นนั้นก็เพื่อให้ชีวิตมีความสุขนอนหลับพักผ่อนได้ ซึ่งทุกวันนี้

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติกการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ที่นอนหลับไม่ค่อยได้ก็มีสาเหตุเพราะว่ามีอารมณ์ต่าง ๆ เข้ามาภายในจิตใจ แต่พอบริโภค พุท-โธ แล้ว ก็สามารถที่จะขับไล่อารมณ์ต่าง ๆ ออกไป ซึ่งสามารถที่จะช่วยทำให้มีความสุขสามารถที่จะนอนได้หลับได้โดยไม่ต้องพึ่งยา^{๒๔}

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร มีแนวทางในการปฏิบัติธรรมโดยใช้หลักบริโภค พุท-โธ ในขณะที่นั่งสมาธิและเดินจงกรม โดยมุ่งที่จะทำสมาธิเพื่อสะสมพลังจิต ซึ่งการบริโภค พุท-โธ สามารถที่จะช่วยขับไล่อารมณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบภายในจิตใจได้ อันเป็นเหตุที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความสุขสามารถที่จะนอนหลับได้อย่างเป็นสุขและใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุขกับครอบครัว

๓.๓ สภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม

การปฏิบัติธรรมในปัจจุบันของวัดมัชฌันติการาม เริ่มขึ้นในสมัยพระพุทธิสารโสภณ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ซึ่งในช่วงแรกมีวิธีการปฏิบัติเหมือนกับในช่วงสมัยเจ้าอาวาสองค์ก่อน คือ ในวันพระจะมีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารเช้าแด่พระภิกษุสามเณร เวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. ก็จะมีการไหว้พระ ทำวัตร-สวดมนต์ แสดงพระธรรมเทศนา ช่วงตอนบ่ายก็จะมีการแสดงพระธรรมเทศนา ไหว้พระ สวดมนต์ตามปกติ ส่วนในช่วงตอนกลางคืนก็จะมีญาติโยมมาถือศีลอุโบสถนอนค้างวัด ๑ คืน ในช่วงเวลาประมาณ ๑๙.๐๐ น. ก็จะมีการสวดมนต์แล้วก็เจริญสมาธิภาวนาเป็นประจำเหมือนกับที่ปฏิบัติมาแต่ก่อน^{๒๕} และในช่วงต่อมาพระพุทธิสารโสภณและพระมหาบุญยอด สุขเมโธ ได้เดินทางไปอบรมหลักสูตรครูศาสนาที่ ๒ รุ่นพระเวทย์ ของหลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร ณ วัดศรีรัตนธรรมาราม อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเวลา ๔๙ วัน^{๒๖} หลังจากอบรมเสร็จแล้วจึงมีแนวคิดในการเปิดศูนย์อบรมปฏิบัติธรรมภายในวัดมัชฌันติการาม การปฏิบัติธรรมในช่วงแรกนั้นมีญาติโยมมาปฏิบัติไม่มาก ซึ่งทางวัดได้มีการประชาสัมพันธ์ไปทางเว็บไซต์และช่องทางอื่น ๆ หลังจากนั้นจึงเริ่มมีญาติโยมให้ความสนใจที่จะเข้ามาปฏิบัติธรรม^{๒๗} สาเหตุที่นำหลักสูตรนี้มาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการามก็เพราะว่าเป็นหลักสูตรที่ตอบโจทย์สำหรับคนที่อยู่ในเมือง ดังนั้น ทางวัดมัชฌันติการามจึงมาวางหลักฐาน^{๒๘} โดยใช้บริเวณชั้น ๑ ของอาคารโรงเรียนปริยัติธรรมจัดทำเป็นห้องปฏิบัติธรรม ซึ่งได้ดำเนินการติดกระจกกันห้องให้เป็นสัดส่วนเพื่อป้องกันเสียงรบกวนจาก

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุขเมโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุขเมโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุขเมโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ภายนอก และทำการติดเครื่องปรับอากาศ เพื่อให้สถานที่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม^{๒๙} สำหรับคนในเมือง โดยได้เริ่มดำเนินโครงการปฏิบัติธรรมครั้งแรก เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๘ และได้ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบันนี้^{๓๐} ซึ่งนับเป็นระยะเวลาประมาณ ๓ ปี^{๓๑} โดยได้กำหนดช่วงเวลาปฏิบัติธรรมตั้งแต่เวลา ๑๔.๐๐ น. จนถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ของทุกวันพระและวันอาทิตย์^{๓๒} นอกจากนี้ยังมีปฏิบัติธรรมบวชนกขัมมะในวันนักขัตฤกษ์บ้างในบางครั้ง การปฏิบัติธรรมในช่วงเริ่มต้นปีแรกจะมีการจัดเจริญพระพุทธมนต์ในปลายเดือนนอกเหนือจากการเดินจงกรม นั่งสมาธิ หลังจากนั้นจึงได้มีความคิดว่าเมื่อมีญาติโยมเดินทางมาปฏิบัติธรรมแล้วทางวัดก็ควรที่จะมีการนิมนต์ครูบาอาจารย์มาเพื่อที่จะแสดงพระธรรมเทศนา จึงได้เริ่มจัดให้มีการนิมนต์ครูบาอาจารย์พระกรรมฐานมาแสดงพระธรรมเทศนาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๖๐ โดยมีการนิมนต์ครูบาอาจารย์ให้มาแสดงธรรมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๐ จากนั้นจึงได้กำหนดให้เป็นรูปแบบว่าทุกเดือนจะจัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนาในวันทุกอาทิตย์ปลายเดือน ซึ่งญาติโยมก็จะได้มีโอกาสในการศึกษาเพิ่มเติมจากที่ปฏิบัติกันอยู่โดยอาจารย์ผู้ที่เชี่ยวชาญมีความรู้^{๓๓} แต่ถ้าหากวันอาทิตย์ปลายเดือนตรงกับกิจกรรมของทางวัด เช่น ตรงกับวันเข้าพรรษาที่ผ่านมา เป็นต้น ทางวัดก็จะทำการงดการจัดแสดงพระธรรมเทศนา^{๓๔}

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ในปัจจุบันวัดมัสฌันติการามมีการปฏิบัติธรรม ณ ห้องปฏิบัติธรรม ชั้น ๑ อาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทุกวันพระและวันอาทิตย์ ช่วงเวลาตั้งแต่ ๑๔.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. และนอกเหนือจากวันเวลาดังกล่าวทางวัดมัสฌันติการามก็จะมีการจัดปฏิบัติธรรมบวชนกขัมมะในวันนักขัตฤกษ์สำคัญ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันแม่แห่งชาติ เป็นต้น และยังจัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนาโดยครูบาอาจารย์พระกรรมฐาน ในทุกวันอาทิตย์ปลายเดือน ตั้งแต่เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป

๓.๓.๑ วิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัสฌันติการาม

การปฏิบัติธรรมของวัดมัสฌันติการามในช่วงเวลาตั้งแต่ ๑๔.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. ของทุกวันพระและวันอาทิตย์ ซึ่งจะมีการทำวัตร-สวดมนต์ เดินจงกรม นั่งสมาธิ จากนั้นก็จะบรรยายให้

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ ญาณสุโข, พระวัดมัสฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุขมโ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัสฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระพุทธิสสารโสภณ (เดช กตปุณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดมัสฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ ญาณสุโข, พระวัดมัสฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุขมโ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัสฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ ญาณสุโข, พระวัดมัสฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

คำแนะนำญาติโยมผู้มาปฏิบัติธรรม ซึ่งการกำหนดรูปแบบ วิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติธรรม พระพุทธานุโลมได้ทำการปรึกษากับพระมหาบุญยอดซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในฐานะที่ไปอบรม หลักสูตรครูสาธิตมาด้วยกัน^{๓๕}

กิจกรรมในช่วงระยะเวลา ๒ ชั่วโมง คือ เริ่มตั้งแต่เวลา ๑๔.๐๐ น. ประกอบด้วยการบูชา พระรัตนตรัย อาราธนาศีล รับศีล จากนั้นก็จะมีการทำวัตรเย็น หลังจากทำวัตรเย็นเสร็จแล้วก็จะมีการสวดมนต์บ้างเป็นบางครั้ง เช่น บทโพชฌังคปริตร เป็นต้น^{๓๖} โดยกำหนดช่วงเวลาในการสวดมนต์ไม่เกินเวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น.^{๓๗} หลังจากทำการสวดมนต์เสร็จแล้วก็จะอธิษฐานกรรมฐานเดินจงกรมประมาณ ๑๕ - ๒๐ นาที หลังจากนั้นก็จะทำการนั่งสมาธิ ๓๐ นาทีโดยใช้สัญญาณระฆัง^{๓๘} สาเหตุที่ใช้ระยะเวลาไม่เกิน ๓๐ นาที เนื่องจากหลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร กล่าวว่า เวลาไม่จำเป็นต้องมาก ใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาทีในการเดินจงกรม แล้วก็นั่งสมาธิ ๓๐ นาที เพราะว่าการใช้เวลามาก บางครั้งอาจจะทำให้เกิดทุกข์เวทนา เพราะการสะสมพลังจิตท่านกล่าวว่าถ้าเราทำปะติดปะต่อพลังจิต ก็จะเกิดขึ้น เมื่อเรามีพลังจิตมากขึ้นพลังอำนาจในจิตของเราก็จะเพิ่มขึ้น ทำให้เราสามารถที่จะดำเนินงานในการปฏิบัติธรรมต่อไป ถ้าเราทำปะติดปะต่อโดยไม่ขาดเราทำไปเรื่อย ๆ ทุกวัน ๆ ก็ สามารถที่จะเพิ่มพลังจิตขึ้นมาได้^{๓๙} สาเหตุที่จัดระยะเวลาของการนั่งสมาธิมากกว่าระยะเวลาของการเดินจงกรมก็เพราะว่าญาติโยมผู้ปฏิบัติสามารถที่จะนั่งสมาธิได้นาน เนื่องจากนั่งบนเก้าอี้ อีกสาเหตุหนึ่งก็คือถ้าเดินจงกรมมากเกินไปก็จะไม่เหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติที่มีอายุมาก เนื่องจากทางวัดไม่สามารถที่จะแยกกลุ่มผู้ปฏิบัติออกจากกันได้^{๔๐} ส่วนการที่กำหนดให้มีการเดินจงกรมก่อนการนั่งสมาธิ ก็มีสาเหตุเพราะว่าการสวดมนต์จะทำให้จิตของเราสงบ เนื่องจากจิตของเราจะจดจ่ออยู่กับการเจริญ พุทฺธมฺนํ เมื่อเราเจริญพระพุทฺธมฺนํเสร็จแล้วมาเดินจงกรมสมาธิของเราก็จะมีความต่อเนื่องกัน การเดินจงกรมนั้นจะทำให้จิตของเราสงบได้ เนื่องจากบางคนถูกจริตในการเดินจงกรมเพราะช่วยทำให้จิตรวมได้ทั้ง ๆ ที่เราเดิน ทำให้เรามีสติในการควบคุมอารมณ์ได้ หลังจากเดินจงกรมเสร็จแล้วมานั่งสมาธิ

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระพุทธานุโลม (เดช กตปุณฺณ), เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุขเมโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ ญาณสุโข, พระวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุขเมโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระพุทธานุโลม (เดช กตปุณฺณ), เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุขเมโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ต่อ สมาธิก็จะยิ่งเพิ่มขึ้นในการที่จะทำให้จิตของเราลงสู่ภวังค์ได้^{๔๑} ซึ่งวิธีการเดินจงกรม^{๔๒} ของหลวงพ่อวริยงค์ สิรินธโร มีขั้นตอน คือ

๑. กำหนดเส้นทางเดินจงกรม ไม่ควรสั้นหรือยาวจนเกินไป ปกติประมาณ ๔-๑๐ เมตร
๒. ยืนตรงจุดเริ่มต้นทางเดินจงกรม พนมมือระหว่างอก หลังตากล่าว คำอธิษฐานเดินจงกรม ว่า “เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา พุทโธ พุทโธ พุทโธ” ยกมือที่พนมสูงขึ้นระหว่างคิ้ว กล่าวในใจว่า “สาธุ”
๓. เอามือลง ใช้มือขวาจับมือซ้าย ห้อยมือพอสบายไม่เกร็ง
๔. กำหนดจิตไว้ที่ฐานวางจิต ไม่ต้องหลับตา ตามองทางเดินจงกรมไกลกว่าตัวประมาณ ๑.๕ – ๒ เมตร ฐานวางจิตให้เลือกได้ ๕ จุด คือ หน้าผาก ปลายจมูก บริเวณใบหน้า หัวใจ หรือสะดือ
๕. เริ่มบริกรรมว่า “พุทโธ พุทโธ” อยู่ในใจ พร้อมก้าวเท้าขวาเดิน ตามด้วยเท้าซ้าย ไม่ช้าหรือเร็วเกินไป เดินในลักษณะเดินปกติ
๖. เมื่อเดินสุดทางจงกรม ให้ค่อย ๆ หมุนตัวกลับทางขวายืนทรงตัวตรง แล้วจึงเริ่มก้าวด้วยเท้าขวา เหมือนตอนเริ่มต้น
๗. เมื่อครบตามเวลาที่กำหนด ให้ยืนตรงจุดเริ่มต้นเดินพนมมือระหว่างอก กล่าวคำแผ่เมตตาสั้น ๆ ว่า “สัพเพ สัตตา สุขिता โหนตุ ขอให้สัตว์ทั้งหลายจงเป็นสุข ๆเถิด” แล้วยกมือที่พนมขึ้นระหว่างคิ้ว กล่าวในใจว่า “สาธุ” เป็นอันจบวิธีการเดินจงกรม

สาเหตุที่หลวงพ่อวริยงค์ สิรินธโร ให้ใช้บทว่า พุทโธ ธัมโม สังโฆ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แล้วก็ พุทโธ พุทโธ พุทโธ ตรงนี้ท่านบอกว่า การใช้บทนี้ก็เพื่อที่จะระลึกนึกถึงพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เรามีจิตเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาต่อสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงจะช่วยให้เป็นแนวทางในการที่จะทำให้จิตของเราเกิดความสงบขึ้นมาได้จากความที่เรามีเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง^{๔๓} ส่วนวิธีการนั่งสมาธิของหลวงพ่อวริยงค์ สิรินธโร นั้นผู้ปฏิบัติจะนั่งกับพื้นหรือนั่งกับเก้าอี้ก็ได้ โดยจะมีการกล่าวคำขึ้นต้น^{๔๔} ซึ่งมีขั้นตอน^{๔๕} คือ

๑. ทำนั้งสมาธิ แบ่งออกเป็น ๒ แบบ คือ ทำนั้งกับพื้น และทำนั้งบนเก้าอี้

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุญโญ), เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๒} วัดมัชฌันติการาม, หนังสือสวดมนต์แปลทำวัตรเช้า-เย็น, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด), หน้า ๑๕๗-๑๕๘.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุญโญ), เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ ญาณสุทฺธ, พระวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๕} วัดมัชฌันติการาม, หนังสือสวดมนต์แปลทำวัตรเช้า-เย็น, หน้า ๑๕๙-๑๖๐.

๑.๑ ทำนั้งกับพื้นที่นั่งมีอยู่ ๓ ท่า^{๔๖} ตามแต่ผู้ปฏิบัติจะสะดวกแบบไหน หรือว่าชอบแบบไหน โดยมีทำนั้ง ดังต่อไปนี้

๑.๑.๑. ทำนั้งแบบเรียงขา คือ นั่งพับเข่าซ้ายงอเข้ามาข้างใน ให้ฝ่าเท้าซ้ายชิดกับขาด้านใน แล้วพับเข่าขวาอเข้ามา ให้ส้นเท้าขวาแตะกับส้นหน้าแข้งซ้าย ตั้งกายตรง

๑.๑.๒. ทำนั้งแบบพับขา คือ ให้นั่งเหมือนแบบที่ ๑ แต่ให้ยกเท้าขวาวางบนน่องซ้าย ตั้งกายตรง

๑.๑.๓. ทำนั้งแบบขัดสมาธิเพชร คือ นั่งเอาขัดกันทั้งสองข้าง ตั้งกายตรง ทำนั้งแบบนี้เป็นทำนั้งที่มั่นคงมาก แต่จะมีเวทนามาก

๑.๒ ทำนั้งเก้าอี้ ให้นั่งห้อยเท้าลงตามสบาย ตั้งกายให้ตรง หรือหลังพิงเก้าอี้ก็ได้

๒. ยกมือพนมระหว่างอก กล่าวคำอธิษฐานสมาธิว่า

“ข้าพเจ้า ระลึกถึง คุณพระพุทเจ้า คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ คุณบิดามารดา คุณครูบาอาจารย์ จงมาดลบันดาล ให้ใจของข้าพเจ้า จงรวมลงเป็นสมาธิ พุทโธ อัมโม สังโฆ พุทโธ อัมโม สังโฆ พุทโธ อัมโม สังโฆ พุทโธ พุทโธ พุทโธ”

๓. เอามาลง วางบนตัก มือขวาทับมือซ้าย หลังตาเบา ๆ

๔. เริ่มบริกรรม “พุทโธ พุทโธ” ในใจ จนกว่าจะเลิกตามเวลาที่กำหนด ปกติแนะนำให้ผู้เริ่มต้นนั่งสมาธิ นั่งสมาธิ ๕ - ๓๐ นาที

๕. หลังจากนั้นให้ตั้งใจกล่าวคำแผ่เมตตาพิเศษ “สัพเพ สัตตา สทา โหนตุ, อะเวรา สุขะชีวีโน ขอให้สัตว์ทั้งหลาย จงเป็นผู้ไม่มีเวรต่อกันและกัน จงเป็นผู้ดำรงชีพอยู่เป็นสุขทุกเมื่อเกิด กะตั้ง ปุญญัง ฆะลัง มัยหัง, สัพเพ ภาคี ภาวันตุ เต ขอให้สัตว์ทั้งสิ้นนั้น จงเป็นผู้มีส่วนได้เสวยผลบุญ อันที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญแล้วนั้นเทอญ”

การบริกรรม พุท-โธ นั้นช่วยในการทำลายอารมณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบภายในจิตใจ ซึ่งช่วยให้ใจเราอยู่กับตัว หลวงพ่อวิริยงค์ท่านกล่าวว่าเพียงแค่นึกถึง พุท-โธ ใจก็เป็นสมาธิแล้ว หลังจากนั้นสมาธิเสร็จแล้วในตอนสุดท้ายก็จะทำการแผ่เมตตาอีกประมาณ ๑๐ นาที ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกิจกรรมการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม^{๔๗}

สรุปได้ว่า วิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม ในช่วงเวลาตั้งแต่ ๑๔.๐๐ น. - ๑๖.๐๐ น. ทุกวันพระและวันอาทิตย์ เริ่มต้นด้วยการบูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล

^{๔๖} พระมหาอุไร อาตบโก, คู่มือปฏิบัติธรรม วิปัสสนากาวนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หน้าต่าง, ๒๕๕๔), หน้า ๑๖.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ ญาณสุโข, พระวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

รับศีล ทำวัตรเย็น สวดมนต์ เดินจงกรม นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา โดยในการปฏิบัติจะใช้แนวทางการปฏิบัติของหลวงพ่อวิริยงค์ สิรินโร ซึ่งจะใช้คาบิกรรม พุท-โธ ในขณะที่เดินจงกรมและนั่งสมาธิ

๓.๓.๒ ความคาดหวังต่อพุทธศาสนิกชนผู้มาปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิมิตการาม

ในการจัดโครงการปฏิบัติธรรมของวัดมณีนิมิตการาม พระพุทธิสารโสภณ และพระภิกษุที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดการปฏิบัติธรรมได้กล่าวถึงความคาดหวังต่อพุทธศาสนิกชนผู้มาปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิมิตการาม ไว้ดังนี้

จุดประสงค์หลัก คือ อยากจะให้ญาติโยมเข้าวัดเพื่อที่จะได้ฟังธรรม เพราะการที่ญาติโยมอยู่กับครอบครัวของเขาก็อาจจะมีภารกิจต่าง ๆ ในการที่จะทำกิจกรรมภายในบ้านของเขาหลาย ๆ อย่าง ซึ่งการที่ทางวัดจัดโครงการปฏิบัติธรรมขึ้นมาก็เพื่อที่จะทำให้ญาติโยมที่เข้ามาในวัดได้พักจิตพักใจของเขา การได้พักจิตพักใจของเขานี้เขาอาจจะมีความสุขและเขาอาจจะมีความสุขเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเขา กล่าวคือ ถ้าโยมเขาเข้ามาภายในวัดของเราได้มาศึกษา ได้มาประพฤติปฏิบัติธรรม^{๔๘} เขาได้รู้ว่าการทำวัตร-สวดมนต์ เดินจงกรม นั่งสมาธินั้นทำอย่างไร^{๔๙} ได้เรียนรู้ในหลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เขาก็จะเข้าใจแล้วก็สามารถที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติกับตัวของเขาเอง และสามารถที่จะสอนลูกหลานของเขาให้รู้จักแนวทางในการที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างไรที่จะให้ใจของเขามีความสุขและทำให้ร่างกายของเขาไม่มีโทษในการที่ดำเนินชีวิตอยู่ในการครองเรือน^{๕๐} ให้ญาติโยมได้มีความสุขในเรื่องของสมาธิ โดยหลักการ คือ ทำจากขั้นต้นก่อนเหมือนกับเราหัดเดิน ซึ่งเราปรารถนาที่จะให้โยมมีความสุขกับการใช้ชีวิตกับครอบครัวของเขา มีความสุขกับทรัพย์สินที่เขาได้ในชีวิตประจำวัน โดยใช้หลักพลังจิตหรือสมาธิธรรมดาก่อน ซึ่งพอถึงจุด ๆ หนึ่งเขาก็จะพัฒนาไปเอง แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นพื้นฐานของสมาธิขั้นสูงเป็นการสะสมเอาพลังจิต ทำให้เขาค้นเคยจนเขารับได้ถึงความสุขจากสมาธิ^{๕๑} ส่วนผลของการปฏิบัติในขั้นสูงนั้นก็หวังเหมือนกันแต่ไม่ได้หวังมาก เพราะว่าแล้วแต่ความเฉพาะตนของแต่ละบุคคล เพราะบางคนภาวนาอยู่แค่ตรงนี้แต่กลับไปบ้านไม่ได้ทำต่อ บางคนก็ทำต่อ จึงอยากให้ญาติโยมได้รูปแบบไปก่อนแล้วนำไปต่อยอดโดยการปฏิบัติที่บ้าน แล้วก็ชักชวนเพื่อนให้มาปฏิบัติ^{๕๒}

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดมณีนิมิตการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ ญาณสุทฺโธ, พระวัดมณีนิมิตการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดมณีนิมิตการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุขมโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมณีนิมิตการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ ญาณสุทฺโธ, พระวัดมณีนิมิตการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า วัดมัสัณติการามมีความคาดหวังที่อยากจะให้ญาติโยมเข้าวัดเพื่อได้พักจิตพักใจหลังจากเสร็จสิ้นภารกิจต่าง ๆ ทั้งด้านการงานและครอบครัว โดยให้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ในเรื่องของสมาธิเบื้องต้น เพื่อที่จะให้ญาติโยมสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติกับตัวเอง และนำไปสอนให้แก่บุคคลในครอบครัว ซึ่งผลที่ได้จากการทำสมาธิจะช่วยให้ญาติโยมมีความสุขกับการใช้ชีวิตในการทำงานและครอบครัว

๓.๓.๓ ปัญหาและอุปสรรคของการสอนปฏิบัติธรรม

การจัดโครงการปฏิบัติธรรมของวัดมัสัณติการาม พระพุทธิสารโสภณ และพระภิกษุที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดการปฏิบัติธรรมได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการสอนปฏิบัติธรรมของวัดมัสัณติการาม ไว้ดังนี้

อุปสรรคและปัญหาในการที่จะดำเนินการปฏิบัติธรรมนั้นไม่มีอุปสรรคอะไรที่เป็นปัญหาในการปฏิบัติธรรม เพราะว่าญาติโยมที่มานี้ทุกคนล้วนมาด้วยความตั้งใจที่จะมา มาด้วยความอยากจะรู้ อยากจะเห็น อยากจะเรียนรู้ในหลักการประพฤติปฏิบัติ เมื่อญาติโยมเขาเข้ามาและได้ศึกษา ได้เรียนรู้ ได้ประพฤติปฏิบัติเขาก็จะได้ความรู้ ซึ่งในการที่เขาได้มารู้ มาเรียน มาฟังพระที่ท่านบรรยายญาติโยมเขาก็จะนำข้อคิดเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตของเขาได้ ซึ่งหลวงพ่อดิฉันคิดว่า เป็นผลดีสำหรับผู้ที่เข้ามาศึกษาในการประพฤติปฏิบัติธรรม^{๕๓} แต่สำหรับปัจจุบันนี้จะมีอุปสรรคก็เพียงแค่ว่าสถานที่ เนื่องจากสถานที่แต่ก่อนนั้นสัปปายะ ตอนนี้นักยังสัปปายะแต่ด้วยจำนวนคนที่เพิ่มขึ้นสถานที่ก็เริ่มที่จะคับแคบไป ซึ่งหากบางวันมีญาติโยมเดินทางมาปฏิบัติธรรมมากกว่า ๗๐ คน ก็ไม่สามารถที่จะเดินจงกรมได้ เพราะถ้าเดินก็จะทำให้ชนกัน ทางวัดจึงมีโครงการที่จะขยายพื้นที่ออกมาโดยจะสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรม ซึ่งจะเป็นแบบสวนป่าปฏิบัติธรรม มีอาคารปฏิบัติธรรม มีอาคารที่พัก^{๕๔} มีห้องรับรอง เพราะในปัจจุบันห้องรับรองสำหรับครูบาอาจารย์ พระกรรมฐานที่นิมนต์ให้เดินทางมาแสดงธรรมจากต่างจังหวัดยังไม่มี^{๕๕} และนอกจากนี้ยังมีบริเวณสวนป่าที่ญาติโยมสามารถจะเข้าไปนั่งปฏิบัติได้อย่างเป็นอิสระ อุปสรรคนอกจากนี้ก็คือบุคลากรที่ยังมีไม่เพียงพอ อย่างเช่น พระวิทยากร โดยในอนาคตก็จะมีโครงการส่งพระภิกษุไปเรียนเพื่อให้มีแนวทางในการปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๕๖} นอกนั้นก็จะเป็นเพียงปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ อย่างเช่น ช่วงก่อนเวลาสวดมนต์ญาติโยมก็จะมีการพูดคุยกัน หรือในขณะที่เดินจงกรม นั่งสมาธิก็จะมีการสร้างเสียง

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุญโญ), เจ้าอาวาสวัดมัสัณติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุขเมโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัสัณติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ ญาณสุโข, พระวัดมัสัณติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุขเมโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัสัณติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

รบกวน เช่น ขยับเก้าอี้เวลาลุกไปเข้าห้องน้ำ หรือในช่วงเวลาเดินจงกรมผู้สูงอายุเดินทรงตัวไม่อยู่ก็จะจับเก้าอี้จึงทำให้เกิดเสียงรบกวน เป็นต้น และปัญหาเรื่องของการใช้เครื่องมือสื่อสารในระหว่างช่วงเวลาที่ปฏิบัติธรรม^{๕๗}

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า อุปสรรคและปัญหาในการสอนปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม คือ ปัญหาด้านสถานที่ที่เริ่มจะมีความคับแคบไม่เพียงพอต่อผู้ที่มาปฏิบัติธรรม อีกทั้งมีปัญหาด้านบุคลากร เนื่องด้วยพระวิทยากรมีจำนวนไม่เพียงพอในการดำเนินงาน รวมถึงปัญหาด้านเสียงรบกวนในขณะปฏิบัติธรรม เช่น เสียงพูดคุย เสียงเครื่องมือสื่อสาร เป็นต้น

๓.๔ องค์ประกอบที่เกื้อหนุนแก่การปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม

ในการปฏิบัติธรรมนั้นจำเป็นต้องมีองค์ประกอบหลายอย่าง เพื่อที่จะทำให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดผลแห่งการปฏิบัติเป็นไปตามที่พึงจะได้ ซึ่งองค์ประกอบที่มีความเกื้อหนุนและมีความเหมาะสมแก่การปฏิบัติ นั้น เรียกว่า สัปายะ

คัมภีร์ปกณฺณวิเสสวิสุทธิมรรค ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีความเกื้อหนุนและมีความเหมาะสมแก่การปฏิบัติ หรือที่เรียกว่า สัปายะ ไว้ดังนี้ว่า

อวาโส โคจโร ภสสํ	บุคคล โภชนํ อุตฺ
อิริยาบถิ สุตเตเต	อสปายะ วิวชเย
สปปายะ สุตต เสเวถ	เอวณฺหิ ปฏิปชฺชโต
นจิเรเนว กาเลน	โหติ กสฺสจฺจิ อปฺปนา. ^{๕๘}

พระโยคาวจร พึงเว้น ๗ สิ่ง คือ อวาโส โคจรคาม การพูดคุย บุคคล โภชนะ ฤดู อิริยาบถ เหล่าที่เป็นอสังขยเสีย พึงเสพ ๗ สิ่ง ที่เป็นสัปายะเกิด ด้วยเมื่อพระโยคาวจรใด ๆ ก็ดีปฏิบัติได้อย่างนั้น อสังขยย่อมจะเกิดมิโดยกาลไม่นานเลยแล.^{๕๙}

อธิบายความว่า โยคิบุคคลใดได้ปฏิภาคนิมิตแล้ว พึงเว้นซึ่งอสังขย ได้แก่ อารมณ์ที่ไม่ทำความเจริญ^{๖๐} หรือธรรมอันไม่เป็นที่สบาย ๗ อย่าง เหล่านี้ คือ

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ ญาณสุทฺธ, พระวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๘} พระพุทธโฆสเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒๐.

^{๕๙} มหามกุฏราชวิทยาลัย, วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐๐.

^{๖๐} ม.อ.อ. (ไทย) ๖๔/๔๙.

๑. อาวาส ได้แก่ ที่อยู่อันไม่เป็นที่สบาย
๒. โคจร ได้แก่ หมู่บ้านบิณฑบาตไม่เป็นที่สบาย
๓. ภสส์ ได้แก่ คำพูดอันไม่เป็นที่สบาย
๔. บุคคล ได้แก่ บุคคลผู้ไม่เป็นที่สบาย
๕. โภชน ได้แก่ อาหารอันไม่เป็นที่สบาย
๖. อุตุ ได้แก่ อากาศอันไม่เป็นที่สบาย และ
๗. อิริยาปถ ได้แก่ อิริยาบถอันไม่เป็นที่สบาย

และพึงเสพธรรมอันเป็นที่สบาย ๗ อย่างตรงข้าม เพราะเมื่อปฏิบัติได้ดังนี้ ไม่ช้าไม่นาน โยคีบุคคลก็จะได้สำเร็จอัปนาमानต่อไป^{๖๑}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายว่า สัปายะ หมายถึง สิ่งที่ไม่สบาย สิ่งที่ไม่เกื้อกูล สิ่งที่ไม่เอื้อต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิต สิ่งที่เหมาะสม อันเกี่ยวพันในการเจริญภาวนา ให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย มี ๗ ประการ ได้แก่

๑. อาวาสสัปายะ ที่อยู่อันเหมาะสม เช่น ปลอดภัย ไม่พลุกพล่านจอแจ บางแห่งเรียก เสนาสนสัปายะ
๒. โคจรสัปายะ แหล่งอาหารอันวย ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสม เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป
๓. ภัสสสัปายะ การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ ๑๐ และพูดแต่พอประมาณ ข่าวดสารและสื่อสารที่เอื้อปัญญา บางแห่งเรียก ฆัมมัสสวนสัปายะ
๔. บุคคลสัปายะ บุคคลที่ถุกกันเหมาะสม เช่น ไม่มีคนร้าย แต่มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะใจ
๕. โภชนสัปายะ อาหารที่เหมาะสม เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก บางแห่งเรียก อาหารสัปายะ
๖. อุตุสัปายะ ดินฟ้าอากาศ ธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น

^{๖๑} พระพุทธโฆสเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาสภมหาเถร), หน้า ๒๒๐.

๗. อิริยาปถสัปปายะ อิริยาบถที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับจงกรม บางคนถูกกับนั่งตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี มีอิริยาบถที่สมดุล^{๒๒}

๓.๔.๑ อาวาสสัปปายะ

อาวาส หมายถึง ที่อยู่ ที่พักอาศัยและสถานที่ปฏิบัติ มี ๒ อย่าง คือ อาวาสสัปปายะ และอาวาสสัปปายะ ในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค อธิบายว่า ในอาวาส ๒ อย่างนั้น เมื่อโยคีบุคคลนั้นอยู่ในอาวาสใด นิमितที่ยังไม่เกิดก็ไม่เกิดขึ้นทันที ที่เกิดแล้วเสื่อมหายไปเสียก็ดี สติที่ยังไม่ตั้งมั่นก็ไม่ตั้งมั่นด้วย จิตที่ยังไม่เป็นสมาธิก็ไม่เป็นสมาธิด้วย อาวาสนี้นับเป็นสัปปายะ ส่วนเมื่อโยคีบุคคลนั้นอยู่ในอาวาสใด นิमितเกิดและถาวรด้วย สติที่ตั้งมั่น จิตก็เป็นสมาธิเหมือนพระปธานียติสเถระผู้อยู่ ณ วัตตนาครบรรพต เป็นตัวอย่าง อาวาสนี้นับเป็นสัปปายะ เพราะฉะนั้น ในวิหารใดมีที่อยู่หลายแห่ง โยคีบุคคลพึงอยู่ทดลองดูแห่งละ ๓ วัน ณ แห่งใดทำให้จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่งได้ก็พึงอยู่ ณ ที่แห่งนั้น เพราะเหตุที่ได้ที่อยู่เป็นที่สบาย ภิกษุ ๕๐๐ รูป ซึ่งอยู่ ณ ถ้ำจุฬามณีในประเทศศรีลังกา เรียนเอากัมมัฏฐานแล้วก็ได้บรรลุพระอรหัตต์ ณ ถ้ำนั้นแลแหละ ณ ที่ อื่น ๆ พระอริยบุคคลทั้งหลายมีพระโสดาบัน เป็นต้น ได้บรรลุถึงขั้นอริยภูมิแล้วได้บรรลุพระอรหัตต์ ณ ที่นั้น ๆ คณน้านับไม่ถ้วน แม้ที่วัดอื่น ๆ เช่น วัดจิตตลบรรพต เป็นต้น ก็เช่นเดียวกันนี้”^{๒๓}

สถานที่อยู่ ที่พัก ที่อาศัย วัด หรือสถานที่ที่ไม่เหมาะสมแก่การปฏิบัติ ประกอบด้วยโทษ ๑๘ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง เรียกว่า อาวาสสัปปายะ ซึ่งในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค ได้กล่าวไว้อย่างนี้ว่า

มหาวาส นวาวาส	ชราวาสถจ ปณณิ
โสณที ปณณณจ ปุพผณจ	ผล ปตฺธิเมว จ
นครี ทารุณา เขตต์	วิสภาเคน ปญฺญนี
ปจฺจนตสีมาสปาย	ยตฺถ มิตฺโต น ลพฺภติ
อญฺจารเสตานิ จานานิ	อิตฺติ วิณฺญาย ปณฺทิตฺโต
อารกา ปริวชเชย	มคฺคํ สปปญฺญิยํ ยถา

บัณฑิตทราบถึงสถานที่ ๑๘ ประการเหล่านี้ คือ วัดใหญ่ ๑ วัดสร้างใหม่ ๑ วัดที่ชำรุด ๑ วัดอิงทางหลวง ๑ วัดมีสระน้ำ ๑ วัดมีใบไม้ใช้เป็นผัก ๑ วัดมีไม้ดอก ๑ วัดมีไม้ผล ๑ วัดที่มีคนขึ้นมาก

^{๒๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๖), หน้า ๒๐๙.

^{๒๓} พระพุทธโฆสเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), หน้า ๒๒๐.

๑ วัดอิงเมือง ๑ วัดที่อิงป่าไม้ ๑ วัดที่อิงไร่ ๑ วัดมีคนไม่ลงรอยกัน ๑ วัดอิงท่า ๑ วัดอิงบ้านป่า
ชายแดน ๑ วัดอิงเขตแดนประเทศ ๑ วัดที่ไม่มีความสบาย ๑ และวัดที่หากกลายณมิตรไม่ได้ ๑ ว่าเป็น
วัดอันไม่สมควรแก่ภาวานาณะนี้แล้ว พึงหลีกเว้นเสีย ให้ห่างไกลเหมือนพ่อค้าหลีกเว้นทางอันมีภัย
เฉพาะหน้าฉะนั้น^{๖๔}

สาเหตุที่โยคีบุคคลไม่ควรอยู่ ณ สถานที่อยู่ ที่พัก ที่อาศัย หรือวัดอันประกอบด้วยโทษ
๑๘ ประการ มีอธิบายดังต่อไปนี้

๑. วัดใหญ่ ในวัดใหญ่ ๆ ย่อมมีภิกษุและสามเณรที่ต่างจิตต่างใจกันมารวมอยู่เป็นจำนวน
มาก ภิกษุสามเณรเหล่านั้น ย่อมจะไม่ช่วยกันทำกิจวัตร เพราะต่างก็เกี่ยงซึ่งกันและกัน สถานที่
ทั้งหลาย เช่น ลานพระศรีมหาโพธิ์ เป็นต้น ก็ไม่ช่วยกันปัดกวาดให้สะอาดเกลี้ยงเกลา น้ำฉันทน้ำใช้ก็ไม่
ช่วยกันตัก โยคีบุคคลอยู่ ณ วัดเช่นนั้นแล้ว ครั้นตระเตรียมว่าจักไปบิณฑบาตในโคจรคาม ถือบาตร
และจีวรเดินออกไป ถ้าเห็นกิจวัตรยังไม่มีใครทำ หรือหม้อน้ำดื่มยังเปล่า เมื่อเป็นเช่นนี้ เธอก็จะต้อง
หยุดทำกิจวัตร ตักน้ำดื่มมาเตรียมไว้ เมื่อไม่ทำหรือก็ต้องอาบัติทุกกฏในเพราะเหตุวัตรเกา คือ
ทำลายกิจวัตร เมื่อเธอมาทำกิจวัตรอยู่กาลเวลาก็จะล่วงเลยสายไป ครั้นเธอเข้าไปในโคจรคามสาย
มาก ภัณฑาหารหมดเสียแล้ว ก็จะได้ไม่ได้อาหารอะไรแม้แต่น้อย

อนึ่ง ถึงโยคีบุคคลจะได้กลับไปอยู่ ณ ที่อันเร้นลับแล้วก็ตาม ก็ยังฟังชานด้วยเสียง
เจี๊ยวจ๊าวของพวกภิกษุหนุ่มและสามเณรทั้งหลาย และด้วยการงานต่าง ๆ ของสงฆ์ แต่วัดใหญ่ได้มี
ภิกษุสามเณรช่วยกันทำกิจวัตรเรียบร้อยหมดทุกอย่าง และไม่มีความกระทบกระเทือนแม้อย่างอื่น ๆ
แต่ประการใด ก็ควรอยู่ ณ ที่วัดใหญ่แม้เห็นปานนั้นได้

๒. วัดสร้างใหม่ ในวัดที่สร้างใหม่นั้นย่อมจะมีนวกรรม คือ การก่อสร้างมากอย่างหลาย
ประการ เมื่อโยคีบุคคลไม่ช่วยทำ เขาก็จะติเตียนเอา แต่ในวัดใดภิกษุทั้งหลายพูดให้โอกาสว่า “นิมนต์
คุณทำสมณธรรมตามสบายเถิด นวกรรมการก่อสร้างพวกเราก็จักช่วยกันกระทำเอง” ดังนี้ ก็ควรอยู่ ณ
ที่วัดซึ่งสร้างใหม่เห็นปานนี้ได้^{๖๕}

๓. วัดที่ชำรุด ในวัดที่ชำรุดทรุดโทรมนั้น ย่อมจะต้องมีสิ่งที่จะต้องพึงปฏิสังขรณ์ซ่อมแปลง
มาก ที่สุดแม้มาตรว่าเสนาสนะของตนเอง เมื่อไม่ปฏิสังขรณ์ซ่อมแปลงเขาจะพากันติเตียนเอา เมื่อมา
แต่ปฏิสังขรณ์ซ่อมแปลงอยู่ ก็มีภูฐานก็จะเสื่อมไป แต่ในวัดใดที่มีภิกษุทั้งหลายพูดให้โอกาสว่า
“นิมนต์คุณจงทำสมณธรรมตามสบายเถิด พวกเราก็จักช่วยกันปฏิสังขรณ์ซ่อมแปลงเอง” ดังนี้ ก็ควรอยู่
ณ ที่วัดซึ่งชำรุดเห็นปานนี้ได้

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๑.

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๕.

๔. **วัดที่อิงทางหลวง** ในวัดที่อิงทางหลวงนั้น ย่อมจะมีพวกภิกษุอาศัยกันอยู่หลายมา รวมกันทั้งกลางคืนและกลางวัน โยคีบุคคลจะต้องให้เสนาสนะของตนแก่พวกอาศัยกันอยู่ถึงในเวลา วิกาลมิด แล้วตนเองจะต้องไปอยู่ที่โคนต้นไม้ หรือพลาญหิน แม้ในวันรุ่งขึ้นก็จะเป็นเช่นนั้น เทียว ดังนั้น โอกาสย่อมจะไม่มีเพื่อกัมมัฏฐาน แต่ในวัดใดไม่มีการเบียดเบียนของพวกอาศัยกันอยู่ในทำนองนี้ โยคีบุคคลก็ควรอยู่ ณ ที่วัดซึ่งอิงทางหลวงเช่นนั้นได้^{๖๖}

๕. **วัดมีสระน้ำ** ได้แก่ วัดที่มีสระน้ำที่กรุด้วยหินถาวรมั่นคงเป็นหลักฐาน ในวัดเช่นนั้น ย่อมจะมีมหาชนพากันมาชุมนุมกันเพื่อต้องการน้ำ และพวกศิษย์ของพระเถระทั้งหลายผู้อาศัย ราชตระกูลซึ่งอยู่ในเมือง ก็จะมาชักย้อมผ้า เมื่อพวกลูกศิษย์เหล่านั้นมาถามหาภาชนะพื้นหรือ รางย้อมผ้า เป็นต้น โยคีบุคคลก็ต้องสาละวนคอยชี้บอกว่า อยู่ที่โน้นและที่โน้นแน่ เธอก็จะเป็นผู้ กังวลเป็นนิมิตตลอดกาลทั้งปวง จึงไม่ควรอยู่ ณ ที่วัดเช่นนั้น^{๖๗}

๖. **วัดมีใบไม้ใช้เป็นผัก** ในวัดใดมีใบไม้ที่ใช้รับประทานได้นานาชนิด ในวัดเช่นนั้นเมื่อโยคี บุคคลเรียนเอากรรมฐานแล้วไปนั่งบำเพ็ญเพียรอยู่ ณ ที่อยู่สำหรับกลางวัน พวกสตรีที่เก็บผักก็จะพา กันร้องเพลงไปพลาง เลือกเก็บผักไปพลางอยู่ ณ ที่ใกล้ ๆ จะทำให้อันตรายแก่กรรมฐานด้วยความ กระทบแห่งเสียงอันเป็นข้าศึก จึงไม่ควรอยู่ ณ ที่วัดเช่นนั้น

๗. **วัดที่มีไม้ดอก** ในวัดใดมีไม้ดอกนานาชนิดแตกบานอยู่อย่างสะพรั่ง แม้ในวัดเช่นนั้น ก็จะเป็นอันตรายแก่กรรมฐานเช่นเดียวกันนั้น เทียว จึงไม่ควรอยู่ ณ ที่วัดเช่นนั้น

๘. **วัดที่มีไม้ผล** ในวัดใดมีไม้ผลนานาชนิด เช่น มะม่วง ชมพู่ และขนุน เป็นต้น ในวัด เช่นนั้นคนทั้งหลายที่ต้องการผลไม้จะพากันมาขอ เมื่อไม่ให้เขาก็จะโกรธ หรือมิฉะนั้นก็จะพากันสอย เอาโดยพลการ ตกเวลาเย็น โยคีบุคคลมาเดินจงกรมในกลางวัดเห็นคนเหล่านั้นเข้าก็จะต่อว่ากับเขาว่า “อุบาสกทั้งหลาย ทำไมจึงพากันทำอย่างนั้น” เขาก็จะพากันด่าเอาตามชอบใจ เขาจะพยายามแม้ เพื่อที่จะไม่ให้เธออยู่ต่อไป จึงไม่ควรอยู่ ณ ที่วัดเช่นนั้น

๙. **วัดที่มีคนขึ้นมาก** โยคีบุคคลผู้อยู่ ณ ที่วัดซึ่งมีคนขึ้นมาก เช่น วัดทักษิณคีรี วัดหัตถิภูจฉิ วัดเจติยคีรี วัดจิตตลบรรพต ซึ่งชาวโลกยกย่องว่าเป็นที่เร้นลับ มนุษย์ทั้งหลายพากันนิยม สรรเสริญว่า ท่านผู้นี้เป็นพระอรหันต์แล้วใครจะได้กราบไหว้บูชา จึงพากันหลั่งไหลมาหาโดยรอบทิศ ด้วยเหตุนี้ โยคีบุคคลนั้นก็มีความผาสุกสบาย แต่ว่าวัดเช่นนั้นย่อมเป็นที่สบายแก่โยคีบุคคลใด เวลากลางวันเธอพึงหลบไปอยู่เสีย ณ ที่อื่น ครั้นตกเวลากลางคืนจึงค่อยมาอยู่

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๖.

^{๖๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๖.

๑๐. วัดที่อิงเมือง ในวัดที่อิงเมืองนั้น ย่อมมีอิฏฐารมณ์ทั้งหลายมาผ่านสายตามากมาย มีกระทั่งแม้วกนางกุ่มภทาสีทั้งหลาย พวกกันถือหม้อน้ำเดินเสียดสีไปไม่หลีกทางให้ ทั้งมีพวกมนุษย์ที่เป็นใหญ่พากันไปกางม่านนั่งอยู่ตามวัด จึงไม่ควรอยู่ ณ ที่วัดเช่นนั้น^{๖๘}

๑๑. วัดที่อิงป่าไม้ ในวัดที่อิงป่าไม้นั้น วัดใดมีพืชและต้นไม้ที่ใช้ประกอบเครื่องอุปกรณ์แก่บ้านเรือนได้ ในวัดเช่นนั้น พวกคนเก็บพืชทั้งหลายย่อมจะพากันทำความไม่ผาสุกให้ เหมือนกับพวกสตรีที่เก็บผักและเก็บดอกไม้ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และไม้ทั้งหลายที่มีอยู่ในวัด มนุษย์ทั้งหลายชวนกันว่า เราจักไปตัดไม้เหล่านั้นมาทำเรือนแล้วก็พากันมาตัดเอาไม้ไป ถ้าในเวลาเย็น ๆ โยคีบุคคออกจากกุฏิที่ทำความเพียรไปเดินจงกรมอยู่กลางวัด เห็นเขาแล้วก็จะพูดเตือนเขาว่า “อุบาสกทั้งหลาย ทำไมจึงพากันมาทำเช่นนี้” เขาก็จะพากันด่าเอาตามใจ และเขาจะพยายามเพื่อไม่ให้เธออยู่ต่อไปอีก จึงไม่ควรอยู่ ณ วัดเช่นนั้น

๑๒. วัดที่อิงไร่นา วัดใดเป็นวัดที่สร้างอิงไร่นา คือ มีไร่นาทั้งหลายล้อมรอบวัด ในวัดเช่นนั้นจะมีพวกมนุษย์พากันไปทำลานข้าวกลางวัดนั้นเที่ยว แล้วนวดข้าว บ้างก็จะพากันไปนอนตามหน้ามุ้ง ย่อมจะพากันทำความไม่ผาสุกแม้อย่างอื่น ๆ ให้เป็นอันมาก แม้วัดที่มีสมบัติสงฆ์มาก ท่านก็สงเคราะห์เข้ากับวัดที่สร้างอิงไร่นานั้นเที่ยว จึงไม่ควรอยู่ ณ ที่วัดเช่นนั้น^{๖๙}

๑๓. วัดที่มีคนไม่ลงรอยกัน ได้แก่ วัดที่มีภิกษุทั้งหลายผู้เข้ากันไม่ได้ คือ เป็นผู้จองเวรกันและกันอยู่อาศัย อธิบายว่า เป็นวัดที่มีพวกภิกษุทำความทะเลาะกัน ครั้นถูกโยคีบุคคห้ามปรามว่าอย่าได้พากันทำอย่างนี้เลยท่าน ฉะนั้นแล้ว ก็จะเกิดหาเรื่องขึ้นว่า พวกเราเกิดฉิบหายแล้ว นับแต่เวลาที่ภิกษุผู้ถือผ้าบังสุกุลเป็นปกติรูปนี้มาถึงที่เดียว จึงไม่ควรอยู่ ณ วัดเช่นนั้น

๑๔. วัดที่อิงท่า แม้วัดใดที่สร้างอิงท่าน้ำ เช่น ท่าเรือ เป็นต้น หรือที่สร้างอิงท่าบก เช่น ที่พักเกวียน ท่าอากาศยาน สถานีจอดรถ เป็นต้น ในวัดเช่นนั้น ย่อมจะมีมนุษย์ทั้งหลายซึ่งโดยสารมาด้วยเรือและพวกโคต่าง ๆ เป็นต้น พากันเบียดเบียนทำความไม่ผาสุกให้อยู่เนือง ๆ ว่า ขอได้โปรดให้โอกาสที่พักด้วย ขอได้โปรดให้น้ำดื่มด้วย ขอได้โปรดให้เกลือด้วย ดังนี้ เป็นต้น จึงไม่ควรอยู่ ณ วัดเช่นนั้น

๑๕. วัดอิงบ้านป่าชายแดน ในวัดที่สร้างอิงบ้านป่าชายแดนนั้น ย่อมจะมีแต่พวกมนุษย์ที่ไม่เลื่อมใสศรัทธาในรัตนะทั้งหลาย มีพระพุทธรัตนะ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ความอยู่ผาสุกในวัดเช่นนั้น ย่อมจะไม่มีแก่โยคีบุคค

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๗-๒๐๘.

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๘.

๑๖. วัดที่อิงเขตแดนประเทศ ในวัดที่สร้างอิงเขตระหว่างประเทศนั้น ย่อมมีราชภัย จริงอยู่ พระราชาองค์หนึ่งย่อมทรงทำการรุกรบกับประเทศนั้น ด้วยทรงสำคัญว่า พระราชานี้ไม่ประพฤติเป็นไปในอำนาจของเรา แม้พระราชาอีกองค์หนึ่งนอกนี้ ก็จะทำกรรกรบกับประเทศนอกนี้ด้วยสำคัญว่า พระราชานี้ไม่ประพฤติเป็นไปในอำนาจของเรา ภิกษุผู้โยคีบุคคลที่อยู่ในวัดเช่นนั้น บางครั้งก็จะเที่ยวไปในแคว้นแดนดินของพระราชาพระองค์นี้ บางครั้งก็จะเที่ยวไปในแคว้นแดนดินของพระราชาพระองค์นั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกราชบุรุษทั้งหลายก็จะสำคัญผิดไปว่า ภิกษุนี้เป็นจารบุรุษ แล้วก็จะทำให้ถึงซึ่งความฉิบหายเสีย จึงไม่ควรอยู่ ณ ที่วัดเช่นนั้น^{๗๐}

๑๗. วัดที่ไม่มีความสบาย ได้แก่ วัดไม่เป็นที่สบาย เพราะเหตุเป็นที่มารอบแห่งอารมณ์ต่าง ๆ มีรูปอันเป็นข้าศึก คือ รูปที่ยั่วเย้าเร้าหลอก เป็นต้น หรือเพราะเป็นวัดที่มีอมนุษย์ยึดครองนั้น มีเรื่องตัวอย่างดังนี้ มีเรื่องเล่าว่า พระเถระรูปหนึ่งอยู่ในวัดป่าแห่งหนึ่ง ครั้นนั้นมียักษ์ฉนิตหนึ่งไปยืนขับร้องอยู่ที่ประตูบรรณศาลาของพระเถระนั้น พระเถระจึงได้ออกมายืนอยู่ที่ประตู ยักษ์ฉนิตไปขับร้องอยู่ตรงศีรษะที่จงกรม พระเถระได้ตามไปยังที่ศีรษะที่จงกรมอีก ยักษ์ฉนิตได้เลื่อนไปยืนขับร้องอยู่ที่ปากเหวซึ่งลึกร้อยชั่วบุรุษ ด้วยหมายว่า จักผลักพระเถระซึ่งตามมา ณ ที่นี้ด้วยเสียงเพลงขับ ให้ตกลงไปในเหวแล้วก็จักกิน แต่พระเถระได้กลับคืนเสีย ไม่ตามไป ในทันใดนั้น ยักษ์ฉนิตได้วิ่งมาโดยเร็ว จับที่ก้านคอพระเถระพลางพูดว่าจะไปไหน แล้วได้เรียนพระเถระว่า “ท่านเจ้าข้า บุคคลอย่างท่านพระผู้เป็นเจ้านี้ ดิฉันจับกินมานานแล้ว ไม่ใช่เพียงคนสองคนเท่านั้น” ฉะนั้น

๑๘. วัดที่หาภิกษุสามเณรไม่ได้ อธิบายว่า ในวัดใดโยคีบุคคลไม่อาจที่จะได้ซึ่งภิกษุสามเณร คือ พระอาจารย์ หรือท่านผู้เสมอกับพระอาจารย์ก็ดี พระอุปัชฌาย์ หรือท่านผู้เสมอกับพระอุปัชฌาย์ก็ดี การหาไม่ได้ซึ่งภิกษุสามเณรทั้งหลายเช่นนั้นในวัดนั้น นับเป็นโทษอันใหญ่หลวงทีเดียว^{๗๑}

สำหรับสถานที่อยู่ ที่พัก ที่อาศัย วัด หรือสถานที่ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติ เรียกว่า อาวาสสัปปายะ ในคัมภีร์ปกรณัมวิเสสวิสุทธิมรรค ได้กล่าวไว้ว่า วัดที่สมควรแก่สมาธิภาวนามีอยู่ ๕ ประเภท^{๗๒} สมดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสถึงเสนาสนะอันประกอบด้วยองค์ ๕ ในพระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต เสนาสนสูตร ไว้ดังนี้ว่า

๑. อยู่ไม่ไกลนัก ไม่ใกล้นัก มีทางไปมาสะดวก กลางวันไม่พลุกพล่าน กลางคืนมีเสียงน้อย ไม่อีกทีก มีเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานกระทบน้อย

^{๗๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๙-๒๑๐.

^{๗๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๐-๒๑๑.

^{๗๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๑-๒๑๒.

๒. เมื่อภิกษุอยู่ในเสนาสนะนั้น มีจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวารที่เกิดขึ้นโดยไม่ผิดเคืองเลย

๓. ภิกษุผู้เถระทั้งหลาย เป็นพหูสูต เรียนจบคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมคติกายอยู่ในเสนาสนะนั้น

๔. ภิกษุนั้นเข้าไปหาภิกษุผู้เถระเหล่านั้นในเวลาที่เหมาะสมแล้ว จึงสอบถามไต่ถามว่า “พุทธพจน์นี้เป็นอย่างไร เนื้อความแห่งพุทธพจน์นี้เป็นอย่างไร”

๕. ภิกษุผู้เถระเหล่านั้น ย่อมเปิดเผยข้อที่ยังไม่เปิดเผย ทำข้อที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่าย และบรรเทาความสงสัยในธรรมที่น่าสงสัยหลายอย่างแก่ภิกษุนั้น^{๗๓}

๓.๔.๒ โคจรสัปปายะ

โคจรคาม คือ หมู่บ้านสำหรับไปบิณฑบาตแห่งใด มีอยู่ในที่ไม่ห่างไกลมากนัก คือ ภายในระยะทางหนึ่งโกสะครั้ง ประมาณพันชั่วคันธนู หรือ ๒ กิโลเมตร อยู่ด้านทิศเหนือหรือด้านทิศใต้ เป็นที่มีรักษาการบริบูรณ์หาได้สะดวก หมู่บ้านเช่นนั้น ชื่อว่า หมู่บ้านบิณฑบาตเป็นที่สบาย ที่ตรงกันข้ามชื่อว่า หมู่บ้านบิณฑบาตไม่เป็นที่สบาย^{๗๔}

๓.๔.๓ ภัตตสัปปายะ

ถ้อยคำที่นับเนื่องในติรัจฉานกถา หรือถ้อยคำอันขวางทางไปสู่สวรรค์หรือนิพพาน หมายถึง เรื่องราวที่ภิกษุไม่ควรนำมาเป็นข้อถกเถียงสนทนากัน เพราะทำให้เกิดฟุ้งซ่าน และหลงเพลินเสียเวลา จัดเป็นภัตตสัปปายะ ชื่อว่า เป็นถ้อยคำไม่เป็นที่สบาย เพราะถ้อยคำเช่นนั้น ย่อมเป็นไปเพื่ออันตรธานเสียแห่งนิมิตของโยคีบุคคลนั้น ประกอบไปด้วย ๓๒ ประการ^{๗๕}

ส่วนถ้อยคำที่อิงกถาวัตถุ ๑๐ จัดเป็นภัตตสัปปายะ แม้ถ้อยคำอิงกถาวัตถุนั้น ก็ถึงพูดแต่พอประมาณ^{๗๖}

ติรัจฉานกถา หรือติรัจฉานกถา^{๗๗} หมายถึง ถ้อยคำอันขวางต่อทางนิพพาน เรื่องราวที่ภิกษุไม่ควรนำมาเป็นข้อถกเถียงสนทนา โดยไม่เกี่ยวกับการพิจารณาสั่งสอนแนะนำทางธรรม อันทำให้คิดฟุ้งเฟ้อ และพากันหลงเพลินเสียเวลา เสียกิจหน้าที่ที่พึงปฏิบัติตามธรรม มี ๓๒ ประการ ได้แก่

^{๗๓} อ.พ.ทส.ก. (ไทย) ๒๔/๑๑/๑๘-๑๙.

^{๗๔} พระพุทธโฆสเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), หน้า ๒๒๑.

^{๗๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๑.

^{๗๖} มหามกุฏราชวิทยาลัย, วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๒, หน้า ๑๐๒.

๑. ราชกถา	เรื่องพระราชา
๒. โจรกถา	เรื่องโจร
๓. มหามัตตกถา	เรื่องมหาอำมาตย์
๔. เสนากถา	เรื่องกองทัพ
๕. ภยกถา	เรื่องภัย
๖. ยุทธกถา	เรื่องการรบ
๗. อन्नกถา	เรื่องข้าว
๘. ปานกถา	เรื่องน้ำ
๙. วัตถกถา	เรื่องผ้า
๑๐. สยนกถา	เรื่องพื้นนอน
๑๑. มาลากถา	เรื่องดอกไม้
๑๒. คันธกถา	เรื่องของหอม
๑๓. ญาคูกถา	เรื่องญาติ
๑๔. ยานกถา	เรื่องยาน
๑๕. คามกถา	เรื่องบ้าน
๑๖. นิคมกถา	เรื่องนิคม
๑๗. นครกถา	เรื่องนคร
๑๘. ชนบทกถา	เรื่องชนบท
๑๙. อิตถีกถา	เรื่องสตรี
๒๐. บุรุษกถา	เรื่องบุรุษ
๒๑. สุรกถา	เรื่องคนกล้า
๒๒. วิสีขากถา	เรื่องตรอก
๒๓. กุมภฐานกถา	เรื่องทำน้ำ
๒๔. ปุพเพตตกถา	เรื่องคนที่ล่วงลับไปแล้ว
๒๕. นานัตตกถา	เรื่องเบ็ดเตล็ด
๒๖. โลกักขายิกะ	เรื่องโลก
๒๗. สมุททักขายิกะ	เรื่องทะเล

^{๗๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลีธัมม์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๔.

๒๘. อิติภวาทกถา	เรื่องความเจริญและความเสื่อม ^{๗๘}
๒๙. อรัญยกถา	เรื่องป่า
๓๐. ปัพพกถา	เรื่องภูเขา
๓๑. นทีกถา	เรื่องแม่น้ำ
๓๒. ทิปกถา	เรื่องเกาะ ^{๗๙}

กถาวัตถุ^{๘๐} หมายถึง ถ้อยคำที่ควรพูด เรื่องที่ควรนำมาสนทนากันในหมู่ภิกษุ ถ้อยคำที่อาศัยกถาวัตถุ ๑๐ ประการ ได้แก่

๑. อัปปิจฉกถา	เรื่องความมกน้อย
๒. สันตุฏฐิกถา	เรื่องความสันโดษ
๓. ปวิเวกกถา	เรื่องความสงัด
๔. อสังสัคคกถา	เรื่องความไม่คลุกคลี
๕. วิริยารัมภกถา	เรื่องการปรารภความเพียร
๖. สีลกถา	เรื่องศีล
๗. สมาธิกถา	เรื่องสมาธิ
๘. ปัญญาภา	เรื่องปัญญา
๙. วิมุตติกถา	เรื่องวิมุตติ
๑๐. วิมุตติญาณทัสสนกถา	เรื่องความรู้ ความเห็นในวิมุตติ ^{๘๑}

๓.๔.๔ บุคคลสัปปายะ

บุคคลผู้ไม่ชอบพูดเรื่องดิรัจฉานกถา เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติมีศีล เป็นต้น ที่โยคีบุคคลอาศัยแล้ว จิตที่ยังไม่ตั้งมั่นย่อมตั้งมั่น หรือจิตที่ตั้งมั่นแล้วย่อมมั่นคงยิ่งขึ้น บุคคลเห็นปานนี้ชื่อว่า เป็นบุคคลเป็นที่สบาย

ส่วนบุคคลที่ชอบประคบประหงมบำรุงตกแต่งร่างกาย ชอบพูดแต่เรื่องดิรัจฉานกถา ชื่อว่า บุคคลไม่เป็นที่สบาย เพราะบุคคลเช่นนั้นย่อมทำปฏิภาคนิมิตนั้นให้เศร้าหมองได้ที่เดียว เปรียบ

^{๗๘} อัง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๖๙/๑๕๑-๑๕๒.

^{๗๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๐๔.

^{๘๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

^{๘๑} อัง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๖๙/๑๕๒; พุ.ม. (ไทย) ๒๙/๘๕/๒๕๗-๒๕๘.

เหมือนน้ำซึ้ตมทำน้ำที่ใส่ให้ชุ่มได้ ฉะนั้น ไม่ต้องพูดถึงปฏิกาคณิมิตตอก แม้แต่สมบัติของพระหนุ่มผู้อยู่ ณ เขาโกฏบรรพตรูปหนึ่ง ก็ยังเสื่อมหายไป เพราะเหตุอาศัยบุคคลไม่เป็นที่สบายเช่นนั้น^{๘๒}

๓.๔.๕ โภชนสัปปายะ

โยคีบุคคลบางท่านได้รับประทานอาหารที่มีรสหวานแล้วก็ไม่ถูกปาก ไม่มีความชุ่มชื่น ผาสุกใจ จิตใจไม่มั่นคง แต่เมื่อได้อาหารรสเปรี้ยวแล้ว ก็รู้สึกชุ่มชื่นผาสุกใจทำให้จิตใจมั่นคงถาวรยิ่งขึ้น ฉะนั้น อาหารที่มีรสหวานนั้นจึงเป็นอัสปายะ ส่วนอาหารที่มีรสเปรี้ยวเป็นสัปปายะแกโยคีบุคคลนั้น บางท่านเมื่อได้รับประทานอาหารที่มีรสเปรี้ยวแล้วก็ไม่ถูกปาก ไม่มีความชุ่มชื่นผาสุกใจ จิตใจไม่มั่นคง แต่เมื่อได้อาหารรสหวานแล้ว ก็รู้สึกชุ่มชื่นผาสุกใจ ทำให้จิตใจมั่นคงถาวรยิ่งขึ้น ฉะนั้น อาหารที่มีรสเปรี้ยวจึงเป็นอัสปายะ ส่วนอาหารที่มีรสหวานเป็นสัปปายะแกโยคีบุคคลนั้น^{๘๓}

๓.๔.๖ อุตสัปปายะ

อากาศที่ไม่สบายและสบายในขณะปฏิบัติธรรมอยู่นั้น โยคีบุคคลบางท่านเมื่อได้รับอากาศ ร้อนแล้ว ก็รู้สึกไม่ค่อยจะสบาย จิตใจที่ยังไม่แจ่มใส ไม่มั่นคงก็กลับกระสับกระส่ายขุ่นหมองยิ่งขึ้น จิตใจที่สงบระงับ แจ่มใส ตั้งมั่นแล้วก็กลับหงุดหงิดฟุ้งซ่านขึ้นมา แต่ถ้าได้รับอากาศเย็นก็รู้สึกสบาย จิตใจที่ยังไม่แจ่มใส ไม่ตั้งมั่น ก็จะกลับแจ่มใส ตั้งมั่นขึ้น จิตใจที่สงบระงับ แจ่มใส ตั้งมั่นแล้วก็ถาวร ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ฉะนั้น อากาศร้อนจึงเป็นอัสปายะ ส่วนอากาศเย็นเป็นสัปปายะแกโยคีบุคคลนั้น โยคี บุคคลบางท่านได้รับอากาศเย็นแล้ว ก็รู้สึกไม่ค่อยจะสบาย จิตใจที่ยังไม่แจ่มใส ไม่มั่นคง ก็กลับ กระสับกระส่ายขุ่นหมองยิ่งขึ้น จิตใจที่สงบระงับ แจ่มใส ตั้งมั่นแล้วก็กลับหงุดหงิดฟุ้งซ่านขึ้นมา แต่ถ้า ได้รับอากาศร้อนก็รู้สึกสบาย จิตใจที่ยังไม่แจ่มใส ไม่ตั้งมั่น ก็กลับแจ่มใส ตั้งมั่นขึ้น จิตใจที่สงบระงับ แจ่มใส ตั้งมั่นแล้วก็ถาวรยิ่ง ๆ ขึ้นไป ฉะนั้น อากาศเย็นคงเป็นอัสปายะ ส่วนอากาศร้อนเป็น สัปปายะแกโยคีบุคคลนั้น^{๘๔}

๓.๔.๗ อิริยาบถสัปปายะ

แม้ในอิริยาบถ ๔ บางคนมีอิริยาบถเดินเป็นที่สบาย บางคนมีอิริยาบถนอน อิริยาบถยืน หรืออิริยาบถนั่งอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นที่สบาย เพราะฉะนั้น โยคีบุคคลพึงทดลองอิริยาบถนั้นดูอย่าง ละ ๓ วัน เหมือนกับทดลองที่อยู่ ในอิริยาบถใดจิตที่ยังไม่ตั้งมั่นยอมตั้งมั่น หรือจิตที่ตั้งมั่นแล้วย่อม

^{๘๒} พระพุทธโฆสเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), หน้า ๒๒๒.

^{๘๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๒.

^{๘๔} มหามกุฏราชวิทยาลัย, วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๒, หน้า ๑๐๓.

มันคงยิ่งขึ้น ฟังทราบว่ายิยาบถนั้น ชื่อว่าเป็นยิยาบถเป็นที่สบาย ยิยาบถอื่น ๆ นอกนี้ ไม่ใช่เป็น ยิยาบถที่สบาย^{๘๕}

ด้วยประการฉะนี้ โยคีบุคคลพึงเว้นธรรมอันไม่เป็นที่สบาย ๗ อย่างนี้ ฟังเสพธรรมอันเป็นที่สบาย ๗ อย่างนี้นั้นเกิด เพราะเมื่อปฏิบัติได้อย่างนี้ และเสพปฏิภาคนิมิตมาก ๆ ขึ้น ไม่ช้าไม่นาน เเท่าไรเลย โยคีบุคคลบางคนก็จะได้สำเร็จอัปนาฌานแน่นอน

นอกจากนี้ในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาตร ปังสุโรวกสูตร ยังปรากฏ คำว่า สัปายะ โดยนัยอื่นอีก ดังมีปรากฏว่าพระพุทธเจ้าตรัสด้วยพระดำรัสว่า “สมัย”^{๘๖} ซึ่งในที่นี้ หมายถึง กาลที่ได้รับสัปายะ หรือความเหมาะสม ๕ ประการ คือ อุตุสัปายะ อาหารสัปายะ เสนาสนะสัปายะ บุคคลสัปายะ และธัมมัสสวนสัปายะ^{๘๗}

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การที่จะปฏิบัติธรรมนั้นจำเป็นที่จะต้องสรรหา สถานที่ที่มีองค์ประกอบเหมาะสมแก่การปฏิบัติ หรือที่เรียกว่า สัปายะ ในด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้ การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลให้การปฏิบัติเป็นไปในทางที่ดี

สรุปได้ว่า วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ได้เริ่มมีการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นรูปแบบแน่ชัดในช่วงที่พระพุทธิสารโสภณ ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส โดยได้เริ่มจัดการปฏิบัติ ธรรมครั้งแรกเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๘ ซึ่งมีกำหนดช่วงเวลาการปฏิบัติธรรม ตั้งแต่เวลา ๑๔.๐๐ น. จนถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ของทุกวันพระและวันอาทิตย์ และนอกจากนี้ยังจัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนาในทุกวันอาทิตย์ปลายเดือน โดยวัดมัชฌันติการามมีแนวทางในการปฏิบัติ ธรรมตามแบบของหลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร คือ เป็นแนวทางการปฏิบัติโดยการบริการม พุท-โธ ในขณะที่เดินจงกรมและนั่งสมาธิ ซึ่งการปฏิบัติธรรมในช่วงเวลาดังกล่าวจะเริ่มต้นด้วยการบูชาพระ รัตนตรัย อาราธนาศีล รับศีล ทำวัตรเย็น เดินจงกรม นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา

ทั้งนี้ วัดมัชฌันติการาม เป็นวัดที่มีความสำคัญและเก่าแก่แห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่มี พุทธศาสนิกชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงให้ความเลื่อมใสและศรัทธา โดยมีพระพุทธิสารโสภณ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ซึ่งท่านเป็นพระนักพัฒนาที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ในการที่จะพัฒนาและฟื้นฟู วัดมัชฌันติการามให้เป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงในด้านการปฏิบัติธรรม โดยจัดโครงการปฏิบัติธรรมทุกวัน พระและวันอาทิตย์ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้เข้ามาวัดเพื่อพัฒนาวิถุภายใน คือ

^{๘๕} พระพุทธโฆสเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), หน้า ๒๒๒.

^{๘๖} อด.ติ.ก. (ไทย) ๒๐/๑๐๒/๓๔๑-๓๔๔.

^{๘๗} อด.ติ.ก.อ. (ไทย) ๒/๑๐๒/๓๔๓-๓๔๔.

จิตใจ ให้เกิดความสะดวกและมีความสุขในการใช้ชีวิตประจำวัน โดยได้มีการจัดเตรียมด้านสถานที่และด้านอื่น ๆ ให้มีความพร้อมและเป็นสัปปายะเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ดังนี้

๑. ด้านอवासสัปปายะ วัดมัชฌันติกการามเป็นวัดที่มีต้นไม้อยู่เป็นจำนวนพอสมควรกับปริมาณพื้นที่ของวัด จึงถือได้ว่าเป็นวัดที่มีบรรยากาศร่มรื่น สงบ และยังมีการดูแลเรื่องความสะดวกบริเวณต่าง ๆ ภายในวัดเป็นอย่างดี รวมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม เช่น มีการจัดเตรียมเก้าอี้ มีห้องน้ำที่สะอาดอยู่ในบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น เพื่อให้ผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึกสะดวกสบาย

๒. ด้านโคจรสัปปายะ วัดมัชฌันติกการามตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณถนนวงค์สว่าง ซึ่งเป็นถนนที่มีการสัญจรไปมาสะดวก จึงทำให้การเดินทางมาวัดของผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงมีความสะดวกสบาย นอกจากนี้ยังมีสถานีรถไฟที่อยู่บริเวณสี่แยกวงค์สว่าง ก็ยิ่งทำให้การเดินทางผู้ที่ใช้รถไฟมีความสะดวกมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

๓. ด้านภัสสสัปปายะ วัดมัชฌันติกการาม มีการเลือกใช้แนวทางและคำสอนที่มีเข้าใจง่าย เหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติทุกเพศ ทุกวัย โดยใช้แนวทางการปฏิบัติของหลวงพ่อริยงค์ สิริธโร และมีการบรรยายธรรมสอดแทรก โดยยกตัวอย่างในการอธิบายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถที่จะเข้าใจได้ง่ายขึ้น เพื่อเป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกว่าการธรรมะไม่ใช่ของยากเกินกว่าที่จะเข้าใจ และจะช่วยทำให้ไม่รู้สึกละอายในการที่จะมาปฏิบัติธรรม

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ วัดมัชฌันติกการาม ได้มีการคัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถเหมาะในการที่จะมาสอนและบรรยายธรรมให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และนอกเหนือจากพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถแล้ว คุณสมบัติที่จะต้องมียกอย่างหนึ่งก็คือเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์และบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติธรรมอีกด้วย

๕. ด้านโภชนสัปปายะ วัดมัชฌันติกการาม ได้มีการจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มสำหรับพุทธศาสนิกชนที่เดินทางมาปฏิบัติธรรม ไว้อย่างเพียงพอตลอดช่วงระยะเวลาของการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายให้กับผู้ปฏิบัติในเรื่องของการจัดหาอาหารและเครื่องดื่ม

๖. ด้านอุตุสัปปายะ วัดมัชฌันติกการาม ได้มีการจัดสถานที่บริเวณโดยรอบของวัดให้มีต้นไม้ที่คอยให้ความร่มรื่น มองแล้วเกิดความรู้สึกร่มเย็น สดชื่น เพื่อให้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับวัดที่มีการปฏิบัติธรรม

๗. ด้านอิริยาปถสัปปายะ วัดมัชฌันติกการาม ได้มีการกำหนดช่วงระยะเวลาที่มีความเหมาะสมคือไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ทั้งนี้ในช่วงระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมก็มีการกำหนดไว้

อย่างเหมาะสมเช่นเดียวกัน โดยมีการกำหนดรูปแบบอิริยาบถของกิจกรรมสลับกันไป คือ หลังจากกิจกรรมสวดมนต์แล้ว ก็จะเป็นกิจกรรมการเดินจงกรมซึ่งเป็นการเปลี่ยนอิริยาบถเป็นการเดิน เพื่อให้ได้มีการผ่อนคลายอิริยาบถก่อนที่จะทำกิจกรรมการนั่งสมาธิต่อ เป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึกไม่เหนื่อยล้า และยังช่วยลดอาการเวทนาที่เกิดจากการปวดเมื่อยตามจุดต่าง ๆ เนื่องจากการนั่งเป็นเวลานาน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่าวัดมัชฌันติการามได้มีการจัดเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ อันเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงงูใจภายนอก เพื่อเป็นการดึงดูดให้พุทธศาสนิกชนเกิดแรงงูใจภายในที่จะตัดสินใจมาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิเคราะห์แรงงูใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ตามหลักสัปปายะ ๗

บทที่ ๔

วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม

ณ วัดมัมขันธ์ติการาม

ในบทนี้ผู้วิจัยศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัมขันธ์ติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งการศึกษาเป็น ๗ ด้าน คือ ด้านอวาสา สปปายะ ด้านโคจรสปปายะ ด้านภัสสสปปายะ ด้านบุคคลสปปายะ ด้านโภชนสปปายะ ด้านอุตุ สปปายะ และด้านอิริยาพลสปปายะ นอกจากนั้นยังศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรม ผู้วิจัยศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

๔.๑ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชน

ในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัมขันธ์ติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ผู้ปฏิบัติธรรมที่มาปฏิบัติเป็นประจำ จำนวน ๑๕ คน เฉลี่ยอายุ ๖๕ – ๘๐ ปี เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๔ คน เพศชาย จำนวน ๑ คน ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครและจังหวัด นนทบุรี มีผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรม ดังนี้

๔.๑.๑ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนด้านอวาสา สปปายะ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นด้านอวาสา สปปายะ หมายถึง ที่อยู่ ที่พักอาศัยและ สถานที่ปฏิบัติอันเป็นที่สบาย ซึ่งเปรียบได้กับสถานที่ปฏิบัติธรรมของวัดมัมขันธ์ติการาม พบว่า ปัจจัย ที่ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่าสถานที่ปฏิบัติธรรมมีเหมาะสม เนื่องจาก สถานที่ ปฏิบัติมีความเงียบ สงบ ไม่พลุกพล่าน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสงบในระหว่างการปฏิบัติ ดังคำให้ สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมดีค่ะ เงียบดี สะอาด”^๑ และคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมค่ะ สะดวกสบาย สถานที่ก็ดี เงียบ ไม่มีเด็กมาวิ่งรบกวน เวลาปฏิบัติก็ สงบดี”^๒

ทั้งนี้ วัดมัมขันธ์ติการามเป็นสถานที่ที่มีต้นไม้เป็นจำนวนมากจึงทำให้มีลักษณะคล้ายกับ สวนป่า และมีอาคารปฏิบัติธรรมที่มีการกันห้องเป็นสัดส่วนจากศาสนพิธีของสงฆ์ จึงทำให้ผู้ปฏิบัติมี ความรู้สึกที่ว่าวัดมัมขันธ์ติการามเป็นสถานที่ที่มีความเหมาะสมในการปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า

^๑ สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ นางสาวสมร สุขศรีมิล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

“เหมาะสมดี ท่านก็ทำไว้เหมาะสมดี ติดกระจกกันห้องเป็นสัดส่วน แล้วยิ่งต่อไปท่านจะทำอาคารทางด้านโน้นก็ยิ่งจะเหมาะสมดี เพราะว่าเป็นสวนป่า”^๓

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ปฏิบัติธรรมประการต่อมา คือ ความสะอาดของสถานที่ปฏิบัติธรรม ซึ่งความสะอาดนั้นมีส่วนช่วยในการทำให้สถานที่ปฏิบัติมีความเหมาะสมแก่การปฏิบัติ และยังเป็นการสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติที่ดีแก่ผู้ปฏิบัติอีกด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมครับ ดีครับ สะอาดดี สะดวกสบายดี”^๔ และคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะค่ะ ดี สะอาดเรียบร้อย มีทุกอย่างเตรียมพร้อมให้”^๕

นอกจากนี้ ยังมีอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมตัดสินใจเลือกสถานที่ในการปฏิบัติธรรม ก็คือ ห้องน้ำ โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติสุภาพสตรีจะคำนึงถึงห้องน้ำเป็นอันดับแรก จึงต้องคำนึงถึงความสะดวก และความปลอดภัย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “สมควรที่จะปฏิบัติธรรมค่ะ เพราะเป็นห้องที่ติดเครื่องปรับอากาศ มีเก้าอี้เฝ้ายามพร้อมไว้สำหรับผู้สูงอายุ โยมมาปฏิบัติธรรมรู้สึกว่ที่นี่สะดวกสบาย สถานที่สะอาด โยมเคยไปวัดอื่นเห็นห้องน้ำก็เลยกลัว ๆ ไม่กล้าเข้า แต่ที่นี่ไม่ค่อยน่ากลัว”^๖ และคำให้สัมภาษณ์ว่า “โยมว่าก็ใช้ได้ค่ะ มีเครื่องปรับอากาศ มีเก้าอี้ให้นั่ง ดีค่ะ เพราะโยมนั่งพื้นไม่ถนัด ห้องน้ำก็ใช้ได้ค่ะ”^๗

ความสะดวกสบายของสถานที่ปฏิบัติเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องคำนึงถึง เพราะความสะดวกสบายนั้นมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกสถานที่ปฏิบัติเช่นกัน เพราะโดยส่วนใหญ่ผู้ปฏิบัติเป็นผู้สูงอายุ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดเตรียมเก้าอี้ไว้รองรับผู้ปฏิบัติที่สูงอายุ ความสะดวกสบายอีกประการหนึ่ง คือ การติดตั้งเครื่องปรับอากาศเพื่อช่วยทำให้อุณหภูมิภายในสถานที่ปฏิบัติมีความเหมาะสมแก่การปฏิบัติมากยิ่งขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ที่นี่ดีค่ะ แต่ก่อนนี้ก็ยังไม่มียี่ห้อที่ติดเครื่องปรับอากาศ ไม่มีอะไร แต่เดี๋ยวนี้เขาทำดี ญาติโยมก็มากันเยอะ มั่นกัดินะ สะดวกสบายสำหรับผู้สูงอายุ”^๘ และคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมดี ใช้ได้ค่ะ สะอาด เรียบร้อย มีสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่าง มีเก้าอี้เตรียมไว้สำหรับผู้สูงอายุ”^๙

^๓ สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ นางจารุณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยุวณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ปฏิบัติธรรม นอกจากสถานที่ที่จะมีความสะดวกสบายสำหรับผู้สูงอายุแล้ว จะต้องคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ปฏิบัติที่มีสุขภาพร่างกายที่ไม่เอื้ออำนวยในการปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น มีอาการปวดเข่าและหลัง เป็นต้นด้วย ซึ่งจะเป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกว่าเขาสามารถที่จะปฏิบัติธรรมได้โดยง่าย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “สถานที่ตอนนี้อย่างนี้เพราะมีเก้าอี้ให้นั่ง แต่ก่อนนั้นนั่งกับพื้น แล้วเดี๋ยวนี้พระอาจารย์ท่านก็เห็นว่าญาติโยมเข้าไม่ดี หลังไม่ดี อะไรไม่ดี พระอาจารย์ท่านก็อำนวยความสะดวก ถึงได้มาง่ายขึ้น”^{๙๐}

การที่สถานที่ปฏิบัติธรรมมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงของสถานที่ระหว่างในอดีตกับปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมองเห็นถึงความสะดวกสบายและอยากที่จะเข้ามาปฏิบัติ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ดีมากเลยคะ ดีกว่าเมื่อก่อนเยอะเลย สมัยเจ้าอาวาสองค์ก่อนลำบากกว่านี้เยอะ”^{๙๑}

ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสถานที่ปฏิบัติธรรมถือได้ว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญ ถึงแม้ว่าความเป็นระเบียบอาจจะมองดูเป็นเรื่องเล็กน้อยแต่ก็เป็นเรื่องที่ไม่อาจจะมองข้าม เพราะการจัดสถานที่ปฏิบัติธรรมให้มีความเป็นระเบียบจะช่วยทำให้ผู้ปฏิบัติมองดูแล้วเกิดความรู้สึกสบายตา และยังช่วยสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติที่ดีแก่ผู้ปฏิบัติอีกด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมค่ะ สถานที่เหมาะสม สะดวก สะอาด สงบ จัดเรียบร้อยดี”^{๙๒}

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้สถานที่ปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการามจะมีความสงบ สะอาด สะดวก มีความเป็นระเบียบ แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่ เนื่องจากมีบริเวณพื้นที่สำหรับใช้ในการปฏิบัติจำนวนน้อยจึงทำให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกที่สถานที่เล็กไป และอาจจะเกิดความคับแคบหากในอนาคตมีจำนวนผู้ปฏิบัติมากขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ส่วนตัวคิดว่าสถานที่เล็กไปคะ แต่ก็สะอาด เรียบร้อย สะดวกสบาย แต่จะไม่ค่อยเจียบเพราะว่ายังมีคนคุยกันระหว่างปฏิบัติ อาจจะทำให้ดูไม่เรียบร้อยแล้วก็รบกวนสมาธิ”^{๙๓} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “ดีค่ะ เหมาะสม สะอาดดีค่ะ สงบพอสมควร แต่สถานที่อาจจะคับแคบไปหน่อยถ้าหากมองในอนาคตว่ามีคนจะมาปฏิบัติมากกว่านี้”^{๙๔} นอกจากนี้ยังมีผู้ปฏิบัติที่มีความเห็นว่าสถานที่ปฏิบัติของวัดมัชฌันติการามยังไม่มีความพร้อมในเรื่องของสถานที่พักของผู้ปฏิบัติและโรงครัวสำหรับทำอาหาร จึงทำให้สถานที่ปฏิบัติของวัดมัชฌันติการามยังไม่ครบ

^{๙๐} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๑} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์ นางพรปัทม แก้วกิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

วงจร ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “พอใช้ได้ค่ะ แต่ก็ยังไม่พร้อม คือ ไม่เป็นสัดเป็นส่วน ไม่ครบวงจร หมายถึงว่าถ้าปฏิบัติจริง ๆ จะต้องมีการฝึก มีคนทำอาหาร คือ ปฏิบัติจริง ๆ อย่างของศูนย์วิปัสสนา นานาชาติวัดมหาธาตุ แต่อย่างนี้นั้นไปกลับมันก็ได้นิด ๆ หน่อย ๆ คือ ยังไม่ค่อยพร้อม”^{๑๕}

จากการวิเคราะห์และสัมภาษณ์ สรุปประเด็นได้ว่า ด้านอวาสสปปายะเป็นปัจจัยที่มีผล ต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม โดยมีสาเหตุ ดังต่อไปนี้

สถานที่ปฏิบัติมีความเงียบสงบ จึงทำให้เกิดความเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะว่าสงบดีเลยทำให้อยากมาที่นี่”^{๑๖} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ เพราะสถานที่ที่สงบ เงียบ”^{๑๗}

สถานที่ปฏิบัติมีความสะดวกสบาย จึงทำให้เกิดความเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ รู้สึกสะดวกสบายดี”^{๑๘} ทั้งนี้ เพราะทางวัดมัชฌันติการามได้มีการจัดเตรียม เก้าอี้ไว้ให้ผู้ปฏิบัตินั่งสวดมนต์และทำสมาธิ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ เพราะที่นั่งสวดมนต์ก็ สะดวก นั่งปฏิบัติก็สะดวก สถานที่สะดวกสบายก็เลยมาบ่อย”^{๑๙} นอกจากนี้ การติดตั้ง เครื่องปรับอากาศบริเวณสถานที่ปฏิบัติยังช่วยส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสบายในขณะที่ปฏิบัติ เนื่องจากมีอุณหภูมิที่เหมาะสม จึงทำให้เกิดความสงบในขณะที่ทำสมาธิ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ ก็ ดีนะ คือว่า มันสบาย ไม่ร้อน ยุ้งไม่มารบกวน แมลงวันไม่บินมารบกวน เวลาเราทำสมาธิมันจะได้ จะ นิ่ง เย็นสบาย เบาทุณเวลาที่เราปฏิบัติจะมีความสุขมาก ๆ เลย”^{๒๐}

สถานที่ปฏิบัติมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย จึงทำให้เกิดความเหมาะสมแก่การ ปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะปัจจุบันนี้สะอาดแล้วก็เรียบร้อยกว่าแต่ก่อนเยอะ น้ มาปฏิบัติมากเลยคะ แล้วเห็นว่าท่านก็จะสร้างอาคารปฏิบัติธรรมด้วย ก็ทำให้อยากจะมา”^{๒๑} ดังนั้น จึงถือได้ว่าความสะอาดเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะถึงแม้ว่าสถานที่ปฏิบัติจะอยู่ใกล้บ้านแต่ ถ้าสถานที่ไม่สะอาดผู้ปฏิบัติก็ไม่ตัดสินใจที่จะเลือกมาปฏิบัติ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ใช่ค่ะ เพราะว่า

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมิล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สะดวกสบายดี สะอาด เป็นระเบียบดี แต่ถ้าหากสถานที่ที่ไม่เหมาะสมก็ไม่มาค่ะ ถึงแม้ว่าจะใกล้บ้านก็ตาม”^{๒๒}

นอกจากนี้ พุทธศาสนิกชนบางส่วนยังมีสาเหตุอื่นที่นอกเหนือจากสาเหตุดังกล่าว คือ มีความอยากที่จะมาด้วยตนเอง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนค่ะ ทำให้อยากมาค่ะ”^{๒๓} หรือการที่ผู้ปฏิบัติมีความคิดว่าจะมาปฏิบัติ เพราะดีกว่าที่จะอยู่บ้านเฉย ๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มาค่ะ เพราะว่าสถานที่มันใกล้บ้านดีกว่าอยู่เฉย ๆ แล้วจิตเราก็เป็นกุศลด้วย อีกอย่างเจตนาเราก็จะมาตรงนี้”^{๒๔} หรือผู้ปฏิบัติมีความคิดที่จะปฏิบัติเพื่อสร้างบุญกุศล สร้างสมบารมี และฝึกทำให้จิตสงบ จะได้ไม่คิดฟุ้งซ่าน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ ชอบมานะคะ เพราะว่าเราก็แก่แล้วจะไปเมื่อไหร่ก็ไม่รู้ โยมก็คิดว่าเราควรที่จะมีกุศลสะสมไว้อยะ ๆ เพื่อให้จิตสงบ ถ้าไม่อย่างนั้นก็ห่วงลูก ห่วงหลาน คิดฟุ้งไปเรื่อยเรื่อย”^{๒๕} หรือผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่าสถานที่ปฏิบัติเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อแรงจูงใจแต่ไม่ได้มีความยึดติดในสถานที่ สามารถที่จะปฏิบัติได้ทุกที่ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ แต่ทุกอย่างก็อยู่ที่มีความตั้งใจ ไม่ว่าจะไปวัดไหนก็ตาม”^{๒๖}

อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนิกชนบางส่วนมีความเห็นว่าสถานที่ปฏิบัติไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัสยิดนิตการาม เนื่องจากผู้ปฏิบัติมีความชอบ และความสนใจในการปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่ค่อยเท่าไรค่ะ เพราะจริง ๆ ใจชอบอยู่แล้ว ก็เลยอยากมา มา เพราะว่าใจชอบปฏิบัติ”^{๒๗} ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติที่มีความชอบในการปฏิบัตินั้นจะไม่ได้มีความยึดติดในสถานที่ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ส่วนตัวไม่มีผลค่ะ เพราะโดยส่วนตัวก็ไปปฏิบัติมาหลายที่ ไม่ได้ยึดติดอะไร ปฏิบัติได้ทุกที่อยู่แล้ว”^{๒๘} ซึ่งผู้ปฏิบัติที่มีความคิดเห็นดังกล่าวสามารถที่จะปฏิบัติได้ ถึงแม้ว่าสถานที่ปฏิบัติจะไม่ได้มีความสะดวกสบาย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่ค่อยมีค่ะ เพราะว่าโยมก็มาตั้งแต่สมัยก่อน ตอนนั้นยังต้องกางมุ้งอยู่ โยมก็มาปฏิบัติ”^{๒๙} และจะหาเวลามาปฏิบัติอยู่เป็นประจำหากไม่

^{๒๒} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญาอุท, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางจรรณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยวนะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางพรปัทม แก้วกิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ติดธุระ หรือเมื่อมีโอกาสดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลครับ อย่างไรก็ตาม เพราะผมก็มาอยู่เรื่อย ๆ ทั้งวันพระแล้วก็วันอาทิตย์”^{๓๐}

สรุปได้ว่า ถึงแม้สถานที่ปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการามจะตั้งอยู่ในบริเวณกรุงเทพมหานคร แต่ก็มีสถานที่ปฏิบัติธรรมที่มีความสัปปายะ คือ มีความเงียบสงบ สะอาด สะดวกสบาย และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย จึงทำให้สถานที่ปฏิบัติธรรมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม แต่อย่างไรก็ตาม มีพุทธศาสนิกชนเพียงบางส่วนมีความเห็นว่าสถานที่ปฏิบัติธรรมไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะไม่มีความยึดติดในสถานที่ ถึงแม้ว่าสถานที่ปฏิบัติจะไม่ได้มีความสะดวกสบายก็ยังตัดสินใจจะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

๔.๑.๒ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนด้านปัจจัยสัปปายะ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นด้านปัจจัยสัปปายะ หมายถึง หมู่บ้านสำหรับไปบิณฑบาตแห่งใด มีอยู่ที่ไม่ห่างไกลมากนัก ซึ่งเปรียบได้กับระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่าระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรมมีความเหมาะสม เนื่องจาก สามารถที่จะเดินทางมาปฏิบัติธรรมได้อย่างสะดวก เพราะวัดอยู่ใกล้บ้านจึงสามารถที่จะเดินมาเองได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “สะดวกค่ะ เดินมาค่ะ บ้านอยู่ใกล้ ๆ วัด”^{๓๑} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “สะดวกค่ะ โยมป่าพักอยู่สำนักชีด้านหลังก็แค่เดินข้ามคลองมา”^{๓๒} ถึงแม้ว่าผู้ปฏิบัติที่มีอายุมากหรือมีปัญหาสุขภาพก็สามารถที่จะเดินทางมาปฏิบัติธรรมที่วัดได้ หากในวันนั้นไม่มีปัญหาด้านสุขภาพ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เดินทางสะดวกค่ะ พอตีบ้านอยู่ตรงหัวมุมซอย ถ้าไม่เหนื่อยก็เดินมา หรือไม่ก็นั่งมอเตอร์ไซด์มา”^{๓๓} หรือในบางครั้งที่ไม่สะดวกในการเดินทางที่วัดก็สามารถที่จะนั่งมอเตอร์ไซด์มาได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “สะดวกค่ะ เพราะที่จริงบ้านก็อยู่ใกล้ ๆ โยมป่าก็เลยเดินมา แต่ถ้าขี้เกียจก็นั่งมอเตอร์ไซด์มา”^{๓๔} อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผู้ปฏิบัติจะไม่ได้อยู่บริเวณใกล้เคียงกับวัด เช่น อยู่ฝั่งตรงข้ามกับวัด เป็นต้น ก็สามารถที่จะเดินทางมาปฏิบัติธรรมที่วัดได้

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยุวณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

อย่างสะดวกเช่นเดียวกัน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “สะดวกค่ะ เพราะว่าบ้านอยู่ตรงข้ามซอยวัดน้อยนี้เอง เดินมาแล้วก็มาข้ามสะพานลอยตรงข้ามหน้าวัด”^{๓๕}

การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิมิตการาม นอกจากการเดินทางมาเองแล้ว ยังสามารถที่จะเดินทางมาโดยใช้รถจักรยานได้อีกด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “สะดวกค่ะ ขี่จักรยานมา เพราะว่าบ้านอยู่แค่ตรงนี้เอง”^{๓๖} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “เดินทางมาสะดวก ปั่นจักรยานมา บ้านอยู่แค่ตรงนี้เอง”^{๓๗} ทั้งนี้ การเดินทางมาปฏิบัติธรรมโดยใช้รถจักรยานยังถือได้ว่าเป็นการออกกำลังกายได้อีกด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีสุขภาพที่แข็งแรง ห่างไกลจากโรคมามากขึ้น

สำหรับผู้ปฏิบัติที่ไม่สะดวกในการเดินทางมาโดยการเดิน หรือโดยใช้จักรยาน เนื่องจากสุขภาพไม่แข็งแรง หรือบ้านอยู่ห่างจากบริเวณวัดออกไป ก็สามารถที่จะเดินทางมาได้อย่างสะดวกเช่นเดียวกัน โดยใช้บริการมอเตอร์ไซค์รับจ้าง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เดินทางมาสะดวกดีค่ะ เพราะว่านั่งรถมอเตอร์ไซค์มา”^{๓๘} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “นั่งมอเตอร์ไซค์รับจ้างมา เดินทางมาสะดวกแป๊บเดียวก็ถึงแล้ว”^{๓๙} ซึ่งการใช้บริการมอเตอร์ไซค์รับจ้างนอกจากจะทำให้การเดินทางสะดวกสบายแล้วยังช่วยประหยัดเวลาในการเดินทางมาปฏิบัติธรรมได้อีกด้วย เพราะมีความรวดเร็ว

ในกรณีที่ผู้ปฏิบัติอยู่ห่างไกลจากบริเวณวัด ถึงแม้จะไม่มีรถยนต์ส่วนตัว ก็สามารถที่จะเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิมิตการาม ได้โดยสะดวกเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติสามารถที่จะเดินทางมาโดยใช้รถไฟฟ้า รถสองแถว หรือรถโดยสารประจำทางได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “สะดวกดีค่ะ มีทั้งรถไฟฟ้า มีทั้งรถสองแถว เดินทางมาสะดวกค่ะ”^{๔๐} เนื่องจาก วัดมณีนิมิตการามตั้งอยู่ใกล้บริเวณสถานีรถไฟฟ้าวงศ์สว่าง จึงทำให้การเดินทางสำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลสะดวกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยลดระยะเวลาในการเดินทาง และปัญหาการจราจรติดขัดได้เป็นอย่างดี

สำหรับผู้ปฏิบัติที่มีรถยนต์ส่วนตัว ก็ยังทำให้การเดินทางมาปฏิบัติธรรมที่วัดมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น เนื่องจากถนนวงศ์สว่างมีการเดินทางที่สะดวกสบาย ไม่มีปัญหาด้านการจราจร ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “สะดวกค่ะ ขับรถมาค่ะ รถไม่ติด ใกล้บ้าน”^{๔๑} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “สะดวก

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นางจรรณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ครับ ขับรถมาเองครับ มอเตอร์ไซค์บ้าง รถยนต์บ้าง”^{๔๒} แต่สำหรับผู้ปฏิบัติที่อยู่ไกลจากบริเวณวัด ถึงแม้จะเดินทางสะดวกก็ตาม แต่ก็ต้องใช้เวลาในการเดินทางพอสมควร ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เดินทางสะดวกค่ะ เพราะว่าโยมขับรถมาเอง แต่ก็ใช้เวลาพอสมควร”^{๔๓} ทั้งนี้ วัดมัจฉนิตการามมีพื้นที่บริเวณวัดกว้างขวาง ซึ่งสามารถที่จะรองรับผู้ปฏิบัติที่เดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัวได้ จึงทำให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกสะดวกที่จะนำรถยนต์ส่วนตัวมา เพราะหมดปัญหาในการหาที่จอดรถ

นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติที่ไม่สะดวกในการเดินทางมาปฏิบัติธรรมตามที่กล่าวมาแล้ว ก็สามารถที่จะเดินทางมาได้โดยมีคนรับส่ง ซึ่งส่วนใหญ่คนรับส่งก็จะเป็นบุคคลในครอบครัว เช่น คุณพ่อ เป็นต้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “พอจะสะดวกอยู่ค่ะ แฟนมาส่งบ้าง นั่งรถโดยสารประจำทางบ้าง แต่ถ้านั่งรถโดยสารประจำทางก็ต้องข้ามสะพานลอยแล้วก็เดินเข้ามาในวัด แต่ส่วนใหญ่แฟนจะมาส่ง เพราะข้ามสะพานลอยไม่ไหว”^{๔๔} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “สะดวกค่ะ คุณพ่อขับรถมาส่งค่ะ มาจากพญา พอดีมาเยี่ยมญาติในกรุงเทพฯ ก็เลยลองแวะมาปฏิบัติ”^{๔๕} ซึ่งการเดินทางมาโดยวิธีนี้ก็ถือได้ว่ามีความสะดวกเช่นเดียวกัน

จากการวิเคราะห์และสัมภาษณ์ สรุปประเด็นได้ว่า ด้านโครงสร้างป้ายะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนิตการาม โดยมีสาเหตุ ดังต่อไปนี้

การเดินทางมาไม่สะดวก เนื่องจากผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้น ความสะดวกจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตัดสินใจเลือกที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนิตการาม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนมากเลยค่ะ เพราะว่าเดินทางสะดวก”^{๔๖} เพราะถ้าหากสถานที่ปฏิบัติธรรมอยู่ไกลหรือเดินทางไม่สะดวก ก็อาจจะไม่สามารถเดินทางมาปฏิบัติธรรมได้เป็นประจำ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ ถ้าหากเดินทางไม่สะดวกก็อาจจะมาบ้างถ้ามีโอกาส แต่ที่มานี้ก็เพราะว่าใกล้บ้านด้วย”^{๔๗} สำหรับผู้ปฏิบัติที่สูงอายุการข้ามสะพานลอยเป็นสิ่งที่สร้างความลำบากในการเดินทางเป็นอย่างมาก ดังนั้น หากหลีกเลี่ยงการข้ามสะพานลอยได้ก็จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนค่ะ คือ เมื่อหลายปีก่อนเคยไปปฏิบัติอยู่ที่วัดเสนาหินอยู่ ๗ ปี พออายุมากเข้าชาก็ไม่ดี วัดเสนาหินนี่ตอนไปก็นั่งรถไปแล้วก็ต้องข้ามฝั้ขึ้นสะพานลอย ขากลับก็ต้อง

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศรีเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นางพรปัทม แก้วกิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ขึ้นสะพานลอยแล้วนั่งรถกลับ ก็เลยตัดสินใจว่าเราแก่แล้ว ไม่ไหวแล้ว ขึ้นสะพานลอยไม่ได้ ก็เลยมาวัดนี้ เพราะว่าไปไกลกว่านี้คงไม่ไหว”^{๔๘} วัดมัจฉันตการามมีพื้นที่บริเวณวัดกว้างขวาง สามารถที่จะรองรับผู้ปฏิบัติที่เดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัวได้ จึงทำให้ผู้ปฏิบัติหมดปัญหาในการหาที่จอดรถ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ เพราะเดินทางสะดวก ที่จอดรถก็สะดวก”^{๔๙} นอกจากนี้ สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตัดสินใจเลือกที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉันตการาม เพราะวัดในบริเวณใกล้เคียงไม่มีการจัดโครงการปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะว่าเดินทางสะดวกมาง่าย อีกอย่างหนึ่ง คือเดินทางมาปฏิบัติธรรมที่นี้อยู่ประจำ เพราะวัดแถวใกล้ ๆ เขาไม่มีโยมก็เลยต้องมาที่นี่”^{๕๐}

สถานที่ปฏิบัติธรรมอยู่ใกล้บ้าน ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตัดสินใจเลือกที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉันตการาม เพราะผู้ปฏิบัติให้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกสถานที่ปฏิบัติธรรมโดยเน้นการเลือกสถานที่ปฏิบัติที่อยู่ใกล้บ้านเป็นหลัก ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีครับ เพราะว่าบ้านผมก็อยู่ใกล้ ๆ แค่นี้เอง คือ บ้านผมมีสองที่ถ้ามาอยู่ที่นี่ก็จะมาวัดนี้ ถ้าอยู่อีกที่ก็จะไปวัดที่อยู่ใกล้ ๆ เน้นเอาใกล้เป็นหลัก”^{๕๑} เพราะถ้าสถานที่ปฏิบัติธรรมอยู่ไกลก็จะไม่เลือกที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉันตการาม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ ถ้าอยู่ไกลก็ไม่มาค่ะ เพราะว่าเลือกไปวัดใกล้ ๆ บ้านเท่านั้นเอง”^{๕๒} เนื่องจากสถานที่ปฏิบัติที่อยู่ใกล้บ้านนั้นทำให้การเดินทางมาปฏิบัติธรรมมีความสะดวก ไม่ต้องลำบากที่จะเดินทางไปปฏิบัติธรรมไกล ๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ เพราะว่าใกล้บ้าน มาง่าย เมื่อก่อนก็เคยคิดนะจะว่าทำไมวัดใกล้บ้านเราถึงไม่มีนะ เราจะได้ไม่ต้องก่อสร้างไปไกล ๆ เพราะว่าโยมก็ยึดมั่นทางนี้มาตั้งแต่หลานยังไม่เกิด”^{๕๓} เนื่องจากผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่ไม่เอื้ออำนวยในการเดินทางไกลเพื่อไปปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะว่าเราที่อายุเยอะแล้ว แล้วพอตีว่าวัดอยู่ใกล้บ้านก็เลยเลือกที่จะมาวัดนี้”^{๕๔} และเป็นที่แน่นอนว่าการเดินทางไกลย่อมสร้างความลำบากในการเดินทาง หากไม่มีคนรับส่ง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนค่ะ เพราะว่าถ้าไกลก็มาลำบาก นอกจากจะมีคนมารับมาส่ง เคยไปที่อื่นเหมือนกัน แต่เห็นมันไกลก็เลยไม่

^{๔๘} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นางจารุณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยุวณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

อยากไป”^{๕๕} นอกจากนี้การเดินทางไกลยังส่งผลทำให้เกิดความเหนื่อยล้าจากการเดินทาง ทำให้ผลของการปฏิบัติออกมาไม่ดีเท่าที่ควร ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ โยมเคยไปที่ไกล ๆ แล้วมันท้อ รู้สึกเหนื่อย เหนื่อยเดินทาง พอเราไปแล้วมันเหนื่อยมาก ๆ เราก็จะปฏิบัติได้ไม่ดี เพราะว่ามันเหนื่อย แต่ ถ้าเราไปใกล้ ๆ แล้วสะดวก เราจะไม่เหนื่อย การปฏิบัติของเราจะนิ่งมากกว่า ถ้าเราเหนื่อยแล้วจิตจะฟุ้งซ่าน”^{๕๖}

นอกจากนี้ยังมีผู้ปฏิบัติที่อยู่ไกลแต่มีความชอบที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม จึงตัดสินใจมาพักที่พักรักษาที่สำนักแม่ชีของวัดมัชฌันติการาม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะโยม ป่วยอยากมาปฏิบัติที่นี่ ก็เลยมาพักรักษาที่สำนักชีวัดนี้”^{๕๗}

อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนิกชนบางส่วนมีความเห็นว่าการเดินทางไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะถึงแม้ว่าสถานที่ปฏิบัติธรรมจะอยู่ไกล ผู้ปฏิบัติก็สามารถที่จะเดินทางไปปฏิบัติธรรมได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ เพราะที่ไกล ๆ ก็เคยไปมาหลายที่”^{๕๘} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ ถึงไกลกว่านี้ก็ไป เพราะแต่ก่อนก็ไปเรียนพระอภิธรรมอยู่ที่วัดมหาธาตุ”^{๕๙} แต่สาเหตุที่ตัดสินใจเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับวัดและพระอาจารย์ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ เพราะว่าที่จริงบ้านก็อยู่ใกล้กับวัดเสนาหิน แต่ว่าไปแล้วรู้สึกไม่ค่อยคุ้น คุ้นเคยอยู่แต่กับวัดนี้ แล้วก็คุ้นเคยกับพระอาจารย์ที่วัดนี้”^{๖๐}

สรุปได้ว่า การที่วัดมัชฌันติการามตั้งอยู่บริเวณถนนวงศ์สว่างที่มีเส้นทางจราจรสะดวก สบาย อีกทั้งยังตั้งอยู่ใกล้บริเวณสถานีรถไฟฟ้า จึงส่งผลให้สถานที่ปฏิบัติธรรมมีความสัปปายะ คือ มีความสะดวกสบายในการเดินทางของพุทธศาสนิกชนที่อยู่ห่างไกลและบริเวณใกล้เคียง จึงทำให้ระยะทางในการเดินทางเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม แต่อย่างไรก็ตาม มีพุทธศาสนิกชนเพียงบางส่วนมีความเห็นว่าระยะทางในการเดินทางไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับพระอาจารย์ภายในวัด ถึงแม้ว่าระยะทางในการเดินทางจะไกลก็ยังตัดสินใจที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

^{๕๕} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นางพรปักษ์ แก่กิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมิล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๔.๑.๓ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนด้านภัสสสัปปายะ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นด้านภัสสสัปปายะ หมายถึง ถ้อยคำที่ควรพูด เรื่องที่ควรนำมาสนทนากัน ซึ่งเปรียบได้กับแนวทางคำสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม พบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่าแนวทางคำสอนน่าเชื่อถือ มีความเหมาะสม เนื่องจาก ผู้ปฏิบัติมีความเชื่อมั่นในคำสอนตามที่ พระอาจารย์มาแสดงพระธรรมเทศนา ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่นค่ะ ท่านเทศน์ดี”^{๖๑} โดยมีเนื้อหาที่เหมาะสม กล่าวคือ มีเนื้อหาไปในทางที่ดี ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่นค่ะ คือคำสอนนี้สอนไปในทางที่ดี”^{๖๒} ซึ่งคำสอนของทางวัดมัชฌันติการาม นั้นก็เหมือนกับวัดอื่น ๆ โดยทั่ว ๆ ไป ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่นครับ ก็เป็นคำสอนที่ดี ก็เหมือนกันทั่วไปอย่างกับวัดสังฆทาน”^{๖๓}

การที่คำสอนของวัดมัชฌันติการามเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับวัดอื่น ๆ นั้นแสดงให้เห็นว่า คำสอนของวัดมัชฌันติการามเป็นคำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่นค่ะ เพราะว่า เป็นแนวทางของพระพุทธศาสนา”^{๖๔} ซึ่งแนวทางคำสอนของพระพุทธศาสนา นั้นเป็นการสอนให้ผู้ปฏิบัติรู้จักการสำรวมกาย วาจา ใจ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่นค่ะ เพราะเป็นแนวทางในทางพระพุทธศาสนา สอนให้เราปฏิบัติตนสำรวมจิตใจไว้”^{๖๕} อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติเพื่อสำรวมกาย วาจา ใจนั้นมีอยู่มากมายหลายวิธีด้วยกัน เช่น การบริกรรม พุท-โธ หรือการบริกรรม ยุบหนอ-พองหนอ เป็นต้น แต่ทั้งหมดนั้นก็คำสอนของพระพุทธเจ้าเหมือนกัน จึงทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเชื่อมั่นในคำสอนของวัดมัชฌันติการาม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่นค่ะ เพราะการบริกรรม พุท-โธ ทำให้จิตของเราเป็นสมาธิ แต่ที่เรียนมามากก็บอกว่าให้อยู่กับปัจจุบัน ที่เรียนมามากก็มีหลายแบบ แต่ที่นี้เหมือนจะเน้นสมถะมากกว่าค่ะ ทำให้จิตนิ่ง ซึ่งก็เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าเหมือนกัน”^{๖๖}

สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะสอนผู้ปฏิบัติ คือ การใช้คำสอนที่มีภาษาที่เข้าใจง่ายและเป็นคำสอนที่สามารถเข้าถึงผู้ปฏิบัติได้ทุกเพศและทุกวัย หรือมีการอธิบายขยายความเพื่อให้ผู้ปฏิบัติฟังแล้วเกิดเข้าใจมากขึ้น ซึ่งวัดมัชฌันติการามได้คำนึงถึงจุดนี้จึงได้มีการอธิบาย

^{๖๑} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๒} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศรีเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์ นางจารุณี ศรีเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ขยายความควบคู่ไปกับการสอน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่นค่ะ เพราะว่าเป็นแนวทางคำสอนของพระพุทธเจ้าจริงแท้เลย ท่านจะเอาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาสอนเป็นหลัก แล้วท่านก็ไปเรียนเพิ่มเติมมาจากหลวงพ่อวิริยงค์ นี่ก็ดี สงบเร็วดี มีความสุข เวลาท่านอธิบายมาก็เข้าใจง่าย”^{๖๗} นอกจากนี้ ทางวัดมณีรัตนการามได้ใช้วิธีการสอนโดยสอดแทรกธรรมะในระหว่างการพูดคุยหรือบรรยาย ซึ่งธรรมะที่ใช้ก็เป็นธรรมะเบื้องต้น เพื่อให้ผู้ปฏิบัติฟังแล้วเข้าใจง่าย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่นค่ะ เท่าที่ฟังท่านก็ใช้ความเป็นกันเองกับญาติโยม แล้วท่านก็สอดแทรกธรรมะเข้ามาเรื่อย ๆ อะไรแบบนี้ ท่านก็จะใช้ธรรมะที่ง่าย ๆ เพื่อให้โยมเข้าใจง่ายขึ้น เพียงแต่ว่าอาจจะเป็นธรรมะเบื้องต้น ยังไม่ได้ลึกอะไรมากมายสักเท่าไร ก็ฟังได้ง่ายเข้าใจดี”^{๖๘}

ทั้งนี้ การปฏิบัติธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติพึงรู้ได้ด้วยตนเอง ดังนั้น หากผู้ปฏิบัติมีความเชื่อมั่นและปฏิบัติตามคำสั่งสอนแล้วก็สามารถที่จะรับรู้ถึงผลของการปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่นค่ะ เพราะเป็นแนวทางคำสอนของพระพุทธศาสนา แล้วก็เชื่อในสิ่งที่ตัวเองรู้เอง เห็นเอง ปฏิบัติเองด้วย”^{๖๙} ซึ่งผลของการปฏิบัติธรรมนั้นจะช่วยทำให้ผู้ปฏิบัติลดอารมณ์ที่รุนแรงลงได้ มีความรู้สึกเกรงกลัวต่อบาป และละในสิ่งที่ไม่ดีทั้งทางกาย วาจา ใจ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่นค่ะ เพราะคำสอนก็คล้าย ๆ กัน แต่คำสอนที่ส่วนใหญ่ก็จะเทศน์ใกล้ตัว เช่น ท่านไปจุดธูปมากี่จะมาเล่าประสบการณ์ ไม่ว่าเจออะไรก็แล้วแต่ให้ พุท-โธ เข้าไว้ เพราะจากที่โยมเคยขี่มอเตอร์ไซด์ เวลาตอนนี้พอเอาไปใช้กับชีวิตประจำวันก็จะตั้งใจเราได้ว่า จากที่เราจะคิดอะไรไม่ดีเราก็จะถอย เพราะว่ามันกลัวบาป กลัวเป็นเวรเป็นกรรม มันก็ช่วยได้มากเลย ถ้าพูดแล้วก็ประมาณ ๗๐ : ๓๐”^{๗๐} ซึ่งคำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนานั้น นอกเหนือจากการนำไปปฏิบัติด้วยตนเองแล้วยังสามารถที่จะนำไปปฏิบัติกับครอบครัวได้อีกด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่นค่ะ แล้วก็นำไปปฏิบัติ เพราะว่าเราก็นับถือศาสนาพุทธ แล้วก็ยึดถือพระพุทธเจ้าเป็นหลัก นำไปปฏิบัติแล้วก็ได้ผลทั้งในส่วนตัวแล้วก็ส่วนครอบครัว”^{๗๑} นอกเหนือจากการนำไปปฏิบัติด้วยตนเองและครอบครัวตามที่กล่าวมาแล้ว คำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนายังสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อประยุกต์ใช้ในการทำงานและดำรงชีวิตประจำวันได้อีกด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่นค่ะ เพราะเป็นแนวทางคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งส่วนมากท่านก็เอาจากหนังสือตำรับตำราสอน อีกอย่างคำสอนของพระพุทธเจ้าก็เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์อยู่แล้ว ก็ใช้ได้อยู่แล้ว สามารถนำไปใช้ได้ทุก ๆ อย่างไม่ว่าจะเป็นการทำงาน หรือการอบรม

^{๖๗} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นางพรปัทม์ แก้วกิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๙} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวแอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมิล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สั่งสอนลูก หรือใช้ในชีวิตประจำวัน”^{๗๒} และเมื่อผู้ปฏิบัติได้เห็นผลของการปฏิบัติดังนี้แล้ว ก็จะเป็น การทำให้คำสอนมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่น เพราะเท่าที่ฟังมา ศึกษามาก็ เป็นแนวทางของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติก็เห็นจริงเห็นจัง น่าเชื่อถือได้”^{๗๓}

นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติบางกลุ่มยังมีความเชื่อมั่นในคำสอนตามแนวปฏิบัติของครูบาอาจารย์ ที่ตนมีความเคารพและนับถือ ดังนั้น การที่วัดมัชฌันติการามใช้การปฏิบัติตามแนวคำสอนของหลวง พอวิริยงค์ สิรินธโร จึงทำให้ผู้ปฏิบัติกลุ่มนี้เกิดความเชื่อมั่น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมั่นค่ะ เพราะว่าป็นแนวทางของหลวงปู่วิริยงค์ด้วยค่ะ”^{๗๔} เนื่องจาก ครูบาอาจารย์ที่ปฏิบัติตามแนวของ พระกรรมฐานสายป่านั้นเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน จึงทำให้ผู้ปฏิบัติมีความ เชื่อมั่น เพราะคำสอนของท่านจะเป็นคำสอนที่เป็นไปในทางเดียวกัน คือ เป็นไปตามแนวทางของ พระพุทธศาสนา ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ก็เหมาะสมนะคะ หมายถึงว่าท่านไม่ได้บอกว่าทำบุญวันนี้ ทำบุญร้อยหนึ่งได้หนึ่งล้าน คือ ไม่ใช่สายแบบนั้น ที่ท่านสอนมาก็ดี ก็เข้าใจได้ หนังสือเล่มไหน ๆ ก็ สอนแบบนี้ อีกร้อยอย่างก็เชื่อมั่นค่ะ เพราะสายนี้ก็เป็นสายพระป่าก็เชื่อมั่นอยู่แล้ว”^{๗๕}

จากการวิเคราะห์และสัมภาษณ์ สรุปประเด็นได้ว่า ด้านภัสสสัปปายะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อ แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม โดยมีสาเหตุ ดังต่อไปนี้

คำสอนของวัดมัชฌันติการามเป็นคำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง โดยไม่มีการบิดเบือนความจริงแต่อย่างใด ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ เพราะว่าถ้าเกิดสอนแบบ ทำบุญหนึ่งร้อยได้หนึ่งล้านโยมก็จะไม่มา”^{๗๖} ทั้งนี้ ยังใช้คำสอนตามแนวทางการปฏิบัติแบบการ บริกรรม พุท-โธ ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติโดยทั่วไปที่ผู้ปฏิบัติทุกคนสามารถที่จะปฏิบัติตามได้ ดังคำ ให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ เพราะที่นี้ใช้แนว พุท-โธ ก็เป็นแนวที่สากลส่วนใหญ่เขาก็ใช้ พุท-โธ กัน ซึ่ง พุท-โธ ก็คืออยู่แล้ว”^{๗๗}

วัดมัชฌันติการามมีการเลือกใช้คำสอนที่มีความเข้าใจง่าย เหมาะกับผู้ปฏิบัติทุกเพศทุกวัย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ ท่านสอนดีมาก รู้สึกว่าเข้าใจง่าย”^{๗๘} จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว แสดงให้

^{๗๒} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยวนะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์ นางพรปัทม แก้วกิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ตลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

เห็นว่า การใช้คำสอนที่มีความเข้าใจง่ายทำให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกไม่น่าเบื่อในการปฏิบัติ และยังส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกชอบในการฟังธรรมะอีกด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “พอมีสวนคะ เพราะฟังเข้าใจดี เลยอยากจะมาฟังบ่อย ๆ”^{๗๙} ทั้งนี้ เนื้อหาโดยส่วนใหญ่ที่ทางวัดมัชฌันติกการามใช้ในการสอนก็เพื่อที่จะมุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัตินั้นทำความดีละเว้นความชั่ว ซึ่งเป็นคำสอนที่เป็นหัวใจหลักของพระพุทธศาสนา ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลคะ เพราะว่าท่านสอนเข้าใจง่าย สอนใช้ได้ โดยส่วนมากก็จะสอนให้เราทำดีละเว้นสิ่งชั่ว”^{๘๐} และในการใช้คำสอนที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกว่าตนเองสามารถที่จะปฏิบัติตามได้ และมีความรู้สึกที่อยากจะปฏิบัติตามคำสอนนั้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีคะ ท่านสอนดี เราก็คงจะปฏิบัติ อันไหนดีเราก็อามาใส่ใจ”^{๘๑} สาเหตุที่วัดมัชฌันติกการามใช้คำสอนที่เข้าใจง่ายนั้น เพราะหากใช้คำสอนที่ลึกซึ่งมากเกินไปก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจได้ยาก อีกทั้งผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่อยู่ในขั้นเริ่มต้นของการปฏิบัติ ซึ่งควรจะเริ่มต้นด้วยความรู้และความเข้าใจ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนคะ เพราะว่าท่านเทศน์เข้าใจง่าย ถ้าหากเทศน์แบบลึกซึ่งมันก็เกินไปที่คนทั่วไปจะเข้าใจได้ แม้แต่พระบางรูปท่านก็ยังไม่เข้าใจถึงขนาดนั้นเลย แล้วคนก็เชื่อว่ามาบรรลוצะไรขนาดนั้น เป็นไปไม่ได้หรอกคะ”^{๘๒} และสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ควรคำนึงถึงในการเลือกใช้คำสอนนั้นก็คือ ไม่ควรที่จะใช้คำที่เป็นภาษาบาลีมากเกินไป เพราะผู้ปฏิบัติที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ทางภาษาบาลีฟังแล้วไม่เกิดความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย แต่หากจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษาบาลีเพื่อประกอบในการแสดงพระธรรมเทศนาหรือการบรรยายก็ควรที่จะมีการอธิบายขยายความเป็นภาษาไทย เพื่อที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลคะ ท่านสอนเข้าใจง่าย คือ เราฟังแล้วเข้าใจ ท่านไม่ได้อธิบายไปทางบาลีอย่างเดียว ท่านพูดกลาง ๆ ไม่พูดภาษาบาลีมาก แล้วท่านก็จะอธิบาย เพราะว่าถ้าท่านใช้คำภาษาบาลีล้วนเราก็ไม่เข้าใจไม่อย่างนั้นเราก็ต้องมานั่งนึกว่ามันคืออะไร เพราะว่าเราไม่ได้เรียนบาลีมา”^{๘๓}

คำสอนของวัดมัชฌันติกการาม เป็นคำสอนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเห็นผลจริงเมื่อผู้ปฏิบัตินำไปปฏิบัติตามแล้วสามารถช่วยทำให้ผู้ปฏิบัติมีอารมณ์รุนแรงลดลง ใจเย็นขึ้น ไม่มโห่งง่าย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีคะ เพราะว่า เข้าใจง่าย ปฏิบัติได้จริงแล้วได้ผลกับตัวเราเอง ทำให้เราใจ

^{๗๙} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยูวนะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมถ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

เย็นขึ้น อารมณ์ดีขึ้น ไม่โมโหง่าย”^{๘๔} ส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ปฏิบัตินำคำสอนไปปฏิบัติตาม เนื่องจากมีต้นแบบเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ ซึ่งตัวอย่างที่ดีก็คือพระอาจารย์ผู้สอนธรรมะให้แก่ผู้ปฏิบัตินั่นเอง เมื่อผู้สอนปฏิบัติตนตามที่สอนได้ผู้ปฏิบัติก็จะเกิดความเชื่อมั่นว่าคำสอนนั้นสามารถที่จะปฏิบัติได้จริง เห็นผลจริง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ คือ เราดูพระอาจารย์ท่านเป็นตัวอย่าง ไม่ว่าพระอาจารย์ท่านจะเหนื่อยหรือจะอะไร พระอาจารย์ท่านก็จะยิ้มอย่างเดียว แล้วทุกอย่างก็ผ่านไปด้วยดี พระอาจารย์ท่านจะเทศน์ใกล้ตัวมากกว่า เข้าใจง่าย ไม่ว่าอะไรก็แล้วแต่เราจะต้องเจอ ไม่ว่าเจ็บ เกิด ป่วย หรือว่าเจอคนอย่างโน้นอย่างนี้ไม่มีใครหนีพ้น แต่เราหยุดตัวเราได้ คือ หยุดที่ใจเรา หยุดที่ปากเรา ถ้าเราไม่ต่อมันก็จบ อีกอย่างถ้าหากว่าเทศน์ลึกไปโยมก็แปลไม่ออกจริง ๆ นะ แต่ถ้าเทศน์ใกล้ตัวทุกคนจะต้องเจออย่างโน้น ทุกคนจะต้องเจออย่างนี้ มันเป็นเรื่องมาให้เรา พุท-โธ เข้าไว้ พุท-โธ อย่างเดียว อย่างที่ท่านเทศน์มาอย่างนี้ เวลาเราเจออะไรเราก็ต่องในใจอย่างเดียว พุท-โธ พุท-โธ พุท-โธ”^{๘๕}

อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนิกชนบางส่วนมีความเห็นว่าคำสอนไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะถึงแม้ว่าวัดมัชฌันติการามจะใช้แนวทางการปฏิบัติอื่นที่ไม่ใช่การบริกรรม พุท-โธ ก็ยังเลือกที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เนื่องจากมีความตั้งใจที่จะมาปฏิบัติด้วยจิตเป็นกุศล ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ เพราะว่าไม่ว่าจะแนวไหนก็มา เพราะว่าเราตั้งใจจะมาแล้ว จิตเราก็คือเป็นกุศล คือ เจตนาเราดี เรามาดี”^{๘๖} ซึ่งผู้ปฏิบัติส่วนหนึ่งเลือกที่จะมาปฏิบัติเพื่อเป็นการสร้างบุญสร้างกุศล สังสมไว้ใช้ในภายภาคหน้า จึงส่งผลให้คำสอนของวัดมัชฌันติการามไม่มีผลต่อการตัดสินใจมาปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลครับ จะสอนอย่างไรก็มา เราคิดว่าเราก็อายุเยอะแล้วใกล้จะกลับบ้านเก่าแล้ว”^{๘๗} แต่สาเหตุหนึ่งที่ผู้ปฏิบัติตัดสินใจมาเพราะวัดมัชฌันติการามใช้คำสอนที่มีความเข้าใจง่าย ไม่ใช่ภาษาทางการมากเกินไป ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ จะสอนแนวไหนก็มา แล้วสิ่งที่ท่านสอนก็เข้าใจง่ายภาษาง่าย คือ ไม่เป็นทางการมากเกินไป”^{๘๘} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ แต่ที่นี้ก็สอนเข้าใจง่ายค่ะ เพราะท่านสอนแบบธรรมดา ๆ ไม่ต้องใช้ภาษาอะไรมากมาย ก็ดีค่ะ เพราะโยมเคยไปหลายวัด วัดสังฆทานโยมก็เคยไป”^{๘๙} และสำหรับผู้ปฏิบัติบางส่วนก็เลือกที่จะมาปฏิบัติเพราะอยู่บริเวณใกล้วัด ดังนั้น คำสอนจึงไม่มีผลต่อ

^{๘๔} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๖} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญาอุท, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศรีเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นางจารุณี ศรีเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

การตัดสินใจไม่ว่าจะสอนอย่างไรก็ตาม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีส่วนค่ะ โยมเคยไปปฏิบัติแบบ ยุบ-หนอ พอง-หนอ ของหลวงพ่ोजรัญ มันดูยากกว่า มันสงบช้า แต่ถ้าเป็นแบบ พุท-โธ ของหลวงพ่ोजริยังค์ ยังก้ที่ท่านอาจารย์บุญยอดเอามาสอนนี้รู้สึกว่ามันนิ่งเร็ว มีความสุข สงบ ถึงแม้ที่นี่จะใช้แบบ ยุบ-หนอ พอง-หนอ ของหลวงพ่ोजรัญ โยมป้าก็มาเพราะว่าเราอยู่ที่นี้สอนแบบไหนก็ต้องมา”^{๙๐}

สรุปได้ว่า การที่วัดมัชฌันติการามใช้การปฏิบัติตามแนวทางของหลวงพ่ोजริยังค์ สิรินธโร ซึ่งเป็นคำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา โดยมีการเลือกใช้ธรรมะและภาษาที่มีความเข้าใจง่าย คือ เป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการมากจนเกินไป ประกอบกับการอธิบายขยายความ จึงส่งผลให้คำสอนของวัดมัชฌันติการามมีความสัปปายะ คือ ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความชอบ เพราะฟังแล้วมีความเข้าใจ และอยากที่จะนำไปปฏิบัติตาม ซึ่งเมื่อนำไปปฏิบัติตามแล้วก็เห็นผลได้จริง จึงทำให้แนวทางคำสอนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม แต่อย่างไรก็ตาม มีพุทธศาสนิกชนเพียงบางส่วนมีความเห็นว่าแนวทางคำสอนไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เนื่องจากถึงแม้ว่าวัดมัชฌันติการามจะใช้แนวทางคำสอนแบบใดก็ตาม หากเป็นคำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนาผู้ปฏิบัติก็ยังตัดสินใจที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

๔.๑.๔ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนด้านบุคคลสัปปายะ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ หมายถึง บุคคลผู้ไม่ชอบพูดเรื่องติรฉานกถา เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติมีศีล ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ด้าน ดังนี้

๔.๑.๔.๑ ด้านพระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรม หมายถึง พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่าพระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรม มีความรู้ ความสามารถ และมีความเหมาะสม เนื่องจากพระอาจารย์ผู้สอนจบการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก จึงทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเชื่อมั่นในพระอาจารย์ผู้สอน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีความรู้เหมาะสมค่ะ เพราะอย่างท่านพระมหาบุญยอด ท่านก็เรียนจบปริญญาเอก และยังมีพระที่เรียนจบปริญญาโทอีกหลายองค์”^{๙๑} ถึงแม้พระอาจารย์ผู้สอนบางรูปจะไม่ได้จบการศึกษาในระดับสูงแต่ก็มีความรู้ในการปฏิบัติ สามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมนะคะ แต่ละท่านที่มาท่านก็มีความรู้ถึงทุกองค์”^{๙๒}

^{๙๐} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๑} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยุวณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมถ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

และคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีความรู้ครับ ท่านพระมหายอดก็ใช้ได้แล้ว มีความรู้ทุกองค์ครับ”^{๙๓} ซึ่งในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัตินั้นก็ขึ้นอยู่กับความถนัดของพระอาจารย์ผู้สอนแต่ละรูป ดังนั้นรูปแบบของการถ่ายทอดความรู้ก็จะแตกต่างกันออกไป ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ แต่ว่าพระอาจารย์แต่ละองค์ก็มีแนวแต่ละแบบ เราก็ต้องพยายามที่จะทำความเข้าใจในการเข้าถึงท่าน”^{๙๔}

นอกจากความรู้ของพระอาจารย์ผู้สอนแล้ว ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่มีผลต่อผู้ปฏิบัตินั้นก็คือ ความสามารถของพระอาจารย์ผู้สอนในการถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติ รวมถึงความสามารถในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหาบุญยอด สุขโม ผู้รับผิดชอบโครงการปฏิบัติธรรม ที่ผู้ปฏิบัติมองเห็นถึงความสามารถ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ ท่านอาจารย์ยอดมีความสามารถมากสุดยอดจริง ๆ สมชื่อ หลวงพ่อก็ดี”^{๙๕} ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ ท่านมีความรู้ดี อย่างเช่นท่านอาจารย์ยอดนี้ท่านเก่ง มีความสามารถ”^{๙๖} เนื่องจากท่านมีความสามารถในการที่จะถ่ายทอดความรู้โดยให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเข้าใจได้ง่าย ซึ่งในเวลาการสอนจะอธิบายโดยการยกตัวอย่างเพื่อช่วยเสริมให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจง่ายขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะว่าเวลาท่านสอนอะไรท่านก็จะยกตัวอย่างได้เข้าใจง่าย ทำให้เข้าใจแล้วก็ปฏิบัติได้ง่ายขึ้น”^{๙๗} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีความรู้เหมาะสมค่ะ ท่านสอนให้เราทำอะไร ท่านก็จะสอนแบบเข้าใจง่าย เวลาที่ท่านสอนให้เราฟัง อธิบายให้เราฟัง เราเข้าใจง่าย”^{๙๘} ทั้งนี้ การสอนโดยให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเข้าใจได้ง่ายจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้ และจะเป็นการช่วยส่งผลให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกเชื่อมั่นในการที่จะปฏิบัติธรรมต่อไป ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ใช่ค่ะ เพราะว่าท่านบรรยายดีทุกองค์ เช่น เรื่องประวัติของพระพุทธเจ้า และธรรมะเรื่องอื่น ๆ ก็ทำให้เรารู้ทุกอย่าง ท่านสอนอะไร เราก็ปฏิบัติได้ ตามที่ท่านบอก”^{๙๙}

ปัจจัยที่มีความสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่พระอาจารย์ผู้สอนจะต้องมี คือ ประสบการณ์จากการปฏิบัติของตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเลื่อมใส ศรัทธา ในตัวของพระอาจารย์ผู้สอน ซึ่งการสอนโดยนำประสบการณ์มาถ่ายทอดจะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติม นอกเหนือจากความรู้ในตำรา และยังเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติที่ดีให้แก่ผู้ปฏิบัติอีกด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ

^{๙๓} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศรีเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์ นางจรรุณี ศรีเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๖} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

เพราะที่ท่านมาเทศน์ท่านก็นำประสบการณ์มาเทศน์ แสดงให้เห็นว่าท่านปฏิบัติเดินทางสายกลางไม่ยึดติด ที่โยมมาที่นี่โยมมาปฏิบัติ อยากสะสมเสบียงบุญอย่างที่ท่านเทศน์ไว้ คือ สะสมเสบียงบุญไว้ค่อย ๆ หยอดน้ำ ค่อย ๆ เติมน้ำ เหมือนที่ท่านเคยเทศน์ไว้”^{๑๐๐} และด้วยเหตุนี้ ทางวัดมัชฌันติการาม จึงได้มีการจัดแสดงพระธรรมเทศนาโดยพระกรรมฐานในทุกวันอาทิตย์สิ้นเดือน เพื่อมาบรรยายถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติจากประสบการณ์ตรงขององค์แสดงธรรม ซึ่งจะเป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติได้มีความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ ซึ่งห้องปฏิบัติธรรมที่นั่นะคะเดือนหนึ่งก็จะมีพระกรรมฐานจากต่างจังหวัดมาเทศน์ พระกรรมฐานแต่ละองค์ท่านก็จะมีวิธีการที่ท่านจะเทศน์ที่แตกต่างกันไป มันก็เป็นความรู้ที่ทำให้เรารู้เพิ่มเติมมากขึ้น ไม่ใช่เฉพาะแค่พระที่วัดนี้นั่น”^{๑๐๑}

ทั้งนี้ การที่พระอาจารย์ผู้สอนได้ผ่านการอบรมหลักสูตรครูสมาธิของหลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร ยังเป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเชื่อมั่นในพระอาจารย์ผู้สอนมากยิ่งขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะว่าท่านได้ไปเรียนมาจากหลวงพ่อวิริยงค์ หลวงพ่อบอกสอนแบบนี้ท่านก็เลยมาสอนต่อ รู้สึกว่าดีนะค่ะ คือ ท่านมีความรู้ในส่วนที่ท่านนำมาสอน”^{๑๐๒} เนื่องจากการที่พระอาจารย์ผู้สอนได้ผ่านการอบรมหลักสูตร จะทำให้การสอนมีความเป็นเอกภาพ คือ มีแนวการสอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ โยมเคยไปบวชหลายที่เหมือนกัน ทุกที่ที่ท่านก็จะสอนแบบนี้เหมือนกันค่ะ”^{๑๐๓} ดังนั้น จากคำสัมภาษณ์ตามที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่าพระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการามนั้น มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ ทั้งวิญญูและคุณวิญญูท่านก็มีความรู้ความสามารถดีค่ะ ก็เหมาะสม”^{๑๐๔} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะว่าถ้าเทียบแล้วก็ได้คุณภาพในความรู้ ความสามารถ”^{๑๐๕}

จากการวิเคราะห์และสัมภาษณ์ สรุปประเด็นได้ว่า ด้านบุคคลสัปปายะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม โดยมีสาเหตุ ดังต่อไปนี้

พระอาจารย์ผู้สอนปฏิบัติของวัดมัชฌันติการาม เป็นผู้มีอริยาศยดี มีการดูแลเอาใจใส่ญาติโยมผู้เดินทางมาปฏิบัติธรรม จึงทำให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกอบอุ่นที่ได้รับการต้อนรับและดูแลเป็นอย่างดี ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนค่ะ เพราะท่านเป็นคนมีอริยาศยดี เอาใจใส่ญาติโยมดี ดูแล

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ นางพรปักษ์ แก้วกิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ดี”^{๑๐๖} รวมถึงการที่พระอาจารย์ผู้สอนมีเมตตาและให้ความเป็นกันเองกับญาติโยมผู้ปฏิบัติ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนค่ะ เพราะว่าพระอาจารย์ท่านเป็นกันเองดี และท่านก็มีเมตตาด้วย”^{๑๐๗} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะหากพระอาจารย์ท่านไม่อยู่ก็ต้องพิจารณาก่อน เพราะเราผูกพันกันแล้ว เพราะเรามาแล้วใจเราได้เมตตาจากพระอาจารย์ที่อยากให้ลูกศิษย์ปฏิบัติ คือ พระอาจารย์ท่านอยากให้ญาติโยมมาปฏิบัติโดยไม่หวังสิ่งใด เพียงแค่อยากให้ญาติโยมนำไปใช้เพื่อให้ได้จิตสงบ ก็เลยนับถือศรัทธา”^{๑๐๘} นอกจากนี้พระอาจารย์ผู้สอนยังมีความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นพระที่ดีดำรงตนอยู่ในพระธรรมวินัย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะท่านเป็นคนที่ย่อมน้อมถ่อมตน เป็นพระที่ดี อธิษฐานดี”^{๑๐๙} ทั้งนี้การปฏิบัติตนของพระอาจารย์ผู้สอนยังมีความเรียบง่าย จึงทำให้ผู้ปฏิบัติมองเห็นแล้วรู้สึกเลื่อมใสศรัทธา มาแล้วเกิดความสุขสบาย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนมาก เพราะชอบความเรียบง่ายของพระแล้วก็โยม มาแล้วทำให้สบายใจ”^{๑๑๐} อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าพระอาจารย์ผู้สอนจะมีผลต่อแรงจูงใจของผู้ปฏิบัติ แต่ผู้ปฏิบัติก็ไม่ได้มีความยึดติดในตัวบุคคล เพราะมาเพื่อต้องการที่จะมุ่งเน้นการปฏิบัติ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ ทำให้เราอยากมาปฏิบัติจะได้ไม่ต้องไปแสวงหาที่ปฏิบัติไกลบ้าน อีกอย่างหนึ่งท่านก็ใจดีค่ะ อธิษฐานดี พุดเก่ง แต่ก็ไม่ได้ยึดติด เพราะว่าอยู่ที่หลักการปฏิบัติของแต่ละคน”^{๑๑๑} ดังนั้น ถึงแม้ว่าพระอาจารย์รูปใดจะมาสอนก็ตามผู้ปฏิบัติก็ยังเลือกที่จะมาปฏิบัติธรรม เพราะผู้ปฏิบัติมีความตั้งใจที่จะมาฟังธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนค่ะ พระอาจารย์ก็ดี แต่ก็ไม่ได้ชอบถึงขนาดนั้น เพราะว่าเราตั้งใจมาฟังธรรมค่ะ จะองค์ไหนก็ได้ เราไม่ได้มาติดองค์นั้นองค์นี้ ไม่ใช่อย่างนั้น เพราะทุกองค์ก็เทศน์ดีเรา ก็เอาไปปฏิบัติกับตัวเรา”^{๑๑๒}

พระอาจารย์ผู้สอนมีอธิษฐานดี มีความเป็นกันเอง จึงทำให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกคุ้นเคยและสนิทสนมกับพระอาจารย์ผู้สอน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะว่าโยมมีความสนิทสนมกับพระ แล้วพระแต่ละองค์ก็เทศน์ดี ชอบค่ะ”^{๑๑๓} นอกจากนี้การที่พระอาจารย์ผู้สอนเคยช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ญาติโยมก็มีส่วนช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีความเลื่อมใสศรัทธา และอยากที่จะมาปฏิบัติธรรม

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ นางพรภักษ์ แก้วกิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยุวณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ นางจารุณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ดั่งคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะสนิทกับพระอาจารย์ เพราะท่านเคยนำน้องชายมาดูแลตอนบวชเป็นพระ แล้วก็ส่งให้เรียนหนังสือด้วย อีกอย่างท่านก็ใจดีด้วย”^{๑๑๔} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลมากครับ เพราะผมก็รู้จักแล้วก็สนิทกับหลวงพ่อดุสิต ส่วนพระมหาบุญยอดท่านก็มีบุญคุณกับผมมาก อย่างเช่นตอนที่ผมขี่มอเตอร์ไซด์แล้วเกิดอุบัติเหตุนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาล ๕ วัน พระมหาบุญยอดท่านก็ไปเยี่ยม และได้สวดมนต์ให้ที่โรงพยาบาล พอฟื้นขึ้นมาผมก็เลยต้องมาปฏิบัติธรรม”^{๑๑๕}

พระอาจารย์ผู้สอนมีความน่าเคารพ นับถือ อันเกิดมาจากการมีจริยาวัตรและปฏิบัติที่งดงาม จึงเป็นการสร้างความศรัทธาให้แก่ผู้ปฏิบัติ ดั่งคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ มีส่วนทำให้ชอบมาที่นี่ เพราะว่าเคารพหลวงพ่อดุสิต หลวงพ่อดุสิตท่านมีปฏิปทางาม ส่วนใหญ่คนที่เข้ามาที่นี่ก็เพราะว่าหลวงพ่อดุสิตท่านน่านับถือมาก ขนาดโยมอยู่ที่อื่นมาเห็นปฏิปทาของท่านก็ไม่อยากจะจากไป ศรัทธาท่านจับจิตจับใจ เลยมาพักอาศัยปฏิบัติธรรมที่นี่”^{๑๑๖}

พระอาจารย์ผู้สอนรวมทั้งพระภิกษุภายในวัดให้ความร่วมมือในการจัดโครงการปฏิบัติธรรม คือ มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางวัดจัดขึ้น เช่น ร่วมกันสวดมนต์ เป็นต้น ดั่งคำให้สัมภาษณ์ว่า “ท่านอภัยาศัยดี รู้สึกมีความคุ้นเคย อีกอย่างหนึ่งเวลาสวดมนต์พระจะมาร่วมสวดมนต์กันเยอะ”^{๑๑๗} จึงส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมองเห็นแล้วมีความอบอุ่น ปลื้มปิติ มีความสุข และอยากที่จะมาปฏิบัติ ดั่งคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ คือ พระที่วัดนี้ลงมาสวดมนต์กันเยอะ พอเราเห็นแล้วทำให้เราอยากมา เพราะว่ามันอบอุ่น เหมือนไม้คอตเดียว แต่ที่มาวัดเราไม่ได้มาเพราะติดพระ แต่เรามาแบบวัดใจ ทำให้เราตั้งใจ เรียกว่าให้เราได้ปฏิบัติแล้วสบายใจ ถึงใครจะมาสอนก็มาอยู่”^{๑๑๘}

พระอาจารย์ผู้สอนเป็นพระนักพัฒนาที่สร้างความเจริญให้กับวัดและพระพุทธศาสนา ดั่งคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะหลวงพ่อดุสิตท่านอภัยอาศัยดีมาก และท่านยังเป็นพระนักพัฒนา ตั้งใจที่จะให้พระพุทธศาสนาเจริญ อีกทั้งยังนำเด็ก ๆ มาบวชเรียนในพระพุทธศาสนาเพื่อให้สืบทอดพระพุทธศาสนา”^{๑๑๙} และเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ไม่ล้าสมัย ดั่งคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ มีผลในที่นี่หมายความว่าท่านเป็นผู้นำที่ถูกต้องและไม่ล้าสมัย”^{๑๒๐}

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สรุปได้ว่า วัดมณีนิมิตการามมีความสัปปายะในด้านบุคคล เนื่องจาก พระอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ที่เหมาะสมในการที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่พระอาจารย์ผู้สอนมีอัธยาศัยดี มีความเป็นกันเอง มีเมตตาในการช่วยเหลือและสงเคราะห์ญาติโยมผู้ปฏิบัติ และเป็นพระนักพัฒนาที่สร้างความเจริญให้แก่พระพุทธศาสนา จึงทำพระอาจารย์ผู้สอนให้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิมิตการาม

๔.๑.๔.๒ ด้านกลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม หมายถึง พุทธศาสนิกชนที่เดินทางมาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิมิตการาม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติตัดสินใจเลือกที่จะมาปฏิบัติธรรม เนื่องจาก ผู้ปฏิบัติบางส่วนตัดสินใจเลือกที่จะมาปฏิบัติธรรมเพราะมีบุคคลในครอบครัวชวนมา โดยทราบข่าวจากการที่น้องทำบุญใส่บาตรในตอนเช้าเป็นประจำ จึงตัดสินใจเข้ามาปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ใช่ค่ะ พอที่บ้านน้องอยู่ใกล้ ๆ ใส่บาตรพระที่วัดนี้ประจำ โยมมาที่นี่ก็เลยทำตาม พอทราบว่ามีการปฏิบัติธรรมจึงมาปฏิบัติธรรมที่นี่”^{๑๒๑} หรือมีน้ำสาวเป็นผู้ชักชวนเข้าวัดมาปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีน้ำสาวชวนมา จึงตัดสินใจมาค่ะ พอมาแล้วเลยปฏิบัติมาเรื่อย”^{๑๒๒} หรือผู้ปฏิบัติบางท่านมีน้องสาวที่ชักชวนให้ลองมาบวชชีพราหมณ์ในช่วงวันสำคัญต่าง ๆ แล้วก็ความพอใจจึงมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิมิตการามเป็นประจำ ทั้งนี้เพราะมีญาติพี่น้องที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดอีกด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีน้องสาวชวนมาค่ะ น้องสาวชวนมาบวชชีพราหมณ์เลยมาเป็นประจำ เพราะมีญาติพี่น้องอยู่ที่นี่”^{๑๒๓} หรือผู้ปฏิบัติบางท่านมีป้าชักชวน จึงตัดสินใจที่จะมาปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีป้าชวนมาค่ะ เลยตัดสินใจมาปฏิบัติธรรม”^{๑๒๔} ทั้งนี้ เมื่อผู้ปฏิบัติถูกชักชวนมาก็อาจจะมีการชักชวนผู้อื่นมาเพิ่มเติมอีกด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีครับ ก่อนหน้าที่จะประสบอุบัติเหตุภรรยาชวนมาจึงมาเป็นเพื่อน เวลามาก็มากับภรรยาและหลาน”^{๑๒๕}

ผู้ปฏิบัติบางส่วนตัดสินใจเลือกที่จะมาปฏิบัติธรรมเพราะมีเพื่อนชวนมา เนื่องจากมีเพื่อนที่มีความคุ้นเคยและรู้จักกับเจ้าสำนักชีภายในวัดมณีนิมิตการาม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีเพื่อนพามาค่ะ ช่วงแรกก็ไป ๆ มา ๆ เพราะว่ามีเพื่อนรู้จักเจ้าสำนักชีที่วัดนี้ พอระยะหลังโยมป้าอยากจะ

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

มารักษาศีลจึงมาติดต่อกับทางสำนักชีที่วัดนี้คะ”^{๑๒๖} ซึ่งการที่ผู้ปฏิบัติมีเพื่อนชักชวนหรือแนะนำมาก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติตัดสินใจที่จะมาปฏิบัติธรรมได้เช่นกัน คำให้สัมภาษณ์ว่า “มีเพื่อนแนะนำมาค่ะ ก็เลยตัดสินใจลองมาปฏิบัติ”^{๑๒๗} เมื่อผู้ปฏิบัติได้มาลองปฏิบัติแล้วเกิดความพอใจก็เลือกที่จะตัดสินใจมาปฏิบัติด้วยตนเองต่อ ถึงแม้เพื่อนที่ชักชวนมาจะมาหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ยังได้มีการชักชวนเพื่อน ๆ มาร่วมปฏิบัติอีกด้วย ก็คำให้สัมภาษณ์ว่า “ตอนนั้นมามีคนชวนมา แต่ตอนนี้คนที่ชวนมาเสียชีวิตไปหมดแล้ว ปัจจุบันนี้มาด้วยตนเอง”^{๑๒๘}

ผู้ปฏิบัติบางส่วนตัดสินใจเลือกที่จะมาปฏิบัติธรรมเพราะมีพระอาจารย์ผู้สอนปฏิบัติและภิกษุภายในชวนมา ซึ่งการชักชวนของพระภิกษุภายในวัดเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถจะทำให้พุทธศาสนิกชนตัดสินใจเข้ามาปฏิบัติธรรม ถือได้ว่าเป็นการประชาสัมพันธ์อีกทางหนึ่ง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ พระท่านชวนมา ท่านบอกว่าที่วัดมีสวดมนต์ นั่งสมาธิ มีปฏิบัติธรรมทุกวันอาทิตย์”^{๑๒๙} ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผู้ปฏิบัติได้ทราบข่าวประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้มาร่วมปฏิบัติธรรมจากพระพุทธิสารโสภณ เจ้าอาวาสวัดมณีรัตนนิมิตตาราม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ทราบจากหลวงพ่อกะ ท่านบอกว่าที่วัดมีปฏิบัติธรรมนะ จึงตัดสินใจมาค่ะ”^{๑๓๐} โดยท่านจะใช้เวลาช่วงบิณฑบาตในการประชาสัมพันธ์กับพุทธศาสนิกชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับวัด ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ใช่ค่ะ คือ ปกติจะใส่บาตรให้ท่านเจ้าคุณมาตลอด ใส่บาตรให้ท่านตั้งแต่ท่านเป็นเณร ท่านเจ้าคุณถามว่าไม่ไปวัดหรือ จึงตัดสินใจมาค่ะ”^{๑๓๑} นอกจากนี้ยังมีพระภิกษุรูปอื่น ๆ ที่ช่วยกันประชาสัมพันธ์โครงการปฏิบัติธรรม โดยจะใช้ช่วงเวลาที่เดินทางไปตามสถานที่ต่าง ๆ ที่มีพุทธศาสนิกชนเป็นจำนวนมากในการประชาสัมพันธ์ เช่น การอบรมพระสังฆาธิการ เป็นต้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะรู้จักพระอาจารย์บุญยอดและพระอาจารย์สมเกียรติตอนท่านไปอบรมพระสังฆาธิการที่วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน ท่านจึงชวนว่าที่วัดนี้มีการจัดปฏิบัติธรรม โยมจึงตัดสินใจมาค่ะ แต่จะมาเฉพาะวันอาทิตย์”^{๑๓๒}

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ นางพรภักษ์ แก้วกิจไฉ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

อย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติบางส่วนก็เลือกที่จะมาปฏิบัติด้วยตนเอง โดยที่ไม่มีใครชักชวน เนื่องจากบ้านอยู่บริเวณใกล้วัด จึงทราบข่าวด้วยตนเอง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ มาด้วยตัวเอง เพราะว่าบ้านอยู่แถวนี้พอทราบข่าวว่ามีปฏิบัติธรรมจึงมาลองปฏิบัติดู”^{๑๓๓} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “แรก ๆ ไม่มีคนชวนค่ะ เพราะว่าโยมที่อยู่ที่นี่มานานตั้งแต่ปี ๒๙ และรู้จักวัดนี้นานแล้ว ซึ่งเราเคยคิดว่าทำไมวัดนี้ไม่มีเหมือนวัดสังฆทาน พอทราบว่าที่วัดนี้มีการปฏิบัติธรรม จึงมาปฏิบัติธรรมที่วัดนี้ จึงไม่ได้ไปปฏิบัติธรรมที่วัดอื่น”^{๑๓๔} หรือผู้ปฏิบัติที่ตัดสินใจมาเองเนื่องจากทราบข่าวว่ามีการปฏิบัติจากการที่ตนเองเดินทางมาทำบุญที่วัดมัชฌันติการามอยู่เป็นประจำ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ มาด้วยใจ เพราะว่ามาทำบุญที่วัดนี้อยู่ประจำ ทราบว่ามีการปฏิบัติธรรม จึงตัดสินใจมาค่ะ”^{๑๓๕}

สรุปได้ว่า พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะมีบุคคลในครอบครัว เพื่อน พระอาจารย์ผู้สอนและพระภิกษุภายในวัดชักชวนมาปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังมีพุทธศาสนิกชนบางส่วนที่ตัดสินใจมาปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง เพราะทราบข่าวจากการประชาสัมพันธ์ของวัดมัชฌันติการาม

จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นด้านกลุ่มบุคคลผู้ร่วมปฏิบัติธรรม พบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนเกิดแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมร่วมกับบุคคลอื่น เนื่องจาก

กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมมีอสังคยที่ดี มีความตั้งใจที่จะมาเพื่อการปฏิบัติ ไม่มีความขัดแย้งกับผู้อื่น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ใช่ค่ะ เพราะว่าเพื่อน ๆ อสังคยดีทุกคนค่ะ ทุกคนมาปฏิบัติธรรมเหมือนกัน ไม่มีความขัดแย้งอะไรกัน ดีทุกคน”^{๑๓๖}

กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมสร้างความคุ้นเคย สนับสนุนกันดี ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ คนที่มาปฏิบัติที่นี่ มีความสนับสนุน กันเคยกันดี”^{๑๓๗} นอกจากนี้ยังมีการชักชวนผู้ร่วมปฏิบัติด้วยกันมาบ่อย ๆ เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติธรรมร่วมกัน จึงทำให้ผู้ปฏิบัติอยากที่จะมาปฏิบัติธรรมเป็นประจำ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ เพราะว่าเพื่อน ๆ ดีค่ะ สนับสนุนกันดี คุยกันเข้าใจ มีการชักชวนกันมา”^{๑๓๘}

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยูวนะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นางจารุณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมมีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการจัดเตรียมสถานที่และงานต่าง ๆ เช่น กวาดพื้น จัดเก้าอี้ ล้างภาชนะ เป็นต้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนค่ะ เพราะมาแล้วได้เจอเพื่อนรุ่นเก่า ๆ มาช่วยเหลือกัน ช่วยกันเตรียมสถานที่”^{๑๓๙} ในการทำงานแต่ละอย่างกลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมมีความตั้งใจมุ่งมั่นและสามัคคีกัน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลบ้าง แต่ก็ไม่ถึงกับเป็นปัจจัยหลัก แต่สำหรับญาติธรรมที่นี่ดีค่ะ มีความตั้งใจดี และมีความมุ่งมั่นสมัครสมานสามัคคี พร้อมเพรียง”^{๑๔๐} ซึ่งสิ่งหนึ่งที่จะทำให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปอย่างมีความสุข คือความมีน้ำใจต่อกันและกัน ช่วยเหลือ แนะนำซึ่งกันและกัน จะช่วยให้ผู้มาปฏิบัติเกิดความรู้สึกที่ดีต่อบุคคลผู้ร่วมปฏิบัติ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนค่ะ คนที่นี่ดีค่ะ มีน้ำใจดี ช่วยกันดูแลดี ช่วยกันแนะนำ ซึ่งบางครั้งที่ยอมมาก็จะชวนเพื่อนมาด้วย”^{๑๔๑} นอกจากนี้ การถ้อยทีถ้อยอาศัย และการเคารพซึ่งกันและกัน ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้น้อยและผู้ใหญ่ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะคนที่นี่ถ้อยทีถ้อยอาศัย เจอกันก็เคารพกัน ให้อภัยกัน ช่วยเหลือกัน บางที่เราเดินไม่ไหวเขาก็จะมาช่วยประคองขึ้นบันได คนที่นี่มีจิตใจอ่อนโยน ดูแลเราดี ญาติโยมที่นี่ทุกคนเอื้อเฟื้อกันดี ทำให้เราอยากมา เพราะเวลาเรามาแล้วรู้สึกมีความสุข เหมือนกับว่ามีคนดูแลเอาใจใส่”^{๑๔๒}

ดังนั้น เมื่อกลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติมีอัธยาศัยดี มีความสนิทสนม คำนึง มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามที่กล่าวมาแล้ว ก็จะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดความพอใจและอยากที่จะมาปฏิบัติธรรมเป็นประจำ เพราะเมื่อมาแล้วรู้สึกดีที่ได้พบปะกับกลุ่มเพื่อนที่มีเจตนาอย่างเดียวกัน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนค่ะ เพราะว่ามีเพื่อนเก่าอยู่เยอะ แต่ว่าทุกคนที่มาก็มีเจตนาเดียวกันหมด ดีค่ะ”^{๑๔๓} และการที่ได้พบปะเพื่อนฝูงยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้ผ่อนคลาย หายเหงา ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มันก็มีส่วน เพราะว่าหายเหงา ได้ผ่อนคลาย ทำให้สบายใจ”^{๑๔๔} หรือการที่มีญาติมาร่วมกันปฏิบัติธรรมก็ช่วยส่งผลให้ผู้ปฏิบัติอยากที่จะมาพบปะด้วยเช่นกัน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะว่าเพื่อน ๆ ชวนกันมา ได้มาเจอเพื่อน ญาติก็มาปฏิบัติธรรมที่นี่ด้วยทุกวันพระ”^{๑๔๕} ดังนั้น การที่มีเพื่อน

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ร่วมปฏิบัติที่รู้จักกันจะช่วยทำให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกผ่อนคลาย สบายใจ ไม่เหงา ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ มาที่นี่ก็ดี เพราะว่าเคยไปหลายที่แล้วไม่รู้จักใครเลย พอเรามาที่นี่แล้วรู้สึกว่ามีคนรู้จัก เพราะเราแก่แล้วจึงคิดว่าควรที่จะมีเพื่อนไว้บ้าง จะได้รู้สึกว่ามีเพื่อน”^{๑๔๖} และยังเป็นการสร้างความอบอุ่นจากการที่ได้มาเจอกันระหว่างเพื่อนฝูงและญาติมิตร ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีค่ะ เพราะผู้คนพร้อมใจกันมาปฏิบัติดี เป็นกัลยาณมิตรที่ดี มาแล้วรู้สึกอบอุ่นดี”^{๑๔๗}

อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนิกชนบางส่วนมีความเห็นว่ากลุ่มบุคคลผู้ร่วมปฏิบัติธรรมไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม เพราะว่า ผู้ปฏิบัติมาด้วยความศรัทธาที่จะมาปฏิบัติโดยตรง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีครับ เพราะผมมาง่าย ๆ ไม่มีเพื่อนมีฝูง มาตามศรัทธา”^{๑๔๘} หรือบางส่วนก็มาเพื่อที่จะช่วยเหลืองานของวัดแล้วก็ถือโอกาสที่จะมาปฏิบัติธรรมไปด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ เพราะว่าส่วนตัวตั้งใจที่จะมาช่วยเหลืองานวัด อย่างเช่น มาช่วยล้างจาน ล้างบาตร แล้วก็มาปฏิบัติธรรมบ้าง คนอื่น ๆ โยมก็ไม่ได้สนใจ”^{๑๔๙} นอกจากนี้ยังมีผู้ปฏิบัติที่มีความเห็นว่ากลุ่มบุคคลผู้ร่วมปฏิบัติธรรมไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม แต่มีความเห็นว่ากลุ่มบุคคลผู้ร่วมปฏิบัติเป็นครูสอนในการปฏิบัติ เนื่องจาก แต่ละคนนั้นมีจริตที่แตกต่างกันออกไป จึงเป็นสิ่งที่ใช้ศึกษาและสอนตัวเองได้เป็นอย่างดี ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ แต่คนเหล่านี้เป็นครูให้เราหมดเลย เพราะแต่ละคนปฏิบัติกันไม่เหมือนกันทุกคน แล้วก็ได้ไม่เหมือนกันทุกคน แต่ละคนจะแตกต่างกันไป ทำให้เรารู้ว่าแต่ละคนนิสัยเป็นอย่างไร ซึ่งเป็นจริยธรรมให้เราดูได้ดีมาก ๆ เราไม่ต้องไปแสวงหาที่ไหนเลย แต่เราก็มองดูเฉย ๆ ไม่ได้ไปยุ่งเกี่ยวอะไรกับเขา”^{๑๕๐}

สรุปได้ว่า วัดมัชฌันติกการามมีความสปีบายะในด้านบุคคล เนื่องจาก กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมมีอรรถยาศัยดี มีความสนทนสนม คั่นเคย สามัคคี มีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้น จึงส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมาแล้วรู้สึกสบายใจ ผ่อนคลาย อบอุ่น จึงทำให้กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม แต่อย่างไรก็ตาม มีพุทธศาสนิกชนเพียงบางส่วนมีความเห็นว่ากลุ่มบุคคลผู้ร่วมปฏิบัติไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม เนื่องจากมีความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะมาเพื่อปฏิบัติธรรม จึงตัดสินใจที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ นางจารุณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ นางพรภักษ์ แก้วกิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยุวณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๔.๑.๕ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนด้านโภชนาการ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นด้านโภชนาการ หมายถึง รสชาติ และความเหมาะสมของอาหารอันเป็นที่สบาย ซึ่งเปรียบได้กับอาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้สำหรับพุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่าอาหารและเครื่องดื่มมีความเหมาะสมและเพียงพอ เนื่องจาก ทางวัดมัชฌันติการามมีการจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มสำหรับผู้ปฏิบัติไว้อย่างเหมาะสมและเพียงพอพร้อมทุกอย่างตามที่ผู้ปฏิบัติมีความต้องการ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมดีค่ะ มีทั้งน้ำเปล่า กาแฟ โอวัลติน มีพร้อมทุกอย่าง”^{๑๕๑} และมีการจัดเตรียมไว้ในจำนวนที่เพียงพอสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เพียงพอค่ะ ที่นี่เลี้ยงดีค่ะ”^{๑๕๒} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีเตรียมไว้พอสมควรค่ะ”^{๑๕๓} รวมถึงมีการดูแลด้านอาหารและเครื่องดื่มเป็นอย่างดี กล่าวคือ หากอาหารและเครื่องดื่มขาดตกบกพร่องก็จะรีบทำการจัดเตรียมเพิ่มเติมทันที ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีเยอะมาก ถ้าหากท่านทราบว่าญาติโยมไม่มีท่านจะรีบให้คนนำมาให้”^{๑๕๔}

วัดมัชฌันติการามมีการจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มที่เพียงพอ ไม่ขาดตกบกพร่อง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีเพียงพอครับ ไม่ขาดตกบกพร่อง”^{๑๕๕} กล่าวคือ มีทั้งเครื่องดื่มร้อนและเย็น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “อาหารเครื่องดื่มท่านเตรียมไว้เหมาะสมดี ไม่เคยขาดตกบกพร่อง น้ำไม่เคยขาดตู้ ตอนเช้าก็จะมีกาแฟ โอวัลติน”^{๑๕๖} นอกจากนี้ ยังมีการจัดเตรียมน้ำนมสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมในระหว่างการปฏิบัติธรรมในช่วงเวลาหลังเที่ยงอีกด้วยด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ดี ท่านอาจารย์จะจัดนมไว้ให้ เพราะท่านบอกว่าไม่ต้องเคร่ง ท่านได้ มีความเหมาะสม สมควรดี ไม่ขาดตกบกพร่อง”^{๑๕๗} ซึ่งอาหารและเครื่องดื่มทุกอย่างถูกจัดเตรียมไว้อย่างดี มีตลอดเวลาไม่เคยขาด ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีตลอดค่ะ ไม่ขาดเลย มีทุกอย่าง มีเหลือเฟือ ไม่ลำบาก ไม่บกพร่อง”^{๑๕๘} ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าการเตรียมไว้อย่างเหลือเฟือ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสม เรียบร้อยดีมาก ไม่ใช่แค่เพียงพอแต่ต้องใช้

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ นางจารุณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

คำว่าเหลือเฟือ”^{๑๕๙} และหากผู้ปฏิบัติทานอาหารและเครื่องดื่มไม่หมด ทางวัดมัชฌันติการามก็จะทำการแจกอาหารและเครื่องดื่มให้ผู้ปฏิบัตินากลับบ้านอีกด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เพียบพร้อมคันทาน แจก เกือบกลับบ้าน ทุกอย่างครบ”^{๑๖๐}

นอกจากอาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้แล้ว ก็ยังมีอาหารและเครื่องดื่มที่พุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธาร่วมนำมาทำบุญบริจาคเพื่อนำมาเลี้ยงแก่ผู้ปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ดีค่ะ บางครั้งหลวงพ่อมืออะไรก็จะนำมาเลี้ยงให้โยมทาน หรือถ้าใครมีความพร้อมที่จะมาเลี้ยงเพื่อน ๆ ก็จะทำนากัน”^{๑๖๑} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีเตรียมไว้ให้เหมาะสม ไม่มีขัดสนสบาย เพียบพร้อม บางทีญาติโยมก็จะช่วยหากันมา”^{๑๖๒} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “เพียงพอค่ะ คือทางวัดมีจัดเตรียมไว้ให้บ้าง หรือบางครั้งโยมก็จะร่วมกันนำมาเตรียมไว้บ้าง”^{๑๖๓} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่ขาดนะค่ะ คนที่ดูแลจะจัดเตรียมไว้ค่อนข้างพร้อม ญาติโยมที่มาก็จะนำมาด้วย จึงไม่ขาด”^{๑๖๔} ทั้งนี้ อาหารและเครื่องดื่มส่วนอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากปกติก็อาจจะจะมีผู้มีจิตศรัทธานำมาทำบุญบริจาคบ้างในบางครั้ง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เครื่องดื่มก็มีเตรียมไว้ให้นะค่ะ แต่อาหารนาน ๆ ที่จะมีคนนำมาแจก สำหรับน้ำมีเตรียมไว้ให้ตลอด ส่วนเครื่องดื่มอื่น ๆ อาจจะมียาน ๆ ที่”^{๑๖๕}

จากการวิเคราะห์และสัมภาษณ์ สรุปประเด็นได้ว่า ด้านโภชนาการไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม โดยมีสาเหตุ ดังต่อไปนี้

พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมบางส่วนไม่ได้ให้ความสำคัญกับอาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดจัดเตรียมไว้ให้ เพราะมีนิสัยส่วนตัวที่ไม่ชอบทานอาหารและเครื่องดื่มของวัด ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีครับ เพราะผมไม่เคยทานของวัด มีแต่จะนำมาถวาย”^{๑๖๖} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ เพราะว่าโยมเป็นคนที่ไม่ชอบทานของวัดเท่าที่ควร แม้แต่น้ำของวัดก็ยังไม่ค่อยได้ดื่ม”^{๑๖๗}

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยุวณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ นางพรภักษ์ แก้วกิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยุวณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมบางส่วนไม่ได้ให้ความสำคัญกับอาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดจัดเตรียมไว้ให้ เพราะว่าปกติแล้วก็ทานกันไม่มาก ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่หรรอคะ เพราะว่าโยมทานกันไม่มาก ถึงแม้จะไม่มีก็สามารถซื้อหาเองได้”^{๑๖๘} และไม่ได้ต้องการที่จะมาเพื่อบริโภคอาหาร ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลคะ เพราะว่าโยมมาที่นี่ไม่ได้มาเพื่อต้องการที่จะเน้นเรื่องอาหาร และส่วนใหญ่ก็ทานกันเพียงเล็กน้อย”^{๑๖๙} เนื่องจากผู้ปฏิบัติบางส่วนถือศีล ๘ ระหว่างการปฏิบัติ ดังนั้นอาหารจึงไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีคะ เพราะว่าที่มาปฏิบัติก็ทานอาหารวันละมื้อเดียว”^{๑๗๐} ขอเพียงแค่นี้ก็อิ่มแล้ว สำหรับช่วงเวลาปฏิบัติธรรมก็เพียงพอแล้ว เนื่องจากมาปฏิบัติธรรมเพราะมีความสนใจเรื่องธรรมะมากกว่าเรื่องอาหาร ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลคะ คือ โยมไม่ได้สนใจเรื่องอาหาร เพียงแค่นี้ก็พอแล้ว เพราะว่าโยมก็ไม่ค่อยได้ทานอะไร จะสนใจเรื่องธรรมะมากกว่า”^{๑๗๑} ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผู้ปฏิบัติมุ่งเน้นที่จะมาปฏิบัติธรรม เพราะอยากที่จะได้บุญกลับบ้าน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีคะ เพราะส่วนตัวไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องอาหาร เพราะว่าอยากมาทำบุญ อยากได้บุญได้กุศลกลับบ้าน”^{๑๗๒} หรือการที่ผู้ปฏิบัติบางส่วนไม่ยึดติดในอาหาร เพราะมุ่งเน้นที่จะมาปฏิบัติธรรมเพื่อสั่งสมบารมี ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่เกี่ยวหรรอคะ ส่วนมากมุ่งเน้นที่จะมาปฏิบัติธรรมสั่งสมบารมีมากกว่า อาหารก็แค่มาชิม ๆ เท่านั้นเอง ไม่ได้ยึดติดอะไร เพราะว่าถ้าไม่มีจัดเตรียมไว้ก็นำน้ำกินมาเอง”^{๑๗๓}

พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมบางส่วนไม่ได้ให้ความสำคัญกับอาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดจัดเตรียมไว้ให้ เพราะมีความเห็นว่าหากทางวัดไม่ได้มีการจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มไว้ให้ ก็สามารถที่จะนำมาเองได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีคะ เพราะว่าถ้าไม่มีก็เตรียมมาเอง”^{๑๗๔} ซึ่งในบางครั้งผู้ปฏิบัติก็อาจจะจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มมาทานร่วมกัน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีคะ เพราะว่าถ้าหลวงพ่อก็ไม่ได้จัดเตรียมไว้ โยมจะนำมากินเองหรือเพื่อน ๆ ก็จะนำมทานกัน บางครั้งก็ทำขนมมาเลี้ยงกัน”^{๑๗๕} หรือผู้ปฏิบัติบางส่วนไม่ชอบอาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดจัดเตรียมไว้ให้ จึง

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ นางพรปักษ์ แก้วกิจไฉ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ นางจารุณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

จัดเตรียมน้ำดื่มมาเอง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ เพราะว่าไม่ค่อยชอบของที่มีรสปรุงแต่งมากนัก ส่วนมากโยมก็จะเตรียมน้ำนำมาดื่มเอง”^{๑๗๖} โดยผู้ปฏิบัติบางกลุ่มขอเพียงแค่ให้ทางวัดมีสถานที่ให้ปฏิบัติธรรมก็เพียงพอ ถึงแม้จะมีแต่น้ำดื่มก็ไม่ใช่ไร ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ โยมก็เตรียมมาเอง ขอแค่มีที่ให้ปฏิบัติ เพราะโยมก็ทานอะไรไม่มาก ถึงแม้จะมีแต่น้ำเปล่าก็ไม่ใช่ไร”^{๑๗๗} หรือผู้ปฏิบัติบางส่วนที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับอาหารและเครื่องดื่ม เพราะว่าทานมาจากบ้านเรียบร้อยแล้ว ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ เพราะส่วนใหญ่โยมจัดการเรียบร้อยแล้ว”^{๑๗๘}

นอกจากนี้ พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมบางส่วนไม่ได้ให้ความสำคัญกับอาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดจัดเตรียมไว้ให้ เพราะมีความเห็นว่าไม่ยากเบียดเบียนอาหารและเครื่องดื่มในส่วนของผู้อื่น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ เพราะว่าเราไม่ได้สนใจ คือ เราไม่ยากเบียดเบียน แต่ว่าเรามองเห็น”^{๑๗๙} หรือมีความเห็นว่าอาหารและเครื่องดื่มไม่มีความสำคัญ เนื่องจากในบางครั้งที่มีผู้นำอาหารและเครื่องดื่มมาแจก แต่ตนเองไม่ได้รับก็มี ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ ส่วนตัวคิดว่าไม่สำคัญ เพราะบางทีเขานำมาแจกเราไม่ได้ก็มี”^{๑๘๐}

สรุปได้ว่า ถึงแม้วัดมัชฌันติการามจะมีความสัปปายะในด้านอาหารและเครื่องดื่มเนื่องจาก ทางวัดมีการจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มไว้อย่างเหมาะสม ไม่ขาดตกบกพร่อง และเพียงพอสำหรับผู้ที่ได้เดินทางมาปฏิบัติธรรม แต่อย่างไรก็ตาม อาหารและเครื่องดื่มไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

๔.๑.๖ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนด้านอตุสัปปายะ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นด้านอตุสัปปายะ หมายถึง อากาศและอุณหภูมิอันเป็นที่สบาย ซึ่งเปรียบได้กับสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัชฌันติการาม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่าสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัชฌันติการามมีความเหมาะสม เนื่องจาก วัดมัชฌันติการามมีต้นไม้โดยรอบบริเวณวัด จึงส่งผลให้ภายในวัดมีบรรยากาศที่เย็น ร่มรื่น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ดีครับ เหมาะสม ร่มรื่น”^{๑๘๑} และคำให้สัมภาษณ์ว่า

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

“เหมาะสมดี เพราะว่าร่มรื่น บรรยากาศดี”^{๑๘๒} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีคะ ร่มรื่น สบาย”^{๑๘๓} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมดี สงบ ร่มรื่น”^{๑๘๔} ทั้งยังมีความเหมาะสมที่จะสร้างอาคารปฏิบัติธรรมภายในวัด เนื่องจากมีต้นไม้อยู่ในบริเวณวัด ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมดี ต้นไม้ร่มรื่น มีสวนป่าเหมาะที่จะทำอาคารปฏิบัติธรรม”^{๑๘๕} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “ดีมากคะ มีต้นไม้ อากาศดี ร่มรื่น”^{๑๘๖} ถึงแม้ว่าวัดมัชฌันติการามจะมีบริเวณพื้นที่สวนป่าไม่มากนัก แต่หากเทียบกับสถานที่อื่นก็ถือว่ามีความร่มรื่นอยู่พอสมควร ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “วัดนี้ก็มีสิ่งก่อสร้างสมบูรณ์ทุกอย่างทุกอย่าง สำหรับความร่มรื่นคิดว่าเนื้อที่แค่นี้ทำได้ขนาดนี้ก็ถือว่าเหมาะสม”^{๑๘๗} และสิ่งที่ช่วยทำให้วัดมัชฌันติการามบรรยากาศที่ร่มรื่นเพิ่มมากขึ้นนั่นก็คือ ศาลาริมน้ำที่ไว้ใช้ในการนั่งพักผ่อนและให้อาหารปลาในเขตอุทยาน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ดีคะ มีศาลาตรงท่าน้ำไว้ให้อาหารปลา ร่มรื่นดี”^{๑๘๘}

จากการวิเคราะห์และสัมภาษณ์ สรุปประเด็นได้ว่า ด้านอุตุสัปปายะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม โดยมีสาเหตุ คือ บริเวณภายในวัดมัชฌันติการามมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่มีต้นไม้คอยให้ความ ร่มรื่น เย็นสบาย เหมาะสมแก่การที่จะมาปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์โดยเสียงส่วนใหญ่ว่า “มีคะ ก็ร่มรื่นดี ร่มเย็น สบาย”^{๑๘๙}

สรุปได้ว่า วัดมัชฌันติการามมีความสัปปายะในด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ เนื่องจาก บริเวณภายในวัดมีความร่มรื่น เย็นสบาย ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมาแล้วรู้สึกสงบ ผ่อนคลายสบายใจ จึงทำให้สภาพแวดล้อมและบรรยากาศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

๔.๑.๗ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนด้านอิริยาบถสัปปายะ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นด้านอิริยาบถสัปปายะ หมายถึง อิริยาบถต่าง ๆ อันเป็นที่สบาย ซึ่งเปรียบได้กับอิริยาบถในช่วงระหว่างระยะเวลาทำกิจกรรมของวัดมัชฌันติการามพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่าระยะเวลาของกิจกรรมการปฏิบัติธรรมมี

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยุวณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ความเหมาะสม เนื่องจาก วัดมัมขันธ์ติการามมีการจัดรูปแบบและช่วงกิจกรรมไว้อย่างชัดเจนและมีความเหมาะสม คือ มีการแบ่งช่วงเวลาในการสวดมนต์ นั่งสมาธิ และเดินจงกรม อย่างชัดเจน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมดี เพราะว่าในการปฏิบัติสองชั่วโมงท่านจะจัดตารางเวลาในการเทศน์ สวดมนต์ไว้เป็นอย่างดี”^{๑๙๐}

โดยมีการกำหนดระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมให้มีความเหมาะสมพอดี ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เรื่องระยะเวลาเหมาะสมดีครับ กำลังดี”^{๑๙๑} คือ มีการใช้ระยะเวลาไม่มากไม่น้อยจนเกินไป โดยใช้ระยะเวลาตั้งแต่ ๑๔.๐๐ น. จนถึง ๑๖.๐๐ น. รวมระยะเวลาเพียงแค่ ๒ ชั่วโมง ในการทำกิจกรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมค่ะ ๒ ชั่วโมง รู้สึกว่าพอดี ไม่นานไป ไม่น้อยไป”^{๑๙๒} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “รู้สึกว่าการกำลังดี ไม่มากไป ไม่น้อยไป”^{๑๙๓} ซึ่งการใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมที่มีความพอดีจะช่วยส่งผลให้ผู้มาปฏิบัติธรรมไม่มีความรู้สึกเบื่อหน่าย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “พอดีค่ะ กำลังพอดี ไม่มากไป ไม่น้อยไป ช่วงเวลาที่สวดมนต์ นั่งสมาธิ เดินจงกรมก็พอดี ทำให้คนไม่เบื่อ”^{๑๙๔}

สาเหตุที่ทางวัดมัมขันธ์ติการามกำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรม ๒ ชั่วโมง เนื่องจากผู้ปฏิบัติโดยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ จึงต้องคำนึงถึงสุขภาพของผู้มาปฏิบัติธรรมด้วยเช่นกัน เพราะผู้ปฏิบัติบางคนอาจมีสภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมนะค่ะ เพราะคนสูงอายุมานี้เยอะ ถ้านานมากบางคนอาจจะเป็นลม อีกทั้งยังจะต้องเดินจงกรมอีก บางคนก็อายุ ๗๐-๘๐ ทั้งนั้นเลย ขนาดนี้ก็เหมาะสมแล้ว”^{๑๙๕} ดังนั้น ผู้สูงอายุที่เดินทางมาปฏิบัติธรรมจึงมีความเห็นว่าระยะเวลาที่ทางวัดใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “สำหรับคนสูงอายุก็น่าดีแล้ว เดินจงกรม ๑๕ นาที นั่งสมาธิ ๑๕ นาที”^{๑๙๖} อีกประการหนึ่ง ก็เนื่องด้วยสถานที่ปฏิบัติธรรมเป็นการปฏิบัติรวมกัน ไม่สามารถที่จะแยกกลุ่มผู้ปฏิบัติได้ ซึ่งอาจจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติบางคนอาจจะทนได้บ้างทนไม่ได้บ้าง จึงเห็นว่าระยะเวลาดังกล่าวมีความเหมาะสมแล้ว ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสม เพราะเราอยู่ในทางปฏิบัติส่วนรวม บางคนก็ทนได้มาก บางคนก็ทนได้

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

น้อย”^{๑๙๗} ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติบางคนก็อาจจะมีความสามารถในปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป คือ ผู้ปฏิบัติบางท่านก็สามารถที่จะนั่งสมาธิได้นาน หรือผู้ปฏิบัติบางท่านก็สามารถที่จะเดินจงกรมได้นาน ตามสุขภาพร่างกายของแต่ละคน แต่ผู้ปฏิบัติก็ยังมีความเห็นว่าระยะเวลาดังกล่าวยังมีความเหมาะสม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “พอได้ค่ะ คือ โยมนั่งสมาธิได้นาน แต่เดินจงกรมไม่ได้นาน เพราะว่าจะมีอาการเซเนื่องจากเราอายุมากแล้ว”^{๑๙๘}

นอกจากสาเหตุเนื่องด้วยอายุของผู้เดินทางมาปฏิบัติธรรมแล้ว ยังมีปัจจัยที่เนื่องด้วยกิจกรรมของผู้ที่เดินทางมาปฏิบัติธรรมอีกด้วย เพราะหากทางวัดมัชฌันติการามใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมนานมากเกินไป อาจส่งผลกระทบต่อเวลาในการทำภารกิจส่วนตัวของผู้ปฏิบัติได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมใช้ได้ค่ะ เพราะถ้าเกิดมากเกินไปบางคนอาจจะมีภารกิจไปรับลูก ไปรับหลาน”^{๑๙๙} ทั้งนี้ ทางวัดมัชฌันติการามยังคำนึงถึงว่าหากใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่นานมากเกินไปอาจส่งผลกระทบต่อกิจกรรมของผู้ที่เดินทางมาปฏิบัติธรรมได้ จึงกำหนดระยะเวลาของกิจกรรมให้มีความเหมาะสมพอดี ไม่ใช่เวลานานเกินไปถึงขนาดปฏิบัติแบบค้างคืน จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความพอใจในระยะเวลาของกิจกรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ใช้ได้ค่ะ ภายในระยะเวลาสองชั่วโมง ถ้ามากกว่านั้นต้องดูว่าแต่ละคนมีธุระอะไรหรือเปล่า อีกอย่างหนึ่งก็ไม่ได้ใช้เวลานานแบบที่จะต้องค้างคืนค้างแรม แค่ ๒ ชั่วโมงก็ใช้ได้”^{๒๐๐}

ทั้งนี้ ยังมีผู้ปฏิบัติบางส่วนมีความเห็นว่าระยะเวลาของกิจกรรมโดยรวมนั้นมีความเหมาะสมแต่ระยะเวลาของช่วงกิจกรรมบางอย่างนั้นน้อยเกินไป ซึ่งเป็นความเห็นที่มาจากความชอบส่วนตัวของผู้ปฏิบัติ อย่างเช่น ผู้ปฏิบัติบางคนมีความชอบในการสวดมนต์ จึงมีความต้องการที่อยากจะให้ใช้เวลาในการสวดมนต์นาน ๆ เป็นต้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “เหมาะสมดีค่ะ พอสมควรสำหรับตัวเองเป็นคนชอบสวดมนต์จึงคิดว่าเวลาที่ใช้สวดมนต์เหมาะสม เพราะเวลาส่วนใหญ่จะเป็นการสวดมนต์ แต่เดินจงกรม นั่งสมาธิใช้เวลาเพียงนิดเดียว แต่หลักที่มาก็คือมาสวดมนต์”^{๒๐๑} หรือผู้ปฏิบัติบางคนชอบที่จะนั่งสมาธิ และเดินจงกรม จึงมีความต้องการที่อยากจะให้ใช้เวลาในการนั่งสมาธิ และเดินจงกรมนาน ๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “กำลังดีค่ะ สวดมนต์ก็เหมาะสม แต่ว่าเดินจงกรมกับนั่งสมาธิใช้เวลาน้อยไปค่ะ เพราะส่วนตัวชอบที่จะนั่งสมาธินาน ๆ แต่ก็เหมาะสมดีสำหรับคนที่

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยุวณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ นางจารุณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

เริ่มต้น”^{๒๐๒} เนื่องจากผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่าหากระยะเวลาในการนั่งสมาธิน้อยเกินไป จะส่งผลให้มีเวลาไม่เพียงพอที่จะทำให้จิตสงบได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ระยะเวลาสั้นค่ะ ไม่เพียงพอกับการที่จิตของเราจะสงบนิ่ง คือสวดมนต์แล้วก็ทำสมาธิเพียงแค่นี้ก็น้อย แต่สำหรับการสวดมนต์ถือว่าพอดี เพราะบางครั้งพวกโยมอาจจะมีการต้องกลับบ้าน บางบ้านเขาก็อยู่ไกลต้องเดินทาง”^{๒๐๓}

นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติบางส่วนยังมีความเห็นว่าหากทางวัดมัชฌันติการามมีการเพิ่มระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้มากขึ้น ก็จะมีคามเหมาะสม เพราะผู้ปฏิบัติจะได้รู้สึกว่าการเกิดความรู้สึกในการเดินทางมาปฏิบัติธรรมแต่ละครั้ง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “สำหรับโยมคิดว่าถ้านานกว่านี้ก็ดีกว่า เพราะคิดว่านาน ๆ มาทีจะได้คุ้มค่า แต่แบบนี้ก็พอดี เพราะว่าพระอาจารย์ท่านทำแบบพอดี เพราะกลัวคนอื่นติดภารกิจ”^{๒๐๔}

จากการวิเคราะห์และสัมภาษณ์ สรุปประเด็นได้ว่า ด้านอิริยาบถสัปปายะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม โดยมีสาเหตุ ดังต่อไปนี้

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสม พอดี ไม่ได้นานจนเกินไป จึงทำให้พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมเกิดความพอใจ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนค่ะ คือท่านทำพอดี สวดมนต์หนึ่งชั่วโมงก็พอดี”^{๒๐๕} ซึ่งผู้ปฏิบัติสูงอายุบางส่วนมีความเห็นว่าไม่ควรที่จะใช้ระยะเวลานานกว่านี้ เพราะหากใช้เวลาเกินกว่านี้ร่างกายอาจจะไม่ไหว ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนค่ะ พอดีแล้ว ถ้านานกว่านั้นคนสูงอายุไม่ไหว”^{๒๐๖} และบางส่วนก็มีความพอใจในระยะเวลาของกิจกรรมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ เพราะว่าขนาดนี้กำลังดีแล้ว ไม่ควรที่จะนานไปกว่านี้”^{๒๐๗} เพราะถ้าหากใช้ระยะเวลาของกิจกรรมนานกว่านี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกเบื่อหน่าย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีส่วนค่ะ เพราะถ้านานเกินไปก็จะทำให้รู้สึกเหงา รู้สึกเบื่อ แต่ถ้าช่วงสั้น ๆ ก็เหมาะสมดี”^{๒๐๘} อย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติบางส่วนมีความเห็นว่าระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีผลต่อแรงจูงใจ แต่หากใช้เวลานานกว่านี้จะมีผลมากขึ้น เพราะผู้ปฏิบัติมีความชอบส่วนตัวในการนั่งสมาธิเป็นเวลานาน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีผลค่ะ เพราะว่าถ้ายาวเวลาปฏิบัตินาน

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ นางพรภักษ์ แก้วจิวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โทธิรักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

กว่านี้โยมยิ่งชอบ เพราะว่าเราอยากนั่งได้แบบนั่งให้ลงจุด แต่ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยนั่งมาก ถ้าน้อยกว่านี้รู้สึกว่าจะน้อยไป ไม่คุ้มค่าเหนื่อยในการเดินทาง ทำอยู่ที่บ้านดีกว่า เพราะปกติถ้าไม่ได้มาวัด ตอนอยู่บ้านก็จะเปิดธรรมะฟัง”^{๒๐๙}

อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนิกชนบางส่วนมีความเห็นว่าสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมีชัยนันทการามไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม เพราะว่าผู้ปฏิบัติบางส่วนเคยเดินทางไปปฏิบัติธรรมในสำนักต่าง ๆ ซึ่งใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติที่นานกว่ามาแล้ว ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีนะคะ เพราะที่อื่นใช้เวลานานกว่านี้ เหนื่อยกว่านี้ โยมไปมาหลายที่อย่างเช่นของหลวงพ่อร์ญ์ก็ไปมา แต่ที่นี่ไม่เหนื่อยแบบนั้น”^{๒๑๐} ซึ่งจากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติบางส่วนอาจจะมีเวลาว่างในการจัดกิจกรรมนาน ๆ จึงมีความเห็นว่าควรที่จะเพิ่มระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้นานกว่านี้ เพราะในการปฏิบัติบางครั้งเกิดความสงบแล้วอยากที่จะปฏิบัติต่อ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ โดยส่วนตัวคิดว่าควรที่จะเพิ่ม เพราะบางทีนั่งสมาธิแล้วยังเกิดอารมณ์สงบอยู่ก็อยากที่จะนั่งสมาธิต่อ ควรที่จะเพิ่มเวลาอีกครั้งชั่วโมง”^{๒๑๑} แต่ก็มีผู้ปฏิบัติบางส่วนแสดงความเห็นว่าระยะเวลาของกิจกรรมไม่มีผลต่อแรงจูงใจ เพราะถึงแม้ว่าระยะเวลาในการปฏิบัติจะนานกว่านี้ก็ยังตัดสินใจที่จะมาปฏิบัติธรรมเช่นเดิม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ เพราะว่าระยะเวลานานกว่านี้ก็ยิ่งเหมาะสมอยู่”^{๒๑๒} ซึ่งผู้ปฏิบัติที่ตัดสินใจมาปฏิบัติธรรม ถึงแม้ว่าระยะเวลาของกิจกรรมจะนานกว่านี้ เพราะมีความชอบในการปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ เพราะถึงแม้จะใช้ระยะเวลานานกว่านี้ก็ยิ่งไหว จะกี่ชั่วโมงก็มา เพราะว่าชอบ”^{๒๑๓} ซึ่งหากผู้ปฏิบัติที่สูงอายุมาปฏิบัติแล้วรู้สึกว่าเวลาของกิจกรรมนานเกินไป ก็เลือกที่จะปฏิบัติเท่าที่ทำได้ ไม่จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติจนครบเวลาที่กำหนด ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ ถึงแม้จะนานกว่านี้ก็มา เพราะเราคิดว่าเราทำได้แค่นั้นก็แค่นั้น เราไม่ปฏิบัติจนเวลาหมดก็ได้ เราก็คิดว่าเราทำแค่นั้นทำได้”^{๒๑๔} แต่ในกรณีผู้ปฏิบัติที่ไม่มีปัญหาด้านสุขภาพก็เลือกที่จะมาปฏิบัติธรรมถึงแม้ว่าจะใช้ระยะเวลานานกว่านี้ ถ้าไม่มีธุระจำเป็นที่จะต้องกลับก่อนเวลาที่กำหนด ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ ถึงนานกว่านี้ก็มา เพราะถ้าไม่มีธุระ

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ นางพรปักษ์ แก้วกิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ นางจารุณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมิล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ด่วนจำเป็นจริง ๆ ก็จะต้องอยู่จนครบเวลา แต่ถ้ามีธุระด่วนก็อาจจะกลับก่อน”^{๒๑๕} หรือผู้ปฏิบัติบางส่วนตัดสินใจเลือกที่จะมาปฏิบัติถึงแม้ว่าจะใช้ระยะเวลานานกว่าเดิม เนื่องจากช่วงระยะเวลาที่จัดกิจกรรมว่างจากภารกิจงานพอดี แต่หากมีธุระจำเป็นก็อาจจะเดินทางกลับก่อนเวลาที่กำหนด ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ อย่างไรก็ตาม เพราะว่าช่วงบ่ายว่างพอดี แล้วเดินทางรถก็ไม่ติด แต่ถ้าเกิดนานกว่านี้ก็อาจจะกลับก่อน”^{๒๑๖}

นอกจากนี้ ยังมีผู้ปฏิบัติบางส่วนเลือกที่จะมาปฏิบัติธรรมเนื่องจากไม่มีภารกิจงานใด ๆ ที่จะต้องคอยเป็นห่วงหรือกังวล ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีครับ เพราะว่าเราก็ไม่มีภาระอะไรที่จะต้องคอยห่วง ลูก ๕ คน ผมก็ส่งเรียนกันจบหมดแล้ว”^{๒๑๗} ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติบางส่วนมีความเห็นว่าการมาปฏิบัติธรรมที่วัดนั้นสามารถที่จะปฏิบัติได้ดีกว่าการปฏิบัติที่บ้าน เนื่องจากที่วัดมีความสัปปายะมากกว่า หากอยู่ที่บ้านก็จะต้องการที่จะต้องทำงานหลายอย่าง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ เวลาจะมากหรือน้อยก็มาค่ะ เพราะอยู่บ้านก็ใช้ชีวิตอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมีภาระที่ต้องดูแล และ จึงรู้สึกว่าไม่มีความเป็นสัปปายะเหมือนที่นี่ เพราะว่าอยู่บ้านก็ต้องมีงานทำ ไม่ได้มีเวลามาปฏิบัติแบบนี้”^{๒๑๘} และผู้ปฏิบัติบางส่วนก็เลือกที่จะมาปฏิบัติธรรมเพราะต้องการมุ่งเน้นที่จะสร้างบุญสร้างกุศลให้กับตัวเอง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีผลค่ะ เพราะว่าโยมพิจารณาตัวไว้ว่าถ้าเกิดเรามีเวลาว่าง เราก็จะมาเพื่อสร้างบุญเก็บบุญ”^{๒๑๙}

สรุปได้ว่า วัดมัชฌันติการามมีความสัปปายะในด้านระยะเวลาของกิจกรรม เนื่องจาก มีการจัดระยะเวลาของกิจกรรมได้มีความพอดี เหมาะสม ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป จึงส่งผลให้ผู้ปฏิบัติไม่เบื่อหน่ายในการปฏิบัติ และเอื้ออำนวยต่อสุขภาพร่างกายของผู้ปฏิบัติที่สูงอายุ จึงทำให้ระยะเวลาของกิจกรรมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม แต่อย่างไรก็ตาม มีพุทธศาสนิกชนเพียงบางส่วนมีความเห็นว่าระยะเวลาของกิจกรรมไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะถึงแม้ว่าระยะเวลาในการจัดกิจกรรมจะนานกว่านี้ก็ยังคงตัดสินใจที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ นางสาวนันท์ ปัญญาฤทธิ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ นางสาวภาพ สุขะยุวณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๔.๒ วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นด้านปัญหาและอุปสรรคของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม พบว่า พุทธศาสนิกชนมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรม เนื่องจาก มีปัญหาเรื่องสุขภาพเรื้อรังจากอาการปวดหัวเข่าและอาการปวดหลัง แต่เนื่องจากมีเก้าอี้จัดเตรียมไว้ให้จึงสามารถที่จะปฏิบัติได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีเรื่องหัวเข่ากับเรื่องหลังคะ แต่มีเก้าอี้ก็พอสู้ได้”^{๒๒๐} หรือผู้ปฏิบัติบางคนมีปัญหาเรื่องอาการปวดขา และอาการปวดหัวเข่า ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีคะ มีก็เรื่องปวดขากับปวดหัวเข่ามาก”^{๒๒๑} ซึ่งอาการปวดดังกล่าวส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความกังวลว่าในอนาคตจะไม่สามารถที่จะเดินทางมาปฏิบัติธรรมได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “อุปสรรคไม่มี จะมีอย่างเดียวก็คือหัวเข่า เพราะไม่รู้ว่าจะต่อไปจะมาได้หรือเปล่า ทางใจอย่างอื่นไม่มีอุปสรรคอะไร”^{๒๒๒} หรือผู้ปฏิบัติบางส่วนอาจจะมีอุปสรรคในด้านสุขภาพเนื่องจากอาการเจ็บป่วยเป็นไข้หวัด ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ส่วนมากเป็นหวัด เพราะส่วนใหญ่สามวันดีสี่วันไข้ตามประสาคนมีอายุ”^{๒๒๓}

ทั้งนี้ อุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งในการปฏิบัติธรรมนั่นก็คือ ความไม่สม่ำเสมอของการปฏิบัติ ซึ่งสามารถที่จะเกิดขึ้นได้กับผู้ปฏิบัติทุกคน แต่การที่ได้มาปฏิบัติธรรมที่วัดมัชฌันติการามนั้น เป็นการช่วยส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติธรรมมากยิ่งขึ้น มากกว่าที่จะปฏิบัติธรรมด้วยตนเองที่บ้าน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีคะ โดยส่วนตัว คือ ความขี้เกียจ ไม่ค่อยมีความสม่ำเสมอ คือ ถ้าเกิดมาที่นี้ความสม่ำเสมอก็จะเพิ่มขึ้น แต่ถ้าทำเองความสม่ำเสมอก็จะไม่ค่อยมี”^{๒๒๔}

อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนิกชนบางส่วนมีความเห็นว่าไม่มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรม เนื่องจาก มีความพร้อมทางด้านร่างกาย และมีความมุ่งมั่นที่จะมาเพื่อปฏิบัติธรรม นอกจากมีปัญหาด้านสุขภาพก็อาจจะส่งผลให้ไม่สามารถเดินทางมาปฏิบัติธรรมได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีคะ นอกจากไม่สบายก็ไม่สามารถมาได้”^{๒๒๕} หรืออาจจะไม่มีความพร้อมทางด้านร่างกาย จึงไม่สามารถเดินทางมาปฏิบัติธรรมได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีคะ นอกจากร่างกายจะไม่ดี ไม่สมบูรณ์

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ นางจารุณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

หรือไม่สบาย”^{๒๒๖} แต่สำหรับผู้ปฏิบัติบางคนก็อาจจะมีปัญหาในระหว่างการปฏิบัติธรรม คือ อาจจะมีอาการปวดเมื่อยจากการเดินจงกรมเป็นเวลานาน ๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ จะมีก็แต่ทางร่างกายถ้าเดินมาก ๆ ก็จะเมื่อย”^{๒๒๗} ถึงแม้ว่าผู้ปฏิบัติบางส่วนจะมีโรคประจำตัวแต่ก็มีความเห็นว่าไม่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของตน ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ มีแต่โรคประจำตัวแต่ไม่เป็นปัญหาในการปฏิบัติ สามารถที่จะปฏิบัติได้”^{๒๒๘}

นอกจากตามทีกล่าวนมาแล้ว ผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่าไม่มีปัญหาและอุปสรรคใด ๆ ในการปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีครับ”^{๒๒๙} อีกทั้งยังมีความพร้อมที่จะเดินทางมาปฏิบัติธรรมถ้ามีวันหยุดตามโอกาสต่าง ๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีปัญหาค่ะ ถ้ามีวันหยุดก็อยากจะมา”^{๒๓๐} ซึ่งมีความพร้อมที่จะปฏิบัติได้ทุกเวลาเมื่อมีโอกาสดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ ข้าพเจ้าปฏิบัติได้”^{๒๓๑} เนื่องจากผู้ปฏิบัติบางส่วนไม่มีภาระที่จะต้องคอยเป็นห่วงหรือกังวลในการดูแล จึงสามารถที่จะเดินทางมาปฏิบัติธรรมได้อย่างไม่มีความกังวล ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ เพราะโยมอยู่บ้านคนเดียว ไม่มีภาระ ไม่มีห่วงอะไร”^{๒๓๒} ส่วนผู้ปฏิบัติที่มีความเห็นว่าตนเองนั้นไม่มีอุปสรรคและปัญหาใด ๆ ในการปฏิบัติ เพราะว่าผู้ปฏิบัติมีความต้องการที่จะเดินทางมาเพื่อปฏิบัติธรรมด้วยใจจริง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ เพราะว่ามาด้วยใจจริง ๆ มาเพื่อต้องการที่จะปฏิบัติ”^{๒๓๓} ซึ่งผู้ปฏิบัติที่มีความตั้งใจในการปฏิบัติธรรม อาจจะมีพบกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมนั้นก็คือนั่งสมาธิแล้วจิตยังไม่เกิดความไม่สงบ ยังมีความคิดในเรื่องต่าง ๆ อยู่บ้าง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีนะคะ นอกจากบางครั้งนั่งสมาธิไม่สงบ เหมือนจิตยังคิดไปเรื่องอื่นอยู่ ก็พยายามฝึกฝนอยู่”^{๒๓๔}

สรุปว่า ปัญหาและอุปสรรคของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม คือ ปัญหาในด้านสุขภาพร่างกาย เช่น มีอาการปวดขา ปวดหัวเข่า ปวดหลัง เป็นต้น และปัญหาเรื่องการเจ็บป่วยเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและมีโรคประจำตัว

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยุวณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ นางพรภักษ์ แก้วกิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ นางจิตติภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๔.๓ วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัทนันทิการาม

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นด้านข้อเสนอแนะของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม พบว่า พุทธศาสนิกชนมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ผู้ปฏิบัติบางส่วนอยากให้มีการปรับปรุงเรื่องของการงดใช้เสียงในช่วงระยะเวลาของการปฏิบัติธรรม เนื่องจากยังมีผู้ปฏิบัติบางคนพูดคุยกันในช่วงที่พระอาจารย์แสดงพระธรรมเทศนา หรือในขณะที่พระอาจารย์ทำการบรรยาย ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีอะไรนะคะ ดีทุกอย่าง ไม่มีอะไร นอกจากจะปรับแก้เรื่องคุยกัน ไม่อยากให้คุยกัน เพราะเสียงดังเวลาพระเทศน์”^{๒๓๕} ผู้ปฏิบัติจึงอยากให้มีการเข้มงวดมากขึ้น เนื่องจากการพูดคุยกันจะทำให้สถานที่ปฏิบัติธรรมเกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และทำให้บรรยากาศของสถานที่ที่ไม่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “อยากจะทำให้มีกฎระเบียบเกี่ยวกับเรื่องการใช้เสียง คือ อยากจะให้เข้มงวดมากขึ้น เพราะว่ามีเสียงพูดคุยกันแล้วทำให้ดูไม่มีระเบียบ เพราะว่าโยมเคยไปสถานที่อื่นที่มีความเข้มงวดมาก จะไม่มีเสียงเลย คือ ต้องเบาทุกอย่าง ต้องกำหนดจิตตัวเองไม่ให้เสียงดัง ต้องรู้ทุกขณะว่าเราทำอะไรอยู่ มีการให้ปิดวาจา แต่ที่นี้ก็ยังพูดคุยกันซึ่งบางครั้งก็พูดคุยกันแทรกพระ จึงทำให้ดูเหมือนไม่มีระเบียบ และเวลาที่โยมชวนเพื่อนที่เขาเคยไปที่ ๆ มีระเบียบมาที่นี้ เขาก็จะพูดว่าทำไมที่นี้คุยกันเสียงดัง ทำไมไม่เกรงใจพระ ซึ่งเขาอาจจะเกิดความรู้สึกที่ไม่ประทับใจแล้วก็อาจจะไม่มาที่วัดนี้อีก คือ ถ้าหากมีระเบียบหรือว่าคุยกันน้อยลง ก็จะทำให้ดูเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมจริง ๆ ตอนนี้ก็มีข้อนี้แหละค่ะ ที่อยากจะเสนอแนะ”^{๒๓๖}

ผู้ปฏิบัติบางส่วนอยากให้มีการปรับปรุงเรื่องของการเป็นระเบียบ เนื่องจากผู้ปฏิบัติบางคนไม่มีความเป็นระเบียบ เช่น การถอดรองเท้าให้เรียบร้อย การจัดเก็บสิ่งของที่ใช้แล้วเข้าที่ เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เป็นภาระของผู้ที่มีหน้าที่จัดเก็บสิ่งของเพื่อความเป็นระเบียบ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “มีระเบียบของใคร เพราะแต่ละคนไม่ได้มีระเบียบอะไรมากมาย บางคนมั่งง่าย แต่ละครบครวัก็เหมือนกัน เพราะฉะนั้นจะให้มีระเบียบมากก็ได้”^{๒๓๗}

ผู้ปฏิบัติบางส่วนอยากให้มีการปรับปรุงเรื่องของระยะเวลาในการปฏิบัติ คือ อยากให้เพิ่มเวลาของการปฏิบัติเพิ่มขึ้นอีกหน่อย เนื่องจากผู้ปฏิบัติมีความชอบในการนั่งสมาธิและเดินจงกรม ดัง

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

คำให้สัมภาษณ์ว่า “อยากให้เพิ่มเวลาปฏิบัติค่ะ”^{๒๓๘} ถึงแม้ผู้ปฏิบัติมีความต้องการที่อยากจะให้เพิ่มระยะเวลาของการปฏิบัติ แต่ผู้ปฏิบัติก็มีความเห็นใจพระอาจารย์ผู้สอนว่ามีภาระหน้าที่ในด้านต่าง ๆ จึงอาจจะไม่มีเวลาเพียงพอในการดูแลผู้ปฏิบัติได้เป็นเวลานาน ๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “อยากได้ช่วงเวลาปฏิบัติที่มากกว่านี้ แต่ท่านอาจารย์ก็อาจจะมีการมาก จะให้เวลาโยมมาก ๆ ก็คงไม่ได้ ก็คงได้เพียงเท่านี้ ด้านอื่นก็ไม่มี เพราะว่าท่านก็ดูแลโยมอย่างดี”^{๒๓๙}

ผู้ปฏิบัติบางส่วนอยากให้มีการปรับปรุงเรื่องของสถานที่ คือ อยากให้มีการสร้างอาคารปฏิบัติธรรมให้เสร็จเร็ว ๆ เพื่อที่จะได้เข้าคอร์สปฏิบัติธรรมที่ทางวัดจัดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมรู้สึกถึงบรรยากาศที่มีการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “อยากให้ทำสวนป่าเสร็จเร็ว ๆ โยมอยากเข้าคอร์ส จะได้เดินจงกรม อยากเดินจงกรมไปตามระเบียบ เพราะว่าเวลาปฏิบัติรวมกันแล้วทำให้รู้สึกถึงการได้ปฏิบัติจริง ๆ และทำให้เรานิ่งด้วย”^{๒๔๐}

อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนิกชนบางส่วนมีความเห็นว่า ไม่มีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เนื่องจากในปัจจุบันนี้มีการพัฒนามากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทำให้มีความสะดวกสบาย เหมาะสมแก่การปฏิบัติ จึงมีความเห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ คิดว่าเหมาะสมดีแล้ว เพราะสมัยก่อนที่โยมมานั้นยังไม่มีกันห้องแบบนี้ ยังเป็นที่โล่ง โยมยังต้องเอามุ้งมากางกัน แบบนี้ดีแล้วละ”^{๒๔๑} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ เพราะสำหรับโยมป่าทุกอย่างดีแล้วค่ะ”^{๒๔๒} ซึ่งการพัฒนาวัดให้มีความเจริญมากขึ้น เป็นการส่งผลให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี จึงไม่มีข้อเสนอแนะในด้านอื่น ๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ ดีแล้วค่ะ ดีกว่าเก่าเยอะมาก ตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบันนี้เปลี่ยนไปแบบหน้ามือเป็นหลังมือเลยค่ะ”^{๒๔๓} ทั้งนี้ การที่พระภิกษุภายในวัดและพุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นและตั้งใจในการจัดกิจกรรม ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกที่ดีในการมาปฏิบัติธรรม จึงไม่มีข้อเสนอแนะในด้านอื่น ๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ เพราะรู้สึกว่ดี ทั้งพระทั้งโยมช่วยกันดี”^{๒๔๔} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ นางพรภักษ์ แก้วกิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

เพราะว่าท่านทำดีแล้ว”^{๒๔๕} ซึ่งผู้ปฏิบัติบางส่วนมีความเห็นว่าไม่มีข้อเสนอแนะอะไร เนื่องจากทุกอย่างอยู่ที่ความคิดของตัวเราเอง ถ้าหากตัวเรามองว่าดี ทุกอย่างก็จะดี แต่ถ้าตัวเรามองว่าไม่ดี ทุกอย่างก็ไม่ดี ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ เพราะว่าอยู่ที่ตัวเรา ถ้าเราดี เรามองในทางบวก ก็ใช้ได้ค่ะ แต่ถ้าเราไม่ดี เรามองในทางลบ อะไรก็ดูไม่ดี อยู่ที่ตัวเราด้วย”^{๒๔๖} นอกจากตามที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นผู้ปฏิบัติที่มีความเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คือ ไม่มีข้อเสนอแนะอื่นๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีค่ะ”^{๒๔๗} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีอะไร ดีแล้วค่ะ”^{๒๔๘} และคำให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีครับ”^{๒๔๙}

สรุปได้ว่า ข้อเสนอแนะของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม คือ เรื่องของการงดใช้เสียงระหว่างช่วงเวลาในการปฏิบัติ เรื่องความมีระเบียบของผู้ปฏิบัติ อยากให้มีการเพิ่มระยะเวลาในปฏิบัติให้มากขึ้นกว่าเดิม และอยากให้ทางวัดมัชฌันติการามดำเนินการก่อสร้างอาคารปฏิบัติธรรมให้เสร็จโดยเร็ว

จากการวิเคราะห์ตามที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถที่จะสรุปปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม ได้ดังต่อไปนี้

๑. ด้านอवासสัปปายะ หมายถึง สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เนื่องจากสถานที่มีความเงียบ สงบ สะอาด สะดวกสบาย และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

๒. ด้านโคจรสัปปายะ หมายถึง การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เนื่องจากการเดินทางมาปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงและห่างไกล มีความสะดวกสบาย ใช้เวลาในการเดินทางไม่มาก

๓. ด้านภัสสสัปปายะ หมายถึง แนวทางคำสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เนื่องจากเป็นแนวทางคำสอนของหลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร ซึ่งเป็นคำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา โดยมีการเลือกใช้ธรรมะและภาษาที่มีความเข้าใจง่าย คือ เป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการมากเกินไป ประกอบกับการอธิบายขยายความจึงทำให้ฟังแล้วเข้าใจได้ง่าย

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุขะยูณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ นางจารุณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ นางสมร สุขศรีมิล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๙} สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ แบ่งออกเป็น ๒ ด้าน คือ

๔.๑ ด้านพระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรม หมายถึง พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติกการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม เนื่องจาก พระอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ที่เหมาะสมในการที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่พระอาจารย์ผู้สอนมีอัธยาศัยดี มีความเป็นกันเอง มีเมตตาในการช่วยเหลือและสงเคราะห์ญาติโยมผู้ปฏิบัติ และเป็นพระนักพัฒนาที่สร้างความเจริญให้แก่พระพุทธศาสนา

๔.๒ ด้านกลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม หมายถึง พุทธศาสนิกชนที่เดินทางมาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม เนื่องจากกลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมมีอัธยาศัยดี มีความสนทนสนมคุ้นเคย มีความสามัคคี มีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๕. ด้านโภชนสัปปายะ หมายถึง อาหารและเครื่องดื่มน้ำที่ทางวัดมัชฌันติกการามจัดเตรียมไว้สำหรับพุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรม ไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม เนื่องจากพุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่ไม่ได้มาเพื่อมุ่งเน้นเรื่องอาหารและเครื่องดื่ม เพราะถึงแม้ว่าทางวัดจะไม่ได้ทำการจัดเตรียมไว้ให้ก็สามารถที่จะนำมาเองได้

๖. ด้านอุตุสัปปายะ หมายถึง สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัชฌันติกการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม เนื่องจากบริเวณภายในวัดมีต้นไม้ที่คอยให้ความร่มรื่น สดชื่น เย็นสบาย

๗. ด้านอิริยาปถสัปปายะ หมายถึง ระยะเวลาในการทำกิจกรรมของวัดมัชฌันติกการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม เนื่องจากมีการจัดระยะเวลาของกิจกรรมได้มีความเหมาะสมพอดี ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป

สรุปได้ว่า สัปปายะ ๗ อันเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจภายนอก ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีสัปปายะเพียง ๖ ด้าน ที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม คือ ๑. ด้านอาวาสสัปปายะ ๒. ด้านโคจรสัปปายะ ๓. ด้านภัสสสัปปายะ ๔. ด้านบุคคลสัปปายะ ๕. ด้านอุตุสัปปายะ และ ๖. ด้านอิริยาปถสัปปายะ

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในพระพุทธรูปและทฤษฎีแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่ ๒. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ๓. เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

แรงจูงใจทางทัศนะของพระพุทธรูปนั้น ไม่ปรากฏว่ามีการให้ความหมายไว้อย่างชัดเจน แต่สามารถที่จะทำการศึกษาได้จากกรอบในทางจิตวิทยาที่ได้อธิบายถึงแรงจูงใจว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับแรงขับ ความต้องการหรือความอยากที่เป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมา ดังนั้นในทางพระพุทธรูปจึงถือเอาคำที่มีความหมายถึงความต้องการหรือความอยากเป็นความหมายของแรงจูงใจในพระพุทธรูป

ความอยาก ความปรารถนา ความต้องการ เป็นคำที่สามารถแสดงถึงแรงจูงใจในทางพระพุทธรูปได้ แต่ความอยาก ความปรารถนา ความต้องการตามที่กล่าวมานี้เป็นคำกลาง ๆ กล่าวคือ ไม่ได้ระบุ ว่า ดีหรือชั่ว ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ความอยาก ความปรารถนา ความต้องการที่เป็นแรงจูงใจในการกระทำของมนุษย์ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑. ต้นเหตุ หมายถึง ความพอใจ ชอบใจ และยินดีในสิ่งที่เป็นอกุศล และ ๒. ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ชอบใจ และยินดีในสิ่งที่เป็นกุศล

ส่วนแรงจูงใจทางทัศนะของทฤษฎีแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่ แรงจูงใจ หมายถึง พลังที่มีอยู่ในตัวเองของมนุษย์ทุกคน เป็นแรงผลักดันที่ทำให้มนุษย์กระทำการกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรมลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยมีมูลเหตุสำคัญ คือ ความต้องการ

แรงจูงใจเกิดขึ้นได้จากหลากหลายปัจจัย ในทางจิตวิทยาแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑. แรงจูงใจภายใน หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจากแรงผลักดันภายในจิตใจของคนเราให้แสดงพฤติกรรม

ต่าง ๆ ออกมาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยไม่ต้องอาศัยการชักจูงจากสิ่งเร้าภายนอก และ ๒. แรงจูงใจภายนอก หมายถึง สิ่งจูงใจที่อยู่ภายนอกตัวบุคคลที่มีอิทธิพลในการกระตุ้นหรือชักจูงให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาทางใดทางหนึ่งเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ โดยมีสิ่งจูงใจนั้นเป็นเครื่องล่อใจภายนอก

จากที่กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจในทัศนะทางพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ มีความหมายในทางเดียวกัน คือ แรงจูงใจเป็นพลังที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน ซึ่งจะคอยเป็นแรงผลักดันที่จะทำให้มนุษย์กระทำการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรมลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยมีมูลเหตุสำคัญ คือ ความอยาก ความปรารถนา หรือความต้องการ ซึ่งจะเกิดขึ้นตามกระบวนการเกิดของแรงจูงใจ โดยกระบวนการเกิดของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่นั้นมีกระบวนการที่คล้ายคลึงกันคือ ความอยาก ความปรารถนา หรือความต้องการนั้นจะสิ้นสุดลงเมื่อการตอบสนองได้รับความพึงพอใจ แต่อย่างไรก็ตามแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่จะมีความแตกต่างจากแรงจูงใจในพระพุทธศาสนาตรงที่นักจิตวิทยาได้มีการคิดค้นทฤษฎีแรงจูงใจต่าง ๆ มารองรับเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนั้น แรงจูงใจจึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ เพราะแรงจูงใจจะเป็นแรงผลักดันสำคัญที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจของพุทธศาสนิกชนที่จะเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า แรงจูงใจทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแรงผลักดันสำคัญต่อการตัดสินใจของพุทธศาสนิกชนที่จะเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร นั้นก็คือ ฉันทะ เพราะความหมายของฉันทะ คือ ความใคร่เพื่อจะทำ ความต้องการทำหรืออยากทำสิ่งที่เป็นกุศล ซึ่งเปรียบได้กับแรงจูงใจภายใน นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่นที่เป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม กล่าวคือ สัมปายะ ๗ ซึ่งเปรียบได้กับแรงจูงใจภายนอก

วัดมัชฌันติการาม หรือวัดน้อย เป็นวัดราษฎร์ สังกัดธรรมยุติกนิกาย ตั้งอยู่บนถนนวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร เป็นวัดที่มีความน่าสนใจวัดหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นวัดที่มีความเก่าแก่มากมีอายุหลายร้อยปี สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เป็นวัดที่เจ้าจอมมารดาในรัชกาลที่ ๔ เป็นองค์อุปถัมภ์ในการก่อสร้างศาสนสถานและศาสนวัตถุต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้เป็นวัดที่ถูกต้องตามพระวินัยและกฎหมายบ้านเมือง ทั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานนามวัดว่า “วัดมัชฌันติการาม” ซึ่งในอดีตนั้นวัดมัชฌันติการามยังไม่มี การปฏิบัติธรรมที่เป็นรูปแบบแน่ชัด มีเพียงกิจกรรมทำบุญตักบาตร ทำวัตร สวดมนต์ และการแสดงพระธรรม

เทศนาโดยครูบาอาจารย์ พระกรรมฐานสายป่า ในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตาม ประเพณีของชาวพุทธเท่านั้น

ต่อมาในสมัยพระพุทธศาสนาสาโรธ ค่ำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดมณีนิมิตการามในปัจจุบัน ได้มีการจัดโครงการปฏิบัติธรรมทุกวันพระและวันอาทิตย์ ณ ห้องปฏิบัติธรรม ชั้น ๑ อาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ช่วงเวลาตั้งแต่ ๑๔.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. และนอกเหนือจากวันเวลาดังกล่าว ทางวัดมณีนิมิตการามก็ได้มีการจัดปฏิบัติธรรมบวชนกขัมมะในวันนักขัตฤกษ์สำคัญ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันแม่แห่งชาติ เป็นต้น และยังจัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนาโดยครูบาอาจารย์ พระกรรมฐาน ในทุกวันอาทิตย์ปลายเดือน ตั้งแต่เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป โดยมีวิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติธรรม เริ่มต้นด้วยการบูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล รับศีล ทำวัตรเย็น สวดมนต์ เติมน้ำจมนม นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา โดยในการปฏิบัติจะใช้แนวทางการปฏิบัติของ หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินฺธโร ซึ่งจะใช้คาบบริกรรม พุท-โธ ในขณะที่เดินจงกรมและนั่งสมาธิ โดยมุ่งที่จะทำสมาธิเพื่อสะสมพลังจิต ซึ่งการบริกรรม พุท-โธ สามารถที่จะช่วยขับไล่อารมณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบภายในจิตใจได้ เป็นเหตุที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความสุขสามารถที่จะนอนหลับได้อย่างเป็นสุข และใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุขกับครอบครัว

การที่วัดมณีนิมิตการามได้จัดโครงการปฏิบัติธรรมทุกวันพระและวันอาทิตย์ขึ้นมานั้น เพราะมีความคาดหวัง คือ อยากให้พุทธศาสนิกชนเข้าวัดเพื่อได้พักจิตพักใจหลังจากเสร็จสิ้นภารกิจต่าง ๆ ทั้งด้านการงานและครอบครัว โดยให้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ในเรื่องของสมาธิเบื้องต้น เพื่อเป็นการสะสมพลังจิตอันเป็นพื้นฐานของสมาธิขั้นสูง เพื่อที่จะให้ญาติโยมสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติกับตัวเองและนำไปสอนให้แก่บุคคลในครอบครัว ซึ่งผลที่ได้จากการทำสมาธิจะช่วยให้ญาติโยมมีความสุขกับการใช้ชีวิตในการทำงานและครอบครัว ซึ่งในการจัดโครงการปฏิบัติธรรมดังกล่าว พบว่า อุปสรรคและปัญหาในการสอนปฏิบัติธรรม คือ ปัญหาด้านสถานที่ซึ่งเริ่มที่จะมีความคับแคบไม่เพียงพอต่อผู้ที่มาปฏิบัติธรรม และมีปัญหาในด้านบุคลากร เนื่องด้วยพระวิทยากรมีจำนวนไม่เพียงพอในการดำเนินงาน และปัญหาด้านเสียงรบกวนในขณะที่ปฏิบัติธรรม เช่น เสียงพูดคุย เสียงเครื่องมือสื่อสาร เป็นต้น

การที่จะทำให้พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมเกิดแรงจูงใจในการที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิมิตการามนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการด้านสถานที่และด้านอื่น ๆ ให้มีองค์ประกอบเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม หรือที่เรียกว่า สัปปายะ ๗ ทั้งนี้ เพื่อที่จะทำให้การปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลให้การปฏิบัติเป็นไปในทางที่ดี นอกจากนี้ สัปปายะ ๗ ยังเปรียบเสมือนกับแรงจูงใจภายนอก เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นให้พุทธศาสนิกชนเกิดแรงจูงใจภายใน คือ ฉันทะ ซึ่งทางวัดมณีนิมิตการามได้มีการจัดเตรียมในด้านสถานที่และด้านต่าง ๆ ให้มีความสัปปายะเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม ดังนี้

๑. ด้านอวาสสัปปายะ วัดมัจฉันตการามเป็นวัดที่มีต้นไม้อยู่เป็นจำนวนพอสมควรกับปริมาณพื้นที่ของวัด จึงถือได้ว่าเป็นวัดที่มีบรรยากาศร่มรื่น สงบ และยังมีการดูแลเรื่องความสะดวกบริเวณต่าง ๆ ภายในวัดเป็นอย่างดี รวมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม เช่น มีการจัดเตรียมเก้าอี้ มีห้องน้ำที่สะอาดอยู่ในบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น เพื่อให้ผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึกสะดวกสบาย

๒. ด้านโคจรสัปปายะ วัดมัจฉันตการามตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณถนนวงค์สว่าง ซึ่งเป็นถนนที่มีการสัญจรไปมาสะดวก จึงทำให้การเดินทางมาวัดของผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงมีความสะดวกสบาย นอกจากนี้ยังมีสถานีรถไฟที่อยู่บริเวณสี่แยกวงค์สว่าง ก็ยังทำให้การเดินทางผู้ที่ใช้รถไฟมีความสะดวกมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

๓. ด้านภัสสสัปปายะ วัดมัจฉันตการาม มีการเลือกใช้แนวทางและคำสอนที่มีเข้าใจง่าย เหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติทุกเพศ ทุกวัย โดยใช้แนวทางการปฏิบัติของหลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร และมีการบรรยายธรรมสอดแทรก โดยยกตัวอย่างในการอธิบายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถที่จะเข้าใจได้ง่ายขึ้น เพื่อเป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกว่าการธรรมะไม่ใช่ของยากเกินกว่าที่จะเข้าใจ และจะช่วยทำให้ไม่รู้สึกละอายในการที่จะมาปฏิบัติธรรม

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ วัดมัจฉันตการาม ได้มีการคัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการที่จะมาสอนและบรรยายธรรมให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และนอกเหนือจากพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถแล้ว คุณสมบัติที่จะต้องมียกอย่างหนึ่งก็คือเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์และบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติธรรมอีกด้วย

๕. ด้านโภชนสัปปายะ วัดมัจฉันตการาม ได้มีการจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มสำหรับพุทธศาสนิกชนที่เดินทางมาปฏิบัติธรรม ไว้อย่างเพียงพอตลอดช่วงระยะเวลาของการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายให้กับผู้ปฏิบัติในเรื่องของการจัดหาอาหารและเครื่องดื่ม

๖. ด้านอุตุสัปปายะ วัดมัจฉันตการาม ได้มีการจัดสถานที่บริเวณโดยรอบของวัดให้มีต้นไม้ที่คอยให้ความร่มรื่นสบายตา มองแล้วเกิดความรู้สึกเย็นสงบ เพื่อให้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับวัดที่มีการปฏิบัติธรรม

๗. ด้านอิริยาปถสัปปายะ วัดมัจฉันตการาม ได้มีการกำหนดช่วงระยะเวลาที่มีความเหมาะสม คือ ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป และมีการกำหนดรูปแบบอิริยาบถของกิจกรรมสลับกัน เป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึกไม่เหนื่อยล้า และยังช่วยลดอาการเวทนาที่เกิดจากการปวดเมื่อยตามจุดต่าง ๆ เนื่องจากการนั่งเป็นเวลานาน

จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนันทิการาม ตามหลักสัปปายะ ๗ สามารถที่จะสรุปปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนันทิการาม ได้ดังต่อไปนี้

๑. ด้านอवासสัปปายะ หมายถึง สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัจฉนันทิการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนันทิการาม เนื่องจากสถานที่มีความเงียบ สงบ สะอาด สะดวกสบาย และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

๒. ด้านโคจรสัปปายะ หมายถึง การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนันทิการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนันทิการาม เนื่องจากการเดินทางมาปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงและห่างไกล มีความสะดวกสบาย ใช้เวลาในการเดินทางไม่มาก

๓. ด้านภัสสสัปปายะ หมายถึง แนวทางคำสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัจฉนันทิการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนันทิการาม เนื่องจากเป็นแนวทางคำสอนของหลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร ซึ่งเป็นคำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา โดยมีการเลือกใช้ธรรมะและภาษาที่มีความเข้าใจง่าย คือ เป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการมากเกินไป ประกอบกับการอธิบายขยายความจึงทำให้ฟังแล้วเข้าใจได้ง่าย

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ แบ่งออกเป็น ๒ ด้าน คือ

๔.๑ ด้านพระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรม หมายถึง พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดมัจฉนันทิการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนันทิการาม เนื่องจาก พระอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ที่เหมาะสมในการที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่พระอาจารย์ผู้สอนมีอัธยาศัยดี มีความเป็นกันเอง มีเมตตาในการช่วยเหลือและสงเคราะห์ญาติโยมผู้ปฏิบัติ และเป็นพระนักพัฒนาที่สร้างความเจริญให้แก่พระพุทธศาสนา

๔.๒ ด้านกลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม หมายถึง พุทธศาสนิกชนที่เดินทางมาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนันทิการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนันทิการาม เนื่องจากกลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมมีอัธยาศัยดี มีความสนทนมนต์คุ้นเคย มีความสามัคคี มีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๕. ด้านโภชนสัปปายะ หมายถึง อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัจฉนันทิการามจัดเตรียมไว้สำหรับพุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรม ไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติ

ธรรม ณ วัดมัจฉนติการาม เนื่องจากพุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่ไม่ได้มาเพื่อมุ่งเน้นเรื่องอาหารและเครื่องดื่ม เพราะถึงแม้ว่าทางวัดจะไม่ได้ทำการจัดเตรียมไว้ให้ก็สามารถที่จะนำมาเองได้

๖. ด้านอุตุสัปปายะ หมายถึง สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัจฉนติการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนติการาม เนื่องจากบริเวณภายในวัดมีต้นไม้ที่คอยให้ความร่มรื่น เย็นสบาย

๗. ด้านอิริยาปถสัปปายะ หมายถึง ระยะเวลาในการทำกิจกรรมของวัดมัจฉนติการาม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนติการาม เนื่องจากการจัดระยะเวลาของกิจกรรมได้มีความเหมาะสมพอดี ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป

สรุปได้ว่า สัปปายะ ๗ อันเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจภายนอก ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีสัปปายะเพียง ๖ ด้าน ที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนติการาม คือ ๑. ด้านอาวาสสัปปายะ ๒. ด้านโคจรสัปปายะ ๓. ด้านภัสสสัปปายะ ๔. ด้านบุคคลสัปปายะ ๕. ด้านอุตุสัปปายะ และ ๖. ด้านอิริยาปถสัปปายะ

สำหรับปัญหาและอุปสรรคของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนติการาม คือ ปัญหาในด้านสุขภาพร่างกาย เช่น มีอาการปวดขา ปวดหัวเข่า ปวดหลัง เป็นต้น และปัญหาเรื่องการเจ็บป่วยเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและมีโรคประจำตัว

ส่วนข้อเสนอแนะของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนติการาม คือ เรื่องของการงดใช้เสียงระหว่างช่วงเวลาในการปฏิบัติ เรื่องความมีระเบียบของผู้ปฏิบัติ อยาให้มีการเพิ่มระยะเวลาในปฏิบัติให้มากขึ้นกว่าเดิม และอยากให้ทางวัดมัจฉนติการามดำเนินการก่อสร้างอาคารปฏิบัติธรรมให้เสร็จโดยเร็ว

จากที่กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจของมนุษย์ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งแรงจูงใจในการทำสิ่งที่เป็นกุศลของมนุษย์ อย่างเช่น แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนติการาม เป็นต้นนั้น ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ฉันทะ ซึ่งฉันทะอันเป็นแรงจูงใจภายในนั้นจะเป็นแรงผลักดันที่คอยส่งผลให้พุทธศาสนิกชนเกิดความอยาก หรือความต้องการที่จะมาปฏิบัติธรรม โดยมีองค์ประกอบ คือ สัปปายะ ๗ อันเป็นแรงจูงใจภายนอกที่เป็นปัจจัยคอยเกื้อหนุนแรงจูงใจภายใน อธิบายได้ว่า ฉันทะ คือ แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนมีความต้องการในการมาปฏิบัติธรรม ส่วนสัปปายะ ๗ คือ แรงจูงใจภายนอก จัดเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนที่ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนตัดสินใจเลือกที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนติการาม เพราะหากทางวัดมัจฉนติการามไม่ได้มีการบริหารจัดการตามหลักสัปปายะ ๗

ให้มีความเหมาะสมและตรงต่อความต้องการของพุทธศาสนิกชน อาจส่งผลให้พุทธศาสนิกชนไม่ตัดสินใจเลือกที่จะมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

หากจะเปรียบเทียบแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม ในมุมมองระหว่างพระพุทธรูปและศาสตร์สมัยใหม่ สามารถสรุปได้ว่า มีความสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ กล่าวคือ การที่พุทธศาสนิกชนมีฉันทะในการปฏิบัติธรรมก็เพื่อต้องการที่จะบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิตตามหลักของพระพุทธรูป เช่น มีความต้องการให้ชีวิตพบกับความสุข มีความต้องการให้ชีวิตประสบความสำเร็จ หรือมีความต้องการบรรลุจุดสูงสุดในพระพุทธรูป คือ นิพพาน เป็นต้น ซึ่งความต้องการดังกล่าวเป็นความต้องการที่สอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ในขั้นที่ ๕ คือ ความต้องการเป็นคนที่สมบูรณ์หรือความต้องการความสำเร็จอย่างแท้จริง หมายถึง การบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิต ได้แก่ ต้องการบรรลุเป้าหมายตามความสามารถของตนเอง ต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง ต้องการกระทำในสิ่งที่เหมาะสมและดีที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ เป็นต้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า แรงจูงใจในพระพุทธรูปเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือและสามารถพิสูจน์ได้โดยทฤษฎีแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่

๕.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๕.๒.๑ ควรศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรมระหว่างวัดมัชฌันติการามและวัดอื่น ๆ เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างกันและนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕.๒.๒ ควรศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรมระหว่างวัดมัชฌันติการามและวัดอื่น ๆ เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างกันและนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕.๒.๓ ควรศึกษาวิธีการสร้างศรัทธาของพระวิปัสสนาจารย์

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) คัมภีร์:

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๒.

(๒) หนังสือ:

กมลรัตน์ หล้าสุวงศ์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๘.

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. แนวทางการดำเนินงานโครงการเข้าวัดปฏิบัติธรรมวัน
อาทิตย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด,
๒๕๕๓.

แก้ว ชิตตะขบ. คู่มือพุทธศาสนิกชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,
๒๕๔๙.

ชนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์. แรงจูงใจทางสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร:
บุ๊ค พอยท์, ๒๕๓๗.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟ พรินท์ จำกัด, ๒๕๔๙.

ดร.กิจจา บานชื่น และกนิกันต์ บานชื่น. หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๙.

ดร.จันทร์ ชุ่มเมืองปัก. แรงจูงใจและการจูงใจสร้างปาฏิหาริย์. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้ากรู๊ป,
๒๕๔๖.

ดร.วันชัย ปานจันทร์. ภาวะผู้นำในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
๒๕๕๖.

ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. ศาสนาสำคัญของโลก. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๑.

ปัญญา ใช้บางยาง. ๔๐ วิกฤติ พระอรหันต์. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๕.

_____. ๘๐ พระอรหันต์ (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)**. พิมพ์ครั้งที่ ๗.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๕.

_____. **พุทธธรรม (ฉบับปรับขยาย)**. พิมพ์ครั้งที่ ๔๐. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๗.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๖.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๖.

พระมหาอุไร อาตบโก (มั่งมี). **คู่มือปฏิบัติธรรม วิปัสสนาภาวนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หน้าต่าง, ๒๕๕๔.

พุทธทาส อินทปัญโญ. **คู่มือปฏิบัติอานาปานสติ ๑๖ ขั้น**. ปทุมธานี: กลุ่มอยู่เย็นเป็นประโยชน์, ๒๕๕๓.

ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑.

เกสักรสุรพล ไกรสรารุณ. **ปฏิบัติธรรม (ทำไม-อย่างไร?)**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

มนูญ วงศ์นารี. **การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๓๙.

มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย. **วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๒**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

มัลลิกา คณานุรักษ์. **จิตวิทยากับการสื่อสารของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

มัลลิกา ต้นสอน. **การจัดการยุคใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: ธรรมกมลการพิมพ์, ๒๕๔๗.

รองศาสตราจารย์ ดร.พยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๑.

รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ เจนประโคน. **เทคนิคการจูงใจ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕.

รองศาสตราจารย์นพคุณ นิศามณี. **วัดมฆันตการาม (วัดน้อย)**. นครสวรรค์: ห้างหุ้นส่วนจำกัดริมปิงการพิมพ์, ๒๕๕๓.

เรียงชัย หมั่นชนะ. **จิตวิทยาพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒.

วศิน อินทสระ. **ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๒.

วัดมัชฌันติการาม. **ฉลองสมณศักดิ์และอายุวัฒนมงคล ๖๓ ปี พระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุญโญ, ดร.).** กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๕๖.

โศภชา อรัญวัฒน์. **หลักการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยุคเคชั่น, ๒๕๔๙.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. **วิธีสร้างบุญบารมี.** พิมพ์ครั้งที่ ๓๔. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๔.

พระพุทธโฆสเถระ. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค.** แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๔.

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหารงานบุคคลแผนใหม่.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖.

สมยศ นาวิการ. **การบริการและพฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงธนพัฒนา, ๒๕๔๓.

(๓) วิทยานิพนธ์:

พระครูศรีสุตากร (อภิชาติ อภิภาโณ). “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติธรรมในวันเสาร์-อาทิตย์ : กรณีศึกษาวัดกลางบางพระ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมานัส จานิสโร (อุ้นเรือน). “การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการเข้าปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ ๑๘”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระศักดิ์ชัย วรรณโม (ธนูทอง). “แรงจูงใจของประชาชนในการเข้าร่วมปฏิบัติธรรมสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด แห่งที่ ๒๓ วัดท่าขนุน อำเภอดงพิกุล จังหวัดกาญจนบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

นางสาวธวัชรรัตน์ อ่อนราชภูริ. “แรงจูงใจ ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

นางอลิศา ริมดุสิต. “แรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน : กรณีศึกษา ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

(๔) บทความ:

กนกรัตน์ศิริ ทวีสุข. “แนวคิดแรงจูงใจตามหลักพระพุทธศาสนา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ.

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙): ๑๔๕.

มนตรี สืบดวง. “แรงจูงใจในทัศนะทางพระพุทธศาสนา”. วารสารศิลปศาสตร์. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒

(กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๐): ๑๐๔.

(๕) เอกสารอื่น ๆ:

พริ้มเพรา ดิษยวณิช. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาพหุติกรรมศาสตร์ ระดับบัณฑิตศึกษา.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐.

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. บัญชีรายชื่อวัดทั่วประเทศ (ปี ๒๕๖๐). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.onab.go.th/wp-content/uploads/2018/01/bkk.pdf>

[๑๙ มีนาคม ๒๕๖๑].

วัดมัชฌันติการาม. ประวัติวัดมัชฌันติการาม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://watmatchan.net/history/>

[๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑].

(๗) สัมภาษณ์:

สัมภาษณ์ พระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุญโญ), เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาบุญยอด สุเมโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ ญาณสุโข, พระวัดมัชฌันติการาม, ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางอบ กลิ่นประยงค์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางอำไพ สุนทรวรรณ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ดลเสถียร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางนพวรรณ เขียวเอม, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางลำจวน เจียกขจร, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ปัญญายุทธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสุภาพ สุชะยุวณะ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาว สุธศรีมธ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายณรงค์ ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางจรรณี ศิริเกตุ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางจิตาภรณ์ อ่องนุช, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางพรปัทม แก้วกิจวิไล, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ ภายใน ๑๑๓๓, ๑๑๒๗

ที่ ศธ ๖๑๐๑.๑/๑๓๕

วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

นมัสการ พระมหาดิเดช สติวโร,ดร.

ด้วย พระมหาวินัย ส่วโร นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชาพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๐๖ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิมิตการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้ออกแบบสอบถามเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย จึงเห็นควรให้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยสามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงนมัสการเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แมชีกฤษณา รักษาโฉม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชาพิเศษ

ยินดีตรวจสอบ

๙๗ ก.ค. ๖๑

ประสานงาน :

พระมหาวินัย ส่วโร

โทร. ๐๖๓-๙๙๐๕๑๕๑๒

ปี ๒๐๑๑.๑/ว ๑๖

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.วุฒินันท์ กันทะเดียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินัย ส่วโร นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๐๖ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิมิตการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้ออกแบบสอบถามเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย จึงเห็นควรให้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงมีสการเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม้นึกฤชณา รักษาโณม)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิเศษ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: gds@mcu.ac.th

ประสานงาน : นางสาวอารยา ทองโชติ โทร. ๐๙๙-๓๕๐๕๓๕๐

พระมหาวินัย ส่วโร โทร. ๐๖๓-๙๙๒๕๒๕๒

๐๖๓-๙๙๒๕๒๕๒
 ๐๖๓-๙๙๒๕๒๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๑.๑/ว ๕๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินัย ส่วโร นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๐๖ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้ออกแบบสอบถามเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย จึงเห็นควรให้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงนมัสการเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

ได้ทราบแล้ว
พร้อม ได้ ๖๖๖๖ ๖๖๖๖ ๖๖๖๖

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แมชีกัญญา รักษาโณม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิเศษ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

http://gds.mcu.ac.th, E-mail: gds@mku.ac.th

ประสานงาน : นางสาวอารยา ทองโชติ

โทร. ๐๙๙-๓๕๐๕๓๕๐

พระมหาวินัย ส่วโร

โทร. ๐๖๓-๙๙๒๕๒๕๒

ภาคผนวก ข

หนังสือขออนุญาตลงพื้นที่สัมภาษณ์

ที่ ศธ ๖๑๐๑.๑/ว ๖๕๒

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้สัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

นมัสการ พระพุทธิสารโสภณ เจ้าอาวาสวัดมณีนิคการาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินัย ส่วโร นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชาพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๐๖ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิคการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้ สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงมีสการมาขออนุญาตให้ พระมหาวินัย ส่วโร ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่านเพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์ นิสิตจะประสานงานมาด้วยตนเอง

จึงมีสการมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และกราบขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

มีตามบันทึกให้สัมภาษณ์

พระพุทธิสารโสภณ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.แมชีกฤษณา รักษาโฉม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชาพิเศษ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ประสานงาน : นางสาวอารยา ทองโชติ โทร. ๐๙๙-๓๕๐๕๓๕๐

พระมหาวินัย ส่วโร โทร. ๐๖๓-๙๙๒๕๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๑.๑/ว ๖๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

นมัสการ พระมหาบุญยอด สุเมโธ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินัย ส่วโร นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชาพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๐๖ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีรัตนการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้ สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงมีสการมาขออนุญาตให้ พระมหาวินัย ส่วโร ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่านเพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์ นิสิตจะประสานงานมาด้วยตนเอง

จึงมีสการมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และกราบขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.แมชีกฤษณา รักษาโฉม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชาพิเศษ

๖๑๐๑.๑/ว ๖๒
๖๑๐๑.๑/ว ๖๒

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: gds@mcu.ac.th

ประสานงาน : นางสาวอารยา ทองโชติ

โทร. ๐๙๙-๓๕๐๕๓๕๐

พระมหาวินัย ส่วโร

โทร. ๐๖๓-๙๙๒๕๒๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑.๑/ว ๖๒

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

นมัสการ พระมหาสมเกียรติ ญาณสุทฺธโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินัย ส่วโร นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๐๖ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนันทนาราม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้ สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงน้อมนมาขออนุญาตให้ พระมหาวินัย ส่วโร ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่านเพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์ นิสิตจะประสานงานมาด้วยตนเอง

จึงน้อมนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และกราบขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ยิทธิใช้คำสัมภาษณ์
รณ. ๐๖๐๖
(พระมหาสมเกียรติ ญาณสุทฺธโร)

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.แมชีกฤษณา รักษาโณ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิเศษ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: gds@mcu.ac.th

ประสานงาน : นางสาวอารยา ทองโชติ

พระมหาวินัย ส่วโร

โทร. ๐๙๙-๓๕๐๕๓๕๐

โทร. ๐๖๓-๙๙๒๕๒๒

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม
ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ ฉายา อายุ พรรษา ตำแหน่ง

ที่อยู่ปัจจุบัน

เบอร์โทรศัพท์ วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ
กรุงเทพมหานคร

๑. จุดเริ่มต้นในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความเป็นมาอย่างไร

.....
.....

๒. แนวทางในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม เป็นอย่างไร

.....
.....

๓. วิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม เป็นอย่างไร

.....
.....

๔. มีความคาดหวังอย่างไรต่อพุทธศาสนิกชนผู้มาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

.....
.....

๕. ปัญหาและอุปสรรคในการสอนปฏิบัติธรรม คือ อะไร

.....
.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม
ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม
 เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ นามสกุล อายุ

ที่อยู่ปัจจุบัน

.....

เบอร์โทรศัพท์ วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม
ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

๑. ด้านอวาสสัปปายะ

๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

๒. ด้านโคจรสัปปายะ

๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

.....

๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

๓. ด้านภัสสสัปปายะ

๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม หรือไม่ อย่างไร

.....
 ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อ
 แรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

๔. ด้านบุคคลสัปายะ

.....
 ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความรู้
 ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

.....
 ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อ
 แรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....
 ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะมีบุคคลในครอบครัว หรือ
 เพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติใช่หรือไม่ อย่างไร

.....
 ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจใน
 การมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

๕. ด้านโภชนสัปายะ

.....
 ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้เหมาะสม
 และเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

.....
 ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้มีผลต่อ
 แรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

๖. ด้านอุตุสัปายะ

.....
 ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสม
 ต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

.....
 ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจ
 ในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

๗. ด้านอิริยาปถสัปปายะ

๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัสัณติการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของ วัดมัสัณติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

.....

ภาคผนวก ง

พระภิกษุผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งหมด จำนวน ๓ รูป

ชื่อ พระพุทธิสารโสภณ อายุ ๖๘ พรรษา ๔๘ ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม
ที่อยู่ปัจจุบัน วัดมัชฌันติการาม เลขที่ ๑๐๒ ถนนวงศ์สว่าง ๑๑ แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ
กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๘๐๐
เบอร์โทรศัพท์-..... วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ ๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น.

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑ จุดเริ่มต้นในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการามมีความเป็นมาอย่างไร

พระพุทธิสารโสภณ : ในช่วงสมัยเจ้าอาวาสองค์ก่อนนั้นยังไม่มี การปฏิบัติธรรม มีเพียงแต่ การทำบุญประจำในวันพระ คือ ทุกวันพระจะมีญาติโยมมาทำบุญ ในตอนเช้าก็จะมี การถวาย ภัตตาหารเช้า ตอน ๑๐ โมง ก็จะมีการไหว้พระ ทำวัตร-สวดมนต์ เทศนา ตอนเย็นก็จะมีเทศนาอีก ๑ กัณฑ์ นี่คือนิสัยกรรมในสมัยเจ้าอาวาสองค์ก่อน ต่อมาในช่วงสมัยของหลวงพ่อก่อนในช่วงแรกก็จะมี การปฏิบัติเหมือนกับเจ้าอาวาสองค์ก่อน คือ ในวันพระจะมีการทำบุญถวายภัตตาหารเช้า ๑๐ โมงเช้าก็ จะมีการไหว้พระ ทำวัตร-สวดมนต์ เทศนา ตอนบ่ายก็มีฟังเทศน์ ไหว้พระ สวดมนต์ตามปกติ ตอน กลางคืนก็จะมีโยมมาจำศีลนอนค้างวัด ๑ คืน พอเวลาทุ่มหนึ่งก็จะมี การสวดมนต์แล้วก็เจริญสมาธิ ภาวนาเป็นประจำมาแต่ก่อน พอถึงช่วงที่หลวงพ่อกได้ไปอบรมครูสาสมาธิจากวัดศรีรัตนธรรมารามกับ หลวงพ่อวิริยงค์ก็เลยมาเปิดศูนย์อบรมปฏิบัติธรรมที่วัดมัชฌันติการาม ตั้งแต่แรก ๆ มาจนถึงปัจจุบัน นี้ได้ประมาณ ๓ ปี การปฏิบัติธรรมในช่วงแรก ๆ ก็มีญาติโยมมาไม่มากแต่เราก็มีการประชาสัมพันธ์ ไปทางเว็บไซต์บ้าง ทางอื่นบ้าง ก็เริ่มที่จะมีญาติโยมสนใจเข้ามาปฏิบัติธรรม

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒ แนวทางในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการามเป็นอย่างไร

พระพุทธิสารโสภณ : การปฏิบัติธรรมของเรานั้นก็จะเอาแนวหลักปฏิบัติตามแนวของ หลวงปู่มั่น โดยมีหลวงปู่วิริยงค์เป็นผู้ให้แนวปฏิบัติไว้เพิ่มเติม ก็ใช้หลักภาวนา เติบงกรรม นั่งสมาธิ ภาวนาใช้หลัก พุท-โธ เป็นหลักอันนี้เป็นแนวปฏิบัติธรรม

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓ วิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการามเป็น อย่างไร

พระพุทธิสารโสภณ : การปฏิบัติธรรมของเรานั้นทุกวันนี้ก็มีญาติโยมให้ความสนใจในการ ปฏิบัติมากพอสมควร เราจะมีวันอาทิตย์กับวันพระเริ่มตั้งแต่บ่าย ๒ ถึง ๔ โมงเย็น ในช่วงเวลา ๒ ชั่วโมงนี้เราก็จะมีทำวัตร-สวดมนต์ เติบงกรรม นั่งสมาธิ แล้วก็ให้คำแนะนำญาติโยมตามแต่ผู้ที่ลง ไปช่วยในการแนะนำ นี่คือนิสัยปฏิบัติของเราก็มีเพียงเท่านี้

ผู้วิจัย : การทำวัตร-สวดมนต์ เติมน้ำมัน นั่งสมาธินี้ ลำดับขั้นตอนและวิธีการหลวงพ่อบอกเป็นผู้ออกแบบเองเลยหรือเปล่าครับ

พระพุทธรังษิณ : อันดับแรกเราก็มีการปรึกษากันกับท่านพระมหาบุญยอดซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการที่ไปอบรมมาด้วยกัน ก็ปรึกษารื้อกันว่าจะเอาแนวทางแบบไหน ก็เลยเอาแนวทางตามหลักของหลวงปู่วิริยังค์มาใช้

ผู้วิจัย : อยากทราบสาเหตุว่าทำไมจึงเติมน้ำมันก่อนนั่งสมาธิครับ

พระพุทธรังษิณ : คือ การที่เราใช้วิธีเติมน้ำมันก่อนนั่งเพราะว่าอันดับแรก คือ การสวดมนต์ทำให้จิตของเราสงบเพราะจิตของเราจะจดจ่ออยู่กับการเจริญพุทธมนต์ พอเราเจริญพระพุทธมนต์เสร็จแล้วมาเติมน้ำมัน สมาธิของเราก็จะมีความต่อเนื่องกัน การเติมน้ำมันนั้นจะทำให้จิตของเราสงบได้ เพราะบางคนก็บอกว่าถูกจริตในการเติมน้ำมันเพราะทำให้จิตเรารวมได้ทั้ง ๆ ที่เราเดินทำให้เรามีสติในการควบคุมอารมณ์ได้ พอเราเติมน้ำมันเสร็จแล้วมานั่งสมาธิต่อมันก็จะยิ่งเพิ่มในการที่จะทำให้จิตของเราลงสู่กวั้งค์ได้ ก่อนการเติมน้ำมันนั้นหลวงปู่ท่านให้ใช้บท พุทโธ ธัมโม สังโฆ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แล้วก็ พุทโธ พุทโธ พุทโธ ตรงนี้ท่านบอกว่าการใช้บทนี้เพื่อที่จะระลึกนึกถึงพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เรามีจิตเมตตา กรุณา มุทิตา ต่อสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงทำให้เป็นแนวทางในการที่จะทำให้จิตของเราเกิดความสงบขึ้นมาได้จากความที่เรามีเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงอันนี้คือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ส่วนระยะเวลาหลวงปู่บอกว่าไม่ต้องมากประมาณ ๓๐ นาที ในการเติมน้ำมัน แล้วก็นั่งสมาธิ ๓๐ นาที ทำไมท่านไม่ให้ใช้เวลานาน เพราะว่าการใช้เวลานานบางทีทุกขเวทนาอาจจะเกิดขึ้น เพราะว่ากระแสพลังจิตท่านบอกว่าถ้าเราทำปะติดปะต่อพลังจิตก็จะเกิดขึ้น เมื่อเรามีพลังจิตมากขึ้นพลังอำนาจในจิตของเราก็จะเพิ่มขึ้น ทำให้เราสามารถที่จะดำเนินงานในการปฏิบัติธรรมต่อไป ถ้าเราทำปะติดปะต่อโดยไม่ขาดเราทำไปเรื่อยๆทำไปทุกวัน ทุกวัน ทุกวันก็สามารถที่จะเพิ่มพลังจิตขึ้นมาได้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔ มีความคาดหวังอย่างไรต่อพุทธศาสนิกชนผู้มาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉานิการาม

พระพุทธรังษิณ : จุดประสงค์แรกของเรา คือ อยากจะให้ญาติโยมเข้าวัด เข้าวัดเพื่อที่จะได้ฟังธรรม การที่ญาติโยมเขาอยู่กับครอบครัวของเขานี้ก็อาจจะมีภารกิจต่าง ๆ ในการที่จะทำกิจกรรมภายในบ้านของเขาหลาย ๆ อย่าง พอเรามีจุดนี้ขึ้นมาทำให้โยมที่เข้ามาในวัดเขาได้พักจิตพักใจของเขา การได้พักจิตพักใจของเขานี้เขาอาจจะมีความสงบและเขาอาจจะมีความสุขเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเขานั้น คือ ถ้าโยมเขาเข้ามาภายในวัดของเราได้มาศึกษา ได้มาประพฤติปฏิบัติธรรม เขาได้รู้ ได้เรียนรู้ในหลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา เขาก็จะเข้าใจแล้วก็สามารถที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติกับตัวของเขาเอง แล้วก็จะสามารถที่จะสอนลูกหลานของเขาให้รู้จักแนวทางในการที่จะดำรงชีวิตอย่างไรที่จะให้ใจของเขามีความสุขและทำให้ร่างกายของ

เขานี้ไม่มีโทษในการที่ดำเนินชีวิตอยู่ในการครองเรือน อันนี้ คือ จุดประสงค์ของหลวงพ่ोजริง ๆ คือ อยากให้โยมเข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนาของเรา ให้รู้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาแล้วเขาสามารถที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่เขาเอง และคนรอบข้างเขาที่เขาจะสามารถแนะนำได้นี้ คือ จุดประสงค์ของหลวงพ่อ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕ ปัญหาและอุปสรรคในการสอนปฏิบัติธรรม คือ อะไร

พระพุทธสารโสภณ : อุปสรรคปัญหาในการที่จะดำเนินในการปฏิบัติธรรมนั้นไม่มี อุปสรรคอะไรที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติธรรม เพราะว่าญาติโยมที่มานี้ทุกคนมาด้วยความตั้งใจมาด้วยความอยากรู้ อยากจะเห็น อยากจะเรียนรู้ในหลักการประพฤติปฏิบัติของเขาว่าการที่เราเข้ามาอยู่ใกล้ร่มโพธิ์พระพุทธศาสนานี้เขาได้อะไรไป เมื่อเขาเข้ามาและเขาได้ศึกษา ได้เรียนรู้ ได้ประพฤติปฏิบัติ เขาก็จะได้ความรู้ ในการที่เขาได้มา รู้ มาเรียน มาฟังพระที่ท่านบรรยายให้ฟัง เขาก็จะนำข้อคิดเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตของเขาได้ หลวงพ่อดิดว่าเป็นผลดีสำหรับผู้เข้ามาศึกษาในการประพฤติปฏิบัติธรรม

ชื่อ พระมหาบุญยอด ฉายา สุเมโธ อายุ ๓๙ พรรษา ๑๙ ตำแหน่ง ผจกร. วัดมัจฉนันทิการาม
ที่อยู่ปัจจุบัน วัดมัจฉนันทิการาม เลขที่ ๑๐๒ ถนนวงศ์สว่าง ๑๑ แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ
กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๘๐๐
เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๔-๐๐๔-๖๘๗๖ วันที่ให้สัมภาษณ์ ๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๒.๓๐ น.

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑ จุดเริ่มต้นในการปฏิบัติธรรมของวัดมัจฉนันทิการามมีความเป็นมาอย่างไร

พระมหาบุญยอด : การปฏิบัติธรรมของวัดมัจฉนันทิการามในสมัยที่ผมเป็นเณรจะมีศาลาปฏิบัติธรรมอยู่ที่หนึ่ง แต่ตอนนี้ได้รื้อไปแล้วเพราะว่ามันเก่าและสร้างไม่ได้มาตรฐาน การปฏิบัติธรรมในสมัยก่อนตอนที่ผมเป็นเณรอยู่ในสมัยของหลวงพ่อไซ หรือพระครูวิจิตรธรรมสาร เป็นเจ้าอาวาส ซึ่งในตอนนั้นหลวงพ่อเจ้าคุณยังเป็นเลขานุการ ก็จะมีครูบาอาจารย์แวะเวียนมามีหลวงพ่อพุทธ จาญโย หลวงปู่พวง สุวีโร หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ ครูบาอาจารย์จะมาเทศน์ แล้วญาติโยมก็จะเข้ามาปฏิบัติธรรม แต่ว่าไม่ได้เป็นทุกวันเป็นเฉพาะบางกาละเป็นบางเวลา ซึ่งผมก็ยังเคยได้บรรยายอยู่ครั้งหนึ่ง ที่ผมสังเกตได้จากจุดเริ่มต้นความเป็นมาแล้วก็พัฒนาการมันมีอยู่ช่วงหนึ่งแล้วก็จะเงียบหายไป นอกจากนี้เราก็มีปฏิบัติธรรมกันมาบ้างในวันสำคัญ วันนักขัตฤกษ์ เราก็จะมีพระวิทยากรก็คือผมกับหลวงพ่อจะพาโยมสวดมนต์ตอนเช้า ตอนเย็น เดินจงกรม ซึ่งการเดินจงกรมในสมัยก่อนนี้จะเดินแบบวงกลมตามหลังกันเป็นแถวอ้อมไปตามโบสถ์ ส่วนในพรรษาก็จะมีการรักษาศีลอุโบสถอยู่เป็นประจำ ๑๒ วันพระ ส่วนจุดเริ่มต้นอีกครั้งหนึ่งหลังจากผมเรียนจบกลับมา ผมก็ไปเรียนกับหลวงปู่วิริยงค์ไปเรียนพร้อมกับหลวงพ่อเจ้าคุณในหลักสูตรครูศาสนาชั้นที่ ๒ รุ่น พระเวทย์ ไปเรียนกับท่านอยู่

๔๙ วัน พอไปเรียนกลับมาแล้วเห็นว่าหลักสูตรนี้นั้นตอบโจทย์สำหรับคนที่อยู่ในเมือง เราก็เลยเอามาตั้งมาวางหลักฐาน ทำห้องปฏิบัติธรรมที่มีห้องแอร์ที่สะดวกสบายเหมาะแก่โยมในเมือง ก็เลยตั้งขึ้นมาเมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๘ ก็ดำเนินการมาอยู่อย่างนี้ ก็มีวันนักขัตฤกษ์บ้าง มีบวชนกขัมมะ มีปฏิบัติธรรมวันพระและวันอาทิตย์ตั้งแต่เวลาบ่าย ๒ โมงจนถึง ๔ โมงเย็น แล้วก็จะมีเจริญพระพุทธมนต์บ้างเป็นบางครั้ง ในยุคแรก ๆ ปีแรก ๆ จะเจริญพระพุทธมนต์ในปลายเดือน จะไม่ได้เดินจงกรม นั่งสมาธิอย่างเดียว เสร็จแล้วจึงมาคิดในรูปแบบว่าโยมมาปฏิบัติธรรมแล้ว เราก็ควรที่จะนิมนต์ครูบาอาจารย์มาเทศน์ ก็เลยเริ่มมาตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ คือ เมื่อปีที่แล้ว โดยที่นิมนต์ครูบาอาจารย์ให้มาเทศน์ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐ แล้วก็ในรูปแบบเลยว่าทุกเดือนจะมีการจัดเทศน์ในวันอาทิตย์ปลายเดือน ญาติโยมจะได้ศึกษามากกว่าการที่เราปฏิบัติกันอยู่โดยอาจารย์ผู้พี่เขยชาลุมิ ความรู้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒ แนวทางในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการามเป็นอย่างไร

พระมหาบุญยอด : แนวทางของเรานั้นจะใช้ของหลวงพ่อวิริยงค์เป็นหลัก แต่จริงๆ แล้วแนวทางนั้นมาจากหลวงปู่มั่น ส่วนหลวงปู่วิริยงค์ท่านเป็นลูกศิษย์ เพราะเป็นผู้อุปฐากหลวงปู่มั่นอยู่ ๔ ปี แล้วก็ขอหลวงปู่มั่นมาสอนคน แต่หลวงปู่มั่นได้มอบหมายให้ท่านมาสอนคนในกรุงเทพฯ เพราะว่าคนกรุงเทพฯ นี้มีบุญวาสนาบารมี แต่ว่าการปฏิบัติธรรมการสอนธรรมนี้ให้สอนไม่ต้องเอาของหนักไปสอน เพราะว่าสิ่งที่ทำทุกวันนี้ให้โยมที่เขามาปฏิบัติธรรมนี้ทำแบบสะสม แล้วก็จุดประสงค์ที่ทำสมาธินี้สะสมเอาพลังจิต ให้โยมเขาสะสมไปเรื่อย ๆ ให้เขามีความสุข ให้เขาสามารถที่จะหลับนอนได้เป็นสุข ไม่ต้องใช้ยา ให้เขาอยู่มีความสุขกับครอบครัว อยู่กับทรัพย์สินที่เขาอย่างมีความสุข ให้เขาสะสมไปเรื่อย ๆ เมื่อบุญวาสนาบารมีของเขาเพิ่มขึ้นเขาก็จะสามารถที่จะเดินทางไปถึงจุดสูง ๆ ได้ คือ เราสอนให้เขาสะสมไปก่อน สะสมพลังจิต สะสมบารมี เหมือนว่ามรรค ผล นิพพานนี้มันเท่ากับเงิน ๓ ล้านแต่ตอนนี้เรามีอยู่ ๑ ล้าน เราจะต้องสะสมพลังจิตให้เพิ่มขึ้นให้ถึง ๓ ล้าน เราถึงจะไปมรรค ผล นิพพานได้ โดยให้สะสมไปที่ละเล็กทีละน้อย โดยแล้วแต่วาสนาบารมีของใคร สะสมไปเรื่อย ๆ มันก็อยู่ในนั้นแล้วแต่บุญวาสนาบารมี เพราะว่าคนในกรุงเทพฯ อย่างที่ว่ามันแหละ เราไม่ได้สอนให้เขาต้องไปละนั่นละนี่ แต่พอถึงจุดเขาก็จะละเอง พอถึงจุดเขาก็จะเป็นเอง แต่เราอยากให้เขามีความสุขพื้นฐานให้ได้ พุท-โธ นั่งสมาธิให้จิตสงบ เบื้องต้นนั้นให้ชีวิตมีความสุขนอนหลับพักผ่อนได้ ทุกวันนี้นอนหลับไม่ค่อยได้ก็เพราะว่ามันมีอารมณ์มีอะไรต่าง ๆ มีความเครียดเข้ามา แต่พอเรามาฝึก พุท-โธ แล้วมันไล่อารมณ์ออกไป มันมีความสุขสามารถที่จะนอนหลับได้โดยที่ไม่ต้องพึ่งยาคือทำไปที่ละเล็กทีละน้อย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓ วิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการามเป็นอย่างไร

พระมหาบุญยอด : กิจกรรมในเวลา ๒ ชั่วโมงตั้งแต่บ่าย ๒ ก็จะมีการบูชาพระรัตนตรัย รับศีล รับศีลเสร็จก็ทำวัตรเย็น ทำวัตรเย็นเสร็จก็จะสวดมนต์บ้างเป็นบางครั้งโดยเฉพาะบท

โพฆมังคปริตรก็จะพากันสวด สวดเสร็จแล้วก็อธิษฐานกรรมฐานเสร็จแล้วก็จะเดินจงกรมประมาณ ๑๕ - ๒๐ นาที หลังจากนั้นก็จะมานั่งสมาธิ ๓๐ นาทีโดยใช้สัญญาณระฆัง

ผู้วิจัย : ทำไมถึงให้นั่งสมาธินานกว่าเดินจงกรมครับ

พระมหาบุญยอด : ที่นั่งนานกว่าเดินเพราะว่าโยมเขาสามารถนั่งได้เพราะว่านั่งบนเก้าอี้ อีกอย่างถ้าเดินมาก ๆ ไปก็จะไม่เหมาะกับคนที่มีอายุเยอะ เพราะเราไม่สามารถที่จะแยกกลุ่มโยมออกจากกันได้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔ มีความคาดหวังอย่างไรต่อพุทธศาสนิกชนผู้มาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

พระมหาบุญยอด : เพื่อนำไปเป็นแนวทางของพระพุทธศาสนา ให้เขาได้มีความสุขในเรื่องของสมาธิเอาสมาธิที่ถูกต้อง แต่หลักการ คือ ทำจากขั้นต้นก่อนเหมือนกับเราเดิน หรือเหมือนกับเราจะยกของ ๑๐๐ กิโล แต่ว่าเรายกได้ ๑๐ กิโล มันก็ไม่ได้ แต่เราก็ปรารถนาจะให้โยมมีความสุขกับการใช้ชีวิตกับครอบครัวเขา มีความสุขกับทรัพย์สินที่เขาใช้ชีวิตประจำวัน โดยใช้หลักพลังจิตหรือสมาธิธรรมดาไปก่อนแล้วพอถึงจุดเขาก็จะพัฒนาไปเอง ตอนนี้ก็อยู่ระดับนี้ก่อนแต่อย่างไรก็ตามก็เป็นพื้นฐานของสมาธิขั้นสูงเป็นการสะสมเอาพลังจิต ทำให้เขาค้นเคยจนเขาได้รับได้ว่าความสุขจากสมาธิ สมาธินี้เบื้องต้นมันอาจจะได้สัก ๒ - ๓ นาทีแล้วมันอาจจะเพิ่มขึ้นเป็น ๕ เป็น ๑๐ แล้วมันก็จะเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕ ปัญหาและอุปสรรคในการสอนปฏิบัติธรรม คือ อะไร

พระมหาบุญยอด : ตอนนี้ผมคิดว่าสถานที่แต่ก่อนมันสัปปายะ ตอนนี้มันก็สัปปายะ แต่ว่าพอคนจำนวนเพิ่มขึ้นสถานที่มันก็จะคับแคบไป บางวันนี่ไม่สามารถที่จะเดินจงกรมได้ ถ้ามีโยมมาถึงสัก ๗๐ คน ก็จะเดินจงกรมไม่ได้ ถ้าเดินก็จะชนกัน เราก็พยายามจะขยายออกมา โดยมีแนวทางที่จะสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรม จะเป็นสวนป่าปฏิบัติธรรม มีอาคารปฏิบัติธรรม มีอาคารที่พัก มีป่าที่จะสามารถเข้าไปนั่งเป็นอิสระของญาติโยมที่จะไปนั่งไปนี่อะไรต่าง ๆ อุปสรรคในตอนนี้ก็คือเรื่องนี้ ส่วนเรื่องอื่นก็บุคลากรที่ยังมีไม่เพียงพอ อย่างเช่น พระวิทยากร โดยในอนาคตจะต้องส่งพระไปเรียนเพื่อให้มีแนวทางเป็นไปในทางเดียวกัน

ชื่อ พระมหาสมเกียรติ ฉายา ญาณสุทฺธ อายุ ๓๖ พรรษา ๗ ตำแหน่ง พระลูกวัด

ที่อยู่ปัจจุบัน วัดมัชฌันติการาม เลขที่ ๑๐๒ ถนนวงศ์สว่าง ๑๑ แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ

กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๘๐๐

เบอร์โทรศัพท์-..... วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ ๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ น.

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑ จุดเริ่มต้นในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการามมีความเป็นมาอย่างไร

พระมหาสมเกียรติ : แต่เดิมมีการปฏิบัติเนกขัมมะอยู่ก่อนแล้วในช่วงวันพระเข้าพรรษา ญาติโยมจะมาบวชในวันนั้นแล้วก็อยู่วัดทั้งวัน เวลา ๑ ทุ่มก็ลงทำวัตรเย็นสวดมนต์ภาวนา แล้วก็ทำวัตรเช้าในเวลาตี ๔ จากนั้นก็ลาสิกขา ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติที่มีมานานเป็นธรรมเนียมของวัด ส่วนโครงการปฏิบัติธรรมมีจุดเริ่มต้นจากท่านอาจารย์มหาดอกกลับมาจากประเทศอินเดียช่วงประมาณปี ๕๙ แล้วก็เริ่มไปเรียนหลักสูตรครูสมาธิของหลวงพ่อวิริยงค์พร้อมกับท่านเจ้าคุณ หลังจากเรียนจบแล้วจึงมีความคิดที่จะเปิดโครงการปฏิบัติธรรมในช่วงประมาณปี ๕๙ ซึ่งท่านได้มีความคิดที่จะทำโครงการนี้อยู่ก่อนแล้ว แต่คิดว่าท่านคงจะไปเรียนเพื่อที่จะให้มีครูบาอาจารย์รับรอง โดยเริ่มต้นนั้นมีญาติโยมกลุ่มเล็ก ๆ ที่มาทำบุญกันเป็นประจำ ได้ช่วยกันปรับปรุงห้องปฏิบัติธรรมโดยการติดกระจก ติดเครื่องปรับอากาศ เพื่อให้สถานที่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม โดยได้กำหนดช่วงเวลาปฏิบัติธรรมตั้งแต่วเวลา ๑๔.๐๐ น. จนถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ทุกวันพระและวันอาทิตย์ ซึ่งโครงการปฏิบัติธรรมในช่วงแรก ๆ จะมีการเจริญพระพุทธมนต์ทุกวันอาทิตย์สัปดาห์ละครั้ง แต่ในปัจจุบันนี้ได้มีการนิมนต์พระกรรมฐานมาแสดงธรรม โดยเริ่มต้นเมื่อประมาณปี ๖๐ แต่ในช่วงสัปดาห์เดือนที่มีกิจกรรมของวัด ทางวัดก็จะไม่ได้นิมนต์พระกรรมฐานมาแสดงธรรม

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒ แนวทางในการปฏิบัติธรรมของวัดมณีนิมิตการามเป็นอย่างไร

พระมหาสมเกียรติ : การปฏิบัติธรรมของทางวัด ใช้แนวทางตามหลักสูตรของหลวงพ่อวิริยงค์ โดยวิธีภาวนาจะใช้คำบริกรรม พุท-โธ รูปแบบของการนั่งสมาธิจะมีการกล่าวคำขึ้นต้น โดยจะนั่งกับพื้นก็ได้ หรือนั่งกับเก้าอี้ก็ได้ วางมือขวาทับมือซ้าย วางขาขวาทับขาซ้าย กำหนดใจไว้ที่ใจ แล้วภาวนาว่า พุท-โธ ไปเรื่อย ๆ เพราะว่า พุท-โธ เป็นตัวทำลายอารมณ์ต่าง ๆ ช่วยทำให้ใจเราอยู่กับตัว เพราะท่านบอกว่าเพียงแค่นี้ถึง พุท-โธ ใจก็เป็นสมาธิแล้ว สำหรับการเดินจงกรมก็เช่นเดียวกัน โดยจะกล่าวคำขึ้นต้นแล้วก็เริ่มเดินกลับไปกลับมา โดยใช้คำบริกรรม พุท-โธ เช่นเดียวกัน โดยกำหนดระยะเวลาเดินจงกรมประมาณ ๑๕ นาที นั่งสมาธิ ๑๕ ถึง ๒๐ นาทีแต่ไม่เกินครึ่งชั่วโมง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓ วิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมณีนิมิตการามเป็นอย่างไร

พระมหาสมเกียรติ : ช่วงเวลาตั้งแต่ ๑๔.๐๐ น. จะมีการไหว้พระ รับศีล ๕ ทำวัตรเย็น โดยจะมีการสวดบทต่อท้ายนิดหน่อย โดยจะกำหนดช่วงเวลาในการสวดมนต์ไม่เกินเวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น. จากนั้นจึงกล่าวคำอธิษฐาน เดินจงกรม ๑๕ นาที และนั่งสมาธิ ๒๐ - ๒๕ นาที ในตอนสุดท้ายก็จะแผ่เมตตาอีกประมาณ ๑๐ นาที

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔ มีความคาดหวังอย่างไรต่อพุทธศาสนิกชนผู้มาปฏิบัติธรรม ณ วัดมณีนิมิตการาม

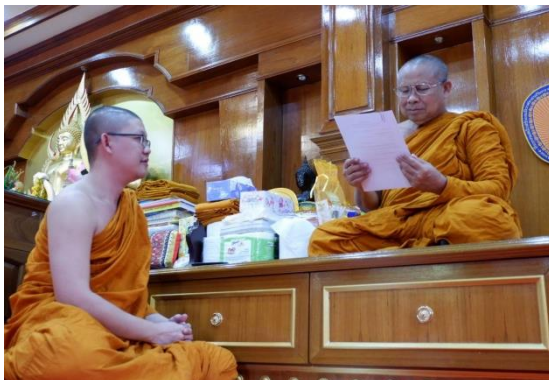
พระมหาสมเกียรติ : อยากให้ญาติโยมมีความรู้วิธีการทำวัตร-สวดมนต์ เดินจงกรม นั่งสมาธินั้นทำอย่างไรมากกว่า ส่วนผลของการภาวนานั้นก็หวังเหมือนกันแต่ไม่ได้หวังมาก เพราะว่า

แล้วแต่ความเฉพาะตน เพราะบางคนภาวนาอยู่ตรงนี้แต่กลับกลับบ้านไม่ได้ทำต่อ แต่บางคนก็ทำต่อ จึงอยากให้รู้แบบก่อนแล้วจึงนำไปต่อยอดปฏิบัติที่บ้าน แล้วก็ชักชวนเพื่อนให้มาปฏิบัติ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕ ปัญหาและอุปสรรคในการสอนปฏิบัติธรรม คือ อะไร

พระมหาสมเกียรติ : การสอนส่วนใหญ่จะเป็นการบรรยาย ดังนั้น จึงไม่ทราบว่ายอมสามารถรับรู้ได้แค่ไหน ส่วนปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็อย่างเช่น ช่วงก่อนเวลาจะสวดมนต์ญาติโยมก็จะมีการพูดคุยกัน ในขณะที่เดินจงกรมหรือนั่งสมาธิก็จะมีการสร้างเสียงรบกวน เช่น ขยับเก้าอี้เวลาลุกไปเข้าห้องน้ำ หรือช่วงเวลาเดินจงกรมผู้ที่สูงอายุอาจจะเดินแล้วทรงตัวไม่อยู่ก็จะจับเก้าอี้ จึงทำให้เกิดเสียงรบกวน เป็นต้น หรือแม้แต่ขอความกรุณาให้ญาติโยมผู้ที่มาปฏิบัติปิดเสียงโทรศัพท์มือถือในระหว่างช่วงเวลาที่ปฏิบัติธรรมแล้ว แต่ก็ยังจะได้ยินเสียงโทรศัพท์อยู่ทุกครั้ง ปัญหาในด้านสถานที่ จะมีในกรณีที่หากมีญาติโยมมาปฏิบัติธรรมเป็นปริมาณมากก็จะมีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการเดินจงกรม จึงทำให้ต้องยกเลิกการเดินจงกรม เพราะสถานที่มีความคับแคบ ส่วนพระเจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบก็มีปริมาณน้อยยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน อีกอย่างคือไม่มีห้องรับรองสำหรับพระกรรมฐานที่เดินทางมาแสดงธรรมจากต่างจังหวัด ในกรณีที่องค์แสดงธรรมมาถึงก่อนเวลา

พระภิกษุผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งหมด จำนวน ๓ รูป

๑. สัมภาษณ์พระพุทธิสารโสภณ (เดช กตปุณฺโณ) เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม

๒. สัมภาษณ์พระมหาบุญยอด สุธมฺมธโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม

๓. สัมภาษณ์พระมหาสมเกียรติ ญาณสุทฺธโร พระภิกษุวัดมัชฌันติการาม

พุทธศาสนิกชนผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งหมด จำนวน ๑๕ คน

๑. ชื่อ นางอบ นามสกุล กลิ่นประยงค์ อายุ ๘๔

ที่อยู่ปัจจุบัน ซอยนนทบุรี ๓ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

เบอร์โทรศัพท์ - วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น.

๑. ด้านอาวาสสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัสฉนัณฑการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : เหมาะสมดีค่ะ เงียบดี สะอาด

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัสฉนัณฑการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : มีค่ะ เพราะว่าสงบดีเลยทำให้อยากมาที่นี่

๒. ด้านโคจรสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัสฉนัณฑการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : เดินทางมาสะดวกดีค่ะ เพราะว่ามีรถมอเตอร์ไซด์มา

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัสฉนัณฑการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : มีค่ะ เพราะว่าเดินทางสะดวกมาง่าย อีกอย่างหนึ่งคือเดินทางมาปฏิบัติธรรมที่นี้อยู่ประจำ เพราะวัดแถวใกล้ ๆ เขาไม่มีโยมก็เลยต้องมาที่นี่

๓. ด้านภัตตสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัสฉนัณฑการาม หรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : เชื่อมั่นค่ะ เพราะว่า เป็นแนวทางของพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัสฉนัณฑการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : มีค่ะ เพราะว่า เข้าใจง่าย ปฏิบัติได้จริงแล้วได้ผลกับตัวเราเอง ทำให้เราใจเย็นขึ้น อารมณ์ดีขึ้น ไม่มโห่งง่าย

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดมัสฉนัณฑการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : ใช่ค่ะ เพราะว่าท่านก็บรรยายดีทุกองค์ เช่น เรื่องประวัติของ พระพุทธเจ้า เรื่องอะไรต่ออะไร ก็ทำให้เรารู้ทุกอย่าง ท่านสอนอะไร เราก็ปฏิบัติได้ ตามที่ท่านบอก

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัจฉานติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : มีส่วนค่ะ พระอาจารย์ก็ดี แต่ก็ไม่ได้ชอบถึงขนาดนั้น เพราะว่า เราตั้งใจมาฟังธรรมค่ะ จะองค์ไหนก็ได้ เราไม่ได้มาติดองค์นั้นองค์นี้ ไม่ใช่อย่างนั้น เพราะทุกองค์ก็ เทศน์ดีเราก็เอาไปปฏิบัติกับตัวเรา

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉานติการาม เพราะมีบุคคลใน ครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติใช่หรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : ตอนนั้นมาก็มีคนชวนมา แต่ตอนนี้คนที่ชวนมาก็เสียไปหมดแล้ว เดียวนี้ก็เลยมาเอง ชวนคนอื่นมาเขาก็ไม่มา เขามาแป๊บ ๆ แล้วก็หายไป

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉานติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : ใช่ค่ะ เพราะว่าเพื่อน ๆ อธิษาศัยดีทุกคนค่ะ ทุกคนมาปฏิบัติ ธรรมเหมือนกัน ไม่ขัดแย้งอะไรกันเลย ดีทุกคน

๕. ด้านโภชนาการ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัจฉานติการามจัดเตรียม ไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : มีตลอดค่ะ ไม่ขาดเลย มีทุกอย่าง มีเหลือเฟือ ไม่ลำบาก ไม่ บกพร่อง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัจฉานติการามจัดเตรียม ไว้ให้ผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : ไม่หรอกค่ะ เพราะว่าโยมก็ทานกันไม่มาก ถึงไม่มีคนนี้ก็ซื้อมาได้ คนนั้นก็ซื้อมาได้

๖. ด้านอตุลย์

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัจฉานติการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : มีค่ะ สะอาดดี ร่มรื่น สบาย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัจฉานติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : มีส่วนค่ะ เพราะว่าไปทีอื่นก็ไม่ค่อยคุ้น แต่ก็ไปได้ ไปแค่ใส่บาตร ก็ไปได้ ฟังเทศน์แล้วก็กลับ เพราะไม่มีค้าง ไม่มีถือศีลอุโบสถกัน

๗. ด้านอิริยพลัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัชฌันติการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของ กิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : ก็พอได้ค่ะ คือ โยมนั่งสมาธิได้นาน แต่เดินไม่ได้นาน เพราะว่า มันจะเซ เพราะเราอายุเยอะแล้วมันคอยจะล้ม

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรม ของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : ไม่มีผลค่ะ เพราะถึงแม้จะใช้ระยะเวลานานกว่านี้ก็ยังไม่ไหว จะก็ ชั่วโม่งก็มา เพราะว่าชอบ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : ไม่มีค่ะ นอกจากไม่สบายก็จะไม่ได้มา

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางอบ กลิ่นประยงค์ : โยมว่าก็ไม่มีอะไรนะค่ะ ดีทุกอย่าง ไม่มีอะไร นอกจากจะ ปรับแก้เรื่องคุยกัน ไม่อยากให้เขาคุยกันเยอะ มันเสียงดังเวลาพระเทศน์ ข้างหน้าไม่คุย แต่ข้างหลังก็ คุยกัน ต้องให้โยมคอยเตือนว่าอย่าคุยกัน

๒. ชื่อ นางเจิมจันทร์ นามสกุล นิลพงษ์ อายุ ๘๓

ที่อยู่ปัจจุบัน ซอยวงศ์สว่าง ๒๓ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

เบอร์โทรศัพท์ ๐๒-๙๑๐-๘๒๗๖ วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๑๕ น.

๑. ด้านอวาสสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : คิดว่าเหมาะสมดี ท่านก็ทำไว้เหมาะดี ติดกระจกกันห้องเป็น สัตส่วน แล้วยิ่งต่อไปท่านจะทำอาคารทางด้านโน้นก็ยิ่งจะเหมาะสมดี เพราะว่าเป็นสวนป่า

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มี ผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : ไม่ค่อยเท่าไรค่ะ เพราะจริง ๆ ใจชอบอยู่แล้ว ก็เลยอยากมา มาเพราะว่าใจชอบปฏิบัติ

๒. ด้านโคจรสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : นั่งมอเตอร์ไซด์รับจ้างมา เดินทางมาสะดวกแป๊บเดียวก็ถึงแล้ว

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : ก็มีส่วนค่ะ คือ เมื่อหลายปีก่อนเคยไปปฏิบัติอยู่ที่วัดเสนาหินอยู่ ๗ ปี พออายุมากเข้าหากก็ไม่ได้ วัดเสนาหินนี่ตอนไปก็นั่งรถไปแล้วก็ต้องข้ามฝั่งขึ้นสะพานลอย หากกลับก็ต้องขึ้นสะพานลอยแล้วนั่งรถกลับ ก็เลยตัดสินใจว่าเราแก่แล้ว ไม่ไหวแล้ว ขึ้นสะพานลอยไม่ได้ ก็เลยมาวัดนี้ เพราะว่าไปไกลกว่านี้คงไม่ไหว

๓. ด้านภัสสสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม หรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : เชื่อมั่นค่ะ คือ คำสอนนี้สอนไปในทางที่ดี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : มีค่ะ ท่านสอนดี เราก็ควรจะปฏิบัติ อันไหนดีเราก็เอามาใส่ใจ

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : มีค่ะ ท่านอาจารย์ยอดเยี่ยมมีความสามารถมากสุดยอดจริง ๆ สมชื่อ หลวงพ่อกิติ โยมใส่บาตรท่านตั้งแต่ท่านยังไม่ได้เป็นเจ้าคุณเลย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : มีค่ะ คือ พระที่วัดนี้ลงมาสวดมนต์กันเยอะ พอเราเห็นแล้วทำให้เราอยากมา เพราะว่ามันอบอุ่น เหมือนไม่โดดเดี่ยว แต่ที่มาวัดเราไม่ได้มาเพราะติดพระ แต่เรามาแบบวัดใจ ทำให้เรานิ่ง เรียกว่าให้เราได้ปฏิบัติแล้วสบายใจ ถึงใครจะมาสอนก็มาอยู่ดี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะมีบุคคลในครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติใช่หรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : ใช่ค่ะ ความจริงแล้วก่อนหน้านี้ใส่บาตรให้ท่านเจ้าคุณมาตลอด ใส่บาตรให้ท่านตั้งแต่ท่านเป็นเณร ท่านเจ้าคุณก็พูดว่าไม่ไปวัดหรอ ก็เลยมาค่ะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉานติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : มันก็มีส่วน เพราะว่าหาหนทาง ได้ผ่อนคลาย ทำให้สบายใจ แต่ว่าคนที่มาปฏิบัติที่นี่ขนาดเขียนไว้ว่าให้ปิดวาจาแต่ก็ยังพูดอยู่เลย

๕. ด้านโภชนาการ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัจฉานติการามจัดเตรียมไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : อาหารเครื่องดื่มท่านก็เตรียมไว้เหมาะสมดี ไม่เคยขาดตกบกพร่อง น้ำไม่เคยขาดตู้ ตอนเช้าก็มีกาแฟ โอวัลติน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัจฉานติการามจัดเตรียมไว้ให้ผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : ไม่มีค่ะ เพราะถ้าไม่มีก็เตรียมมาเอง

๖. ด้านอตุลุปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัจฉานติการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : เหมาะสมดี เพราะว่าสงบร่มรื่น บรรยากาศดี ไม่พลุกพล่าน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัจฉานติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : ก็ไม่ค่อยมีเท่าไรค่ะ เพราะบางทีก็มีคนเดินผ่านไปมาบ้าง แต่ถึงจะมีคนเดินบ้างเราก็ไม่ได้สนใจ

๗. ด้านอิริยาพลอุปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัจฉานติการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : เหมาะสมดี เพราะว่าการปฏิบัติสองชั่วโมงท่านจะจับเข้าล็อกเลยว่าจะทำยังไง จะเทศน์ จะสวดมนต์

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดมัจฉานติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : ก็มีส่วนค่ะ คือ ท่านทำพอดี สวดมนต์ชั่วโมงนั่งก็พอดี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : อุปสรรคไม่มี จะมีอย่างเดียวก็คือหิวเขา เพราะไม่รู้ว่าจะต่อไปจะ
มาได้หรือเปล่า ทางใจอย่างอื่นไม่มีอุปสรรคอะไร

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์ : ไม่มีค่ะ ก็คิดว่าเหมาะสมดีแล้ว เพราะสมัยก่อนที่โยมมานั้นยัง
ไม่มีกันห้องแบบนี้ ยังเป็นที่โล่ง โยมยังต้องเอามุ้งมากางกัน แบบนี้ก็ดีแล้วละ

๓. ชื่อ นางอำไพ นามสกุล สุนทรวรรณ อายุ ๘๐

ที่อยู่ปัจจุบัน ซอยวงศ์สว่าง ๑๙ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

เบอร์โทรศัพท์ - วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๒๕ น.

๑. ด้านอวาสสปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มี
ความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : สมควรที่จะปฏิบัติธรรมค่ะ เพราะเป็นห้องแอร์ มีเก้าอี้
เพียบพร้อมไว้สำหรับผู้สูงอายุ โยมมาปฏิบัติธรรมรู้สึกที่นี้สะดวกสบาย สถานที่ก็สะอาด โยมก็เคย
ไปวัดอื่นเห็นห้องน้ำก็เลยกลัว ๆ ไม่กล้าเข้า แต่ที่นี่ไม่ค่อยน่ากลัว

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มี
ผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : มีค่ะ ก็รู้สึกสะดวกสบายดี

๒. ด้านโคจรสปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มี
ความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : สะดวกค่ะ เพราะที่จริงบ้านก็อยู่ใกล้ ๆ โยมป้าก็เลยเดินมา แต่
ถ้าขี้เกียจก็จะนั่งมอเตอร์ไซด์มา

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ
วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : มีส่วนค่ะ เพราะว่าถ้าไกลก็มาลำบาก นอกจากจะมีคนมา
รับมาส่ง เคยไปที่อื่นเหมือนกัน แต่เห็นมันไกลก็เลยไม่อยากไป

๓. ด้านภัสสสปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ
วัดมัชฌันติการาม หรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : เชื่อมั่น เพราะเท่าที่ฟังมา ศิกษามากก็เป็นแนวทางของ
พระพุทธเจ้า ปฏิบัติก็เห็นจริงเห็นจึงน่าเชื่อถือได้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : พอละมีส่วนค่ะ เพราะฟังก็เข้าใจดี ก็เลยอยากจะมาฟังบ่อย ๆ

๔. ด้านบุคคลสัปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : มีค่ะ ท่านมีความรู้ดี อย่างท่านอาจารย์ยอดนี้ท่านก็เก่ง มีความสามารถ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : มีส่วนค่ะเพราะท่านเป็นคนมีอัธยาศัยดี เอาใจใส่ญาติโยมดี ดูแลดี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะมีบุคคลใน ครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติใช่หรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : ใช่ค่ะ พอที่บ้านน้องอยู่ใกล้ ๆ เขาใส่บาตรพระที่วัดนี้ประจำ โยมมาที่นี้ก็เลยทำตาม พอเห็นเขามีปฏิบัติธรรมก็เลยมาปฏิบัติธรรมที่นี้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : มีค่ะ คนที่มาปฏิบัติที่นี้ก็มากันเยอะ ก็มีความสนิทสนม กันเคยกันดี

๕. ด้านโภชนสัปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : ก็ดี ท่านอาจารย์เจ้าอาวาสก็จัดนมไว้ให้ เพราะท่านบอกว่าไม่ต้องเคร่ง ท่านได้ ก็เหมาะสม สมควรดี ไม่ขาดตกบกพร่อง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้ มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : ไม่มีผลค่ะ โยมก็เตรียมมาเอง ขอแค่มีที่ให้ปฏิบัติ เพราะโยมก็ทานอะไรไม่มาก ถึงแม้จะมีแต่น้ำเปล่าก็ไม่เป็นไร

๖. ด้านอุปนิสัย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : เหมาะสมดี สะอาดสะอาด ต้นไม้ร่มรื่น มีสวนป่าเหมาะที่จะทำอาภากรปฏิบัติธรรม

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : ก็มีส่วนทำให้อยากมาที่นี่ค่ะ

๗. ด้านอิริยาบถ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัชฌันติการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของ กิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : ก็รู้สึกว่าการกำหนดไม่มากไปไม่น้อยไป

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรม ของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : มีผลค่ะ เพราะว่าขนาดนี้ก็กำลังดีแล้ว ไม่ควรที่จะนานไปกว่านี้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : ไม่มีค่ะ จะมีก็แต่ทางร่างกายถ้าเดินมาก ๆ ก็จะมีเมื่อย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางอำไพ สุนทรวรรณ : ไม่มีค่ะ เพราะสำหรับโยมป่าทุกอย่างก็ดีแล้วค่ะ

๘. ชื่อ นางอรุณวรรณ นามสกุล โพธิ์รักษ์ อายุ ๕๔

ที่อยู่ปัจจุบัน ถนนประดิพัทธ์ แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๙-๐๕๑-๑๘๒๙ วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๓๙ น.

๑. ด้านอวาสา

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : สถานที่ตอนนี้นี้ดีขึ้นเยอะ เพราะมีเก้าอี้ให้นั่ง แต่ก่อนนั้นนั่งกับพื้น แล้วเดี๋ยวนี้พระอาจารย์ท่านก็เห็นว่าญาติโยมเข้าไม่ดี หลังไม่ดี อะไรไม่ดี พระอาจารย์ท่านก็อำนวยความสะดวก ถึงได้มาง่ายขึ้น

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : ไม่ค่อยมีนะ เพราะว่าโยมก็มาตั้งแต่สมัยก่อน ตอนนั้นยังต้องกางมุ้งอยู่ โยมก็มาปฏิบัติ

๒. ด้านโคจรสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : ก็พอจะสะดวกอยู่ค่ะ แพนมาส่งบ้าง นั่งรถเมล์บ้าง แต่ถ้านั่งรถเมล์ก็ต้องข้ามสะพานลอยแล้วก็เดินเข้ามาในวัด แต่ส่วนใหญ่แพนจะมาส่ง เพราะเราข้ามสะพานลอยไม่ไหว

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : มีค่ะ โยมเคยไปที่ไกล ๆ แล้วมันท้อ รู้สึกเหนื่อย เหนื่อยเดินทาง พอเราไปแล้วมันเหนื่อยมาก ๆ เราก็จะปฏิบัติได้ไม่ดี เพราะว่ามันเหนื่อย แต่ถ้าเราไปใกล้ ๆ แล้วสะดวก คือ เราจะไม่เหนื่อย การปฏิบัติของเรา ก็จะนิ่งมากกว่า ถ้าเราเหนื่อยแล้วมันจะแบบมโนอะไรสารพัด

๓. ด้านภัสสสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม หรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : เชื่อมั่นค่ะ เพราะคำสอนก็คล้าย ๆ กัน แต่คำสอนที่นี้ส่วนใหญ่ก็จะเทศน์ใกล้ตัว เช่น ท่านไปจุดธูปมาก็จะมาเล่าประสบการณ์ ไม่ว่าเจออะไรก็แล้วแต่ให้ พุท-โธ เข้าไว้ เพราะจากที่โยมเคยขี่มอเตอร์ไซด์ เวลาตอนนี้พอเอาไปใช้กับชีวิตประจำวันก็จะดึงจิตใจเราได้บ้างจากที่เราจะคิดอะไรไม่ดีเราก็จะถอย เพราะว่ามันกลัวบาป กลัวเป็นเวรเป็นกรรม มันก็ช่วยได้มากเลย ถ้าพูดแล้วก็ประมาณ ๗๐ : ๓๐

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : มีค่ะ คือ เราดูพระอาจารย์ท่านเป็นตัวอย่าง ไม่ว่าพระอาจารย์ท่านจะเหนื่อยหรือจะอะไร พระอาจารย์ท่านก็จะยิ้มอย่างเดียว แล้วทุกอย่างก็ผ่านไปด้วยดี พระอาจารย์ท่านจะเทศน์ใกล้ตัวมากกว่า เข้าใจง่าย ไม่ว่าอะไรก็แล้วแต่เราจะต้องเจอ ไม่ว่าเจ็บ เกิดป่วย หรือว่าเจอคนอย่างโน้นอย่างนี้ไม่มีใครหนีพ้น แต่เราหยุดตัวเราได้ คือ หยุดที่ใจเรา หยุดที่ปากเรา ถ้าเราไม่ต่อมันก็จบ อีกอย่างถ้าหากว่าเทศน์ลึกไปโยมก็แปลไม่ออกจริง ๆ นะ แต่ถ้าเทศน์ใกล้ตัวทุกคนจะต้องเจออย่างโน้น ทุกคนจะต้องเจออย่างนี้ มันเป็นธรรมดาให้เรา พุท-โธ เข้าไว้ พุท-โธ อย่างเดียว อย่างที่ท่านเทศน์มาอย่างนี้ เวลาเราเจออะไรเราก็ท้อใจอย่างเดียว พุท-โธ พุท-โธ พุท-โธ

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : มีค่ะ เพราะที่ท่านมาเทศน์ท่านก็เอาประสบการณ์มาเทศน์ แสดงให้เห็นว่าท่านปฏิบัติเดินทางสายกลางไม่ยึดติด ที่โยมมานี้โยมปฏิบัติ อยากสะสมเสบียงบุญ อย่างที่ท่านเทศน์ไว้ คือ สะสมเสบียงบุญไว้ค่อย ๆ หยอดน้ำ ค่อย ๆ เติมน้ำ เหมือนที่ท่านเคยเทศน์ไว้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : มีค่ะ เพราะหากพระอาจารย์ท่านไม่อยู่ก็ต้องพิจารณาก่อน เพราะเราผูกพันกันแล้ว เพราะเรามาแล้วใจเราได้เมตตาจากพระอาจารย์ที่อยากให้ลูกศิษย์ปฏิบัติ คือ พระอาจารย์ท่านอยากให้ญาติโยมมาปฏิบัติโดยไม่หวังสิ่งใด เพียงแค่อยากให้ญาติโยมนำไปใช้เพื่อให้ ได้จิตสงบ ก็เลยนับถือ ศรัทธา แล้วพระอาจารย์ท่านก็จะไม่ว่าอะไร โยมอยากทำอะไรก็ทำ ก็เลยสบายใจ คนเราพอมาแล้วสบายใจมันก็อยู่ได้นาน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะมีบุคคลใน ครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติใช่หรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : มีน้ำสาวชวนมาก็เลยมาค่ะ พอมาแล้วก็เลยปฏิบัติมาเรื่อย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : มีส่วนค่ะ เพราะมาแล้วได้เจอเพื่อนรุ่นเก่า ๆ มาช่วยเหลือกัน เขาก็จะทำเองด้วยใจ ช่วยกันบ้าง อะไรกันบ้าง ช่วยกันเตรียมสถานที่ให้ก็ดี แต่โยมเป็นคนที่ไม่เหมือนคนอื่น คุยกับใครได้ก็คุย ทักใครได้ทัก ที่เหลือเฉย ส่วนที่ไม่ดีก็มีแต่เราไม่ได้ยึดตรงนั้น เพราะถ้าเรายึดตรงนั้นเราก็ไม่ได้อะไรกลับไป พระท่านก็บอกแล้วว่าไม่ให้ยึดติด ให้ปล่อยวาง เอาแต่สิ่งดี ๆ ไป แต่ ถ้าเราเที่ยวไปมองคนนั้นคนนี้เราก็ไม่ได้อะไรเลย คนกลุ่มนี้จะไม่มีผลกับโยม เพราะโยมไม่ได้มองตัวบุคคล โยมมาเพราะอยากปฏิบัติ

๕. ด้านโภชนสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : มีเยอะมาก ถ้าหากท่านรู้ว่าญาติโยมไม่มีท่านก็จะรีบให้คน นำมาให้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้ มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : ไม่มีผลค่ะ เพราะโยมมาที่นี่ก็ไม่ได้มาเพื่อต้องการที่จะเน้นเรื่องอาหาร และส่วนใหญ่ก็ทานกันเล็ก ๆ น้อย ๆ

๖. ด้านอุตุสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัสัณตการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : โยมว่าดีขึ้นเยอะ เป็นระเบียบเรียบร้อย เดินสบาย ชี้หมาก็ไม่มี เก็บเรียบร้อย สะอาด

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัสัณตการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : มีค่ะ เพราะมาแล้วทำให้เราอยากมา มีโอกาสปุ๊บก็จะต้องมา คือ เราสบายใจ เราไม่อยากจะมาทำบุญแล้วมีคนมาจุกจิกจู้จี้ เราจะรู้สึกร้อน พอร้อนแล้วเราก็จะถอย แต่พอเวลามาแล้วไม่มีใครมาจุกจิกจู้จี้ เราก็จารู้สึกอีกเหมือนกันว่าเราได้มาปฏิบัติธรรมแล้ว ฉันได้มาทำบุญแล้ว มันก็ยังชวน ๆ กันมา

๗. ด้านอิริยาปถสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัสัณตการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : สำหรับโยมคิดว่าถ้านานกว่านี้ก็จะดีนะ เพราะคิดว่ายานาน ๆ จะมาทีไรจะได้คุ้มหน่อย แต่แบบนี้ก็พอดีเพราะว่าพระอาจารย์ท่านทำแบบเบา ๆ เพราะกลัวคนอื่นติดภารกิจอะไรแบบนี้ เอาแบบสมน้ำสมเนื้อไม่ให้โยมหนักเกินไป

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดมัสัณตการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : มีผลค่ะ เพราะว่าถ้าระยะเวลาปฏิบัติธรรมนานกว่านี้โยมยิ่งชอบ เพราะว่าเราอยากนั่งได้แบบนิ่งให้ลงจุด แต่ส่วนใหญ่มันจะไม่ค่อยนิ่งมาก ถ้าน้อยกว่านี้มันน้อยไปแป๊บเดียวก็หมดเวลา มันเหนื่อยเดินทาง ทำที่บ้านดีกว่า เพราะปกติถ้าไม่ได้มาวัด ตอนอยู่บ้านก็จะเปิดธรรมะใน YouTube ฟัง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : มีเรื่องหัวเข่ากับเรื่องหลังค่ะ แต่พอมีเก้าอี้ก็พอสู้ได้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์ : อยากให้ทำสวนป่าเสร็จเร็ว ๆ โยมอยากเข้าคอร์ส จะได้เดินกำลังรออยู่ โยมอยากเดินจงกรมไปตามระเบียบ เพราะว่าเวลาปฏิบัติรวมกันแล้วมันทำให้รู้สึกถึงการได้ปฏิบัติจริง ๆ แล้วมันก็จะทำให้เรานิ่งด้วย

๕. ชื่อ นางทัศนีย์ นามสกุล ดลเสถียร อายุ ๕๖

ที่อยู่ปัจจุบัน ถนนเลียบคลอง ตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๒-๒๘๔-๘๔๕๙ วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๕๖ น.

๑. ด้านอวาสสปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : ดีมากเลยคะ ดีกว่าเมื่อก่อนเยอะเลย สมัยเจ้าอวาสองค์ก่อนลำบากกว่านี้เยอะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : มีคะ เพราะปัจจุบันนี้สะดวกแล้วก็เรียบร้อยกว่าแต่ก่อนเยอะ นำมาปฏิบัติมากเลยคะ แล้วเห็นว่าท่านก็จะสร้างอาคารปฏิบัติธรรมด้วย ก็ทำให้อยากจะมา

๒. ด้านโคจรสปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : ก็สะดวกดีคะ มีทั้งรถไฟฟ้า มีทั้งรถสองแถว เดินทางมาสะดวกคะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : มีผลคะ ถ้าหากเดินทางไม่สะดวกก็อาจจะมาบ้างถ้ามีโอกาส แต่ที่มาที่นี้ก็เพราะว่าใกล้บ้านด้วย

๓. ด้านภัสสสปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม หรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : เชื่อมั่นคะ ท่านก็เทศน์ดี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : มีคะ ท่านสอนดีมาก แล้วก็รู้สึกว่าจะเข้าใจง่าย

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : มีค่ะ โยมก็ไปบวชหลายที่เหมือนกัน ทุกที่ที่ท่านก็จะสอนแบบนี้ เหมือนกันค่ะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : มีค่ะ ก็สนิทกับพระอาจารย์ เพราะท่านเคยนำน้องชายมาดูแล ตอนบวชเป็นพระ แล้วก็ส่งให้เรียนหนังสือด้วย อีกอย่างท่านก็ใจดีด้วย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะมีบุคคลใน ครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : มีน้องสาวชวนมาค่ะ น้องสาวชวนมาบวชชีพราหมณ์ ก็เลยมา ประจำ เพราะมีญาติพี่น้องอยู่ที่นี่

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : มีค่ะ เพราะว่าเพื่อน ๆ ก็ชวนกันมา ได้มาเจอเพื่อน ญาติ ๆ ก็มา ปฏิบัติธรรมที่นี่ด้วยทุกวันพระ

๕. ด้านโภชนสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียม ไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : เพียงพอค่ะ ที่นี่ก็เลี้ยงดีนะค่ะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียม ไว้ให้ผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : ไม่มีค่ะ เพราะส่วนตัวก็ไม่ค่อยใส่ใจกับเรื่องอาหาร เพราะว่า อยากมาทำบุญ อยากได้บุญได้กุศลกลับบ้าน

๖. ด้านอุตุสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : มีค่ะ เพราะว่าดีกว่าเมื่อก่อนเยอะเลยคะ เมื่อก่อนยังเป็นแบบป่า อยู่เลย เวลามาก็ต้องมาจากทางสวนเดินมาลำบากกว่านี้ ตอนนี้สะดวกสบายมากเลยคะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัมชัณติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : มันก็มีส่วนนะคะ เพราะว่ามันน่ามา เพราะว่ามันสงบ พระอาจารย์ท่านทำให้เจริญมากเลย

๗. ด้านอิริยาบถสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัมชัณติการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของ กิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : ก็เหมาะสมนะคะ เพราะคนสูงอายุมาวัดนี้เยอะ ถ้านานมากบาง คนอาจจะเบื่อกัน เหนื่อยจะเดินจงกรมอีก บางคนก็ ๗๐-๘๐ ทั้งนั้นเลย ขนาดนี้ก็โอเคแล้วนะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรม ของวัดมัมชัณติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : ไม่มีนะคะ เพราะที่อื่นก็นานกว่านี้ เหนื่อยกว่านี้นะ โยมไปมา หลายที่อย่างของหลวงพ่ोजรรณก็ไปมา แต่ที่นี่แบบว่าไม่เหนื่อยแบบนั้น

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : ไม่มีปัญหาค่ะ ถ้ามีวันหยุดก็อยากจะมา

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางทัศนีย์ ดลเสถียร : ไม่มีค่ะ ดีแล้วค่ะ ดีกว่าเก่าเยอะมาก ตั้งแต่สมัยก่อนจนถึง ปัจจุบันนี้เปลี่ยนไปแบบหน้ามือเป็นหลังมือเลยคะ

๖. ชื่อ นางนพวรรณ นามสกุล เขียวเอม อายุ ๔๗

ที่อยู่ปัจจุบัน ซอยวงศ์สว่าง ๑๑ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๗-๙๘๘-๒๘๘๗ วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๔.๓๐ น.

๑. ด้านอาวาสสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัมชัณติการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : โอเคค่ะ ดี สะอาด เรียบร้อย มีทุกอย่างเตรียมพร้อมให้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัมชัณติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : ใช่ค่ะ เพราะว่าสะดวกสบายดี สะอาด เป็นระเบียบดี แต่ถ้าหากสถานที่ไม่โอเคก็ไม่มาค่ะ ถึงแม้ว่าจะใกล้บ้านก็ตาม

๒. ด้านโคจรสัปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัทฉันติการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : สะดวกค่ะ เดินทางมาค่ะ บ้านอยู่ใกล้ ๆ วัด

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัทฉันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : มีค่ะ ถ้าอยู่ไกลก็ไม่มาค่ะ เพราะว่าจะเลือกไปวัดใกล้ ๆ บ้านเท่านั้นเอง

๓. ด้านภัสสสัปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม หรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : เชื่อมั่นค่ะ เพราะ เป็นแนวทางคำสอนของพระพุทธศาสนา แล้วก็เชื่อในสิ่งที่ตัวเองรู้เอง เห็นเอง ปฏิบัติเองด้วย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : ก็มีส่วนค่ะ เพราะว่าท่านเทศน์เข้าใจง่าย ถ้าหากเทศน์แบบ ลึกซึ้งมันก็เกินไปที่คนทั่วไปจะเข้าใจได้ แม้แต่พระบางรูปท่านก็ยังไม่เข้าใจถึงขนาดนั้นเลย แล้วคนก็ใช้ว่าจะมาบรรลู่อะไรขนาดนั้น เป็นไปไม่ได้หรอกค่ะ

๔. ด้านบุคคลสัปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : มีค่ะ ซึ่งห้องปฏิบัติธรรมที่นี้จะคะเตือนหนึ่งก็จะมีพระกรรมฐานจากต่างจังหวัดมาเทศน์ พระกรรมฐานแต่ละองค์ท่านก็มีวิธีการที่ท่านจะเทศน์ที่แตกต่างกันไป มันก็เป็นความรู้ที่ทำให้เรารู้เพิ่มเติมมากขึ้น ไม่ใช่เฉพาะแค่พระที่วัดนี้เท่านั้น

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : มีค่ะ ทำให้เราอยากมาปฏิบัติจะได้ไม่ต้องไปดิ้นรนหาไกลบ้านเรา แล้วท่านก็ใจดี อธิบายดี พูดเก่งแต่ก็ไม่ได้ยึดติด เพราะว่ามันอยู่ที่หลักการปฏิบัติของแต่ละคน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัทฉันติการาม เพราะมีบุคคลในครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติใช้หรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : มีป้าชวนมาค่ะ ก็เลยมาปฏิบัติธรรม

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : ไม่มีค่ะ แต่นี่ละค่ะเป็นครูให้เราหมดเลย เพราะแต่ละคน ปฏิบัติกันไม่เหมือนกันทุกคน แล้วก็ไม่ได้เหมือนกันทุกคน แต่ละคนจะแตกต่างกันไป บางคนก็แล้วแต่มันทำให้เรารู้ว่าแต่ละคนนิสัยเป็นอย่างไร มันเป็นเรื่องธรรมให้เราดูได้ดีมาก ๆ เลย เราไม่ต้องไปเสาะแสวงหาที่ไหนเลย แต่เราก็มองดูเฉย ๆ ไม่ได้ไปยุ่งอะไรกับเขา

๕. ด้านโภชนาการ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : เพียงพอร่มค่ะ กิน แจก เก็บกลับบ้าน ทุกอย่างครบ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้ผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : ไม่เกี่ยวหรอกค่ะ ส่วนมากก็มุ่งมั่นที่จะมาปฏิบัติธรรมสั่งสมบารมีกันมากกว่า อาหารก็แค่มาชิม ๆ กันเท่านั้นเองไม่ได้ยึดติดอะไร เพราะถ้าไม่มีจัดเตรียมไว้ก็หิ้วน้ำกันมาเอง

๖. ด้านอตุลุปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : ดีมากค่ะ ต้นไม้ อากาศดี ร่มรื่น ชี้หมาก็ไม่มี เพราะว่าพระกวาดทุกวัน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : มีค่ะ ก็ร่มรื่นดี ร่มเย็น สบาย สถานที่ก็สะอาดใช้ได้

๗. ด้านอิริยาบถ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัชฌันติการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : พอดีค่ะ กำลังพอดีไม่มากไปแล้วก็ไม่น้อยไป ช่วงเวลาที่สวดมนต์ นั่งสมาธิ เดินจงกรมก็พอดีเวลาบ่าย ๒-๔ โมงเย็นโอเคคะ ใช้ได้ทำให้คนไม่เบื่อ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : มีส่วนค่ะ เพราะถ้านานเกินไปก็จะทำให้รู้สึกเหงา รู้สึกเบื่อ แต่ถ้าช่วงสั้น ๆ ก็โอเค

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : ไม่มีค่ะ ไม่มีเลย ข้าพเจ้าปฏิบัติได้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ เขียวเอม : มีค่ะ เรื่องระเบียบของคน เพราะแต่ละคนไม่ได้มีระเบียบอะไรมากมาย บางคนมักง่าย อย่างว่าแหละคะมนุษย์ปุถุชนธรรมดาร้อยพ่อพันแม่ แล้วแต่ละครอบครัวก็ไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นจะให้มาเป๊ะ ๆ ก็ไม่ได้

๗. ชื่อ นางลำจวน นามสกุล เจียกขจร อายุ ๗๙

ที่อยู่ปัจจุบัน ซอยวงศ์สว่าง ๑๑ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

เบอร์โทรศัพท์ - วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๔.๔๖ น.

๑. ด้านอวาสาสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : ที่นี่ก็ดีค่ะ แต่ก่อนนี้ก็ยังไม่มีห้องแอร์ ไม่มีอะไร แต่เดี๋ยวนี้เขาทำดี ญาติโยมก็มากันเยอะ มั่นก็ดีนะ สะดวกสบายสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : มีค่ะ มั่นก็ดีนะท่าน คือว่า มันสบาย ไม่ร้อน ยุ้งไม่มารบกวน แหมลงวันไม่บินมารบกวน เวลาเราทำสมาธิมันจะได้ มันจะนิ่ง เย็นสบาย เบา เวลาที่เราปฏิบัติจะมีความสุขมาก ๆ เลย

๒. ด้านโภจรสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : สะดวกค่ะ โยมป่าพักอยู่สำนักซีด้านหลังก็แค่เดินข้ามคลองมา

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : มีค่ะ เพราะโยมป่าอยากมาปฏิบัติที่นี่ ก็เลยมาพักรักษาศีลอยู่ที่สำนักซีวัดนี้

๓. ด้านภัสสสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม หรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : เชื่อมั่นค่ะ เพราะว่าเป็นแนวทางคำสอนของพระพุทธเจ้าจริงแท้เลย ท่านจะเอาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาสอนเป็นหลัก แล้วท่านก็ไปเรียนเพิ่มเติมมาจาก หลวงพ่อวิริยังค์ อันนี้มันก็ดี มันสงบเร็วดี มีความสุข เวลาท่านอธิบายมาก็เข้าใจง่าย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : ไม่มีส่วนค่ะ โยมเคยไปปฏิบัติแบบ ยุบ-หนอ พอง-หนอ ของ หลวงพ่อจรัญ มันดูยากกว่า มันสงบช้า แต่ถ้าเป็นแบบ พุท-โธ ของหลวงพ่อวิริยังค์ที่ท่านอาจารย์ บุญยอดเอามาสอนนี้รู้สึกว่ามันนิ่งเร็ว มีความสุข สงบ ถึงแม้ที่นี่จะใช้แบบ ยุบ-หนอ พอง-หนอ ของ หลวงพ่อจรัญ โยมป้าก็มา เพราะว่าเราอยู่ที่นี่ จะสอนแบบไหนก็ต้องมา

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : มีความรู้เหมาะสมค่ะ ท่านสอนให้เราทำอะไร ท่านก็จะสอนแบบเข้าใจง่าย เวลาที่สอนให้เราฟัง อธิบายให้เราฟัง เราเข้าใจง่าย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : มีค่ะ มีส่วนทำให้ชอบมาที่นี่ เพราะว่าเคารพหลวงพ่อบ้าน หลวงพ่อท่านมีปฏิปทางาม ส่วนใหญ่คนที่เข้ามาที่นี่ เพราะว่าหลวงพ่อบ้านน่ารักดีมากๆ เลย ขนาด โยมอยู่ที่อื่นมาเห็นปฏิปทาของท่านก็ไม่อยากจะจากไป ศรัทธาท่านจับจิตจับใจ เลยมาพักอาศัย ปฏิบัติธรรมที่นี่

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัทฉันติการาม เพราะมีบุคคลใน ครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติใช่หรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : มีเพื่อนพามาค่ะ ตอนแรกก็ไป ๆ มา ๆ เพราะว่าเรามีเพื่อนรู้จักเจ้าสำนักที่นี่ พอมาตอนหลังโยมป้าอยากจะมารักษาศีลก็เลยมาทางเขานี้แหละค่ะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัทฉันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : ก็มีค่ะ เพราะคนที่นี่ถ้อยทีถ้อยอาศัย เจอกันก็เคารพกัน ไหว้กัน ช่วยเหลือกัน บางทีเราเดินไม่ไหวเขาก็จะมาช่วยจูงขึ้นบันได คนที่นี่เขามาปฏิบัติธรรม เขาก็มีจิตใจ

อ่อนโยน ดูแลเราดี ญาติโยมที่นี้ทุกคนเอื้อเฟื้อกันดี เลยทำให้เราอยากมา เพราะเวลาเรามาแล้วรู้สึกมีความสุข เหมือนกับว่ามีคนดูแลเอาใจใส่

๕. ด้านโภชนาการ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัจฉนติการามจัดเตรียมไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : ก็มีเตรียมไว้ให้เหมาะสม ไม่มีขัดสน สบาย เพียงพอร้อม บางที่ญาติโยมก็จะช่วยหากันมา

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัจฉนติการามจัดเตรียมไว้ให้ผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : ไม่มีค่ะ เพราะส่วนใหญ่โยมก็จัดการเรียบร้อยแล้ว

๖. ด้านอตุสปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัจฉนติการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : ก็ดีนะ สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย มีศาลาตรงทำน้ำไว้ให้อาหารปลา ร่มรื่นดี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัจฉนติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : มีค่ะ เรียกว่าไม่มีคนขี้เหล้าเมายา ยาเสพติดก็ไม่มี ก็ไม่มีคนที่ว่าไม่ดีเข้ามา

๗. ด้านอิริยาบถ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัจฉนติการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : สำหรับคนแก่เนะก็พอดีแล้วละ จงกรมสัก ๑๕ นาที สมาธิสัก ๑๕ นาที

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดมัจฉนติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : มีส่วนค่ะ มันก็พอดีแล้วละท่าน ถ้ามากกว่านั้นคนแก่ก็ไม่ไหว

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : ไม่มีค่ะ จะมีก็ปวดขา ปวดหัวเข่ามาก

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางลำจวน เจียกขจร : ไม่มีค่ะ

๘. ชื่อ นางสาวสุนันท์ นามสกุล ปัญญายุทธ อายุ ๖๗

ที่อยู่ปัจจุบัน ซอยวงศ์สว่าง ๑๑ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๖-๗๙๘-๑๗๔๘ วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๕.๐๑ น.

๑. ด้านอวาสาสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญายุทธ : ก็พอใช้ได้ค่ะ แต่ก็ยังไม่พร้อม คือ ไม่เป็นสัดส่วน ไม่ครบวงจร หมายถึงถ้าปฏิบัติจริง ๆ ก็ต้องมีที่พัก มีคนทำอาหาร คือ ปฏิบัติจริง ๆ อย่างของศูนย์วิปัสสนานานาชาติวัดมหาธาตุแต่อย่างนี้นั้นมันไปกลับมันก็ได้นิด ๆ หน่อย ๆ คือ ยังไม่ค่อยพร้อม

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญายุทธ : ก็มาค่ะ เพราะว่าสถานที่มันใกล้บ้านดีกว่าอยู่เฉย ๆ แล้วจิตเราก็เป็นกุศลด้วย อีกอย่างเจตนาเราก็จะมาตรงนี้

๒. ด้านโภจรสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญายุทธ : สะดวกค่ะ ขี่จักรยานมา เพราะที่บ้านอยู่แค่ตรงนี้เอง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญายุทธ : ไม่มีผลค่ะ ถึงไกลกว่านี้ก็ไป เพราะแต่ก่อนก็ไปเรียนพระอภิธรรมอยู่ที่วัดมหาธาตุ

๓. ด้านภัสสสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม หรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญายุทธ : ก็เชื่อมั่นค่ะ เพราะการบริการ พุท-โธ ทำให้จิตของเราเป็นสมาธิ แต่ที่เรียนมาท่านก็บอกว่าให้อยู่กับปัจจุบัน ที่เรียนมามันก็มีหลายแบบ แต่ที่นี้เหมือนจะเน้นสมณะมากกว่าค่ะ ทำให้จิตนิ่ง ซึ่งก็เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าเหมือนกัน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญายุทธ : ไม่มีผลค่ะ เพราะว่าไม่ว่าจะแนวไหนก็มา เพราะว่าเราตั้งใจจะมาแล้ว จิตเราก็เป็นกุศล คือ เจตนาเราดี เรามาดี

๔. ด้านบุคคลสัปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญายุทธ : มีค่ะ เพราะว่าท่านก็ได้ไปเรียนมาจากหลวงพ่อวิริยงค์อะไร แบบนี้อะค่ะ หลวงพ่อท่านสอนแบบนี้ท่านก็เลยมาบอกต่อใคร ๆ แบบนั้น ประมาณว่าแบบนี้ก็ดีนะ ก็คือท่านมีความรู้ในส่วนที่ท่านนำมาสอน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญายุทธ : มีค่ะ เพราะหลวงพ่ोज้าอาวาสท่านอภัยชัยดีมาก แล้วท่านก็เป็นพระนักพัฒนา ตั้งใจที่จะให้พระพุทธศาสนาเจริญ แล้วท่านก็นำเด็ก ๆ มาบวชเรียนในพระพุทธศาสนาเพื่อให้สืบทอดพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะมีบุคคลในครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติใช่หรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญายุทธ : ก็ทราบจากหลวงพ่อกะ ท่านบอกว่าที่นี่ก็มีปฏิบัตินะ ก็เลยมา

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญายุทธ : ก็มีส่วนค่ะ เพราะว่ามีเพื่อนเก่าแก่อยู่นะ แต่ว่าทุกคนที่มา ก็มีเจตนาเดียวกันหมด ก็ดีค่ะ

๕. ด้านโภชนสัปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญายุทธ : ก็ดีค่ะ บางทีหลวงพ่อมืออะไรก็นำมาเลี้ยงให้โยมทาน หรือถ้าใครมีความพร้อมที่จะมาเลี้ยงเพื่อน ๆ ก็นำมาทาน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้ มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญายุทธ : ไม่มีค่ะ เพราะถ้าหลวงพ่อไม่ได้จัดเตรียมไว้ โยมก็เอามากินเอง หรือเพื่อน ๆ ก็นำมาทานกัน บางทีก็ทำขนมมาเลี้ยงกัน

๖. ด้านอุปนิสัย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัสยิดนิกการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญาบุตร : ดีค่ะ ก็ดีขึ้นเยอะมาก แต่ก่อนไม่เจริญแบบนี้ หลวงพ่อท่าน พัฒนาแบบเยอะมาก เรียบร้อยขึ้นเยอะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัสยิดนิกการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญาบุตร : ไม่หรอกค่ะ ภายนอกมันก็แค่เจริญหูเจริญตาขึ้นอะไรแบบนี้ ดู เรียบร้อย แต่ความคิดเรายังเหมือนเดิมอยู่

๗. ด้านอิริยาบถอุปนิสัย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัสยิดนิกการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของ กิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญาบุตร : ระยะเวลามันสั้นค่ะ มันน้อย มันไม่พอกับการที่จิตใจเราจะ สงบ จะนั่ง คือสวดมนต์แล้วก็ทำสมาธิแค่นี้หนึ่ง แต่สำหรับการสวดมนต์ก็ถือว่าพอดี เพราะพวกโยม บางทีเขาก็มีภาระต้องกลับบ้าน บางบ้านเขาก็อยู่ไกลต้องเดินทาง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรม ของวัดมัสยิดนิกการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญาบุตร : ไม่มีค่ะ เวลาจะมากหรือน้อยก็มาค่ะ เพราะอยู่บ้านก็ใช้ชีวิต อีกแบบหนึ่งมันมีภาระที่ต้องดูโน่นดูนี่ มันไม่สบายเหมือนที่นี่ เพราะว่าอยู่บ้านมันก็ต้องมีงานทำ มัน ก็ไม่ได้มาปฏิบัติแบบนี้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญาบุตร : ไม่มีค่ะ ก็มีโรคประจำตัวนิดหน่อย แต่ก็ไม่ใช่ปัญหาในการ ปฏิบัติ สามารถที่จะปฏิบัติได้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางสุนันท์ ปัญญาบุตร : อยากได้ช่วงเวลาปฏิบัติที่มากกว่านี้ แต่ท่านอาจารย์ก็อาจจะ มี ภาระเยอะ จะให้เวลาโยมมาก ๆ มันก็คงไม่ได้ มันก็คงได้แค่นี้ ด้านอื่นก็ไม่มีเพราะว่าท่านก็ดูแลโยม อย่างดี

๙. ชื่อ นางสาว นามสกุล สุขะยวนะ อายุ ๔๐

ที่อยู่ปัจจุบัน ซอยวงศ์สว่าง ๑๙ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑-๗๔๓-๗๕๙๔ วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๕.๑๕ น.

๑. ด้านอวาสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูวนะ : เหมาะสมดี ใช้ได้ค่ะ สะอาด เรียบร้อย มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียบพร้อม มีเก้าอี้เตรียมไว้ให้สำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูวนะ : ก็มีผลค่ะ แต่ทุกอย่างก็อยู่ที่มีความตั้งใจ ไม่ว่าจะไปวัดไหนก็ตาม

๒. ด้านโคจรสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูวนะ : เดินทางสะดวกค่ะ พอดีบ้านอยู่ตรงหัวมุมซอย ถ้าไม่เหนื่อยก็เดินมา หรือไม่ก็นั่งมอเตอร์ไซค์มา

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูวนะ : มีค่ะ เพราะว่าเราก็อายุเยอะแล้ว แล้วพอดีว่าวัดอยู่ใกล้บ้านก็เลยเลือกที่จะมาวัดนี้

๓. ด้านภัสสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม หรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูวนะ : เชื่อนั่นค่ะ เพราะเป็นแนวทางคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งส่วนมากท่านก็เอาจากหนังสือตำรารับตำรามาสอน อีกอย่างคำสอนของพระพุทธเจ้าก็เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์อยู่แล้ว ก็ใช้ได้อยู่แล้ว สามารถนำไปใช้ได้ทุก ๆ อย่างไม่ว่าจะเป็นการทำงาน หรือการอบรมสั่งสอนลูก หรือใช้ในชีวิตรประจำวัน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูวนะ : ก็มีผลค่ะ เพราะว่าท่านสอนเข้าใจง่าย สอนใช้ได้ โดยส่วนมากก็จะสอนให้เราทำดีละเว้นสิ่งชั่ว

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูณะ : มีความรู้เหมาะสมค่ะ เพราะอย่างท่านพระมหาบุญยอดท่านก็เรียนจบปริญญาเอก แล้วก็มีพระที่ท่านเรียนจบปริญญาโทอีกหลายองค์

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูณะ : มีค่ะ เพราะท่านก็เป็นคนที่อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นพระที่ดี อธิษาศัยดี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะมีบุคคลใน ครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติใช้หรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูณะ : ไม่มีค่ะ มาด้วยตัวเอง เพราะว่าบ้านอยู่แถวนี้พอทราบข่าวว่ามี ปฏิบัติธรรมก็เลยมาลองปฏิบัติดู

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูณะ : ไม่มีผลค่ะ เพราะว่าส่วนตัวตั้งใจที่จะมาช่วยเหลืองานวัด อย่างเช่น มาช่วยล้างจาน ล้างบาตร แล้วก็มาปฏิบัติธรรมบ้าง คนอื่น ๆ โยมก็ไม่ได้สนใจ

๕. ด้านโภชนสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียม ไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูณะ : เพียงพอค่ะ คือ ทางวัดก็จัดเตรียมไว้ให้บ้าง หรือบางที่โยมก็ ร่วมกันนำมาเตรียมไว้บ้าง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียม ไว้ให้ผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูณะ : ไม่มีค่ะ เพราะว่าโยมเป็นคนที่ไม่ค่อยชอบที่จะกินของวัด เท่าที่ควร ขนาดน้ำของวัดก็ยังไม่ค่อยจะได้ดื่มสักเท่าไร

๖. ด้านอุตุสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูณะ : ก็เหมาะสมดี สะอาด สงบ ร่มรื่น มีร้านขายของอะไรบ้างนิด หน่อย มีมอเตอร์ไซด์รับจ้างก็ทำให้การเดินทางไปมาสะดวก

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูวนะ : ไม่มีผลค่ะ เพราะว่าโยมเป็นคนที่มีความคิดว่าถ้าเมื่อเราจะตั้งใจทำอะไรแล้วเราอยากทำนะ ถึงอะไรก็ตามมันก็บังคับจิตใจเราไม่ได้

๗. ด้านอิริยาบถสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัชฌันติการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของ กิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูวนะ : ก็เหมาะสมใช้ได้ค่ะ เพราะถ้าเกิดมากเกินไปบางคนเขาก็ อาจจะมีการกิจไปรับลูก ไปรับหลานอะไรกันบ้าง อะไรแบบนี้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรม ของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูวนะ : ไม่มีผลค่ะ เพราะว่าโยมพิจารณาตัววันละว่าถ้าเกิดว่าเรามีเวลาว่าง เราก็จะมามาเพื่อสร้างบุญ เก็บบุญ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูวนะ : ไม่มีค่ะ เพราะโยมก็อยู่บ้านคนเดียว เลี้ยงหมา เลี้ยงแมว ไม่มี ภาระ ไม่มีห่วงอะไร

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางสุภาพ สุขะยูวนะ : ไม่มีค่ะ เพราะว่าท่านก็ทำดีแล้ว

๑๐. ชื่อ นางสาว นามสกุล สุขศรีมล อายุ ๗๓

ที่อยู่ปัจจุบัน ซอยยิ้มประยูร ถนนวงศ์สว่าง แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๙-๑๗๒-๙๓๒๙ วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๕.๓๙ น.

๑. ด้านอวาาสสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : เหมาะสมค่ะ สะดวกสบาย สถานที่ก็ดี เงียบ ไม่มีเด็กมาวิ่งเล่นพ่วน เวลาปฏิบัติก็สงบดี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : มีผลค่ะ เพราะว่ามันสะดวกก็สะดวก นั่งปฏิบัติก็สะดวก สถานที่ สะดวกสบายก็เลยมาบ่อย แต่ว่าก็ไม่ได้มานอนค้างจำพรรษาที่วัดค่ะ

๒. ด้านโคจรสัปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัทฉันติการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : สะดวกค่ะ เพราะว่าบ้านอยู่ตรงข้ามซอยวัดน้อยนี้เอง เดินมาแล้วก็มาข้ามสะพานลอยตรงข้ามหน้าวัด

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัทฉันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : ไม่มีผลค่ะ เพราะว่าที่จริงบ้านก็อยู่ใกล้กับวัดเสาหิน แต่ว่าไปแล้วรู้สึกไม่ค่อยคั่น คั่นเคยอยู่แต่กับวัดนี้ แล้วก็คั่นเคยกับพระอาจารย์ที่วัดนี้

๓. ด้านภัสสสัปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม หรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : เชื่อมั่นค่ะ แล้วก็นำไปปฏิบัติ เพราะว่าเราก็นับถือศาสนาพุทธ แล้วก็ยึดถือพระพุทธเจ้าเป็นหลัก นำไปปฏิบัติแล้วก็ได้ผลทั้งในส่วนตัวแล้วก็ส่วนครอบครัว

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : มีผลค่ะ ท่านสอนเข้าใจง่าย คือ เราฟังแล้วเข้าใจ ท่านไม่ได้อธิบายไปทางบาลีอย่างเดียว ท่านพูดกลาง ๆ ไม่พูดภาษาบาลีมาก แล้วท่านก็จะอธิบาย เพราะว่าถ้าท่านใช้คำภาษาบาลีล้วนเราก็ไม่เข้าใจ ไม่อย่างนั้นเราก็ต้องมานั่งนึกว่ามันคืออะไร เพราะว่าเราไม่ได้เรียนบาลีมา

๔. ด้านบุคคลสัปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : ก็เหมาะสมนะคะ แต่ละท่านที่มาท่านก็มีความรู้ถึงทุกองค์นะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : มีผลค่ะ ท่านก็ดีนะค่ะ ชอบมากค่ะ คือ การชักชวนหรือการปฏิบัติอะไรแบบนี้ ท่านก็จะอธิบายว่า มากันนะ มาสะสมบุญกัน มาปฏิบัติกัน การได้มากได้น้อยก็ยังดีให้สะสมไปเรื่อย ๆ ไม่ใช่เราจะมาเอาวันเดียวแล้วได้เยอะ มันไม่ใช่ เราต้องค่อย ๆ สะสม ค่อย ๆ เรียนรู้ ท่านอภัยาศัยดี แล้วก็รู้สึกมีความคุ้นเคย แล้วอย่างเวลาสวดมนต์ก็มีพระลงมาร่วมสวดมนต์กันเยอะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะมีบุคคลในครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติใช้หรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : ไม่มีค่ะ มาด้วยใจ เพราะว่ามาทำบุญที่นี้อยู่ประจำ เห็นว่ามีปฏิบัติธรรมก็เลยมา

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : มีผลค่ะ เพราะว่าเพื่อน ๆ ก็ดีค่ะ ก็สนิทสนมกันดี คอยกันเข้าใจ แล้วก็ชักชวนกันมา อย่างวันนั้นมานะ วันนี้นมานะ เพราะฉะนั้นถ้าโยมว่างโยมก็จะมา

๕. ด้านโภชนาการ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : ก็เหมาะสมดีค่ะ ก็มีทั้งน้ำเปล่า กาแฟ โอวัลติน มีพร้อมทุกอย่าง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้ผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : ไม่มีค่ะ เพราะว่าเราก็ไม่ค่อยชอบของที่มีรสปรุงแต่งสักเท่าไร ส่วนมากโยมก็จะเตรียมน้ำเอามาดื่มเอง

๖. ด้านอตุลุปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : ก็ดีค่ะ สะอาดดี แต่ถ้าช่วงเปิดทอมหรือเปิดเรียนรถก็จะเยอะ แล้วก็มันักศึกษาเดินกันค่อนข้างมากหน่อย ต้องคอยเดินหลีกเลี่ยง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : มีผลค่ะ ก็ชอบมานะ แต่ว่าโยมก็ไม่เคยได้ไปวัดอื่นนะ เพราะที่อื่นไกล ๆ ก็ไม่ค่อยได้ไป ถ้าออกไปเพื่อนก็จะชวนออกไปต่างจังหวัดไกล ๆ เลย แบบไปทำบุญที่อื่นอะไรแบบนี้

๗. ด้านอิริยาบถ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัชฌันติการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : ก็เหมาะสม เพราะเราอยู่ในทางปฏิบัติส่วนรวม บางคนก็ทนได้บ้าง บางคนก็ทนได้มากได้น้อย ก็ค่อย ๆ เก็บเอาทีละเล็กทีละน้อย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : ไม่มีผลค่ะ ถึงแม้จะนานกว่านี้ก็มา เพราะเราคิดว่าเราทำได้แค่นั้นก็แค่นั้น เราไม่เอาเวลาหมดก็ได้ เราก็คิดว่าเราทำแค่พอทำได้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : ไม่มีค่ะ นอกจากร่างกายจะไม่ดี ไม่สมบูรณ์ หรือไม่สบาย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางสมร สุขศรีมล : ก็ไม่มีอะไร ก็ดีแล้วค่ะ

๑๑. ชื่อ นายณรงค์ นามสกุล ศิริเกตุ อายุ ๖๗

ที่อยู่ปัจจุบัน ซอยวงศ์สว่าง ๑๙ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑-๘๐๔-๖๙๖๑ วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๕.๕๒ น.

๑. ด้านอวาสสัลปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : เหมาะสมครับ ดีครับ สะอาดดี สะดวกสบายดี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : ไม่มีผลครับ อย่างไรก็มา เพราะผมก็มาอยู่เรื่อย ๆ ทั้งวันพระแล้วก็วันอาทิตย์

๒. ด้านโคจรสัลปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : สะดวกครับ ขับรถมาเองครับ มอเตอร์ไซด์บ้าง รถยนต์บ้าง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : มีครับ เพราะว่าบ้านผมก็อยู่ใกล้ ๆ แค่นี้เอง คือ บ้านผมมีสองที่ถ้ามาอยู่ที่นี่ก็จะมาวัดนี้ ถ้าอยู่อีกที่ก็จะไปวัดที่อยู่ใกล้ ๆ เน้นเอาใกล้เป็นหลัก

๓. ด้านภัสสสัลปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม หรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : เชื้อมันครับ ก็เป็นคำสอนที่ดี ก็เหมือนกันทั่วไปอย่างกับวัดสังฆทาน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : ไม่มีผลครับ จะสอนอย่างไรก็มา เราคิดว่าเราก็อายุเยอะแล้วใกล้จะ กลับบ้านเก่าแล้ว

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : มีความรู้ครับ ท่านพระมหายอดนี้ก็ใช้ได้แล้ว ก็มีทุกองค์แหละครับ เพราะผมก็นับถือทุกองค์

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : มีผลมากครับ เพราะผมก็รู้จักแล้วก็สนิทกับหลวงพ่อดุฑ แล้วอย่าง ท่านพระมหาบุญยอดท่านก็มีบุญคุณกับผมเยอะ อย่างตอนที่ผมขี่มอเตอร์ไซด์แล้วเกิดอุบัติเหตุนอน สลบในโรงพยาบาลอยู่ ๕ วัน ท่านพระมหาบุญยอดท่านก็ไปเยี่ยมผม แล้วก็สวดมนต์ให้ที่โรงพยาบาล พอฟื้นขึ้นมาผมก็เลยต้องมาปฏิบัติธรรม

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะมีบุคคลใน ครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : มีครับ ก่อนหน้าที่จะประสบอุบัติเหตุก็มีแฟนชวนมาก็เลยมาเป็น เพื่อน เวลามาก็มากับแฟนแล้วก็พาหลานมาด้วย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : ไม่มีครับ เพราะผมมาง่าย ๆ ไม่มีเพื่อนมีฝูง มาตามศรัทธา

๕. ด้านโภชนาการสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียม ไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : ก็มีเพียงพอครับ ไม่ขาดตกบกพร่อง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียม ไว้ให้ผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : ไม่มีครับ เพราะผมไม่เคยกินของวัดเลย มีแต่จะเอามาถวาย

๖. ด้านอุปนิสัย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัสยิดนิตการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : ก็ดีครับ เหมาะสม ร่มรื่น

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัสยิดนิตการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : ไม่มีผลครับ เพราะที่บ้านผมอยู่แค่นี้ แล้วอีกอย่างผมกับหลวงพ่อก็นับถือกันอยู่แล้ว ยังไงก็มา

๗. ด้านอิริยาบถอุปนิสัย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัสยิดนิตการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : เรื่องระยะเวลาก็เหมาะสมดีครับ กำลังดี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดมัสยิดนิตการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : ไม่มีครับ เพราะว่าเราก็ไม่มีภาระอะไรที่จะต้องคอยห่วง ลูก ๕ คน ผมก็ส่งเรียนกันจบหมดแล้ว

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : ไม่มีครับ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นายณรงค์ ศิริเกตุ : ไม่มีครับ

๑๒. ชื่อ นางจารุณี นามสกุล ศิริเกตุ อายุ ๖๗

ที่อยู่ปัจจุบัน ซอยวงศ์สว่าง ๑๙ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑-๘๐๔-๖๙๖๑ วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๖.๐๗ น.

๑. ด้านอวาสาอุปนิสัย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัสยิดนิตการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางจารุณี ศิริเกตุ : โยมว่าก็ใช้ได้ค่ะ มีแอร์ มีเก้าอี้ให้นั่งก็ดีค่ะ เพราะโยมนั่งพื้นไม่ถนัด หอน้ำก็ใช้ได้ค่ะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัสยิดนิตการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : มีผลค่ะ ก็ขอบมานะคะ เพราะว่าเราก็ก่อนแล้วจะไปเมื่อไหร่ก็ไม่รู้ โยมก็คิดว่าเราควรที่จะมีกุศลสะสมไว้อยะ ๆ เพื่อให้จิตสงบ ไม่อย่างนั้นก็ห่วงลูกห่วงหลานคิดไปเรื่อย

๒. ด้านโคจรสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัทฉณนติการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : เดินทางมาสะดวก ปั่นจักรยานมา บ้านอยู่แค่ตรงนี้เอง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัทฉณนติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : มีผลค่ะ เพราะว่าใกล้บ้าน มาง่าย เมื่อก่อนก็เคยคิดนะค่ะว่าทำไม วัดใกล้บ้านเราถึงไม่มีนะ เราจะได้ไม่ต้องถ่อสังฆารไปไกล ๆ เพราะว่าโยมก็ยึดมั่นทางนี้มาตั้งแต่หลานยังไม่เกิด

๓. ด้านภัตตสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉณนติการาม หรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : เชื่อมั่นค่ะ เพราะเป็นแนวทางในทางพระพุทธศาสนา สอนให้เรา ปฏิบัติตนสำรวมจิตใจไว้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉณนติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : ไม่มีผลค่ะ แต่ที่นี้ก็สอนเข้าใจง่ายค่ะ เพราะท่านสอนแบบธรรมดา ๆ ไม่ต้องใช้ภาษาอะไรมากมาย ก็ดีค่ะ เพราะโยมเคยไปหลายวัด วัดสังฆทานโยมก็เคยไป

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉณนติการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : มีค่ะ แต่ว่าอาจารย์แต่ละองค์ก็มีแนวแต่ละแบบ เราก็กต้องพยายามที่จะทำความเข้าใจในการเข้าถึงท่าน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉณนติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : มีค่ะ เพราะว่าโยมก็สนิทกับพระ แล้วพระแต่ละองค์ก็เทศน์ดี ชอบค่ะ เพียงแต่ว่าบางองค์เราก็ต้องฟังให้ชัด เพราะว่าคำพูดท่านอาจจะไม่ค่อยชัดเจน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัทฉณนติการาม เพราะมีบุคคลใน ครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติใช้หรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : แรก ๆ ไม่มีคนชวนหรือค่ะ เพราะว่าโยมก็อยู่ที่นั่นมานานแล้วตั้งแต่ปี ๒๙ แล้ววัดนี้ก็รู้จักมานานแล้ว เราก็เคยคิดว่าทำไมวัดนี้ไม่มีเหมือนวัดสังฆทาน พอตั้งแต่ว่าเรามีปฏิบัติมาก็เลยติดเลย ไม่ไปที่อื่นแล้ว

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัจฉนดิการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : มีผลค่ะ มาที่นี้ก็ดี เพราะว่าเคยไปหลายที่แล้วไม่รู้จักใครเลย พอเรา มาที่นี้ก็รู้สึกว่ามีคนรู้จักเยอะ เพราะเราแก่แล้วเราก็คิดว่าควรที่จะมีเพื่อนไว้บ้าง มันจะได้รู้สึกว่ามีเหงา

๕. ด้านโภชนาการ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัจฉนดิการามจัดเตรียมไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : ก็มีเตรียมไว้พอสมควรค่ะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัจฉนดิการามจัดเตรียมไว้ให้ผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : ไม่มีผลค่ะ คือ โยมไม่ค่อยสนใจเรื่องอาหาร แต่มีน้ำก็พอแล้ว เพราะ โยมก็ไม่ค่อยได้ทานอะไร จะสนใจเรื่องธรรมะมากกว่า

๖. ด้านอตุสัพพะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัจฉนดิการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : บริเวณรอบ ๆ นี้ใช้ได้ค่ะ แต่รู้สึกว่าจะต้องทำอีกเยอะ เพราะ หลวงพ่อคงจะต้องปรับอีกเยอะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัจฉนดิการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : ไม่มีผลค่ะ เพราะว่าโยมชอบแบบสวนป่ามากกว่าคล้าย ๆ กับวัดสังฆทาน แต่ก็อย่างว่าวัดนี้บริเวณท่านน้อย

๗. ด้านอิริยาบถ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัจฉนดิการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของ กิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางจรรุณี ศิริเกตุ : บ่าย ๒ ถึง ๔ โมงก็ใช้ได้ค่ะ ๒ ชั่วโมงถ้ามากกว่านั้นก็ดูว่าแต่ละคนมีธุระอะไรหรือเปล่า แล้วอีกอย่างก็ไม่ถึงขนาดที่จะต้องค้างคืนค้างแรม แค่ ๒ ชั่วโมงก็ใช้ได้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติกการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางจารุณี ศิริเกตุ : ไม่มีผลค่ะ เพราะวาระเวลานานกว่านี้ก็ยังโอเคอยู่

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางจารุณี ศิริเกตุ : ส่วนมากก็เป็นหัดบ้าง อะไรบ้าง เพราะส่วนใหญ่ก็สามวันสี่วันใช้ตามประสานแก่

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางจารุณี ศิริเกตุ : ไม่มีค่ะ มันอยู่ที่ตัวเรา ถ้าเราดี เราอะไรพร้อม เรามองในทางบวก มันก็ใช้ได้ค่ะท่าน แต่ถ้าเราไม่ดี เราอะไรไม่พร้อม เรามองในทางลบ อะไรมันก็ดูไม่ดี มันอยู่ที่ตัวเราด้วย

๑๓. ชื่อ นางนพวรรณ นามสกุล หล่อสุวรรณศิริ **อายุ** ๖๒

ที่อยู่ปัจจุบัน ถนนรามอินทรา เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๔๑-๖๙๑๔ **วันที่ให้สัมภาษณ์** ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ **เวลา** ๑๖.๑๖ น.

๑. ด้านอวาาสสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติกการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : ก็โอเค เหมาะสมค่ะ สถานที่ที่เหมาะสม ก็สะดวก สะอาด สงบ จัดเรียบร้อยดี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติกการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : มีผลค่ะ เพราะสถานที่ก็สงบ เงียบ

๒. ด้านโคจรสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : เดินทางสะดวกค่ะ เพราะว่าโยมขับรถมาเอง แต่ก็ใช้เวลาพอสมควร

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : มีผลค่ะ เพราะเดินทางสะดวก ที่จอดรถก็สะดวก

๓. ด้านภัสสสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม หรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : ก็โอเคเนาะคะ หมายถึงว่าท่านไม่ได้บอกว่าทำบุญวันนี้ ทำบุญร้อยหนึ่งได้หนึ่งล้าน คือ ไม่ใช่สายแบบนั้น ที่ท่านสอนมาก็โอเค ก็เข้าใจได้ หนังสือเล่มไหน ๆ ก็ สอนแบบนี้ อีกอย่างก็เชื่อมั่นค่ะ เพราะสายนี้ก็เป็นสายพระป่าก็เชื่อมั่นอยู่แล้ว

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : มีผลค่ะ เพราะว่าถ้าเกิดสอนแบบทำบุญหนึ่งร้อยได้ หนึ่งล้านโยมก็จะไม่มา

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : มีค่ะ เพราะว่าถ้าเทียบแล้วก็ได้คุณภาพในความรู้ ความสามารถ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัทฉันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : มีผลค่ะ มีผลในทีนี้หมายความว่าท่านเป็นผู้นำที่ถูกต้องทาง และไม่ลำสมัย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัทฉันติการาม เพราะมีบุคคลใน ครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติใช่หรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : มีค่ะ เพราะรู้จักกับพระอาจารย์บุญยอดกับ พระอาจารย์สมเกียรติตอนท่านไปอบรมพระสังฆาธิการที่วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน แล้วท่านก็ ชักชวนว่าที่วัดนี้ก็จัด โยมก็เลยมา แต่ก็มาเฉพาะวันอาทิตย์

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัทฉันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : มีผลบ้างแต่ก็ไม่ถึงกับเป็นปัจจัยหลัก แต่สำหรับญาติ ธรรมที่นี้ก็โอเค มีความตั้งใจดี และมีความมุ่งมั่นสมัครสมานสามัคคี พร้อมเพรียง

๕. ด้านโภชนสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัทฉันติการามจัดเตรียม ไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : โอเค เรียบร้อยดีมาก ไม่ใช่แค่เพียงพอแต่ต้องใช้คำว่าเหลือเพื่อ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัสัณติการามจัดเตรียมไว้ให้มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : ไม่มีผลค่ะ เพราะว่าเราไม่ได้สนใจ คือ เราไม่อยากจะเบียดเบียน แต่ว่าเรามองเห็น

๖. ด้านอุปนิสัย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัสัณติการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : วัดนี้ก็ดีมีสิ่งก่อสร้างสมบูรณ์ทุกอย่างทุกอย่าง สำหรับความร่มรื่นคิดว่าเนื้อที่แค่นี้ทำได้ขนาดนี้ก็ถือว่าโอเค ความสะอาดก็พอสมควร

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัสัณติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : มีผลค่ะ เพราะว่าสะดวก สะอาด

๗. ด้านอิริยาบถ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัสัณติการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : ก็เหมาะสมดีค่ะ ก็พอสมควร สำหรับตัวเองเป็นคนชอบสวดมนต์ก็มีความคิดว่าเวลาที่ใช้สวดมนต์ก็เหมาะสม เพราะเวลาส่วนใหญ่จะเป็นการสวดมนต์ แต่เวลาเดินจงกรม นั่งสมาธิมันนิดเดียวมันไม่เยอะ แต่หลักที่มาก็จะมาสวดมนต์

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดมัสัณติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : ไม่มีผลค่ะ ยังไงก็มา เพราะว่าช่วงบ่ายว่างพอดี แล้วเดินทางรถก็ไม่ติด แต่ถ้าเกิดนานกว่านี้ก็อาจจะกลับก่อน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : มีค่ะ โดยส่วนตัว คือ ความขี้เกียจ ไม่ค่อยมีความสม่ำเสมอ คือ ถ้าเกิดมาที่นี้ความสม่ำเสมอก็จะเพิ่มขึ้น แต่ถ้าทำเองความสม่ำเสมอก็จะไม่ค่อยมี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ : ไม่มีค่ะ เพราะรู้สึกว่าก็โอเค ทั้งพระทั้งโยมก็ช่วยกันดีอยู่แล้ว รู้สึกว่าเขาก็ทำเต็มที่

๑๔. ชื่อ นางฐิตาภรณ์ นามสกุล อ่องนุช อายุ ๔๙

ที่อยู่ปัจจุบัน ถนนรัชดาภิเษก แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๙-๑๐๙-๖๖๑๖ วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๖.๒๕ น.

๑. ด้านอาวาสสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : ส่วนตัวคิดว่าสถานที่ที่เล็กไปค่ะ แต่ก็สะอาด เรียบง่าย สะดวกสบาย แต่จะไม่ค่อยเงียบเพราะว่ายังมีคนคุยกันระหว่างปฏิบัติ ก็อาจจะทำให้ดูไม่เรียบร้อย แล้วก็รบกวนสมาธิ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : มีส่วนค่ะ ทำให้อยากมาค่ะ

๒. ด้านโคจรสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : สะดวกค่ะ ขับรถมาค่ะ รถไม่ติด ใกล้บ้าน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : มีส่วนมากเลยค่ะ เพราะว่าเดินทางสะดวก

๓. ด้านภัตตสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม หรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : เชื่อมั่นค่ะ เพราะว่าเป็นแนวทางของหลวงปู่วิริยงค์ด้วยค่ะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสั่งสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : ไม่มีผลค่ะ จะสอนแนวไหนก็มา แล้วสิ่งที่ท่านสอนก็เข้าใจง่าย ภาษาง่าย คือ ไม่เป็นทางการมากจนเกินไปค่ะ

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : มีค่ะ เพราะว่าเวลาท่านสอนอะไรท่านก็จะยกตัวอย่างได้เข้าใจง่าย ก็จะทำให้เข้าใจแล้วก็ปฏิบัติได้ง่ายขึ้น

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : มีส่วนมาก ชอบความเรียบง่ายของพระแล้วก็โยม มาแล้วก็ทำให้สบายใจ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะมีบุคคลในครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติใช้หรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : มีค่ะ พระท่านชวนมา ท่านบอกว่าที่นี่มีสวดมนต์นั่งสมาธิมีปฏิบัติธรรมทุกวันอาทิตย์ถ้าเกิดโยมว่างโยมก็มานะ คือเหมือนท่านประชาสัมพันธ์อะค่ะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : มีส่วนค่ะ คนที่นี่ก็ดีค่ะ ก็มีน้ำใจดี ช่วยกันดูแลดี ช่วยกันแนะนำ แล้วบางทีโยมมาก็จะชวนเพื่อนมาด้วย

๕. ด้านโภชนาการ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : เครื่องดื่มก็มีเตรียมไว้ให้ค่ะ แต่อาหารนาน ๆ ที่ก็จะมีคนนำมาแจก สำหรับน้ำก็มีเตรียมไว้ให้ตลอด ส่วนเครื่องดื่มอื่น ๆ ก็อาจจะมียานาน ๆ ที่

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้ผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : ไม่มีผลค่ะ ส่วนตัวคิดว่าไม่สำคัญ เพราะบางทีเขานำมาแจกเรา ไม่ได้ก็มี

๖. ด้านอุตุสภาพ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : เหมาะค่ะ จริง ๆ แล้วเป็นวัดเล็ก ๆ แต่ก็มียะโรหลาย ๆ อย่างที่ครบทุกอย่างของการทำบุญในพระพุทธศาสนา มีความเรียบง่าย ไม่ยุ่งยาก แล้วคนก็ได้เเยะก็ไม่ได้เเยะเสีย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : มีค่ะ ก็รู้สึกว่าการพัฒนาขึ้นเยอะจากเดิมที่เมื่อก่อนนี้ไม่มีอะไรเลย แต่เดี๋ยวนี้มีกิจกรรมอะไรหลาย ๆ อย่าง มีการปฏิบัติธรรมอะไรแบบนี้

๗. ด้านอิริยาบถสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัชฌันติการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : เหมาะสมค่ะ ๒ ชั่วโมงก็พอดี ไม่นานไป ไม่สั้นไป

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : ไม่มีผลค่ะ ถึงนานกว่านี้ก็มา เพราะถ้าไม่มีธุระด่วนจำเป็นอะไรจริง ๆ ก็จะอยู่จนครบเวลา แต่ถ้ามีธุระด่วนก็อาจจะกลับก่อน

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : ไม่มีนะคะ นอกจากจะนั่งสมาธิที่บางครั้งไม่สงบอะไรแบบนี้ เหมือนจิตมันยังคิดไปเรื่องอื่นอยู่ ก็พยายามฝึกฝนอยู่

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช : อยากจะให้มีการเรียบเรียงเกี่ยวกับเรื่องการใช้เสียง คืออยากให้เข้มงวดหน่อย เพราะว่ามันมีเสียงพูดคุยกันแล้วก็ทำให้ดูไม่มีระเบียบ เพราะว่าโยมเคยไปสถานที่อื่นที่เขาเข้มงวดมาก และเขาก็จะไม่มีเสียงเลย คือ ต้องเบาทุกอย่าง ต้องกำหนดจิตตัวเองไม่ให้เสียงดังอะไรแบบนี้ ต้องรู้ทุกขณะว่าเราทำอะไรอยู่ แล้วที่นั่นการพูดคุยก็ห้ามคุยเลยให้ปิดวาจาเลย แต่ที่นี่ยังคุยกันได้ซึ่งบางทีก็คุยแทรกพระ ก็เลยทำให้ดูเหมือนไม่มีระเบียบ แล้วเวลาที่โยมชวนเพื่อนที่เขาเคยไปที่ ๆ มีระเบียบมาที่นี้เขาก็จะพูดว่าทำไมที่นี้คุยกันเสียงดังจัง ทำไมไม่เกรงใจพระอะไรแบบนี้ เขาก็อาจจะเกิดความรู้สึกที่ไม่ประทับใจแล้วก็จะไม่มาอีกอะไรแบบนี้ คือ ถ้ามันมีระเบียบหรือว่าคุยกันน้อยลง มันก็จะดูเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมจริง ๆ ตอนนี้นี้ก็มีข้อนี้แหละค่ะ ที่อยากจะเสนอแนะ

๑๕. ชื่อ นางพรปัทม นามสกุล แก้วกิจวิไล อายุ ๓๕

ที่อยู่ปัจจุบัน ถนนสุขุมวิท – พัทยา ตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

เบอร์โทรศัพท์ ๐๖๒-๘๓๑-๙๒๖๔ วันที่ให้สัมภาษณ์ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๖.๓๖ น.

๑. ด้านอวาสาสัปปายะ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๑ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางพรปัทม แก้วกิจวิไล : ก็ดีค่ะ ก็เหมาะ ก็โอเค ก็สะอาดดีค่ะ สงบพอสมควร แต่สถานที่อาจจะคับแคบไปหน่อยถ้าหากมองในอนาคตว่ามีคนจะมาปฏิบัติมากกว่านี้

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๑.๒ ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติกการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก่กิจวิไล : ส่วนตัวไม่มีผลค่ะ เพราะโดยส่วนตัวก็ไปปฏิบัติมาหลายที่ ก็ไม่ได้ยึดติดอะไร ปฏิบัติได้ทุกที่อยู่แล้ว

๒. ด้านโครงสร้าง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๑ ท่านคิดว่า การเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม มีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก่กิจวิไล : ก็สะดวกค่ะ คุณพ่อขับรถมาส่งค่ะ มาจากพญาไทมาเยี่ยมญาติในกรุงเทพฯ ก็เลยลงแวนมาปฏิบัติ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๒.๒ ท่านคิดว่า ระยะทางในการเดินทางมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติกการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก่กิจวิไล : ไม่มีผลค่ะ เพราะที่ไกล ๆ ก็เคยไปมาหลายที่

๓. ด้านวัสดุสิ่งปลูกสร้าง

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๑ ท่านเชื่อมั่นต่อแนวทางคำสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติกการาม หรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก่กิจวิไล : ก็เชื่อมั่นค่ะ เท่าที่ฟังท่านก็ใช้ความเป็นกันเองกับญาติโยมแล้วท่านก็สอดแทรกธรรมะเข้ามาเรื่อย ๆ อะไรแบบนี้ ท่านก็จะใช้ธรรมะที่ง่าย ๆ เพื่อให้โยมเข้าใจง่ายขึ้น เพียงแต่ว่าอาจจะเป็นธรรมะเบื้องต้นยังไม่ได้ลึกอะไรมากมายสักเท่าไร ก็ฟังได้ง่ายเข้าใจดี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๓.๒ ท่านคิดว่า แนวทางคำสอนในการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติกการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก่กิจวิไล : มีผลค่ะ เพราะที่นี้ใช้แนว พุท-โธ ก็เป็นแนวที่สากลส่วนใหญ่เขาก็ใช้ พุท-โธ กัน ซึ่ง พุท-โธ ก็ดีอยู่แล้ว

๔. ด้านบุคคล

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๑ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติกการาม มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก่กิจวิไล : มีค่ะ ทั้งวัฏฐะและคุณฐะท่านก็มีความรู้ความสามารถดีค่ะ ก็เหมาะสม

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๒ ท่านคิดว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติกการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก่กิจวิไล : ก็มีผลค่ะ เพราะว่าพระอาจารย์ท่านก็เป็นกันเองดี ท่านก็เมตตาด้วย

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๓ ท่านเลือกมาปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เพราะมีบุคคลในครอบครัว หรือเพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนมาปฏิบัติหรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก็กจิวิไล : มีเพื่อนแนะนำมาค่ะ ก็เลยตัดสินใจลองมาปฏิบัติดู

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๔.๔ ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก็กจิวิไล : มีค่ะ เพราะผู้คนที่พร้อมใจกันมาปฏิบัติดี เป็นกัลยาณมิตรที่ดีมาแล้วรู้สึกอบอุ่นดี

๕. ด้านโภชนาการ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๑ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก็กจิวิไล : ไม่ขาดนะคะ คนที่ดูแลเขาก็จะจัดเตรียมไว้ค่อนข้างพร้อม ญาติโยมที่มาเขาก็จะนำมาด้วย ก็จะไม่ขาด

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๕.๒ ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดมัชฌันติการามจัดเตรียมไว้ให้ผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก็กจิวิไล : ไม่มีค่ะ เพราะว่าที่มาปฏิบัติก็ทานอาหารวันละมื้อเดียว

๖. ด้านอตุลย์

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๑ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัชฌันติการาม มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก็กจิวิไล : ก็เป็นระเบียบดี ไม่ค่อยพลุกพล่านเท่าไร

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๖.๒ ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก็กจิวิไล : บรรยากาศมีส่วนค่ะ เพราะวัดทุกวัดโยมก็ต้องการที่จะเข้ามาปฏิบัติ มาทำบุญเพื่อชำระจิตใจ

๗. ด้านอิริยาบถ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๑ ท่านคิดว่า วัดมัชฌันติการามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

นางพรภักษ์ แก็กจิวิไล : กำลังดีค่ะ สวดมนต์ก็โอเค แต่ว่าเดินจงกรมกับนั่งสมาธิใช้เวลาสั้นไปหน่อยค่ะ เพราะส่วนตัวชอบที่จะนั่งสมาธินาน ๆ แต่ก็โอเคสำหรับคนที่เริ่มแรก

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๗.๒ ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดมัชฌันติการาม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

นางพรปักษ์ แก้กจิวิไล : ไม่มีผลค่ะ โดยส่วนตัวคิดว่าควร会增加 เพราะบางที่นั่งแล้วยังเกิดอารมณ์สงบอยู่ก็อยากที่จะนั่งต่อ ก็น่าจะเพิ่มสักอีกครั้งชั่วโมงก็ยังดี

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๘. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่อย่างไร

นางพรปักษ์ แก้กจิวิไล : ไม่มีค่ะ เพราะมาด้วยใจจริง ๆ มาเพื่อต้องการที่จะปฏิบัติ

ผู้วิจัย : คำถามที่ ๙. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

นางพรปักษ์ แก้กจิวิไล : ก็อย่างที่บอก คือ อยากให้เพิ่มเวลาปฏิบัติขึ้นอีกนิดนึงค่ะ

พุทธศาสนิกชนผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งหมด จำนวน ๑๕ คน

๑. สัมภาษณ์นางอบ กลิ่นประยงค์

๒. สัมภาษณ์นางเจิมจันทร์ นิลพงษ์

๓. สัมภาษณ์นางอำไพ สุนทรวรรณ

๔. สัมภาษณ์นางอรุณวรรณ โพธิ์รักษ์

๕. สัมภาษณ์นางทัศนีย์ ดลเสถียร

๖. สัมภาษณ์นางนพวรรณ เขียวเอม

๗. สัมภาษณ์นางลำจวน เจียกขจร

๘. สัมภาษณ์นางสุนันท์ ปัญญาบุตร

๙. สัมภาษณ์นางสุภาพ สุขะยูณะ

๑๐. สัมภาษณ์นางสมร สุขศรีมถ

๑๑. สัมภาษณ์นายณรงค์ ศิริเกตุ

๑๒. สัมภาษณ์นางจารุณี ศิริเกตุ

๑๓. สัมภาษณ์นางนพวรรณ หล่อสุวรรณศิริ

๑๔. สัมภาษณ์นางฐิตาภรณ์ อ่องนุช

๑๕. สัมภาษณ์นางพรปัทม แก้วกิจวิไล

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : พระมหาวินัย ส่วโร (สุกริรัจฉิยา)

วัน/เดือน/ปี เกิด : ๑๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๓๔

สถานที่เกิด : ๙๐๕ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๘๓ แขวงบางอ้อ
เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

การศึกษาทางโลก

พ.ศ. ๒๕๕๖ : ปริญญาตรี บข.บ. (การบัญชี) เกียรตินิยมอันดับ ๑
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

การศึกษาทางธรรม

แผนกธรรม

พ.ศ. ๒๕๕๗ : นักธรรมชั้นตรี
สำนักเรียนวัดสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๕๘ : นักธรรมชั้นโท
สำนักเรียนวัดสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๕๙ : นักธรรมชั้นเอก
สำนักเรียนวัดสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

แผนกบาลี

พ.ศ. ๒๕๕๙ : ประโยค ๑-๒
สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๖๐ : เปรียญธรรม ๓ ประโยค
สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๖๑ : เปรียญธรรม ๔ ประโยค
สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม กรุงเทพมหานคร

อุปสมบท : ๑๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗

สังกัด : วัดสามัคคีสุทธาวาส แขวงบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

ปีที่เข้าการศึกษา : พุทธศักราช ๒๕๖๐

ปีที่สำเร็จการศึกษา : พุทธศักราช ๒๕๖๒

ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดสามัคคีสุทธาวาส ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๘๕ แขวงบางอ้อ เขตบางพลัด
กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐